

דברי הכנסת

הישיבה המאתיים-ועשרים וארבע של הכנסת השלוש-עשרה

יום רביעי, כ"ב בסיוון התשנ"ד (1 ביוני 1994)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:01

תוכן העניינים

שאלות בעל-פה	
תמיכה של משרד הקליטה בתנועה חילונית ליהדות הומניסטית	
שאלות ותשובות	
פתרונות דיור לעולים	
שיעור התחלואה במחלת הסרטן בקרב העובדים בכור בדימונה	
הצעות לסדר-היום	
יישום הסכמי אוסלו-קהיר וההתבטאויות לגביהם	
הצעת חוק שמירה על מקורות המים בישראל, התשנ"ד-1994	
(הצעת חבר הכנסת א' בן-אלישר)	
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	
הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (הרכב ועדות המועצה), התשנ"ד-1994	
(הצעת חבר הכנסת ב' טמקין)	
הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון – צווי הריסה), התשנ"ג-1992	
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)	
הצעת חוק לתיקון דיני הרכישה לצורכי ציבור (מס' 2), התשנ"ג-1993	
(הצעת חבר הכנסת י' בא-גד)	
הצעת חוק הבזק (תיקון – תשלום תמלוגים), התשנ"ד-1994	
(הצעת חבר הכנסת ר' נחמן)	
הצעת חוק בתי-המשפט (תיקון – כהונת שופט לשעבר), התשנ"ג-1993	
(הצעת חבר הכנסת א' פורז)	
הצעת חוק כביש ירושלים-תל-אביב, התשנ"ד-1993	
(הצעת חבר הכנסת ז' המר)	
הצעת חוק פיצוי מפוני סיני (תיקון מס' 1), התשנ"ד-1993	
(הצעת חבר הכנסת צ' הנגבי)	
הצעת חוק המקרקעין (תיקון – התנתקות ממערכת הסקה מרכזית), התשנ"ד-1993	
(הצעת חבר הכנסת א' גולדפרב)	
הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון – מימון בשנת בחירות להסתדרות), התשנ"ד-1993	
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)	
הצעת חוק חושפי שחיתויות (תיקון – חקיקה), התשנ"ד-1994	
(הצעת חבר הכנסת ע' פרץ)	
הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון – הגבלה על כהונה כדירקטור), התשנ"ד-1994	
(הצעת חבר הכנסת א' אור)	
הצעת חוק האזנת סתר (תיקון – טלפון אלחוטי, החמרת העונש ומסירת מידע לציבור) התשנ"ד- 1994	
(הצעת חבר הכנסת ס' שלום)	
הצעת חוק המפלגות (תיקון – פרסום תרומות), התשנ"ד-1994	

(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

הצעת חוק הקמת בית יד לבנים, התשנ"ג–1993

(הצעת חבר הכנסת ש' בוחבוט)

הצעות לסדר-היום

רפא"ל

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעות לסדר-היום

רפא"ל

הצעה לסדר-היום החלטת משרד הביטחון בנוגע לכיתוב על מצבות חללי צה"ל

הצעה לסדר-היום ההחלטה הסופית על פירוקה של התעשייה הצבאית בירושלים

הודעת הממשלה על החלטתה לצרף שר נוסף לממשלה

הצהרת אמונים של חבר הממשלה א' סנה

הודעת יושב-ראש הכנסת על סדרי ישיבת המליאה

הצעות לסדר-היום

טקס של הומוסקסואלים ולסביות ב"יד ושם"

הצעה לסדר-היום

מצבה של האוכלוסייה הערבית ביפו

שאלות בעל-פה

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת, יום רביעי, כ"ב בסיוון התשנ"ד, 1 ביוני 1994.

אנחנו עוברים לסעיף הראשון בסדר-היום, שאלתא בעל-פה מס' 319, של חבר הכנסת אברהם רביץ, אל השר לקליטת העלייה, בנושא: תמיכה של משרד הקליטה בתנועה חילונית ליהדות הומניסטית. נא לקרוא את הטקסט בדיוק, והתשובות צריכות להיות קצרות ותמציתיות. בבקשה.

תמיכה של משרד הקליטה בתנועה חילונית ליהדות הומניסטית

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, בכינוסים של התנועה ליהדות חילונית הומניסטית פורסם, כי הם ממומנים בסיוע משרד הקליטה. כמו-כן, משרד הקליטה מסייע במימון פעולות התנועה עבור הציבור הישראלי; הישראלי, הכוונה לא לעולים, אדוני.

ברצוני לשאול:

1. האם משרדך מממן גם פעולות במסגרת ישיבות וסמינרים של הציבור הדתי והחרדי בישראל עבור העולים החדשים?

2. מה הם הקריטריונים שלפיהם משרדך מממן פעולות תרבות לעולים ולוותיקים? תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, חבר הכנסת רביץ. כבוד השר, בבקשה.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

1. כן, ועוד הפעם כן. משרד הקליטה, לא ייאמן ממש, חבר הכנסת רביץ, מממן גם פעולות של הציבור הדתי והחרדי בישראל עבור העולים החדשים. משרד הקליטה בקדנציה הנוכחית, ושלא כמו בקדנציות קודמות, ובמיוחד שלא כמו בקדנציה האחרונה, מנהל מדיניות בעלת אופי פלורליסטי מובהק, כאשר רק אינטרס אחד מדריך אותו, האינטרס של קליטתם הטובה של העולים.

לכן, בצד תמיכה בפעילויות התנועה ליהדות הומניסטית-חילונית, העושה, אגב, עבודה מצוינת בקרב העולים להכרת העם והארץ והמורשת היהודית, על-פי דרכה, תומך משרדי גם בארגונים כמו "יעלה ויבוא", "מקצה הארץ", "אלה", "שבת אחים", "קרן אורה" – וודאי הם מוכרים לחבר הכנסת רביץ – המפעילים מועדונים לעולים, אולפנים ומרכזים קהילתיים ועורכים מסיבות וסמינרים לעולים.

2. משרדי מעניק תמיכות על-פי תבחינים, קריטריונים מפורטים ביותר, שאושרו לאחר דיונים מסודרים עם היועץ המשפטי לממשלה ופורסמו בילקוט הפרסומים ב-24 בדצמבר 1992. אני מזמין את חבר הכנסת רביץ לעיין בהם, ואם יש לו הערות – להעיר את הערותיו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לשר. שאלה נוספת והערה לחבר הכנסת רביץ. אחריו – חברי הכנסת בא-גד ורענן כהן, כל אחד במסגרת דקה אחת. בבקשה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני השר, בהזדמנות אני אשלח למשרדך רשימה של כמה ארגונים שבעבר נתמכו על-ידי משרד הקליטה ואינם נתמכים עוד על-ידי ממשלה זו.

אני מבקש לשאול, אדוני השר. ייתכן שלא ידוע לך, אבל מכספי משרד הקליטה ממומן למשל כנס, ששואל את השאלה: האם הדת היא סיכון לשלום? תאר לך שאני הייתי עושה כנס ושואל: האם יאיר צבן הוא סיכון לשלום?

יש עוד נושא שמשרדך מממן. נערך כנס על-ידי נציגי ארגונים ומפלגות שונות, לדיון בדרכי התגובה של הציבור החופשי לנוכח סכנת התחרדותה של ירושלים עם נפילתו של טדי קולק ועליית קואליציה ימנית חרדית בין הגורמים, וכו' וכו', וכנס כזה ממומן על-ידי משרד העלייה והקליטה. אדוני השר, שמא תחשוב שאולי יש לתקן את הדבר הזה.

כנס נוסף, שמדבר על לצאת בשאלה, זאת אומרת לעודד אנשים שיפסיקו להיות דתיים, גם כן ממומן על-ידי משרדך באמצעות ארגון "תחילה".

יש לי הניירת על כך. תודה, אדוני.

היו"ר ש' וייס:

תודה. חבר הכנסת בא-גד, דקה אחת.

יוסף בא-גד (מולדת):

כבוד השר, עם כניסתך לתפקיד שמעתי אותך פעמים רבות אומר, שאתה מכיר בערך של ערכי הדת והמסורת לקידום העלייה לארץ האבות, לארץ מורשת, ולכן – הצהרת – תתמוך בכל פעילות. אם שמענו מחבר הכנסת רביץ על קיצוץ במספר הנתמכים, אני חוזר ומבקש להוכיח את מה שציינת, שקשר למורשת ישראל הוא קשר לעלייה ולקליטה טובה במדינת ישראל.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת רענן כהן. בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, חברי הכנסת, אני נמנה עם המאמינים בקליטה של השנים הראשונות, ומשרד הקליטה בימים של עלייה יכול להיות מנוף להחדרת התרבות, ההווי הישראלי, ואלה השנים הקריטיות להשתלבותם של העולים בארץ.

אני רוצה לשאול את כבוד השר, מהו התקציב הכולל שמשרדו משקיע למטרה זו? כי כל השקעה למטרה זו היא חיונית וחיובית, לטובת מדינת ישראל. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני השר, אנא רכז בשתי דקות את תשובתך לכל השואלים.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אני לא יודע על הפעולות שחבר הכנסת רביץ הצביע עליהן. אינני יודע אם אומנם נכון הדבר שהפעולות הללו ממומנות מתמיכות של משרד הקליטה או מכספים שמשרד הקליטה מעביר באמצעות המלצה לקרן העיזבונות. אם חבר הכנסת רביץ יעביר לי את השאלות שלו, אני אראה ראשית כול אם הן זקוקות לבירור, ואם הן טעונות בירור, אני אברר ואשיב לו על שאלותיו.

דחינו בשלילה הרבה מאוד בקשות של ארגונים חילוניים, דתיים וחרדיים שלא עמדו בקריטריונים, או שבמסגרת המגבלות התקציביות לא נכנסו בסדר העדיפויות המקובל. נתתי לך רשימה. אני אמציא לך רשימה של הרבה מאוד ארגונים דתיים וחרדיים שבדקנו את פעילותם, ראינו שהם עושים אכן עבודה ראויה בקרב העולים, ואישרנו להם את התקציב.

אני רק רוצה לומר לך, חבר הכנסת רביץ, שאינני מחטט – אולי זה מחדל – יותר מדי בתכנים הרעיוניים האידיאולוגיים, הרוחניים של דברים שנעשים בסמינרים כאלה ואחרים.

לשאלה של חבר הכנסת בא-גד, אנחנו לא עוסקים כאן כלל בנושא של מספר הנתמכים. אני אכן מעריך, שקירוב למורשת היהודית חשוב לקליטתם של העולים, אבל יש דרכים רבות לקירוב עולים חדשים למורשת היהודית.

לשאלתנו של חבר הכנסת רענן כהן. הגדלנו מאוד את התקציבים לקליטה חברתית ותרבותית של העולים במהלך השנתיים האחרונות, גם ישירות, גם באמצעות קרן העיזבונות. מתוך הערכה לפעילות שלנו, הגדילה קרן העיזבונות במשך שנתיים את ההקצבה שלנו מחצי מיליון ל-12 מיליון שקלים, וזאת מתוך הערכה שהדברים נעשים כפי שהם צריכים להיעשות, על בסיס פלורליסטי מובהק. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לשר לקליטת העלייה.

שאלות ותשובות

היו"ר ש' וייס:

השר לקליטת עלייה ישיב על שאלתא של חבר הכנסת שאול עמור. לפרוטוקול.

פתרונות דיור לעולים

חבר הכנסת ש' עמור שאל את השר לקליטת העלייה ביום י"ד בסיוון התשנ"ד (24 במאי 1994):

בתשובה על פנייה של עולה חדשה למשרד הקליטה, בבקשה לעזרה בדיור, נענתה הגברת, כ': "משרד הקליטה מנסה לתת פתרונות דיור כעת למשפחות במצוקה שהגיעו לארץ עד יוני 1991. את הגעת לארץ ב-11 בינואר 1992, ועליך להמתין לתורך".

ברצוני לשאול:

1. האם משרד הקליטה נותן כיום פתרונות דיור רק לעולים שהגיעו עד יוני 1991?

2. מה באשר לפתרון לעולים שהגיעו לארץ לאחר התאריך הנ"ל?

תשובת השר לקליטת העלייה י' צבן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. בינואר 1994 הכריז משרד הקליטה, בשיתוף עם משרד השיכון ומשרד האוצר, על מבצע להקצאת דיור ציבורי למשפחות עולים זכאיות.

שלושת השרים החליטו להעמיד לרשות משרד הקליטה כ-8,000 דירות בערי הפריפריה. על-פי הקריטריונים שגובשו בוועדת השרים לקליטת העלייה, בהתייעצות עם נציגי העולים, הזכאים לדיור ציבורי הם: זוגות קשישים, משפחות עולים שבהן נכה קשה או חולה קשה ומשפחות חד-הוריות.

הדירות מוקצות על-ידי ועדות דיור, בראשות נציג משרד הקליטה ובהשתתפות נציגי משרדי השיכון, הרשות המקומית, הביטוח הלאומי, נציג מהציבור הוותיק ונציג מציבור העולים. עד כה יועדו להקצאה 5,861 דירות.

בשלב הנוכחי אנו מתרכזים בהשלמת הקצאתן של כ-3,000 דירות המיועדות לזכאים מקומיים ולזכאי אתרי הקרוונים.

בערים שבהן מספר הזכאים המקומיים לדיור ציבורי עולה על מספר הדירות שהוקצו לצורך זה, אנו מקצים בשלב זה דירות לעולים שעלו עד לחודש יוני 1991. בערים שבהן מספר הדירות הציבוריות שהוקצו לתושבי המקום עולה על מספר הזכאים עד לתאריך זה, מוקצות דירות לעולים שעלו במועד מאוחר יותר, עד דצמבר 1992.

בשלב זה לא התחלנו בהקצאת דירות לזכאי חוץ, שאינם מתגוררים כיום באותן ערי פריפריה, וזאת לנוכח התנגדותם של כמה מראשי הערים שמדובר בהן. אנו נמצאים עתה בהידברות עמם ומאמינים, כי נמצא את ההבנה שתאפשר להמשיך במבצע האכלוס.

היו"ר ש' וייס:

עכשיו ישיב השר לאיכות הסביבה על שאילתא של חבר הכנסת בנימין טמקין, מס' 3204. כבוד השר, בבקשה.

אני גם רוצה לברך אותך על שאתה משיב על השאלתא יום אחרי הגשתה. אם שרים אחרים יעשו את זה לפחות בתוך השבועיים המוקצים להם, אני גם אודה להם. יש לפחות שר אחד שעוד לא עושה את זה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני מודה ליושב-ראש. בדרך כלל אני משתדל להשיב על שאלות בכל המהירות האפשרית, ובמקרה הזה השתדלתי שבעתיים גם בשל חשיבותו של הנושא וגם בגלל העובדה שיש לי דברים טובים לבשר לכנסת.

שיעור התחלואה במחלת הסרטן בקרב העובדים בכור בדימונה

חבר הכנסת ב' טמקין שאל את השר לאיכות הסביבה ביום כ"א בסיוון התשנ"ד (31 במאי 1994):

לאחרונה פורסמו בעיתונות טענות של עובדים לשעבר בכור הגרעיני בדימונה, או של בני משפחתם, שקיים קשר בין מחלת הסרטן שחלו בה לבין עבודתם בכור.

ברצוני לשאול:

1. האם השר יכול לדווח על נתונים עדכניים ומדויקים על רמת התחלואה בקרב העובדים בכור בדימונה והשוואתה לרמת התחלואה הכללית באוכלוסייה?

2. האם הנתונים, אם הם קיימים, מראים על קשר סיבתי בין עבודה במקומות ספציפיים בכור לבין תחלואה גבוהה יותר?

3. אם קיימת תחלואה גבוהה יותר, מה הם הצעדים שינקוט המשרד כדי להילחם בתופעה זו?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

בשל הרגישות הגבוהה לנושא שהועלה על-ידי חבר הכנסת בני טמקין יזמה הנהלת קמ"ג, הקריה למחקר גרעיני בדימונה, ביצוע סקר אפידמיולוגי יסודי, בלתי תלוי ומלא, באמצעות המרכז לרישום הסרטן של משרד הבריאות, שהקיף את כל אוכלוסיית העובדים שעברה דרך הקריה למחקר גרעיני מאז הוקמה ועד עתה. הסקר נועד לגלות את כל מקרי הסרטן שנתגלו באוכלוסייה זאת לפני, בזמן ואחרי תום עבודתם במקום, לבחון את המקרים האלה, להשוות את שיעורי התחלואה לאלה שהיו צפויים על-פי שיקולים סטטיסטיים על סמך רישומי משרד הבריאות.

ביצוע הסקר נמשך קרוב לשנתיים וכלל גם ביקורת נוספת של אפידמיולוג מומחה חיצוני. התוצאות העיקריות של הסקר ניתנות להלן, והן כולן חיוביות וטובות.

א. המחקר הקיף את כל מקרי התחלואה בסרטן שנרשמו באוכלוסיית העובדים והעובדים שפרשו בין השנים 1961-1989 ועד בכלל.

ב. במשך תקופה זו, 29 שנים, עברו דרך הקריה למחקר גרעיני עובדים רבים, וכל עובד ששהה בקריה למחקר גרעיני יותר משנה נכלל בסקר.

ג. תוצאות הסקר הראו, כי מספר מקרי הסרטן שנצפו באוכלוסייה זו היה קטן – אני מדגיש, היה קטן – מן המספר שהיה צפוי על-פי הסטטיסטיקה של התחלואה באוכלוסייה הכללית, והכול מותאם, אגב, לפי גיל ומין, וההתאמה הזאת כפי שהיא רשומה במשרד הבריאות.

ד. היחס בין המספר הכולל של המקרים שנמצאו בפועל לבין המספר הצפוי היה כ-0.8. כלומר – וזה הממצא החשוב ביותר – שיעור התחלואה בקרב העובדים בקריה למחקר גרעיני הוא כ-80% מזה של האוכלוסייה הכללית. כלומר, שיעור הרבה יותר נמוך מאשר באוכלוסייה הכללית. הפלא ופלא.

ה. גם בבדיקת סוגי הסרטן השונים – כי רצינו לבדוק גם סוגי סרטן שונים – לא נמצא הבדל בעל משמעות או בעל מובהקות סטטיסטית כלשהי בין תחלואת העובדים בקמ"ג לבין זו של האוכלוסייה הכללית.

ו. להגדלת הביטחון במהימנות של התוצאות נבדקו כל מקרי התחלואה שנתגלו בין העובדים שנכללו בסקר, מקרה מקרה לגופו, ונמצא כי: לא היה הבדל בין שיעורי התחלואה בקרב עובדי היחידות שבהן עוסקים בקרינה לבין עובדי היחידות שבהן אין עיסוק בקרינה, כגון עובדי מינהלה, משק, וכיוצא באלה מחלקות; סוגי הסרטן השונים הופיעו בין העובדים בצורה אקראית, כמו באוכלוסייה, ללא קשר למקומות עבודה ספציפיים בתוך הקמ"ג.

אני מסיים אדוני היושב-ראש, אלה, פשוט, בפעם הראשונה ממצאי הסקר הזה.

היו"ר ש' וייס:

לכן אני קצת גמיש, אבל אנא תמצת.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

הכול זה חלק עובדתי.

לסיכום: א. היחס בין רמת התחלואה שנמצאה בפועל לבין הצפי – על-פי נתוני הרישומים של המרכז לרישום הסרטן של משרד הבריאות – מראה כי שיעור תחלואת העובדים של הקריה למחקר גרעיני אפילו נמוך בהשוואה לשיעוריה באוכלוסייה הכללית.

ב. חלוקת התחלואה בין עובדי הקרינה ובין עובדי היחידות שאין להם נגיעה לקרינה דומה.

ג. לא נמצא שום סרטן אופייני למעבדה כלשהי בקמ"ג ולא נמצא קשר כלשהו בין הופעת המחלה לבין מחלקה זו או אחרת.

ד. הוועדה לאנרגיה אטומית מתכוונת להמשיך בבדיקות אפידמיולוגיות אלה גם בעתיד, כדי לעדכן תקופתית את הסקר הנוכחי.

הנתונים של הסקר הם מובהקים, הם חד-משמעיים, הם מרגיעים. שיעור התחלואה בסרטן של עובדי הקריה למחקר גרעיני הוא נמוך בהשוואה לשיעור הממוצע באוכלוסייה הכללית.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת טמקין, אני מציע שתסתפק בתשובה, כי השר ענה כל כך באריכות ואני לא הפסקתי. נדמה לי שזאת תשובה מוחצת. עשית שירות חשוב, חבר הכנסת בני טמקין, לנושא, באמת שירות חשוב מאוד. זו אחת הדוגמאות המובהקות של חשיבות מוסד השאליתא, ואני מודה לכם.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

תודה רבה.

הצעות לסדר-היום

יישום הסכמי אוסלו-קהיר וההתבטאויות לגביהם

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים להמשך סדר-היום. הנושא: יישום הסכמי אוסלו-קהיר וההתבטאויות לגביהם, הצעות לסדר-היום מס' 4165, 4198, 4186, 4188, 4211, 4226 ו-4230. שבע דקות לכל אחד, ואני ממש אקפיד. יש לנו סדר-יום קטלני היום, בלתי רגיל, ואני פונה מראש, כדי שלא אצטרך להתמקח עם חברי כנסת מאוד מכובדים. בשבע דקות אפשר לומר הכול כמעט, מה עוד שיש פה שמונה דוברים. זה שמונה פעמים שבע אותו דבר.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אלה שבע דעות.

היו"ר ש' וייס:

ראשון הדוברים – חבר הכנסת זבולון המר, אחריו – חבר הכנסת עמנואל זיסמן.

שבע דקות בלבד, ואנא אל תעמידו אותי במבחן של התמקחות.

עמנואל זיסמן (העבודה):

מי מייצג את הממשלה?

היו"ר ש' וייס:

השר יוסי שריד, והוא כאן.

עמנואל זיסמן (העבודה):

— — — שבנושא כזה יוסי שריד מייצג את הממשלה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת עמנואל זיסמן, אני מתכוון שאתה משוכנע ברצינות.

זבולון המר (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ההסכם נחתם, הפינוי בוצע, אבל השלום איננו. עזבנו את עזה ויריחו תחילה, והיה מובן מאליו שקודם כול הקלה ביטחונית תהיה. במקום זה המצב נשאר הר געש פעיל, ולא נראה שהוא רוצה להירגע בעתיד הנראה לעין.

מאז הסכם קהיר, לפני כשלושה שבועות, היה מספר רב מאוד, יחסית, של פיגועים גם בשטח של עזה-יריחו, בעיקר עזה – ירי על סיורים, על מאחזי צה"ל מכיוון ח'אן-יונס, תנועה של סיורים פלשתיניים באזורי גוש-קטיף ללא ליווי ישראלי, תנועה של פלשתינים חמושים ללא מדים, שני חיילי צה"ל שנהרגו ליד מחסום ארז, ארבעה פצועים מפיגועי ירי בתחום עזה, הסתננות של מחבלים לנווה-דקלים וירי מדי לילה אל סיורים ממאחזי צה"ל בתחום הרצועה. להוסיף כמובן מה שקרה בבית-חג"י – מרגלית ורות שוחט, רפאל יאירי, ועוד. זאת אומרת, הפיגועים ומעשי הטרור וההפרות נמשכים.

יש בארץ דעת קהל, והיא מביעה בסקרים את אכזבתה מההסכם ובהפגנות את זעמה, והיא תחריף ותבוא לידי ביטוי יותר ויותר, וזאת חרף הבוז והשחצנות של הממשלה כלפי הציבור הזה ורחשי לבו.

חברי הכנסת, דם יהודי עדיין נשפך, חיילים ואזרחים, והרוצחים חוזרים לבסיסיהם בעזה, ואין מי שדורש מהם את הדם. להיפך, היום אני קורא בעיתון, שצה"ל בודק איך עשרות מחבלים, שדם על ידיהם, בניגוד לקריטריונים שהובטחו לכנסת, שוחררו, כאילו בטעות. הרוצחים של אורי מגדיש, השם ייקום דמו, כמעט גויסו למשטרה בעזה. בסופו של דבר, הם לא רצו להתגייס.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

הם לא היו אמורים להתגייס מלכתחילה – – –

דוד צוקר (מרצ):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת צוקר, נדמה לי שיש לך תור.

זבולון המר (מפד"ל):

אתה יודע מה, חבר הכנסת צוקר? יש לי מספיק טיעונים נוספים, אז חבל לך לבזבז את התשובות שלך.

חנן פורת (מפד"ל):

הם גויסו והתאמנו, וביוזמתם שלהם עזבו. זה הכול.

זבולון המר (מפד"ל):

זה מה שאמרת.

החוצפה מרקיעה כשראש השב"כ הפלשתיני מגיע לנגב, ללגיה בנגב, שולח את המתנחלים לגיהנום, מבטיח רדיפה של משתפי הפעולה עם ישראל וקורא למתנגדים להסכם עם ישראל להמשיך במאבק המזוין. ראש השב"כ הפלשתיני.

הדברים מעוררים סערה, מרתיחים את הדם. לממשלה זה לא מזיז. הצפצוף על ההסכם ורוחו נמשך, והחריגות מצטרפות לכלל תמונה גדולה של הפרה גדולה. אם יועץ משפטי במשרד החוץ יפרש את זה כהפרה, הוא יינזף. ואם שוטרים פלשתינים יורים בגלגלי מכונית ישראלית, הם יקבלו מהממשלה שלנו ציון לשבח, שהם היטיבו לדייק בקליעתם והואילו בחסדם שלא להרוג את הנוסעים. ההסכם מופר, אבל את השלום אנחנו יוצרים לעצמנו בדמיון.

חברי הכנסת, ערפאת – וזו אולי הנקודה המרכזית – מכריז במפורש, שהוא לא מתכוון לקיים את ההסכם. הביקור הראשון של ערפאת לאחר קהיר הוא באלג'יר, מפני שהמודל המחשבתי שלו זה ה-FLN מול צרפת. שם חוזר ערפאת עוד הפעם על מה שאמר ביוהנסבורג: ההסכם שחתם הוא זמני בלבד, כמו ההסכם שעשה מוחמד בחוזה חודיבה עם בני קורייש. מה היה שם? תומכי מוחמד רצחו משורר שפגע בבניא. בני קורייש סיפקו הגנה לשבט שלו. זה היה התירוץ, זו היתה העילה המספקת להפר את ההסכם אתם. זה מה שהוא מתכוון לעשות: להיתלות בעניין צדדי ושולי שישראל תעשה כדי להפר את ההסכם. הוא לא מתכוון לקיים אותו. בזאת ובקריאה לג'יהאד על ירושלים, בהודעה שההסכם הוא זמני, הוא מעיד על סוף העניין.

בנאום באלג'יר טוען ערפאת, שיש חלקים בצה"ל ובמערכות הביטחון של ישראל, שתומכים במתנחלים וממשיכים את המלחמה. כל פעולה נגד הרוצחים המבוקשים תהיה תירוץ טוב להפר את ההסכם.

הצהרות הכוונות שלו וזה שאנחנו מבטלים אותן כאילו זה כלום – זה דבר שגוי.

אדוני היושב-ראש, מצטרף לכך נושא חמור מאוד של מה שאמר פייצל אל-חוסייני, שהוא יבנה הדרגתית את המוסדות הממשלתיים המדינתיים בירושלים. הוא אומר ועושה, וכבר נבנו בשנתיים האלה – בשנתיים של הממשלה הזאת – מוסדות רבים כאלו, כמו ה"אוריינט-האוס", כמו הרשות הכלכלית, כמו ההשכלה הגבוהה, כמו הלשכה לסטטיסטיקה ועוד. כל אלו עובדות מוגמרות שירושלים, מבחינתם, היא בירת פלשתיין.

ראש הממשלה שלנו הכריז הכרזה חזקה נגד חוסייני, שכל המוסדות יועברו ליריחו, אבל השאלה היא, מה באמת ייעשה? לא בהצהרה סוגרים את המוסדות. ראש הממשלה חזק בהצהרות. השאלה היא, מה ייעשה באמת, יחד עם עיריית ירושלים. המבחן יהיה במעשה, לא בהצהרה. אם הממשלה תעשה את זה, נתמוך בה. יש לממשלה הזדמנות לעשות דברים שחלקים רחבים יותר בציבור יתמכו בהם.

חברי הכנסת, כמעט לסיום דברי – – –

היו"ר ש' וייס:

לא, ממש לסיום.

זבולון המר (מפד"ל):

אתה יודע מה? אני מוותר על הצעת חוק שיש לי על סדר-היום, הצעה נוספת, כדי שתיתן לי עוד כמה דקות.

היו"ר ש' וייס:

אני לא יכול. חברי הכנסת, אני מאוד מבקש מכם: יש תקנון הכנסת – – –

זבולון המר (מפד"ל):

לפעמים אני רואה שאנשים מדברים – – – אתה רוצה שאני אשב עם השעון כאן?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת המר, אני רוצה להגיד לך משהו: הרבה פעמים אני מגלה גמישות אם אני רואה שסדר-היום איננו צפוף. היום יש לנו סדר-יום ליומיים.

זבולון המר (מפד"ל):

אני מוריד אחד.

היו"ר ש' וייס:

ועדת הכנסת אישרה אין ספור ערעורים. אנחנו לא עומדים בזה. יש לי הצעה: למה אני צריך כל פעם להתווכח עם חברים? ואתה חבר. אני מציע שתציעו שרשות הדיבור תהיה 15 דקות ותבקשו שנשב גם בימי ראשון וחמישי. אני מוכן. אני כאן מיום ראשון בבוקר עד יום חמישי בערב.

זבולון המר (מפד"ל):

אל תתחיל בי.

היו"ר ש' וייס:

אתה במקרה הראשון בסדר-היום.

זבולון המר (מפד"ל):

אבל אם אני מוריד לך היום עשר דקות – – –

היו"ר ש' וייס:

אנחנו לא יכולים לעסוק בדברים האלה. תראו, הייתי בכמה פרלמנטים, שם יש שלוש דקות, ואיש לא מעלה על דעתו להתווכח עם יושב-ראש הישיבה, זה מוסד שלא קיים בכלל. אני פונה אליך כמחנך וכחבר: אנא.

זבולון המר (מפד"ל):

אתה רוצה שאני ארד? אני ארד.

היו"ר ש' וייס:

אני רוצה שתקיימו את התקנון, ריבונו של עולם. תסכם בשני משפטים. ממילא כבר נתתי לך קצת יותר. אני אומר את זה גם לאלה שיהיו אחריך, לרבות אנשים מרכזיים בבית הזה, שרים לשעבר, חברים טובים. מה לעשות? אין מה לעשות. בבקשה, תשנו את התקנון, תוסיפו יום בשבוע, אני אשמח מאוד. אני כאן, ומשעמם לי ביום חמישי.

זבולון המר (מפד"ל):

אתה הרי לא מתכוון לבלבל אותי, אז אגיד בקיצור.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, ונא לסיים.

זבולון המר (מפד"ל):

אומר בתמצית: כל הדיבור על כך שמה שהם אומרים, שהם יקבעו שמבוטלים החוקים הישראליים בשטחים, זה בבל"ת – זאת לא הצהרה, זאת קביעת עובדות. למי ישמעו השופטים שמונו על-ידם בעזה וביריחו, ואפילו אלה משכם – לרבין, שטוען שאין להם סמכות, או לערפאת? התשובה ברורה. את כל זה אמר פרופסור אוריאל רייכמן – את כל ההצהרות שאתה לא נותן לי להביא אותן – – –

היו"ר ש' וייס:

לא שאני לא נותן לך, חבר הכנסת המר – – –

זבולון המר (מפד"ל):

לא מאפשר.

היו"ר ש' וייס:

לא אני. התקנון קובע שבע דקות, ואתה מדבר כבר עשר דקות.

זבולון המר (מפד"ל):

– – – כל אלה שקולות כהכרזת עצמאות. וההתגרות של ראש השב"כ הפלשתיני, שלא נשקוט עד שישאל תצא מירושלים, שהיא בירתנו, ומדינת ישראל היא זמנית, הוא דבר שצריך להפסיק אותו ולא להסכים לו. אין להסכים גם למה שאמר אחד מראשי אש"ף, ש"האור שזרח על עזה ועל יריחו יגיע גם לנגב וגם לגליל".

חברי הכנסת, הרושם הבסיסי שמתקבל הוא, שיש פה התמוטטות של ההסכם, שתביא לקטסטרופה. עזה ויריחו תחילה – זה יצור כלאיים, וכבר אפשר לראות לאיזה כיוון מסוכן הוא מתפתח. חובת הכנסת לדון מחדש על ההסכם ועל המשך הדרך.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מבקש – שבע דקות, ולא להתמקח, לא אתי ולא עם שום יושב-ראש. תתמקחו עם התקנון, תשנו אותו. אני אומר את זה באי-נעימות, כי מדובר באנשים שיש להם מה לומר. זה התקנון. ברוב הפרלמנטים שלוש דקות, אצלנו – שבע דקות, שזה ארבע דקות יותר מדי.

חבר הכנסת עמנואל זיסמן.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כבר בתחילת דברי אני רוצה לומר בצורה חד-משמעית, כי דבריו ומעשיו של ראש אש"ף יאסר ערפאת הם צעדים הורסי אמון, הם מערערי אמון, רחוקים מאוד מבניית האמון שכל כך נחוץ לנו בתהליך השלום המורכב הזה.

כאשר הביא ראש הממשלה יצחק רבין, ב-11 במאי 1994, את הסכם עזה ויריחו לאישורה של הכנסת, הוא ציין כי להסכם מצורף מכתב לוואי מיושב-ראש אש"ף, שבו מבטיח ערפאת: 1. כי הרשות הפלשתינית, על כל הכפופים לה, תפעל בהתאם להסכם; 2. כי הוא מאשר את הכוונה להגיש לאישור המושב הקרוב של המועצה הלאומית הפלשתינית את השינויים באמנה הפלשתינית, כפי שהתחייב בהצהרת העקרונות; 3. כי שני הצדדים התחייבו, גם בחילופי המכתבים, שלא לשנות את הסטטוס של עזה ויריחו בתקופת המעבר ולהימנע מהסתה ומתעמולה עוינת זה כנגד זה.

ומה קיבלנו מערפאת בתמורה, חבר הכנסת דראושה? ראשית, את נאום הג'יהאד הרוחני, הקוראני, שביהנסיבורג; שנית, את ההצהרה בדבר ביטול החוקים והתקנות שישראל כוננה בשטחי האוטונומיה וחזרה למצב המשפטי שהיה לפני 5 ביוני 1967. אינני גורס שצריך לדבוק במדיניות, חבר הכנסת דדי צוקר – "נו, אז מה?" בנוגע לדבריו ולמעשיו של ערפאת, אלא דווקא כן להתייחס במלוא הרצינות לדבריהם של הגורמים הביטחוניים הבכירים והיועצים המשפטיים אשר רואים בחומרה את התבטאויותיו של ערפאת, ואפילו הם רואים במעשי ערפאת הפרות של הסכם, ולדבריהם ישראל רשאית לנהוג הפרה כנגד הפרה על-פי כללי המשפט הבין-לאומי, עד אשר הצד שהפר את ההסכם יחזור בו.

גם בסעיפים אחרים של החוקה ניתן לחוש את רוח ההבנה הפלשתינית מרחפת בתוכה, כמובן בצורה מעודנת ובצורה עמומה.

והנה לא רק ערפאת. יש לנו גם ג'יבריל רג'וב.

בהתבטאויות אלה יש כרסום באמון הדרוש בין ישראל לפלשתינים, ואני שואל: אם יתקיימו בחירות – וחייבות להתכונן בחירות דמוקרטיות גם באזורים האוטונומיים – מה יקרה אם ה"חמאס" וארגוני הסירוב ינצחו בבחירות? האם אנחנו נשאר מחויבים להמשך יישום ההסכם גם במקרה הזה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

מה יקרה אם הליכוד ינצח?

עמנואל זיסמן (העבודה):

בחלק השני של דברי אני רוצה לפנות לליכוד ולפנות לכל יתר הסייעות בבית הזה. אני דוחה מכול וכול את הדברים האטומים של חבר הכנסת קצב. חבר הכנסת דוד לוי, אתה עומד לדבר עוד מעט, מה אומר חבר הכנסת קצב? הוא אומר: אין שום הבדל בין מפלגת העבודה לבין חברי הכנסת – – –

היו"ר ש' וייס:

רק רגע אחד, חבר הכנסת זיסמן. חברי הכנסת, אל תפריעו. חבר הכנסת דראושה, אל תפריע. חבר הכנסת משה פלד, לך יש עוד מעט רשות הדיבור, תרכז שם את עיקרי דבריך.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אומר חבר הכנסת קצב: אין שום הבדל בין מפלגת העבודה לבין חברי הכנסת של רק"ח והמפלגה הדמוקרטית הערבית – אותה תפיסה מדינית; מפלגת העבודה אימצה את עמדות חברי הכנסת דראושה, זיאד וכיוצא באלה.

אני אומר: אם אתם, חברי הליכוד, תישארו בעמדות הנוקשות והבלתי-מתפשרות, עד נובמבר 1996 תיווצר פה מציאות כזו, שאתם תכו על חטא לדורות. אתם חייבים לעשות בחינה מחודשת והערכה מחודשת – ואני פונה גם אליך – על בסיס של תוכנית לאומית ציונית מוסכמת, האומרת שאי-אפשר לדבר על ירושלים מאוחדת, בירת ישראל ובריבונות ישראל, רק במלים, בגימיקים ובהצהרות בומבסטיות, ואני תובע מראש הממשלה ומהממשלה.

הבעיה איננה לדרוש מאש"ף להקפיד לקיים את ההתחייבות שלו. ראש הממשלה חייב, בתוכנית שיש בה משאבים, שבה מוקצים גם כספים, להביא לשינוי המדיניות של קליטה ישירה וליצור הכוונת עלייה לירושלים, חיזוק חברתי וכלכלי של ירושלים וסביבותיה, כדי שלא תהיה נשירה של יהודים, ובעיקר זוגות צעירים וחיילים משוחררים, לשפלה.

היו"ר ש' וייס:

עוד שתי דקות.

עמנואל זיסמן (העבודה):

המדיניות של דוד בן-גוריון לפיזור היא מדיניות שאינה מתקיימת היום. חייבים להביא לידי כך שבתקופה זו של חמש השנים בקעת-הירדן, גוש-עציון, מעלה-אדומים וגבעת-זאב יתחברו בקשר גיאוגרפי-טריטוריאלי על-ידי אכלוס של ירושלים רבתי. אתם מוכנים להתאחד סביב תוכנית כזאת?

דוד לוי (הליכוד):

הממשלה שלך מוכנה לקבל את זה?

עמנואל זיסמן (העבודה):

אתם הקמתם את "אוריינט האוס".

דוד לוי (הליכוד):

עם מי אתה מתווכח? אתם בממשלה. תעשו זאת. מה מפריע לכם?

עמנואל זיסמן (העבודה):

בזמנך כשר החוץ קם ונפתח ה"אוריינט האוס" בירושלים.

דוד לוי (הליכוד):

איזו הלקאה עצמית. מה אתה רוצה מהליכוד? אתם בממשלה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אתם מוכנים עכשיו למדיניות מוסכמת, מדיניות שתביא לידי כך שאנחנו ממשיכים להעניק אוטונומיה, ומצד אחר, מבטיחים את האינטרסים הביטחוניים והקיומיים ביותר שלנו, או שאתם ממשיכים לשחק אופוזיציה, עם עמדות נוקשות ואטומות, חסרות כל ריאליזם פוליטי?

דוד לוי (הליכוד):

איזו הלקאה עצמית היא זו? אתה בממשלה. מרצ תקבל את זה? תביא את זה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דוד לוי, עוד מעט אתה נואם שבע דקות. חבר הכנסת זיסמן, אתה צריך לסיים.

עמנואל זיסמן (העבודה):

ולסיום – –

היו"ר ש' וייס:

זהו, סיום חזק.

עמנואל זיסמן (העבודה):

– – אין להקפיד רק על מימוש ההתחייבויות של הפלשתינים, אלא במקביל, בעובדות ובמעשים ובתוכנית מפורטת, נחושה ונחרצת, צריך למלא את מה שאנחנו מאמינים שצריך להיות בידינו ויישאר בידינו, במדינת ישראל, באותם שטחים שצריכים להישאר כשטחים חיוניים ביותר בידינו, גם לעת שלום, לקראת פתרון הקבע, ויהיה פתרון קבע, ופתרון הקבע הזה צריך להבטיח שטחים, אנשים ואינטרסים של ישראל לנצח נצחים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. בבקשה, חבר הכנסת משה פלד. לפי הדוגמה הקודמת, שבע דקות הן זמן מספיק לבטא כל רעיון. אחריו – חבר הכנסת דוד לוי.

משה פלד (צומת):

יישר כוח, חבר הכנסת זיסמן.

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, "ירושלים וסביבותיה אינן עניין פוליטי או ביטחוני. ירושלים היא נשמת אפו של העם היהודי. ירושלים בירת ישראל תישאר עיר מאוחדת בריבונות ישראל, בה יובטח חופש הפולחן לכל הדתות ומעמד מיוחד למקומות הקדושים לאסלאם ולנצרות". כך נכתב במצע מפלגת העבודה בדיוק לפני שנתיים, במערכת הבחירות לכנסת השלוש-עשרה. רק מי שחושב שמצע

מפלגתי לפני בחירות הוא מצרך לעטוף בו דגים מתנהג כפי שנהגה מפלגת העבודה, ממשלת ישראל, בהזניחה את מצעה ובהובילה בשלומיאליות ובלא-יוצלחיות שכזו את התהליך המדיני, שהביא את ירושלים למצב שבו היא נמצאת כיום.

ואני אומר לכם, רבותי חברי הכנסת, ירושלים הובלה על-ידי ממשלת ישראל למצב של מלחמה. הרמאי והרוצח, שאתו חתמה ממשלת ישראל את ההסכם האומלל בקהיר, נתן את האות והכריז ג'יהאד על ירושלים, ועוזרו הנאמן, הנצר לבית חוסייני, פתח את המערכה שתהיה אולי המערכה הקשה ביותר, המסובכת ביותר והעקובה מדם ביותר, כי ירושלים היא אכן ציפור הנפש, ירושלים היא אכן נשמת אפו של העם היהודי, וכשמנסים לפגוע בה, כשמנסה מישהו לשנות מעמדה ואופיה, העם היהודי לא ינוח ולא ישקוט עד שיהיה בטוח כי "שלום בחילך ושלום בארמנותיך".

קריאה:

"ושלוח בארמנותיך".

משה פלד (צומת):

"ושלוח בארמנותיך".

היו"ר ש' וייס:

כאן בבניין הזה יש הרבה מאוד אנשים שנושאים תפילה ובקיאים מאוד במקורות. צריך לדייק.

משה פלד (צומת):

במאבק על ירושלים – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

מרדכי גור (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כיוון שחבר הכנסת פלד – – –

משה פלד (צומת):

כן, נכון, הערה נכונה, ידידי חבר הכנסת מוטה גור.

היו"ר ש' וייס:

מעבר לוויכוח פוליטי, אחוות לוחמים.

משה פלד (צומת):

במאבק על ירושלים לא תהיה ליאות ולא תהיה עייפות. הציבור כולו כמו יעלה לרגל. זה יהיה נחשול אדם, זאת תהיה פעולת הצלה אמיתית. אולם התפקיד המרכזי במאבק על ירושלים הוא של הממשלה. היא זו שצריכה לקבוע קו ברור וחד-משמעי, היא זו שצריכה לקבוע יעדים ארוכי טווח, היא זו שצריכה להיות המנוף במבצע לכיבוש ירושלים מחדש.

הממשלה חייבת לפתוח במבצעי בנייה ואכלוס, שכמוהם לא ידעה ירושלים, ובכך לשנות באופן מידי ולשדר לעולם כולו את כוונותינו ותוכניותינו לגבי ירושלים. יש לגשת באופן מידי לבניית 1,000 יחידות דיור בעמק צורים, הנמצא בשיפולים המערביים של רכס הר-הצופים ואוגוסטה ויקטוריה; יש לגשת מייד לבניית 200 יחידות דיור בחלקת בית-אורות; 200 יחידות דיור בחלקת שער-הפרחים; 100 יחידות דיור בחלקת שער-שכם; 200 יחידות דיור בחלקת מצפה-מוריה; 400 יחידות דיור בחלקת אבו-דיס וכו' וכו' – בסך הכול 2,500 יחידות דיור בתוך ירושלים באתרים הריקים והמתוכננים מכבר.

היו"ר ש' וייס:

והכול במסגרת החלטה על הול"ל, נכון?

משה פלד (צומת):

הכול במסגרת תוכניות ארוכות טווח של הממשלה על מנת להציל את ירושלים מהג'יהאד של יאסר ערפאת.

מעבר לזאת, יש להמשיך ולבנות בשטחים הרבים והפתוחים שמסביב לירושלים, בטבעת הפנימית – אזור גילה ותלפיות בדרום, פסגת-זאב וגבעת-זאב בצפון. נוסף עליהם יש להיכנס לתכנון בנייה מואצת בטבעת החיצונית, היינו, חיזוק מידי של גוש-עציון וחיבורו בקשת בנויה ורצופה למעלה-אדומים, לכפר-אדומים, למעלה-מכמש, לפסגות ועד בית-חורון שבצפון.

זה צריך להיות קו ההגנה וקו הביצורים של ירושלים. יש להיכנס למבצעי אכלוס רבי היקף וליצור בירושלים מאזן דמוגרפי בלתי הפיך.

אסור לקבל את הזחילה האטית והמחושבת היטב של הערבים, אסור לחכות להתעוררות גורם חיצוני שיקום מרבצו ויתחיל גם הוא להציק בנושא ירושלים ולהציע פתרון מזדמן כזה או אחר. יש להעז ולעשות את הדבר הנכון לנו, שאם לא כן עלולה ההזנחה להיות בעוכרינו. אם נוסיף לסרב לממש בירושלים את זכותנו ונמשיך להזניח את יישובה בהמוני יהודים, אנו עלולים לאבד במה ימינו לא רק את הסמל אלא את המסומל שבו, כי "באין חזון ייפרע עם".

משפט אחרון – האשמים הבלעדיים הם הממשלה ובראשה רבין ופרס, שהובילו מהלך מדיני שכולו מתבסס על הונאה והתכחשות לערכים המקודשים לעם היהודי. ירושלים לא תסלח לכם, הציבור בישראל לא יסלח לכם, ועל כך תיענשו. ראו הוזהרתם. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת משה פלד. חבר הכנסת דוד לוי. אחריו – חבר הכנסת דדי צוקר. רבותי, שבע דקות לכל נואם.

דוד לוי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, לנוכח מה שקורה בשטח וההצהרות שאנחנו שומעים מערפאת ומחבר מרעיו, אפשר לומר שההערכות של הממשלה לאחר אוסלו טופחות על פניה. הממשלה נוהגת כבת-יענה, טומנת את ראשה בחול, אבל מה לעשות כאשר ערפאת איננו יכול לוותר על התענוג למרוט את נוצותיה ולהחזיר אותה אל המציאות העגומה? יותר ויותר מתברר לנו, כי הזרע שזרעה ממשלת ישראל באוסלו הניב פרי באושים, אם לא ענבי זעם.

ערפאת, שאותו טיהרה ממשלת ישראל בעיני העולם כולו ושאמור היה להיות שופר השלום – כך היא קיוותה – קורא לג'יהאד מוסלמי לשחרור ירושלים. אש"ף, שאמור היה להילחם ב"חמאס" – כך נאמר מעל דוכן הכנסת מפי דובריה של הממשלה הזאת – חובר ל"חמאס", עושה יד אחת אתו וקורא להמשיך המאבק המזוין נגד הכובש עד למיגורו.

עזה, שעליה אמרו דובריה של הממשלה הזאת כי היא ארץ גזירה, שצריך להסתלק ממנה, הופכת להיות עיר מקלט לרוצחים. הם יכולים לצאת ממנה לבצע את זממם, לשפוך דם יהודי ולחזור אליה, והם זוכים לחסינות מאלה שאמורים היו למנוע מהם זאת או לעצור אותם. הם פועלים ללא מגבלה, אין אפילו אפשרות להסגיר אותם. היום הממשלה מתעוררת ורואה שבאותו הסכם היה חור פעור וכי אי-אפשר להסגיר משום שההסכם שעליו חתמה איננו מאפשר זאת, ולכן הם יכולים להמשיך ולפעול, לפגוע בחיילים ובאזרחים ישראלים באין מפריע.

העיר יריחו, שנאמר לנו כאן כי תהיה פתוחה, הסמל של השלום, של 100 שנות שלום שמתחילות, סגורה ומסוגרת בפני ישראלים. אבל שם ראינו את המצעד הטריומפלי, של מי? – של ה"חמאס",

לעיני כול, ללא מורא, ללא חשש. המחבלים המבוקשים אשר חזרו לפה על נשקם כמנצחים והפכו למפקדים בהסכמת ממשלת ישראל, קוראים בעצם ימים אלה להמשך המאבק המזוין, למיגור הכובש הציוני ולשחרור ירושלים.

המועצה הפלשתינית מקבלת את את המעמד של ממשלה לכל דבר: רשות מחוקקת ובה גם שר לענייני ירושלים. האצלת הסמכות לגבי החקיקה – כך נאמר בהסכם – רק בהסכמת ישראל, אבל אנחנו מתבשרים שהחקיקה של המועצה הזאת אומרת: מדינה פלשתינית שבירתה ירושלים. בהסכמת ישראל? על-פי ההסכם הכול מתמוטט, הכול מופר, והממשלה עושה את עצמה כלא רואה, לא שומעת.

חבריה של אותה מועצה, שאמורים היו להיות הגשר בין ישראל לעולם הערבי – כך נאמר מעל במה זו, וכי תתפתח מציאות אחרת שבה מדינות ערב יכירו בישראל – אותה מועצה קוראת לעולם הערבי שלא להכיר בישראל, שלא לסחור אתה, שלא לבטל את החרם נגדה.

הציבור המודאג מצפה להבהרות – ממי? מראש הממשלה. תחת זאת מה הוא שומע, אדוני היושב-ראש? – דברים שהאוזן ממאנת לשמוע. מפיו של ראש ממשלה: בבל"ת, קשקוש – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

לא דובים ולא זבובים.

דוד לוי (הליכוד):

דובים, זבובים, קוגלאגר, ממש חידת חמיצר. זה המסר לעם? זו הבהרה? זה ציון דרך? זה אובדן דרך, זה ליקוי מאורות.

הנה אנחנו שומעים, שבסיעת המערך ראש הממשלה עונה לחבריו המודאגים אף הם – עדיין יש כאלה – מהי בכלל רמת-הגולן? שיגעון של משה דיין, זכרו לברכה. חבר הכנסת מוטה גור, לא ירחק היום ויאשימו אותך בשיגעון לגבי ירושלים, שיגעון אישי. כך אנחנו מתרחקים מן השפיות המדינית, מן הזהירות ומן האחריות ונכנסים לדרך חתחתים.

ראש הממשלה מודיע לנו, כי המשא-ומתן עם סוריה נמצא בקיפאון מוחלט, הדיונים והשיחות בווינגטון – טחינת מים. אילו אמר זאת ראש ממשלה מן הליכוד, מעל במה זו, או בוועדה כלשהי של הכנסת, שומו שמים, אני מתאר לי את המפגינים בשחור ומה היו אומרים הצועדים עם הנרות; הם היו אומרים: אתם האשמים ואתם המכשול לשלום. הוא יכול לומר: הנה המאזן, האיננונטר.

אדוני היושב-ראש, היום צריך מפרק לא לקופת-חולים אלא לממשלה הזאת, זהו השירות הטוב ביותר.

אסכם בשני משפטים. יש דבר נורא, גם אם הממשלה טומנת את ראשה בחול, היא איננה יכולה שלא להגיב על ההודעה של פייצל חוסייני, שהיא לא קריאת תיגר אלא קריאת קרב על ירושלים, התגרות וקביעת עובדות מדיניות, פוליטיות בירושלים – דברים המסכנים את ייחודה.

עצה לממשלה והיא מחויבת לעם, לכנסת, לעצמה: על הממשלה לגשת, ומייד – לא בקשקוש, לא בדברת – אלא בתגובה במעשים לביטול העובדות האלה, רצוי גם בחקיקה. ויפה שעה אחת קודם. אם היא לא תעשה זאת, אזי היא תוכיח שלא רק שהיא מפקירה את יהודה ושומרון במדיניותה אלא שהיום היא מפקירה את ירושלים; אם היא לא תעשה את חובתה זו, יתייחסו אליה כאל ממשלה זרה.

אני מקווה שהיא תעשה את חובתה, ומייד. חקיקה זו מטעם הממשלה היא התגובה המתחייבת כלפי העם, כלפי העולם כולו. אם לא נעשה זאת היום – מחר יהיה מאוחר. אני מציע לקיים דיון בנושא זה.

הי"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת דוד לוי. חבר הכנסת דוד צוקר. אחריו – חבר הכנסת מנחם פרוש.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני הקשבתי היטב לדוברים שלפני, והם מנו אינוונטר, רשימה של הליקויים בהסדר, של הליקויים בביצוע ההסדר. אלא שצריך לומר את האמת, מה שמטריד את חבר הכנסת לוי ואת חבר הכנסת המר אינו ליקויים בהסדר, אינו פגמים בו, אינו כשלים בביצועו, אלא ההסדר עצמו; ההסדר עצמו – –

שאלו יהלום (מפד"ל):

נכון.

דוד צוקר (מרצ):

– – וצריך להיות גלויים בעניין זה, ולא להיטפל לעניינים שבשוליים. הוויכוח האמיתי בינינו הוא לא לגבי יישומו של ההסדר, אלא לגבי ההסדר עצמו. אלא שלחבר הכנסת לוי ולחבר הכנסת המר אין אומץ לומר את מה שמתבקש מן הביקורת שלהם.

אני הבינתי היטב, שהבית הזה מתחלק לשניים. מה שמשמע מהביקורת של לוי והמר הוא, שיש לחזור לעזה. הבנתי – –

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת המר ולוי, אתם נשוא ההערה.

דוד לוי (הליכוד):

— — — אני אמרתי לחזור לירושלים.

דוד צוקר (מרצ):

אני הבינתי שחבר הכנסת לוי וחבר הכנסת המר — — —

דוד לוי (הליכוד):

אני אמרתי לחזור לירושלים.

דוד צוקר (מרצ):

אולי תקשיב לי היטב, תקשיב לי גם אם זה לא נוח לך. אני מדבר אתך על עזה, כי אתה דיברת על עזה ועל הליקויים בהסדר ההוא. ואני מבין ממך, שאתה בין הדוגלים בחזרה לעזה.

דוד לוי (הליכוד):

— — —

דוד צוקר (מרצ):

הבינתי שהבית מחולק לשניים. חבר הכנסת לוי וחבר הכנסת המר תומכים בחזרה לעזה. לכו לציבור ותגידו שאתם בעד חזרה לעזה.

דוד לוי (הליכוד):

— — —

זבולון המר (מפד"ל):

היו"ר ש' וייס:

חבל שהפרעתי לכם לדבר ביניכם. חבר הכנסת המר וחבר הכנסת לוי, אני חוזר בי מההערה שהערתי לכם קודם לכן. תמשיכו לדבר ביניכם, אבל בשקט. אני מבקש, אני מבקש.

זבולון המר (מפד"ל):

הערה אחת.

היו"ר ש' וייס:

אחר כך.

זבולון המר (מפד"ל):

הממשלה הודיעה כאן, השר שחל הודיע בשם ראש הממשלה, שאם המצב ימשך כך, נחזיר את המצב לקדמותו.

היו"ר ש' וייס:

הממשלה עוד מעט תופיע, מר שריד ידבר בשם הממשלה.

דוד צוקר (מרצ):

הוא לא אמר להחזיר את המצב לקדמותו. הוא אמר שיהיה טיפול במקרים האלה בסוגיה הביטחונית. אבל המר ולוי צריכים להיות — — —

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש. תמשיכו בשיחתכם. חבר הכנסת המר, זה לא ילך כך.

דוד צוקר (מרצ):

חבר הכנסת המר, אתה הטרדת את הבית מעל הבמה פה במשך עשר דקות בבקשת תחנונים לדבר עוד שלוש דקות. עכשיו תקשיב, תן לי להישאר במסגרת שבע הדקות שלי.

דיבר חבר הכנסת המר על הסדר שלום ואמר, איך זה יכול להיות שבהסדר שלום יהיו פגמים מן הסוג שהוא מנה. אולי גם כאן נעמיד את הדברים על דיוקם. לא הסדר של שלום, לא שלום חתמנו, עדיין לא פיוס. הפיוס אולי יבוא אחרי שלום. הפיוס איננו תנאי להסדר מדיני, פיוס הוא תוצאה של הסדר.

מדובר באזור רווי משטמה, עוינות, ואולי יותר מזה – אזור שבו יש גם בכנסת הישראלית וגם במועצה הלאומית הפלשתינית אנשים שמסרבים לקבל את הקיום הלגיטימי של היריב, של הצד השני. המר ולוי הם דוגמה מובהקת של שני אנשים שמסרבים להכיר בקיום הלגיטימי הפלשתיני. וכל עוד הם לא יכירו בזה, אנחנו נחיה על חרבנו ונגיר דם זה מזה. והמשטמה והעוינות אינן נחלת הפלשתינים בלבד. יש אמנות גדושות מן העניין הזה. אבל העוינות והמשטמה הן גם נחלתו של חלק מן הציבור הישראלי כלפי הפלשתינים. גם בזה צריך להודות. ושני אלה הם מכשולים גדולים.

באופן טבעי, בעיקר אנשי הליכוד, מבקרים מאוד, ופה בצדק, את הרהב הפלשתיני שיוצא נגד ההסדר, או שיוצא בהכרזות מן הסוג שחבר הכנסת זיסמן התעכב עליהן. זה באמת מאוד טבעי שאנשי הליכוד ואנשי הימין יבקרו את הרהב הפלשתיני, כי כל מה שהם מבינים זה רהב ומלים. יש חשיבות למלים, בכל מה שקשור לבניית אמון? ודאי שיש חשיבות. לכן לחלק מהדברים שאמר חבר הכנסת זיסמן, ואני מדגיש שלחלק מהדברים, אני מצטרף, ואינני רוצה לחזור עליהם. אבל המלים הן החשובות, חבר הכנסת המר? רק הרהב הפלשתיני חשוב? גש תבדוק אולי מה קורה בהסדר. פה הביקורת היא יותר רצינית, היא יותר חשובה, יותר משמעותית. ואם שם יש סכנה, זו סכנה אמיתית. לא הרהב ולא המלים.

בהבל פה קשה מאוד לשנות מציאות, קשה מאוד, אלא אם כן אתם אנשים שמאמינים רק במלים. ההסדר הזה הוא בגיל ההתבגרות שלו. ההסדר הזה הוא בתקופת הצמיחה שלו, וההסדר הזה ייתקל בהרבה מאוד קשיים, והוא קשה ליישום. כן, לצערי ההיחלצות שלנו מעזה, מן השטחים הכבושים, היא הדרגתית. לצערי זה הדרגתי. חבל שזה לא מהיר יותר, אבל זו המציאות. ההיחלצות היא הדרגתית, והקושי יהיה עצום ונורא. הוא יהיה עצום ונורא.

השאלה שלי לא מופנית אל הימין, משום שהימין הוא נגד ההסדר כולו, הוא רוצה לחיות בג'באליה. יותר בטוח לו בג'באליה. הרבה יותר בטוח לו במחנות הפליטים ליד יריחו. השאלה שלנו, של האגף התומך בהסדר – והוא מרבית הציבור הישראלי, ולא מפגיני הצמתים המאורגנים עם הערכות המוכנות להפגנות – היא האם יש פרטנר להסדר בשטח. וצריך לומר שכן – ואת זה אני כן אומר לימין – בקרב חלק מן הציבור הפלשתיני, חלק משמעותי, מנהיג, גם בין בוגרי בתי-הכלא, גם בין תושבי

השטחים עצמם, משום שהם שילמו את מחיר הכיבוש. יש שם פרטנר אמיתי למשא-ומתן. יש שם מי שיכול לשאת את ההסדר הזה. יש שם מי שיכול לקחת אותו על כתפיו ולעשות אותו.

ולנו, אדוני השר, יש אינטרס חיוני מנקודת המבט הישראלית לסייע להם, לסייע למי שמנסה לבנות את ההסדר הזה, למרות הקשיים מבית והקשיים מחוץ.

נכון, אנחנו יצאנו מעזה והותרנו אחרינו גל חורבות ואשפה. מאומה אנחנו לא מותירים בגדה, חוץ מקיפאון כלכלי, חברתי ותרבותי של יותר משנות דור. ויש לנו היום, אדוני השר, אינטרס משלנו לסייע להם בעצה ובכסף. כן, על כסף ייפול העניין. זה ממשל, זה שלד של ממשל שאין לו ממה להזין – – –

רון נחמן (הליכוד):

במקום לתת כסף לעובדים הסוציאליים, תממן את אש"ף.

דוד צוקר (מרצ):

אני מדבר עכשיו על חסידי ההסדר.

רון נחמן (הליכוד):

במקום לפתור את שביתת העובדים הסוציאליים אתה נותן כסף לערבים בעזה. זה סדר העדיפויות שלך – – –

דוד צוקר (מרצ):

אתה יודע מה? את כל הפטור ממס הכנסה – – –

רון נחמן (הליכוד):

— — —

היו"ר ש' וייס:

מספיק. חבר הכנסת רון נחמן, באמת.

דוד צוקר (מרצ):

אני אגיד לך באופן ברור בעד מה אני. את כל פטורי מס ההכנסה של העשירון העליון שגר באריאל, הלוואי שאפשר להעביר לטובת ההסדר המדיני.

רון נחמן (הליכוד):

אני הולך אתך. מאה אחוז.

דוד צוקר (מרצ):

אתם חיים על פטורים ממס הכנסה ללא שום הצדקה כלכלית.

מבחינת האינטרס הישראלי, יש לנו אינטרס לסייע במעשה, בעצה, בדרבון המימון. כן, העולם כנראה לא משתגע לתת את הכסף שהוא הבטיח. נכון, גם הפלשתינים עוד לא השלימו את ההסדרים שיבטיחו העברה נקייה של הכסף, העברה של כסף שינוצל אך ורק למטרות שלשמן הוא נועד. יש לנו אינטרס גדול בסיוע כזה מכל בחינה שהיא אם אנחנו מעוניינים בהסדר, ואם אנחנו לא מעוניינים במה שמעוניין המר ובמה שמעוניין חבר הכנסת לוי, להישאר בג'באליה, שהיא הרי – על-פי גרסתם – תבטיח את הביטחון למדינת ישראל.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת צוקר. חבר הכנסת מנחם פרוש, ואחרון הדוברים בסדרה הזאת – חבר הכנסת אברהם יחזקאל. אצלי רשום אבי. זה נכון, אגב, חבר הכנסת צוקר.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, לכאורה סיעתנו היא באופוזיציה, אבל אין לי כל עניין לשאת נאום אופוזיציוני. אין לי כל עניין לבקר ולהתקיף. רצוני רק לדבר מלב אל לב, ברצוני לגולל מעל לבי ולבב רבבות רבבות אלפי יהודים כאן בארץ וגם בתפוצות הגולה, המתהלכים קדורנית, מאוכזבים לאור כל מה שאנחנו שומעים וגם רואים, מה שאנשי אש"ף אומרים וגם עושים.

אין לי כל ספק, אף לא צל של ספק, שראש הממשלה רצה במלוא הכנות להשיג הסכם של שלום עם הפלשתינים. ובתהליך עזה ויריחו תחילה הוא רצה לבחון איך זה מתבצע, ואחרי זה ייתנו את דעתם על מה הלאה. היה לי אמון בהכרזות ראש הממשלה, שלא ייתן לכונן מדינה פלשתינית. והיה לי אמון מלא בהכרזת ראש הממשלה, שלא לתת לגעת ולפגוע בריבונות הישראלית בירושלים.

אבל מה היא העובדה, מה היא המציאות? עוד לא נרגענו משמיעת הקלטת שבה מוקלטים הדברים שנשא ערפאת ביוהנסבורג, הקוראים למלחמת קודש ושמיליוני מוסלמים יעלו לירושלים, כדי לשחרר אותה מהיהודים, והנה ראש שירות הביטחון של אש"ף, ג'יבריל רג'וב, רק השבוע אמר את דבריו באופן ברור, ואיך הוא אמר: לא נשקוט עד להקמתה של מדינה פלשתינית, שעל הישראלים לצאת ממזרח-ירושלים, שהיא בירת הפלשתינים, וכי ירושלים היא בשבילם קו אדום, מקום קדוש.

פייצל חוסייני, המיוצג באש"ף כמייצג ירושלים, מכריז כי הפעילות הפלשתינית בירושלים חייבת להימשך, וכי ה"אורינט האוס" הפך למוקד של הפעילות הפלשתינית בעיר העתיקה בירושלים. פייצל חוסייני ויתר דוברי אש"ף מכוננים ב"אורינט האוס" קביעת עובדות שירושלים היא בירת הפלשתינים.

אף שהגישו לאש"ף את עזה ויריחו כמו על מגש של כסף, נראה שערפאת לא מסוגל לייצב את שלטונו בעזה וביריחו, אולי יותר נכון להגדיר זאת, הוא בכלל לא רוצה יציבות, הוא רוצה חתרנות. הוא טרוריסט מובהק, וכך הוא חותר ללא הרף לקחת מאתנו את ירושלים.

הדאגה מקננת בלבי. בחמש המלחמות עם הערבים התגברנו. יצאנו בעוז וגבורה. בחמש שנות האינתיפאדה אנחנו רואים שלצערנו נכנענו. אבנים פגעו בנו והזיזו אותנו יותר מהתותחים של מדינות ערב. מה שמקנן בלבנו הוא שיותר מאשר הצליחו באינתיפאדה יצליחו בתהליך השלום המדומה. זהו הדבר אשר מקנן בלבנו וזהו הדבר שמדאיג אותנו. לכך מתהלכים יהודים, רבבות אלפי ישראל, מאוכזבים, המומים ומיואשים.

אני רואה כאן משהו מוזר. אנחנו, שליחנו, אלה שמעורבים בתהליך השלום, אצים רצים בתהליך השלום וחותרים בעקביות להגיע לשלום. ואילו הערבים, במקום לייצב ולקבל מה שאנחנו נותנים להם, הם חותרים לגרש אותנו מירושלים.

מה שאני רוצה בדקות הספורות שנותרו לי הוא להגיד ולהזהיר, שאם לא נהיה ערים לביסוס מעמדנו בירושלים כיום, מי יודע אם לא נאחר. אם אנחנו, המשטרה והצבא, לא ניקח על עצמנו להבטיח שאפשר יהיה להתהלך בעיר העתיקה בירושלים ולהגיע לכותל המערבי ולהר-הזיתים, מי יודע לאן נגיע. אני קורא גם לממשלה, אני מתפלא מאוד שהם לא נותנים את מלוא תשומת הלב לשאלה איך לבסס את מעמדו של היישוב היהודי בירושלים, ואיך לא בונים את הבתים שאנחנו זקוקים להם מדי חודש בחודשו. עובדה היא שיהודים, זוגות צעירים, נאלצים לעזוב את ירושלים מכיוון שלא בונים בירושלים את אשר צריך לבנות.

כולנו נשבעים "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני". כולנו כואבים על ירושלים שנלקחת מאתנו, אבל אני לא רואה שאלה שצריכים לעשות עושים את אשר יש לעשות.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת פרוש. חבר הכנסת אברהם יחזקאל, שגם הוא יקפיד על הזמן.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, ירושלים היא קו אדום מבחינתנו, מזרח-ירושלים, אמר ראש שירותי הביטחון ג'בריל רג'וב, כנראה בשמו של יאסר ערפאת.

אדוני השר שריד, אשר ידוע כאיש הגון, ישר, חכם, מנהיג, מעל במה זו אני מבקש ממך, אם תוכל לומר במלוא הגינותך, שירושלים מבחינתנו היא קו אדום ואין עליה משא-ומתן ולא יהיה עליה משא-ומתן. אמור זאת בשמך, אמור זאת בשם ממשלת ישראל, אמור זאת בשם ראש הממשלה יצחק רבין. כשאנחנו נשמע את הדברים האלה, אני כחבר מפלגת העבודה אהיה יותר רגוע.

דעו לכם, גם במפלגת העבודה יש חברי כנסת שחושבים שיש נושאים שעליהם האצבע שלנו, במפלגת העבודה, לא תורם. ואני יודע שבמפלגת העבודה יש חמישיות-שישיות ושביעיות-שמיניות, אבל יש כמות בלתי מבוטלת של חברים במפלגת העבודה – – –

קריאה:

מספר, לא כמות.

אברהם יחזקאל (העבודה):

מספר, אבל כמות מכובדה שאומרת – – –

עמנואל זיסמן (העבודה):

23.

אברהם יחזקאל (העבודה):

23 חברי כנסת שהם רוב בסיעת העבודה, חושבים שחובת ההוכחה מוטלת על יאסר ערפאת, אבו-עמר. ואליך, יאסר ערפאת אבו-עמר, דע לך שיש קולות במפלגת העבודה שחושבים שחובת ההוכחה כרגע היא עליכם. אמר חבר הכנסת דדי צוקר, מילא, חבר הכנסת המר לא רוצה את ההסכם, חבר הכנסת פלד לא רוצה בהסכם, אבל יש חברים במפלגת העבודה שרוצים, תמכו ויתמכו בהסכם, אבל גם הם טוענים לגבי הסוגיה הקשורה במימוש, ביישום שלו.

דוד צוקר (מרצ):

ביישום או במלים?

אברהם יחזקאל (העבודה):

גם למלים יש משמעות. מי שמבין בהתנהגות של מנהיגים מזרח-תיכוניים יודע שלג'סטות, לאמירות יש משמעות. מספיק עם הבחינה הלא-רציונלית של התנהגות מנהיגים מזרח-תיכוניים. ואני אומר לאבו-עמר, הגיע הזמן שתדע מהאולימפוס ומהמטוס ותגיע ליריחו ולעזה ותתחיל לנהל עניינים בצורה אמיתית. האוטונומיה רוקמת עור וגידים והסיכוי שהיא תקרוס גדול. אין אוכל לתושבים, וכשיש רעב, גם אתה, אבו-עמר, עלול למצוא את עצמך נרגם בכיכר השוק בעזה או תלוי על עץ תמרים ביריחו.

אנחנו הלכנו לקראתכם לא מתוך פטרוניזם אלא מתוך הכרה שאין לנו רצון לשלוט על עם אחר. ואתה ואנשיך, אבו-עמר, אמורים לממש את התקוות למציאות. והמציאות, נכון לעכשיו, אומנם רק אחרי ימים ספורים, שחורה משחור. ואתה ממשיך לבנות חלומות על ויתורים וכיבושים נוספים. האם בזה שאתה מדבר על ירושלים, על ג'יהאד על תרגומיו השונים, תצליח לתעתע בבני עמך, הרוב הדומם שרוצה לחיות בשלום, כך אני מאמין, ורוצה להתקיים בכבוד.

הדיבורים על מלחמת ג'יהאד, סופם שישחקו נגדך. החלומות האלה שאתה זורק לחלל האוויר ישמשו נשק בעירה ל"חמאס" ולאסלאם הקיצוני, והם יהיו אלה שיסקלו אותך באבנים.

טענתי שאצלנו לא מבינים אותך, אבו-עמר. נדהמו מהתנהגותך על הבמה בקהיר, חשבו שאתה לא יציב, גיחכו, ויש אצלנו רבים בפוליטיקה שאולי אפילו לא מעריכים אותך. אבל אני מאמין, אבו-עמר, שאתה יודע שאתה עצמך שחקן רב-אמן, שגם בהתנהגות הלא-רציונלית שלך יש רציונל, הוא הרצון האמיתי שלך לראות את פלשתיין הגדולה תחת מנהיגותך, ואני אישית לא מתנגד לאחל לך חיים ארוכים, אבל דע לך, לא בימי חייך ולא בימי חיי יורשיך תגדל פלשתיין.

אני נמנה עם הזרם במפלגת העבודה הרואה בך מנהיג שהוא הרע במיעוטו, שיכול לגלות אחריות ולהוביל את האוטונומיה בשטחים. אני נמנה עם אלה שיצביעו ויתמכו בקיומה. אבל כדאי שכבר היום נבהיר לך מה הם הקווים האדומים שלנו. ירושלים – קו אדום; רצועות ביטחון – קו אדום; ביטחון אישי שהתחייבנו עליו – קו אדום.

אם תיכשל הבטחת שלושת תנאים אלה – לא תהיה פרטנר שלנו. אם הציבור לא יקבל את התחושה שההסכם אתך ועם אנשיך לא הועיל לנו במאום – לא יהיה המשך תהליך. ולא רק בגללך, כי פשוט לא ייתנו לנו את המנדט להמשיך את התהליך. אין לי ספק שיכול לצמוח פה ראש ממשלה שיתנגד, כמוטו, כרעיון, להמשך התהליך.

אבו-עמר, אין לך מקום לבוא ולסייר בירושלים. אין זו העת. אתה, שבזמן האחרון מרבה להשתמש בדימויים ובהסכמים מתקופת מוחמד הנביא, צריך לדעת שאינך מוחמד ואינך מצאצאיו. ואין לך מקום בקרבנו.

אנו בשנים הקרובות נמשיך לחזק את ירושלים.

אני מחזק את ידי השר יוסי שריד, שאמר שאם אבו-עמר לא יבין את המפה נכון, סופו שיהיה לכל היותר ראש עיר או ממונה על מחוז עזה. תודה רבה לכם.

היו"ר ש' וייס:

זה לא מעט. אני מזמין את השר יוסי שריד להתייחס להצעות בשם ממשלת ישראל.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

ואיך נקרא לך?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אבו ישי, אבו נדב, שמות עבריים נפלאים – ישי, נדב, נועה. יש לי שלושה ילדים.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת – – –

מנחם פרוש (יהדות התורה):

צריך ברכה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

כן, בהחלט. חבר הכנסת פרוש, אתה יודע שבכל פעם שאתה מזמין אותי למניין מסתבר שאתה מאחר, כי אני תמיד מתפלל קודם. אתם מאחרים.

היו"ר ש' וייס:

פה מתגלים דברים.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אתה כל פעם פוגע בי. אתה אומר: תצטרף למניין, ואני אומר: עכשיו נזכרת? מה עכשיו נזכרת, אני כבר שעתיים אחרי התפילה. ומי כמוך יודע שאני יודע להתפלל, תפילה שבלב.

היו"ר ש' וייס:

נעבור מן הקודש לחול.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

הדיון הזה הוא בהחלט דיון חשוב. יסולח לי אם אומר – זה חל לגבי הדברים שכבר נשמעו והדברים שעוד יישמעו, כלומר דברי – שאין בדיון הזה חידוש רב.

אני רוצה להפריד בין הדוברים, משום שכמה מן הדוברים רצו ורוצים ביקרו של ההסכם, ויש להם דאגות. דאגה בלב איש – ישיחנה. אדברה וירווח לי. כשמישהו אומר שהוא מודאג, קודם כול אני מוסר הצהרה: גם אני מודאג. נו, אז מה המסקנה עכשיו? מה אני עושה עם הדאגה הזו? מה אני בונה אתה בדיוק? אני מודאג. אני בכלל אוהב שגם מראיינים שונים שואלים אותך ברדיו, בטלוויזיה ובעיתונים: אתה מודאג? אני מודאג. נו, זו פרוגרמה – אני מודאג? אז יש חברי כנסת שרוצים ביקרו של ההסכם והם מודאגים. זה עניין אחד.

ויש חברי כנסת שמלכתחילה, חבר הכנסת לוי, ידידי הטוב, לא רצו בהסכם הזה. הם כל הזמן אורבים להסכם הזה. הם רואים בו הרים וצל הרים, מומים ופגמים שהיו או לא היו. ויש בו גם פגמים. יש הרבה דברים שאין בו, ואני אספר גם על כמה מומים שאינם בהסכם. אבל מתחילה לא רציתם בהסכם ולא נתתם לו אשראי מינימלי. יכול מאוד להיות שעשיתם טעות. פעם אמרתי לך, ודווקא לך, לאחרים לא אמרתי זאת, מכל מקום לרבים אחרים לא אמרתי זאת, שיכול להיות שנעשתה כאן טעות. יכול מאוד להיות שהייתם צריכים לתת אשראי מסוים, לא בלתי מוגבל. אחרי ככלות הכול מדובר בממשלה אחרת, יש לה מצע אחר – זה נכון. הייתם צריכים לתת אשראי מסוים להסכם, שמהו בסך הכול? לצאת מעזה. ואני מודיע כאן, שאין לממשלה כוונה לחזור לעזה.

רון נחמן (הליכוד):

בין כה וכה היא תחזור.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

ואחרי שהייתם נותנים אמון מסוים מוגבל, בשלב זה או אחר, במוקדם או במאוחר, הייתם יכולים לבוא ולומר שיש פגם כזה ויש פגם אחר, ואז הדברים היו נשמעים אמינים.

אני באופן אישי מאמין לך, אבל הדברים כשלעצמם, על פיהם הם לא אמינים משום שאתם לא רוצים בהסכם. ידוע שאתם רוצים להכשיל אותו. ידוע שאתם אורבים לו.

דוד לוי (הליכוד):

מה התוצאות של זה?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני אומר לך מה התוצאות. לי אתה לא יכול לומר מה הן התוצאות משום שאני, חבר הכנסת לוי, הייתי השר שהתבטא במלוא החומרה כלפי ההתבטאויות שנשמעו מפיו של יאסר ערפאת, ואני אינני חושב שאפשר להגיב על ההתבטאויות האלה באמירה: אז מה; ואני אינני חושב שאפשר להגיב על הדיבורים האלה אך ורק באמירה: בבל"ת. אבל אני עוד אגיע לזה.

חנן פורת (מפד"ל):

מה המסקנה?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני אגיד מה המסקנה. אין צורך לשאול בשלב הזה של הדיון, כי אנחנו רק בהתחלה. אני אגיד גם מה ההנחה ומה המסקנה. אחר כך, אם יישארו שאלות, אם היושב-ראש ירשה, אני אשיב על כל השאלות כמיטב יכולתי הצנועה.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת המר, גם הוא ידיד, שאמר שלממשלה יש בוז כלפי המפגינים. אין לדבר הזה שחר. אין לנו בוז כלפי מפגינים. מכל מקום, לי אין בוז, ואני מדבר בשם הממשלה. אין לנו בוז כלפי המפגינים. יש לנו לפעמים – גם אם הם מתנחלים, כדי שלא תהיה אי-הבנה, גם אם הם מתנחלים אין לנו כלפיהם בוז.

רון נחמן (הליכוד):

מה זה "גם אם הם"?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

הייתי אומר שלפעמים יש בנו מידה מסוימת של מורת רוח, ואני משתדל לדבר היום בלשון של המעטה ובלשון מאופקת, גם כדי לא להגיע לצחצוח חרבות. כאשר בהפגנה הזו, שיכולה להביע מורת רוח, נאמר שראש הממשלה בוגד או מישהו אחר בוגד, אז אני אשמח מאוד ואז אני ארחש יותר כבוד למפגינים המתנחלים, אם הדברים האלה לא יישמעו. הייתי שמח מאוד אם בפעם הבאה, כאשר אתה תעלה על דוכן הכנסת, תאמר דברי הסתייגות מוחלטים מן הביטויים הנקלים האלה; אז אני בוודאי אהיה אסיר תודה לך.

משה פלד (צומת):

זה היה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני רק רוצה לומר לחבר הכנסת המר, כפי שאני רוצה לומר בהקשר מעט אחר לחבר הכנסת פרוש, שדיברו כאן על המוני בית ישראל שמודאגים. בוודאי כולם מודאגים. אבל ממש נצטיירה כאן תמונה של אנשים שיצאו לרחוב משום שהם מרגישים איזה איום. יש לי הרבה מאוד כבוד למפגינים, אלא שאני לא רואה אותם. אין מפגינים. פה ושם יש קומץ של מפגינים. אגב, כאשר אני אומר קומץ, אני לא אומר את זה מתוך זלזול. אני אומר את זה אך ורק כקביעת עובדה. יכול להיות מפגין אחד, ואני רוחש לו את כל הכבוד שמגיע לו. אבל אני לא רואה את המפגינים. אין מפגינים.

אז יש כנראה נתק כלשהו בין האופוזיציה לבין דעת הקהל. אני אומר לך, חבר הכנסת לוי, תרחם עלי, יש לי לב חלש כאשר אני שומע אותך מדבר על כל הקטסטרופות ומהלך אימים. אני באמת חושב שהמצב חמור עד חמור מאוד, אבל העם לא מאמין לך.

דוד לוי (הליכוד):

אתם מסונוורים. אתם לא רואים מה אומרים הסקרים. כל הסקרים נגדכם.

רון נחמן (הליכוד):

השר שריד – – –

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני לא יכול לענות לכולם. אני אשיב לכל אחד בעתו.

היו"ר ש' וייס:

אדוני השר, סליחה. יש לנו נושא חשוב מאוד. יש לנו הזדמנות לבירור יסודי. נעשה את זה ברוח של הקשבה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני רוצה להגיע לעניין ירושלים. סקרים כבודם במקומו מונח.

היו"ר ש' וייס:

לא תמיד.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

גם אותם אני מכבד. בכלל, יש לי כבוד מכאן ועד להודעה חדשה.

לפני שבועיים, חבר הכנסת לוי, היה יותר מסקר. היו בחירות, זה הסקר הכי טוב.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אל תספר לי. אני יודע מה ההבדל בין הסתדרות לבין כנסת.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אז למה אתה נאחז?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני אגיד לך למה אני נאחז בזה.

בנימין טמקין (מרצ):

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

תיכף אני אגיד לך למה אני נאחז בזה.

קריאות:

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

זה מאוד לא נעים לשמוע.

בנימין טמקין (מרצ):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בני טמקין, אני רוצה דרכך להרגיע את האולם.

קריאות:

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

זה נורא לא נעים לשמוע.

בנימין טמקין (מרצ):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בני טמקין, חבר הכנסת טמקין, יש לי רעיון. אני מציע שבכנסת לא נעסוק במשיחיות סקר. מספיק.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

לכן, מכיוון שחזקה עלי מצוותו של היושב-ראש, אני לא עוסק בסקר, אני עוסק בבחירות. אני יודע שזה מאוד מאוד לא נעים לשמוע. נכון שיש הבדל בין בחירות להסתדרות לבחירות לכנסת. מי שירצה לשמוע ממני הרצאה בעניין זה – אני ארצה לו באופן פרטי.

אבל, אם המצב באמת כל כך חמור ואם הפורענות כל כך גדולה, איך זה בכל זאת קורה, שחלקים ניכרים ממצביעי הליכוד מצביעים בעד רשימה שבראשה עומדים חיים רמון, רן כהן, חיים אורון, יוסי שריד, שולמית אלוני? זאת אומרת שהציבור הזה, רבותי, הציבור הזה הוא ציבור אינטליגנטי. הציבור הזה הוא ציבור אינטליגנטי. אילו חשב באמת שמה שאתם אומרים נכון, הוא לא היה מרשה לעצמו לקחת את הפתק הזה שעליו רשומים – – –

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אם כך, בוא לבחירות עכשיו, בוא לבחירות היום.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

כל האנשים האלה שמניתי את שמותיהם, הציבור הזה לא היה יכול להצביע בעדם.

יש נתק בין האופוזיציה, נתק גמור בין האופוזיציה לבין דעת הקהל.

לחבר הכנסת פרוש אני רוצה לומר – עכשיו אני סוטה מעיקרון, אבל בכל זאת, סקר יותר טוב מכל אינטואיציה – חבר הכנסת פרוש, אני ראיתי ש-80% מיהודי ארצות-הברית תומכים תמיכה מלאה במדיניות הממשלה.

נעמי חזן (מרצ):

81%.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

85%, סליחה. אז מה אתה כל כך מודאג?

היו"ר ש' וייס:

85.2%.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני מרשה לך להיות מודאג גם בשם 15%. אבל 85%, חבר הכנסת פרוש, תומכים במדיניות הממשלה. זה דבר קל בעיניך? זה בסדר גמור אם אתה מדבר בשם 15% מן הציבור היהודי באמריקה. אבל אני מדבר בשם 85% מן הציבור באמריקה.

אני רוצה לומר משהו בעניין ירושלים. נאמרו כאן בדיון דברים רבים, אבל ההתמקדות בכל זאת היתה בעניין ירושלים.

אני רוצה לחזור בפעם האלף או בפעם האלף ואחת על עמדת הממשלה שאני מדבר היום בשמה. ירושלים היא בירת ישראל. היא בריבונות ישראל, וכך היא גם תישאר, לא חצויה ולא מחולקת. אם יש מישהו שרוצה שאקרא את זה בפעם האלף ושתיים ואומר את זה בפעם האלף ושתיים – זו עמדתה הברורה והחד-משמעית של ממשלת ישראל, ואין בלתי.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

זה חוק-יסוד.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

ירושלים בירת ישראל בריבונות ישראל. כך היא עכשיו, כך היא תישאר, לא חצויה ולא מחולקת.

דוד לוי (הליכוד):

מה היא מתכוונת לעשות אחרי הצהרתו של – – –

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אתם יודעים שקריאות ביניים במקרה שלי רק מפרות אותי.

היו"ר ש' וייס:

השר ימשיך.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

קריאות ביניים במקרה שלי רק מפרות את מחשבותי.

חבר הכנסת דוד לוי דיבר על פרי באושים אם לא על ענבי זעם. אני תמיד שומע שההסכמים האלה הם אלה שזרעו את זרע הפורענות.

בכל הכבוד, חבר הכנסת לוי, אפשר להשתמש במלים מכאן ועד הודעה חדשה, ואני אתן לך דוגמה. למלים יש משמעות. אתם דיברתם על כך שלמלים יש משמעות, ובצדק. מלים שנאמרות, יש להן משקל, יש להן ערך. הזרע הזה שאתם טוענים שנטמן, הוא כבר נטמן בהסכמי קמפ-דיוויד, שלהם אתם אחראים. כאשר מנחם בגין, הוא ולא אחר, הוא בכבודו ובעצמו, אומר – – –

דוד צוקר (מרצ):

צריך לברך על כך.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני מברך על כך.

מנחם בגין אומר: "The legitimate rights of the Palestinian people"

"Palestinian people – הזכויות הלגיטימיות של העם הערבי-הפלשתיני – אני שואל, חבר הכנסת לוי, מנין אתם בכל זאת שואבים את העוז – אני אחרון שאומר חוצפה – מנין אתם שואבים את העוז? כי הרי השואל ישאל אתכם: אם יש עם ערבי-פלשתיני – ואתם הכרתם בו, כי זה היה כתוב שחור על גבי לבן – אם הכרתם בזכויות הלגיטימיות שלו, ישאל אתכם השואל ואתם חייבים בתשובה, בכל זאת, מה היא הזכות הלגיטימית של עם?

דוד לוי (הליכוד):

אוטונומיה.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אוטונומיה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

יפה. זה כל מה שאנחנו רוצים. אנחנו עושים פחות.

מכיוון שההערה הנוספת שלך – – –

קריאות:

— — —

היו"ר ש' וייס:

השר שריד יגיד לי אם הוא רוצה שאני אתערב.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

לא, לא, לא.

קריאות:

היו"ר ש' וייס:

אני מציע לסיים את הקנון הזה. חברי הכנסת לוי וצוקר, אתם נאמתם, מספיק.

קריאות

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת לוי, אני מבקש.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

חבר הכנסת לוי, אתה לא יודע עד כמה אני מעריך את הערותיך. אתה אמרת שהזכות הלגיטימית של עם, במקרה שלפנינו העם הערבי-הפלשתיני, זו אוטונומיה. טוב. אגב, אני לא בטוח שתמצא הרבה שותפים למשפט בין-לאומי לפרשנות הזאת, אבל זכותך לפרשנות הזאת. אבל אני רוצה להגיד לך, שבאוטונומיה שלכם, משום שהיא היתה אוטונומיה לתושבים, היא היתה הרי אוטונומיה שאגאלית, בלי שטח, היא כללה גם את ירושלים, משום שתושבים פלשתינים יש גם בירושלים. אנחנו, בהצהרת העקרונות שלנו הוצאנו את ירושלים מכלל חשבון.

יהושע מצא (הליכוד):

במפורש לא. במפורש לא.

היו"ר ש' וייס:

הנושא נדון כבר פעמיים פה בכנסת.

עמנואל זיסמן (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש מן הירושלמים. חבר הכנסת זיסמן, בבקשה. חבר הכנסת זיסמן, מספיק. חבר הכנסת רון נחמן, בחצי השעה האחרונה ראיתי אותך בשמונה מקומות. זה לא מסתדר לי.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אפשר לומר שני משפטים רצופים? הרי החברים שלכם עלו לכאן על הבמה. תרשו לי לומר רק שני משפטים רצופים, בשלישי תפריעו, אין בעיה.

מרדכי גור (העבודה):

אני מבקש להעיר.

היו"ר ש' וייס:

מייד.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני רציתי לחזק את מה שאמר חבר הכנסת זיסמן, כי לרשותו לא עומד כרגע מיקרופון ולרשותי כן עומד.

היו"ר ש' וייס:

אבל קול יש לו.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אתם באים בטענות עכשיו על עובדות מסוימות שנקבעו בירושלים? ה"אוריינט האוס" נקבע בשנתיים האחרונות? הרי ה"אוריינט האוס" עבד כאשר אתם הייתם בממשלה. אם חשבתם שה"אוריינט האוס" זה גילוי בלתי נסבל של ריבונות מצד הפלשתינים – הייתם צריכים לסלק את ה"אוריינט האוס".

דוד לוי (הליכוד):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת לוי, גמרנו. חבר הכנסת זיסמן, אני קורא לכם לסדר פעם ראשונה. זהו, נגמר. קראתי לו ולך, לפי הסדר הזה.

דוד לוי (הליכוד):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת לוי, זה לא יאה. מספיק. יש גבול.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

חבר הכנסת לוי, אתם באמת רוצים קצת יותר מדי. למה? אני אגיד לכם. לנו יש המשימות שלנו, שאנחנו צריכים לבצע אותן. בנוסף אתם רוצים שאנחנו נתקן את כל השגיאות שלכם. זה יותר מדי עבודה. לתקן את השגיאות שלכם, שהיו כה חמורות, וללכת למסלול השלום — — —

דוד לוי (הליכוד):

בשנתיים הרסתם הכול.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

זה לא מתאים לך.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת לוי, אני קראתי אותך לסדר פעם ראשונה. זה לא בסדר. מה אתך?

דוד לוי (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

אפשר. אתה פרלמנטר ואפשר. יש גבול לקריאות ביניים.

דוד לוי (הליכוד):

זכאית הכנסת לדעת בעניין זה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת לוי, זכאית הכנסת לשמוע שר דקה ברציפות בלי הפרעה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

חבר הכנסת לוי, אמרת דברים בוטים מאוד כלפי הממשלה. אמרת, בין השאר, שלא קופת-חולים, אלא הממשלה צריכה מפרק. נכון, אמרת? דבר מאוד בוטה. אגב, אשריכם וטוב לכם, אתם לא זקוקים למפרק, כי יש לכם אחד כזה. הוא כל הזמן מפרק אתכם, וחזקה שיפרק. אתם לא זקוקים, באמת, לא צריך למנות אותו, הוא ממנה את עצמו. אבל לא זה העניין.

אני רוצה לומר: באים בטענות לממשלה, שהיא מעלה את ירושלים על סדר-היום של הדיון. נכון, כי כתוב בהצהרת העקרונות, שכל צד יהיה רשאי להעלות – אני מצטט מן הזיכרון, אבל אני בטוח שאני מדייק – כל צד מן הצדדים יהיה רשאי להעלות כל נושא שהוא מוצא לנכון, לרבות ירושלים.

קודם כול אני רוצה לומר, שהסכמה זו היא דבר מובן מאליו בכלל, ולכן אין מקום לטענות. הרי ודאי וודאי, שזהו טיבו של משא-ומתן, שכל צד רשאי להעלות כל נושא שהוא רוצה. הצד הפלשתיני מן הסתם יעלה את זה. והנשיא סאדאת, שאתו חתמתם על שלום – ברוכים תהיו – כשהוא עמד כאן, במקום הזה שאני עומד בו עכשיו בכנסת, והוא אמר, שלא יהיה הסכם שלום במזרח התיכון בלי שמזרח-ירושלים תהיה עיר ערבית, אתם סירבתם לחתום אתו על ההסכם? אז מה אתם רוצים מאתנו לעזאזל? מה אתם אומרים: הממשלה הזו לא רואה, לא שומעת? אתם לא ראיתם, לא שמעתם, לא רציתם לשמוע, הרי הכול כבר היה.

דוד לוי (הליכוד):

מה שאתם מתכוונים לעשות הוא – – –

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

חבר הכנסת לוי, אני באמת משתומם עליך, אני באמת אומר את זה, באמת ובתמים, אתה מתפרע, אין לי התבטאות אחרת, אתה מתפרע, אתה לא נותן לומר משפט אחד. זה לא מתאים לך. אני מכיר כמה קליינטים שלנו, שעושים את זה דרך קבע, אבל אתה הצטרפת למקהלה הזו? זה לא מתאים לך. מה, השתנית? אולי השתנית. אנשים משתנים. אגב, זה דבר אופטימי. אם בגילנו אנחנו יכולים להשתנות, נחמד מאוד.

מרדכי גור (העבודה):

אפשר?

היו"ר ש' וייס:

הוא לא שמע אותך, השר, כי פה היה קצת רעש. אני לא יכול להיכנס באמצע דבריו. אז אנחנו נאפשר לך.

משה קצב (הליכוד):

למה לו אתה מאפשר?

היו"ר ש' וייס:

אתה רואה מה קורה? הרי זה כל הסיפור בבית הזה, שאי-אפשר לאפשר לאחד. זהו העניין. עכשיו אתה מבין למה אני לא כל כך נעתרתי. אני אאפשר לסגן שר הביטחון.

מרדכי גור (העבודה):

למען ההיסטוריה, באותה ישיבה היסטורית של ועדת השרים לביטחון, אני הייתי אז הרמטכ"ל, כאשר ראש הממשלה מנחם בגין, זיכרונו לברכה, העלה את עניין האוטונומיה, להפתעת כל שריו, השר אריאל שרון אמר לו על המקום: ברגע זה הקימות את המדינה הפלשתינית.

היו"ר ש' וייס:

פסק הזמן נגמר. זה לא מוכרח להיות סימטרי.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני רק רוצה לומר לאלה שמעלים טענה, כאילו נושא ירושלים נכלל בסדר-היום של המשא-ומתן בעתיד – קודם כול הם יציגו את עמדתם, אנחנו נציג את עמדתנו, כפי שניסחתי אותה כאן מעל הבמה הזו, ובעמדה הזאת לא תהיה פשרה.

אבל – חבר הכנסת מצא, אני בטוח שתשמע דבר מעניין – בסעיף ו' בקווי היסוד של ממשלת בגין הראשונה כתוב שחור על גבי לבן – חבר הכנסת המר, אתה היית בממשלה הזו – ואני מצטט סעיף ו' בקווי היסוד של ממשלת בגין הראשונה: "הממשלה תזמין את שכנותיה של ישראל כולן, וכל אחת מהן, במישרין או באמצעות מדינה ידידותית, לנהל משא-ומתן ישיר למען חתימת חוזה שלום אתן, ללא תנאים מוקדמים מצד כלשהו וללא נוסחת פתרון שהומצאה מבחוץ". ועכשיו, שימו לב: "כל צד יהיה חופשי, על-פי שיקולו, להעלות כל הצעה, וכל נושא יהיה נתון למשא-ומתן". שימו לב: "כל צד יהיה חופשי על-פי שיקולו להעלות כל הצעה, וכל נושא יהיה נתון למשא-ומתן".

זבולון המר (מפד"ל):

זה לא היה עם אש"ף.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אבל המשא-ומתן על ירושלים היה מתנהל גם בלי אש"ף, ריבוננו של עולם. המשא-ומתן על ירושלים לא היה מתקיים עם ירדן?

יהושע מצא (הליכוד):

אתם היום קובעים עובדות.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אתם קבעתם.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זיסמן, קראתי אותך לסדר פעם אחת, ואני אקרא לך פעם שנייה ופעם שלישית.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

מכיוון שנשאל כאן, מה בדעת הממשלה לעשות, אני רוצה לומר כך: בזמן האחרון נשמעו הצהרות שונות בקשר לירושלים, והצהרות האלה, לפי מיטב הבנתנו, מחייבות את ההודעה הבאה: ראשית, מוסדות הרשות הפלשתינית יהיו בעזה וביריחו; וכדי שלא תהיה אי-הבנה, לא כאן ולא במקום אחר, הם יהיו בעזה וביריחו ואך ורק בעזה וביריחו. דבר ראשון.

משה קצב (הליכוד):

אתה בעד העברת ה"אוריינט האוס"?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

חברים, אני אומר דברים ברורים, ורק אותם אני אומר.

משה קצב (הליכוד):

אני שואל אותך.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

"אוריינט האוס" שאתם הקמתם, אנחנו נתייעץ אתכם מה לעשות אתו, לאחר שאתם הקמתם.
בסדר?

משה קצב (הליכוד):

למה אתה מתחמק מתשובה? אין לך תשובה?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אינני משיב על-פי שאלותיך. האחריות מחייבת אותי שלא להתפתות אחרי שאלות פרובוקטיביות.

משה קצב (הליכוד):

שאלה עניינית.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

לא, שאלה פרובוקטיבית, שאלה מתגרה, ולא אשיב עליה.

משה קצב (הליכוד):

ה"אוריינט האוס" — — —

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

לא אשיב עליה, אתה יכול לצעוק אלף ואחת פעמים. אני מבטא את עמדת הממשלה באופן אחראי, מדוד ומאוזן.

משה קצב (הליכוד):

אתה מתחמק. אתה לא עונה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אתה אמיץ מאוד. אתה ידוע בתור איש אמיץ. משה קצב, האיש האמיץ, אוי ואבוי לנו.

שנית, רבותי, כדי שלא תהיה אי-הבנה גם כאן וגם שם, פעילות ארגונית בעלת אופי מדיני, או מעין מדיני – – –

משה קצב (הליכוד):

יוסי שריד אמר, והיושב-ראש הקודם הרשה לי – – –

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת קצב, אני מבקש ממך.

משה קצב (הליכוד):

אתה גם משקר, נוסף על הכול?

היו"ר י' עזרן:

אדוני הנכבד, יש חוק הרציפות שחל על הזכויות?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

היושב-ראש לא הרשה לו. גם בעניין הזה הוא מכזב, אבל לא משנה.

משה קצב (הליכוד):

יוסי שריד אמר, שכופפנו ליאסר ערפאת יותר מדי את היד – – –

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

לא אמרתי את זה. עוד שקר, אתה רואה.

משה קצב (הליכוד):

אתה אמרת את זה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

לא אמרתי. תביא את הציטטה.

משה קצב (הליכוד):

שכחת שאמרת את זה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני באמת לא רוצה להחליף אתך מהלומות מילוליות. האמן לי, כשאני אומר משהו, אני זוכר אותו היטב. מדוע? כי אני לא אומר אותו במקרה. אצלי אין דברים מקריים, ואני יודע בדיוק מה אני אמרתי.

משה קצב (הליכוד):

מה אמרת?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני אמרתי, שגם כאשר אין ברירה, אלא לכופף ליאסר ערפאת את היד, צריך להיזהר כדי שלא לשבור לו אותה. זה מה שאמרתי וזה מדויק. לך עכשיו ותתנצל.

משה קצב (הליכוד):

אני אביא לך את הסטנוגרמה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

עכשיו שתוק.

משה קצב (הליכוד):

מה זה "שתוק"? איזה מין דיבורים אלה?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

זו ההתייחסות אחרי שמפריעים בפעם העשירית, אני אומר שתוק. תראה, אני מנומס תשע פעמים, בפעם העשירית אני אומר לך: שתוק. מה אפשר לעשות; כי אתה לא נותן לדבר.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת קצב, אתה לא יכול לאלץ את השר שריד להשיב לך.

משה קצב (הליכוד):

אבל אתה צריך להעיר לו.

היו"ר י' עזרן:

נתתי לך את כל האפשרות להסביר את עצמך, ולא הפסקתי אותך כמה פעמים. תן לשר לסיים.

משה קצב (הליכוד):

הוא לא משיב.

היו"ר י' עזרן:

הוא לא חייב להשיב לך.

משה קצב (הליכוד):

זכותי לשאול.

היו"ר י' עזרן:

זכותך לשאול, אז שאלת, והוא לא השיב, מה לעשות? לא תמיד יש שאלות ותשובות.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

יש לי סיבות לשביעות רצון. יש דאגות ויש גם סיבות לשביעות רצון.

ראשית, מוסדות הרשות הפלשתינית – כבר אמרתי – יהיו בעזה וביריחו, ובעזה וביריחו בלבד.

שנית, פעילות ארגונית בעלת אופי מדיני, או מעין מדיני, או בעלת אופי לאומי או שלטוני, או מעין-שלטוני, תהיה חייבת לקבל בכל מקרה את אישור הרשויות המוסמכות, וכל מקרה יידק על-ידינו לגופו, על-פי ההסכם. לפי הצהרת העקרונות – אני חוזר – פעילותם של מוסדות אלה – אלה וכאלה, הייתי אומר – מותרת בשטחי הרשות הפלשתינית בעזה וביריחו, ולא בשטחים אחרים.

שלישית, אני מבקש להודיע, כי משטרה בירושלים יש רק אחת, וכי האחריות לביטחון ולסדר הציבורי מוטלת אך ורק על משטרת ישראל, וכל פעילות של גוף אחר מעין-משטרה אסורה בתכלית ולא תותר.

דוד לוי (הליכוד):

אדוני השר, שאלה: אתם תאפשרו המשך הנפת הדגל הפלשתיני בירושלים?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

דגל פלשתיני מתנוסס בכל מקום, והממשלה החליטה שהיא לא מתכוונת לנהל את קרב המאסף שאתם ניהלתם במשך 27 שנים, לרוץ אחרי כל דגל ולהוריד אותו מכל חוט חשמל.

דוד לוי (הליכוד):

דגל אש"ף בירושלים?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אנחנו לא נעסיק את חיילי ישראל – –

דוד צוקר (מרצ):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת צוקר, אבל השר השיב בצורה ברורה. מה תחדש? כוכבית על הדגל? פה זו לא התוכנית של חמיצר, לא מחלקים כוכביות.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

– – כפי שנעשה במשך הרבה מאוד שנים. אתם שלחתם את חיילי ישראל במשך הרבה מאוד שנים להוריד דגל מכל עמוד חשמל, ואנחנו החלטנו לא לעשות את המעשה הנואל הזה.

דוד לוי (הליכוד):

דגל אש"ף בירושלים בהסכמתכם – – –

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

עכשיו אני רוצה לסיים, אדוני היושב-ראש, ולומר דבר שבעיני הוא חשוב ביותר. אני התייחסתי במלוא החומרה להתבטאויות של יאסר ערפאת ואמרתי אז, ואני חוזר ואומר עכשיו, שלאחר ההתבטאויות האלה אין ספק בכלל שיאסר ערפאת יצטרך לחדש את מחויבותו להסכם גם בדיבור, ויותר מזה – במעשה.

אבל, כאשר אני מדבר על מעשה, אני רוצה לומר לכם כך, אחרי שאתם מציירים ציור בלהות, המצב בשטח מפתיע לטובה. כל משקיף מקומי וכל משקיף זר שנקלע עכשיו לעזה וליריחו משתאה אל מול הרצינות של המשטרה הפלשתינית, האופן שבו היא מקבלת את תפקידה, והיא עושה את מלאכתה נאמנה. היא נכנסה בתנאים קשים ביותר. אני יודע מה השארנו שם. אני יודע עם מה הם באו. יש

להם מצוקות גדולות, קשיים – קשיי אספקה, קשיי מימון. אין שלטון. הם עושים עבודה נאמנה ומשתדלים.

נכון שיש הרבה דיס-אינפורמציה. יש גם דברים שהם בגדר תקלה. למשל, לפני שבוע רעשה כאן הכנסת, בעיקר חבר הכנסת מצא, שקיבל אינפורמציה כנראה מחבר הכנסת פורת, שחולל בית-כנסת. שבוע ימים מחוללים סביב החילול הזה, שלא היה ולא נברא.

שאלו יהלום (מפד"ל):

מה זה "לא היה ולא נברא"? היה ונברא.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

שקר וכזב. לא היה ולא נברא.

חנן פורת (מפד"ל):

מה אתה מקשקש? אתה רוצה את העדויות?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

לא היה ולא נברא. שקר וכזב.

הדבר השני, שבוע ימים מספרים על כך שהמשטרה הפלשתינית – – –

בנימין טמקין (מרצ):

– – – אתם היחידים שמחללים – – – זה לא מקום תפילה, מקום להסתובב בו עם נשק.

חנן פורת (מפד"ל):

היתה פריצה ועקירת מזוזה.

שאל ילום (מפד"ל):

אלוף הפיקוד אמר שהיתה פריצה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

היתה דיס-אינפורמציה למשל בימים האחרונים על כך – – –

בנימין טמקין (מרצ):

– – – אתם מסכנים את העם.

דוד צוקר (מרצ):

– – –

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת בני טמקין, תאפשר לי בבקשה להשתלט עליהם. אולי לא היה חילול, אולי היה חילול, אבל מהומה בכנסת – – –

בנימין טמקין (מרצ):

הנאמנות שלהם...

היו"ר י' עזרן:

אדוני, חבר הכנסת, אנא ממך, אל תחולל מהומה בכנסת במקום חילול בית-הכנסת.

שאל ילום (מפד"ל):

היה חילול.

חנו פורת (מפד"ל):

שהשר יחזור בו מדבריו.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

שבוע ימים מספרים על כך, והשמועות האלה אינן מקריות. יש מי שמפזר את השמועות ואת הדיס-אינפורמציה בכוונת מכוון. שבוע ימים מספרים על כך שהמשטרה הפלשתינית מגייסת את "ניצי הפתח" לרבות רוצחים, דבר שלא היה ולא נברא.

אני רוצה לקבוע כאן מעל במת הכנסת, שהמשטרה הפלשתינית ממלאת עד לרגע זה את תפקידה כהלכה. היא ראויה לאמון, והיא בוודאי ראויה לאשראי. היא עושה כמיטב יכולתה, ולפי דעתי היא בתהליך – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

כמו שהיא מנעה מתת-אלוף אלמוג לעבור בכביש.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

זה נכון, ולקחו את השוטר, הקצין שערכב אותו, והכניסו אותו לבית-הסוהר.

שאול יהלום (מפד"ל):

מה היה במחסום השני?

משה פלד (צומת):

מזינים אתכם בשקרים.

בנימין טמקין (מרצ):

אם הם היו מתפקדים כהלכה, היית תומך בהסכם?

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת טמקין, חבר הכנסת יהלום, אני מזמין אתכם, בכל הכבוד, לנהל סימפוזיון בחוץ, אם אתם מסכימים.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

כל מי שמבקר בשטח אומר, שעבודתה של המשטרה הפלשתינית ראויה להערכה רבה, בשים לב לקשיים הנוראים.

רון נחמן (הליכוד):

אולי הם יחליפו גם את שוטרי ישראל בגלל הצלחתם?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

לכן אני רוצה לומר גם, שהרושם שאתם רוצים ליצור – וזה קל מאוד ליצור רושם לאחר כל פיגוע וכל אסון, כשקורה אסון באמת הלב כבד ואז אפשר ליצור רושם. אבל אני רוצה לומר שעקומת הטרור, בניגוד לרושם שאתם רוצים ליצור, איננה בעלייה. עקומת הטרור היא בירידה. יש התייצבות הדרגתית באותו שטח שנמסר לאחריותה של המשטרה הפלשתינית; נכון, התייצבות הדרגתית.

מה אתם רוצים? 27 שנים אתם תקעתם אותנו בשטחים האלה, בתוך משטר כיבוש. 27 ימים אתם לא יכולים לתת אשראי למשטרה הפלשתינית? ואתם רוצים שאנחנו נאמין לכם שזו ביקורת של תום לב?

משה קצב (הליכוד):

ראש הממשלה שלך – – –

בנימין טמקין (מרצ):

אתם רוצים שנחזור לעזה מייד.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

27 שנים, ו-27 ימים אתם לא נותנים להם אשראי?

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת טמקין, היום אתה פשוט נכנס לפרובוקציות.

שאל ילום (מפד"ל):

היתה לכם טעות, אמרתם שאתם מתחרטים – – –

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אנחנו לא נשלט בעם אחר. אנחנו נסיים את הכיבוש.

שאל ילום (מפד"ל):

גם בירושלים?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

זו תוכניתה של הממשלה, והיא מתכוונת לממש אותה. יש לממשלה עוד כוונה אחת.

דוד צוקר (מרצ):

אנחנו לא רוצים להיות בשכם, אנחנו לא רוצים להיות בחברון אף פעם. נעשה הכול כדי לא להיות בחברון אף פעם, וגם לא בעזה.

קריאות:

— — —

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

חבר הכנסת דדי צוקר, אל תפריע לי. אני לא יכול ככה. אתה חושב שאתה עוזר לי? אתה חושב שאתה עושה את זה יותר טוב ממני?

היו"ר י' עזרן:

אולי פעם אחת כן תבקר במערת המכפלה. אתה אומר אף פעם. תגיד בלי נדר.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אנחנו עומדים לסיים את הכיבוש. מנוי וגמור אתנו לסיים את הכיבוש. אנחנו לא רוצים, אנחנו חוזרים ואומרים זאת יום יום. הגיע הזמן שתקלטו את זה. אנחנו לא רוצים שלטון על עם אחר.

דוד לוי (הליכוד):

מי זה אנחנו? הממשלה?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

מנוי וגמור אתנו לשנות את מערכת היחסים הדו-צדדית בינינו לבין הפלשתינים. אנחנו נעשה את זה עם ערפאת או בלעדיו, ואנחנו החלטנו לקיים אתם דו-קיום. זה בצד זה ולא זה בתוך זה, ואנחנו נתנתק מהם ואנחנו ניתן להם לחיות וגם אנחנו נוכל לחיות.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה, אדוני השר.

משה קצב (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, השר שריד ביקש ממני להתנצל. אני מבקש לצטט מהסטנוגרמה. אומר השר שריד: "יכול להיות שזו טעות, אגב, יכול להיות שאנחנו נשלם בעד הטעות הזאת, כי יכול להיות שאנחנו מכופפים להם יותר מדי את היד". לכן שיואיל השר שריד להתנצל.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

היו"ר י' עזרן:

אדוני השר, ירדת ולא אמרת לי מה בדעתך לעשות עם ההצעות. חבר הכנסת קצב, הרשיתי לאדוני לומר את דברו. בבקשה, אדוני השר, מה לעשות עם ההצעות?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אפשר לקיים דיון במליאה.

היו"ר י' עזרן:

אפשר לקיים דיון במליאה.

ובכן, רבותי, תקשיבו, יש לנו פה הרבה מסירי הצעות וסדר-יום עמוס לעייפה, ממש כורע תחת המעמסה. אני מבקש, בכל הכבוד וההערכה, שכל חבר כנסת ימקד וירכז את כל הדברים הערכיים והחשובים שיש לו לומר בתוך מסגרת של דקה. אני מודיע לכם, בלי נדר, שאני לא אתן צ'ופרים היום, אי-אפשר.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני מציע להעביר את זה לוועדה.

היו"ר י' עזרן:

לאיזו ועדה?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר י' עזרן:

תודה. ובכן, חבר הכנסת טלב אלסאנע יציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת זבולון המר. אנא ממך, שמור על מסגרת הזמן של דקה. תודה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברי הכנסת מהימין, מהליכוד, שדיברו כאן, התייחסו למשפט אחד שבכיכול הוצא מהקשרו של מנהיג אש"ף יאסר ערפאת. שאלתי היא: אם כל כך חשובה כל מלה ומלה שנאמרת על-ידו, מדוע לא האמינו לו כשהוא חזר עשרות ומאות פעמים על רצונו בשלום אמיתי, בשלום צודק ובר-קיימא? אם כל כך חשובה כל מלה, תאמצו את המשפט הזה המצביע ומשקף את רצונו ואת רצון העם הפלשטיני.

הערה שנייה. ג'יבריל רג'וב היה אורח לגיה בנגב, והוא אמר ברחל בתך הקטנה, שאש"ף, מנהיגות אש"ף תכבד את הסכם קהיר ואת הסכם אוסלו מלה במלה, כרוחו וכמשמעו. ולכן צריך להדגיש את ההיבט החיובי, את ההתחייבות והמחויבות שלהם, ולא להתחיל לתת פרשנויות שונות.

משה פלד (צומת):

היו"ר י' עזרני:

חבר הכנסת פלד, אל תפריע. התור שלך יגיע.

משה פלד (צומת):

--- תתבייש לך.

טלב אלסאנע (מד"ע):

חבר הכנסת פלד, הרי כשהשמש זורחת היא זורחת על המזרח התיכון כולו בבת אחת, לא רק על יריחו ועזה, ולכן לא חשוב איפה הוא אמר שהיא תזרח. מה שחשוב, שהוא אמר שהוא יעמוד על קיום הסכמי אוסלו וקהיר, מלה במלה.

הערה שלישית. ביקרתי ביריחו ונדהמתי לראות את מעשי הפרובוקציות החוזרים ונשנים של המתנחלים שרוצים לטרפד את הסכם השלום בעזרת הימין, בעזרת חברי הכנסת שמסתתרים מאחורי החסינות הזו.

משה פלד (צומת):

ראינו אותך – – –

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת פלד, אתה רוצה שאקרא אותך לסדר? תן לו לסיים.

משה פלד (צומת):

אתה ראית אותו?

היו"ר י' עזרן:

אדוני, אני ראיתי אותו, אבל עכשיו אני לא מתנגד – – –

משה פלד (צומת):

אתה ראית אותו?

היו"ר י' עזרן:

זאת תשובה על השאלה שלי?

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני רוצה לציין, שמי ששמר על בית-הכנסת "שלום על ישראל" במשך מאות שנים, אדוני היושב-ראש, אלה לא המתנחלים אלא הערבים מיריחו.

היו"ר י' עזרן:

והצעתך, חבר הכנסת הנכבד? תודה. להסיר, בסדר.

חבר הכנסת שאול יהלום מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת זיסמן. בבקשה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, נציג הממשלה השר יוסי שריד עלה ואמר: איפה נמצא העם? האם העם תומך בכם, לא תומך בכם? הוא טרח אפילו להביא סקר מארצות-הברית, משם לא באים עולים ארצה וילדיהם לא משרתים בצה"ל. אז האמת התבררה. ביום שישי האחרון, לידיעת הממשלה שחושבת שמישהו עומד מאחוריה, התפרסם ב"ידיעות אחרונות" סקר של ד"ר מינה צמח ממכון "דחף", אני מחזיק אותו מול עיני, ולפיו 63% מאזרחי מדינת ישראל נגד המשך המשא-ומתן עם אש"ף; לא 50%, לא 51%, 63%.

לכן, אם ממשלת ישראל רוצה להיות עם העם, היא צריכה מייד לחזור בה ולהפסיק את ההסכם. כל הדרך שהיא הולכת בה מנוגדת לא רק לערכי הציונות ולערכי היהדות, אלא היא נגד רוב מוחלט של העם.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה לחבר הכנסת שאול יהלום. חבר הכנסת שלמה בוחבוט יציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת משה פלד. בבקשה.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, גם אני מודאג מהצהרותיהם של ראשי אש"ף, ואני מודאג גם מחברים רבים. אני חושב שראשי אש"ף גם הם צריכים להיות מודאגים אם חברי כנסת מסיעת העבודה מודאגים.

אנחנו עשינו את ההסכם, ניסינו ואנחנו מנסים. אני חושב שכל עם ישראל לא יצטער לרגע שעזה לא בידינו, שהחזרנו אותה. אני מאמין שהממשלה הזאת תעשה הכול שלא תהיה שום הפרת הסכמים ותדע לטפל בזה.

אני רק קורא לחברי מהימין, תפסיקו להלך אימים. פעם אחת ולתמיד תגישו הצעות ואלטרנטיבות. אם תגישו הצעה אחרת, נכונה, מוצדקת, ייתכן מאוד שגם חברים מסיעת העבודה ילכו אתכם. אבל תפסיקו כל הזמן לעלות לדוכן ולהלך אימים, חבר הכנסת משה פלד, ותגישו הצעות אחרות.

לכן אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת משה פלד.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת בוחבוט. חבר הכנסת בנימין טמקין מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת דוד לוי.

בנימין טמקין (מרצ):

אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת דוד לוי, מהסיבה הפשוטה, שגם אילו היה ההסכם מקוים על-פי תפיסותיהם של אנשי הימין על כל הפרטים באופן מסודר, ואפילו היו השוטרים הפלשתינים מחלקים כל יום פרחים לחבר הכנסת דוד לוי ולחבר הכנסת המר, גם אז הם היו מתנגדים להסכם, כי הם פשוט לא רוצים בשום פנים ואופן לעשות שום ויתור על שום חלק של ארץ-ישראל.

שנית, אילו הם היו עקביים, הם היו צריכים לעמוד עכשיו מול אזרחי מדינת ישראל ולומר להם: מה שאנחנו מציעים זה לחזור מחר לעזה. אילו היה לו האומץ לעמוד שם ולומר: מכיוון שההסכם לא פועל אנחנו צריכים לחזור מחר לעזה – היתה אמינות גדולה יותר לאמירותיו ולדיבוריו של חבר הכנסת דוד לוי.

מסיבות אלה אני מבקש להסיר את הצעתו.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת בני טמקין. אתה תרשה להם לפתוח שם סניף?

דוד לוי (הליכוד):

מה עם דגל אש"ף בירושלים?

בנימין טמקין (מרצ):

— — —

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת בני טמקין, עמדת דקתיים ליד המיקרופון, חצי דקה של חבריך עד שאתה מגיע למיקרופון, דקה וחצי כשאתה מתיישב.

בנימין טמקין (מרצ):

היו"ר י' עזרן:

לא לענות. הרי עוד לא הרשית לו להקים סניף של הליכוד בעזה, אז אין לך מה לדאוג. תודה.

חבר הכנסת אסעד אסעד – איננו באולם. חבר הכנסת רון נחמן, מוותר?

רון נחמן (הליכוד):

מוותר.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת יוסף בא-גד, מוותר?

יוסף בא-גד (מולדת):

מוותר.

היו"ר י' עזרן:

ובכן, רבותי, אנחנו עוברים להצבעה. יש לנו שלוש הצעות. אדוני המציע, חבר הכנסת זבולון המר, אתה מבקש לקיים דיון במליאה?

זבולון המר (מפד"ל):

במליאה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת זיסמן?

עמנואל זיסמן (העבודה):

במליאה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת משה פלד?

משה פלד (צומת):

מליאה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת דוד לוי?

דוד לוי (הליכוד):

במליאה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת דוד צוקר?

דוד צוקר (מרצ):

במליאה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת מנחם פרוש?

מנחם פרוש (יהדות התורה):

במליאה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אבי יחזקאל?

אברהם יחזקאל (העבודה):

במליאה.

היו"ר י' עזרן:

ובכן, יש לנו הצעה של השר להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני מוותר.

קריאות:

— — —

רן כהן (מרצ):

שזה יהיה הניצחון שלכם.

היו"ר י' עזרן:

מה קרה לכם, אתם עדיין במשחק הספורט ארגנטינה-ישראל? מה קורה פה? צועקים מפה וצועקים מפה. הרי הפסדנו – – –

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני פרלמנטר ותיק, ושמתי לב שזה רצונה של הכנסת. לכן אני מבטל את – – –

היו"ר י' עזרן:

זו זכותו בהחלט. כל הכבוד, אדוני השר.

ובכן, יש הצעות להסיר ויש הצעות במליאה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אנחנו מבקשים הפרדה על ההצבעות.

היו"ר י' עזרן:

אי-אפשר, אומר לי אדוני המזכיר, או בעד או נגד.

שאול יהלום (מפד"ל):

אנחנו רוצים הצבעה על כל הצעה בנפרד.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת יהלום, אנא ממך. מי בעד ומי נגד כל ההצעות?

שאול יהלום (מפד"ל):

כל הצעה בנפרד.

משה קצב (הליכוד):

כל הצעה בנפרד.

היו"ר י' עזרן:

יש פה מזכיר הכנסת – – –

דב שילנסקי (הליכוד):

זה האל"ף-בי"ת.

היו"ר י' עזרן:

ובכן, מותר להם. כל הצבעה לחוד, אומר המזכיר, כי בהתחלה הוא אמר משהו אחר.

מי בעד הצעתו של חבר הכנסת זבולון המר? מי נגד?

הצבעה מס' 1

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 43

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 2

נמנעים – 1

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת ז' המר בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר י' עזרני:

ובכן, 43 בעד, שני מתנגדים, אחד נמנע. אני קובע שההצעה הזאת תעבור לדיון במליאה.

אנחנו עוברים להצעתו של חבר הכנסת עמנואל זיסמן. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 2

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 28

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 10

נמנעים – 1

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת ע' זיסמן בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר י' עזרני:

הצעתו של חבר הכנסת עמנואל זיסמן תידון במליאה.

הצעתו של חבר הכנסת משה פלד. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 3

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 45

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 1

נמנעים – 1

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת מ' פלד בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר י' עזרני:

45 בעד, אחד נגד, אחד נמנע. אני קובע שגם ההצעה הזאת עוברת.

מי בעד ההצעה של חבר הכנסת דוד לוי?

הצבעה מס' 4

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 42

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 1

נמנעים – 2

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת ד' לוי בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

42 בעד, אחד נגד, שני נמנעים. אני קובע שגם הצעה זו תידון במליאה.

ההצעה של חבר הכנסת דוד צוקר. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 5

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 23

נגד – 28

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת ד' צוקר בסדר-היום של הכנסת לא נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

23 בעד, 28 נגד. אני קובע, לצערי הרב, שזו לא עוברת.

בנימין טמקין (מרצ):

נתניהו מוביל אתכם.

היו"ר י' עזרן:

רבותי, זו הדמוקרטיה, שלפחות אחד לא עבר. לא נורא.

הצעה של חבר הכנסת מנחם פרוש. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 6

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 45

נגד – 2

נמנעים – 2

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת מ' פרוש בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

45 בעד, שניים נגד, שני נמנעים. אני קובע שגם הצעה זו תידון במליאה.

היו"ר י' עזרן:

ההצעה האחרונה היא של חבר הכנסת אבי יחזקאל. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 7

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 44

נגד – 3

נמנעים – 2

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת א' יחזקאל בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

44 בעד, שלושה נגד, שני נמנעים. אני קובע שגם הצעה זו תעבור לדיון במליאה. תודה רבה.

הצעת חוק שמירה על מקורות המים בישראל, התשנ"ד-1994

(הצעת חבר הכנסת א' בן-אלישר)

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים לנושא הבא, רבותי: הצעת חוק א'תרעט, של חבר הכנסת אליהו בן-אלישר – הצעת חוק שמירה על מקורות המים בישראל, התשנ"ד-1994. בבקשה, אדוני המציע, יעלה ויבוא.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, באולם המליאה הלוחט הזה כמעט וטוב לבוא ולדבר קצת על מים –

היו"ר י' עזרן:

מים מצננים.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

– – ולשפוך, כדברי שר החקלאות, מים.

אני חייב לומר לכנסת, שאיני בא לדבר לא על שטחים ולא על גבולות, אפילו לא על ביטחון, לא על חומרי גלם, פשוט על מים.

היו"ר י' עזרני:

מים חיים.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

כמה שזה מרווה, כמה שזה נעים. אני בא לדבר, אולי בלי שמץ של פרטנזיה, על החיים עצמם. אנחנו נמצאים לא רק באווירה לוהטת של כנסת, אלא גם באזור צחיח, מדברי, וכולם יודעים זאת.

אינני מכיר, אדוני היושב-ראש, עם אחד, לכל אורך ההיסטוריה האנושית, שיעלה על דעתנו לוותר על השליטה במים, במידה שהמים בידיו. להיפך, יש דוגמאות רבות מאוד, מקרים רבים מאוד של עמים, של ארצות, של מדינות, של שבטים, של משפחות, שלחמו על מים. אולי יותר מכול, המים היו מקור למלחמות, ולעתים כמובן גם להסכמי שלום, אבל לא בטרם היתה מלחמה על המים.

ואנחנו לא רק שאיננו יוצאים מהכלל בנקודה הזאת, אלא להיפך, אנחנו שייכים לכלל הזה, ואני רק את זאת רוצה להזכיר בלי לפרט יותר מדי, שהסיבות העמוקות, אולי אפילו האמיתיות, שהובילו בסופו של דבר למלחמה ב-1967, למה שאנחנו קוראים מלחמת ששת הימים, נעוצות בבעיות המים ובאותו מאמץ שעשתה סוריה בשנים 1964-1965, במצוות הליגה הערבית – שתי פגישות פסגה של מנהיגי ערב – להטות את המים ואת מקורות המים.

כידוע, פוטנציאל המים הכולל של ישראל היום הוא בסביבות מיליארד ו-850 מיליון מ"ק, וטוב שהכנסת תזכור מחדש, אולי גם טוב להזכיר לכנסת, שמהאקוויפרים שנמצאים בשומרון, או אפשר לומר ביהודה ובשומרון, אנחנו מפיקים למעלה מ-650 מיליון מ"ק; במלים אחרות, למעלה משליש הפוטנציאל הכולל של מדינת ישראל.

מן החצבני ומן הבניאס, שניים מתוך שלושת מקורות הירדן הנמצאים ברמת-הגולן, ואני קצת מפשט כאן את הגיאוגרפיה ואת הטופוגרפיה, אנחנו מפיקים פחות או יותר 300 מיליון מ"ק. ביחד עם הכמות הקודמת – למעלה ממחצית הפוטנציאל הישראלי.

כדאי לדעת זאת כאשר מדברים על ויתורים טריטוריאליים, שבין היתר עלולים להוביל לאיבוד השליטה של מדינת ישראל על מקורות המים. ואפילו כאשר עדיין לא מדברים, כמו במקרה של השומרון, על ויתורים טריטוריאליים, אף שזה כבר נמצא באוויר, עצם ההסכם שנחתם, ואומר עליו מלה בהמשך, בכך כבר מחלקים לפחות את הפיקוח ואת השליטה על המים עם זרים.

לפני 1967 היתה מדינת ישראל נתונה לחסדיהם של זרים – נזכור את זה – של לבנון, אבל כמובן של סוריה ברמת-הגולן ושל ירדן ביהודה ובשומרון. וכבר אמרתי מה ניסתה סוריה לעשות בשנות ה-60.

מדוע אני נזעק עכשיו, וזה נראה קצת מחוץ להקשר? אני רוצה לומר, אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שאולי אפילו יותר מנשוא הדיון הכל-כך חשוב והכל-כך לוהט שראינו רק לפני כמה דקות כאן, המים, בדיוק כפי שהיו לכל אורך ההיסטוריה של המזרח התיכון, יובילו חס ושלום למלחמה הבאה שבה תהיה מעורבת ישראל, לא כברירה לישראל אלא כדי להילחם על המים, אם חס ושלום אנחנו נעשה, כפי שאני חושש שנעשה אם אכן הממשלה הזאת תורשה להמשיך במדיניותה הקיימת.

לא מדובר בסכנה תיאורטית. אני רוצה לקרוא סעיף מתוך נספח מספר 3 מהפרוטוקול על שיתוף פעולה ישראלי-פלשתיני, כפי שנחתם באוסלו ויותר מאוחר בווינגטון. וכך נאמר: "שני הצדדים הסכימו – – – על שיתוף פעולה בנושא מים, כולל תוכנית לפיתוח מים שתוכן על-ידי מומחים משני הצדדים ושתפרט גם את אופן שיתוף הפעולה בניהול" – אדוני היושב-ראש, אנא שים לב – "בניהול מקורות מים בגדה המערבית ורצועת-עזה, ושתכלול הצעות מחקרים ותוכניות בנושא זכויות מים" – אני מדגיש – "זכויות מים של כל צד", וגומר.

כלומר, זה כבר בכתובים. ולמי שאמר קודם, ואומר כל יום, ומנסה להאשים בכל שעה ושעה את מנחם בגין ואת קמפ-דייוויד, אני חוזר ומזכיר שהאוטונומיה נוסח בגין בקמפ-דייוויד דיברה על אוטונומיה פרסונלית ולא טריטוריאלית. ומתוך האוטונומיה הזאת הוצא באופן מוחלט גם המרחב האווירי וגם המרחב התת-קרקעי. ובמרחב התת-קרקעי לא דיברנו על נפט, ולא על זהב, אלא בעיקר התכוונו למים.

אני יכול להעיד על כך אפילו מניסיון אישי, בתור מנכ"ל משרד ראש הממשלה מונית לעמוד בראש ועדת מנכ"לים אשר הכינה את התוכניות לאוטונומיה. אנחנו העלינו את עניין המים, הקדשנו לו פרק שלם בדוח. זו הייתה אולי הפעם הראשונה מאז 1967 שדבר כזה נעשה במסגרת ממשלתית. אנחנו שמנו לזה לב והחלטנו מראש איך להיאבק בכוונות של הערבים, וכך זה גם התרחש בקמפ-דייוויד.

עכשיו אני חייב לומר, כי שאלתי את עצמי בכל זאת, הרי לא מדובר באנשים שאין להם שכל, לא מדובר באנשים משוללי שכל. מדובר באנשים מסונוורים ומוכי עוועים, זה נכון. מדובר באנשים טועים, זה נכון. אבל אני לא יכול לומר שלאף אחד מחברי הממשלה אין שכל.

ואם כך, מהיכן זה נובע? לא שמים לב לחשיבות שיש למים? הרי זה פשוט לא ייתכן. ואני רוצה לומר את מה שאני מרגיש. כאשר בא ראש ממשלת ישראל ואומר, שלהתיישבות אין ערך, ולא ההתיישבות מגינה על המדינה אלא צה"ל מגן על המדינה, מה הוא רוצה לומר? שזו לא ההתיישבות, שאלה לא היישובים, שאלה לא התושבים, שזו לא האוכלוסייה, אלא זה הצבא, אלה הטנקים, זה הכוח.

זוהי הציונות? מעבר לזה אין כלום? זאת אומרת, היום אנחנו מאוששים בעצם את מה שהמנהיגים הערבים נהגו תמיד לומר, בעיקר אסד, שהציונים, היהודים, חיים כאן בזכות הכוח, כמו הצלבנים. אנחנו הצלבנים. זאת אומרת לא ההתיישבות, לא ציונות אלא כוח, אלא טנקים.

כאשר בא חבר ממשלה אחר, או סגן שר, או חבר מפלגת העבודה – אני לא מדבר על מרצ, אתם אין לי ויכוח, הם תמיד גרסו מה שגרסו ואמרו זאת בגלוי. אבל עם אנשי מפלגת העבודה יש לי ויכוח. וכאשר הם באים ואומרים שהגולן זה רק ביטחון, ושום דבר אחר לא; כאשר הם אומרים: ייתנו לי חבילת ביטחון תמורת זו המיוצגת על-ידי הגולן, ואני מוכן לקבל אותה. זו המלה שמשתמשים בה. גם

ראש הממשלה דיבר על כך, לא רק סגן השר ביילין. חבילת הביטחון תבוא במקום רמת-הגולן, שהיא בעצם רק ביטחון.

במלים אחרות, הרמה היא כבר לא רק מים, זה לא מה שהסורים עשו לנו, זה לא רק הילדים שגדלו במקלטים מאז 1948 ועד 1967. זה לא כל הכוונות העוינות והאויבות של הסורים. זו בסך הכול חבילת ביטחון. האמריקנים ייתנו 5 מיליארדי דולר, 6 מיליארדי דולר, וכבר פורסמו המספרים. בבקשה, רמת-הגולן למכירה.

דוגמה שלישית, אדוני היושב-ראש, ובזה אסיים. יש כאלה שאומרים וכותבים: מים? זה מצרך כמו כל מצרך אחר. זו סחורה כמו כל סחורה אחרת. נדמה לי, אני לא בטוח, אבל נדמה לי שאפילו שר החקלאות לשעבר כ"ץ-עוז, שעומד היום בראש משלחתנו לשיחות הרב-צדדיות, נדמה לי שגם הוא כך התבטא, אבל אני לא בטוח. אחרים בוודאי התבטאו כך, ויש לי שמות.

נאמר שאפשר לקנות, אפשר להתפיל, זה עניין של כסף. גם מים הפכו סחורה. לא רק שרמת-הגולן היא סתם חבילת ביטחון, לא רק שההתיישבות לא חשובה אלא הטנקים, אלא אפשר לשאול: איפה ברל כצנלסון? איפה ברנר? איפה א.ד. גורדון?

שר החקלאות י' צור:

הו, הו.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אדוני שר החקלאות, הרי אתה חבר קיבוץ נתיב-הל"ה, לא אני.

היו"ר י' עזרני:

אבל, אדוני חבר הכנסת בן-אלישר, הטכנולוגיה התקדמה כל כך הרבה. לא שאני מסכים, אבל אי-אפשר להזכיר את ברל כצנלסון – –

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, המשמש רב בישראל – –

שר החקלאות י' צור:

אדוני היושב-ראש, אתם הלכתם עוד יותר רחוק.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

מי שמחר יאמר שהטכנולוגיה התקדמה, גם לא יהיה זקוק לדת – –

היו"ר י' עזרן:

לא, בעניין המים.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

– – ולא יהיה זקוק לאלוהים, ובטכנולוגיה המודרנית אין מקום לאלוהים. כבר אמר את זה וולטר במאה ה-18, שבשיטה שלו אין מקום לאלוהים. אני מציע שאנחנו ניזהר.

היו"ר י' עזרן:

אי-אפשר להתפיל היום מים.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אני באמת רוצה לומר לחבר קיבוץ נתיב-הל"ה, איש התק"ם, איש מפלגת העבודה ותנועת העבודה, שבעצם מה אתם מזכירים לי היום? – את גולדה מאיר. היא גם-כן היתה חברה גדולה בתנועת העבודה. "אסור להשליך את הטלית והתפילין מעל הסיפון" – כך היא אמרה, וכל יהודי יודע מה זה להשליך טלית ותפילין, זה אפרופו אדוני היושב-ראש. אתם עומדים תוך כדי, ואולי רגע לפני, השלכת הטלית והתפילין מעל הסיפון.

ולכן אני כל כך מזהיר ומתריע ומגיש הצעת חוק, שבסופו של דבר, אתה יודע מה, אדוני השר? נדמה לי שאתם הייתם צריכים לקבל אותה, ואני מקווה שאולי עוד תקבלו אותה, בשתי ידיים. תקשרו את הידיים שלכם, תקשרו את הידיים שלכם עם הצעת החוק הזאת. מה אני מציע בסך הכול? אני מציע שאנחנו נהיה השליטים היחידים של מקורות המים. אני עדיין לא מדבר על כל השאר. אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני חבר הכנסת, גם עמדת בזמן. ובכן, אדוני שר החקלאות ישיב.

שר החקלאות י' צור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אכן אני רוצה לומר לחבר הכנסת בן-אלישר, שאני מאוד שמח שאנחנו נטפל ומטפלים היום בבעיות רגישות, קשות, שיש להן משמעות אדירה לעתידה של מדינת ישראל ושאני מאמין שהן מוליכות לחיים של שלום ושיתוף פעולה, ואלה הן באמת בעיות קשות.

אני יודע שכאשר עוסקים רק בשאלה של סטטוס-קוו, של שליטה, של רצון לשלוט בכל השטח, הבעיות הן בתחום אחר, וזה נכון שאנחנו פתחנו חלון, גם אם הוא צר, גם אם הוא יהיה בעייתי, להרבה מאוד שאלות חדשות.

אמרתי את זה פה אתמול בדיון אחר, שאתם מנסים כאילו להמעיט. לאן מגיעה הציונות? אני אומר לך: אני חושב שמה שמתרחש היום זה הניצחון הגדול ביותר של מדינת ישראל ושל הציונות – שהעולם הערבי הולך ומכיר במדינת ישראל כעובדה קיימת. זה הניצחון הגדול. לחמנו להקים פה מדינה ולחמנו שאנחנו נהיה חלק מהאזור הזה. הראשונה שהגיעה להכרה הזאת היתה מצרים, לאחר מלחמת יום הכיפורים, וזאת היתה פריצת דרך אדירה. הרי כולנו יודעים שאם – יש מי שיגיד "חלילה" – היו מקבלים ב-1947 את הסכם החלוקה, היינו חיים פה, והעובדה שהם הגיעו היום לאלמנט של הכרה היא הניצחון הגדול ביותר של החלום הציוני של מדינת ישראל, והוא מחייב הסדרים של פשרות, ובפשרות יש תמיד מכאובים, ואין שלום אם אין בו פשרות ואם אין בו נכונות לפשרות.

קודם לעניין המים ואחר כך לעניין החוק. זה נכון, נושא המים הוא אחת השאלות הקריטיות של האזור שאנחנו חיים בו. ציינת גם נכון שכ-2 מיליארדי קוב מים הם המים המתחדשים. והנקודה הנוספת החשובה היא, שזה בערך כל פוטנציאל המים שקיים ממערב לירדן. רק בשוליים נוכל להוסיף מים, בלי מפעלים גדולים, מתוספת אגירה, מניצול נוסף וכו' וכו'.

אני מאמין שגם בנושא המים עתיד האזור בשיתוף פעולה, ויש נתון מאוד מעניין, שאף שחורים מים בירדן, בשטחים הפלשתיניים, בישראל – יש עודף מים בטורקיה, בלבנון, בעוד שנים מספר בסוריה. אנחנו משתמשים ב-100 קוב לנפש בשנה לצריכה ביתית ולתעשייה, לא לחקלאות, והפלשתינים משתמשים ב-30 קוב, והם יעלו את צריכת המים בשנים הקרובות. ונניח שאנחנו נשארים בשטחים. נו, אז נצמיא אותם? נאמר להם שלילדים שנולדים השנה לא יהיו מים? או נאמר להם, שאם אנחנו משתמשים ב-100 קוב והם ב-30 קוב לנפש, אנחנו נפקח כמה פעמים בשבוע הם מתרחצים?

ואני רוצה לומר לך, ש-100 קוב זה לא הסוף, כי בקליפורניה משתמשים ב-200 קוב מים לנפש, והיה שר חקלאות לפני שאמר, שהוא יחליט כמה דשא יהיה לך, ושיתרחצו ביחד, זה גם מוסיף לחברותא וגם לחיסכון במים – וכולנו יודעים שאין לזה אחיזה. אז אני אומר: אליבא דדעתכם, תארו לעצמכם שאנחנו נשארים בשטחים לנצח נצחים. נו? האוכלוסייה שם מכפילה את עצמה כל 15 שנה. אז לא ניתן להם מים? מדינת ישראל משתמשת ב-1.8 מיליארד קוב מים מתוך 2 המיליארדים. בעזה וביו"ש משתמשים ביחד ב-200 מיליון קוב. מה יהיה אם תיתוסף שם אוכלוסייה? ואנחנו שולטים שם. הרי אלה דברים שאי-אפשר לראות אותם כך, צריך לראות את האמת של החיים.

ולכבודו של היושב-ראש, אף שכבר סיפרתי את זה פעם בכנסת, אבל כל פעם יש קהל אחר, אני רוצה לומר לך שזה יורד אחורה עד ימי המקרא. בתנ"ך יש באמת שתי שיטות לעיסוק בנושא המים. הראשונה, של המריבה: ויריבו רועי לוט ורועי אברהם. אבל יש גם שיטה שנייה, והיא: ויגולו את האבן מפי הבאר. מה אומרת השיטה השנייה? שהיו הרועים שסביב הבאר מתכנסים יחד, ואם היו שם חמישה עדרים, היו מחפשים אבן שרק חמישה אנשים יכולים להזיז אותה יחד.

היו"ר י' עזרן:

זה המונה המפותח ביותר, שאי-אפשר לגנוב ממנו מים.

שר החקלאות י' צור:

וזה מנע גנבת מים זה מזה, וזה חייב אותם לשיתוף פעולה בחלוקת המים. כלומר, לא רק שאלת המים קדומה בישראל, אלא גם השאלה איך מחלקים את המים, בין בדרך של שלום ובין בדרך של מלחמה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אלי דיין הנכבד, אפשר שאדוני ידבר קצת יותר בשקט?

שר החקלאות י' צור:

אנחנו חוזרים ואומרים, ואומרים את זה בכל הדיונים: כל תוספת מים צריכה להיות מיצירת מקורות מים חדשים. אנחנו אומרים את זה בדיונים הבילטרליים, בדיונים המולטילטרליים. אני רק הצגתי את השאלה: והיה ונישאר בשטחים, ממילא נגרום לחלוקה אחרת של המים. אבל היעד הוא שיתוף פעולה ליצירת מקורות מים חדשים. בשנת 2020 אנחנו נצטרך עוד כחצי מיליארד קוב מים באזור. אפשר ליצור אותו, כי, למשל, אנחנו מצליחים לייצר את המזון שלנו ואת הצריכה הביתית, אף שהצריכה היא גבוהה, ב-300 קוב לנפש. בזה אנחנו עושים גם את כל חקלאות ישראל: 200 קוב לחקלאות ו-100 קוב לצריכה ביתית. ב-200 הקובים האלה אנחנו מצליחים לייצר את המזון לכל מדינת ישראל, היות שהיבוא והיצוא של תוצרת חקלאית שווה, כך שאנחנו מייצרים את כל המזון.

בעולם הערבי, בגלל חוסר יעילות בחקלאות, בשימוש במים, בגלל בזבז, הם משתמשים ב-1,000 קוב לנפש לייצור המזון שלהם. כלומר, יש עוד מרחב גדול גם לשיתוף פעולה.

ולבסוף, אני מבין שמדי פעם מנסים ליצור חישוקים, חגורות, שלייקעס. אלה אינם תחליף לוויכוח ולהכרעה. אם המהלכים המדיניים יהיו קשורים בנסיגות – ואמר את זה ראש הממשלה – אנחנו נכריע עליהם במשאל עם. חוק איננו תחליף, ואני לא מציע לקבל חוק שמנסה לשים עלינו חישוקים חוקיים לגבי מהלכים שצריכים להיות מוכרעים ברמה הפוליטית.

אני מציע להוריד את החוק ולא לקבל אותו.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה. רבותי, אנחנו צריכים להצביע.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אני מבקש להשיב במסגרת של חמש דקות.

היו"ר י' עזרן:

בבקשה. כמים קרים על נפש עייפה.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני חייב לומר שהייתי מאוד מודאג כאשר דיברתי, ועכשיו אני עוד יותר מודאג, מפני ששר החקלאות לא העלה אף לא רעיון אחד, אף לא הצעה אחת איך לפתור את הבעיה הזאת. אני הקדמתי ואמרתי: אני לא בא לדבר על שטח, לא בא לדבר על גבולות, לא בא לדבר על נפט. אני בא לדבר בסך הכול על מים, על מים.

אדוני שר החקלאות, לא, אין שום סכנה שמדינת ישראל תצמיא את הערבים, אין שום סכנה. יש סכנה שהערבים ינסו להצמיא אותנו – גם זה לא עניין של תעמולה – הם כבר ניסו את זה. נכון שזה היה לפני כמה שנים ובתנאים אחרים, אבל מי שמנסה פעם אחת יכול לנסות עוד הפעם. מקורות המים יהיו בידיהם ובשליטתם, אם תצליחו, ועל זה לא נתת תשובה, אפילו לא התקרבת למתן תשובה, להיפך, אמרת שקרוב לוודאי שכך זה יהיה.

לכן אין לי ברירה אלא לומר שאתם מפקירים לא רק את הביטחון – דבר שכבר עשיתם; לא רק את מה שכולנו כל כך אהבנו לומר – "מולדת" ו"ציונות", והיום זה לא הו' לומר את זה. אתם גם מפקירים את מקור החיים, את מעיין החיים, את המים, גם ברמת-הגולן וגם בשומרון. אתם מנהלים מדיניות מופקרת, אדוני השר.

אדוני היושב-ראש, אני מאוד מצטער על התשובה הזאת של שר החקלאות. זו עדות נוספת וחותכת – אולי יותר מאשר האחרות – שמדובר בממשלה מופקרת, שמובילה מדיניות מופקרת ומפקירה. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

רבותי, אנחנו עוברים כעת להצבעה. לפנינו הצעת החוק של חבר הכנסת בן-אלישר, וכמובן ההתנגדות של הממשלה, שהביא לפנינו השר צור. מי בעד החוק? מי נגד?

הצבעה מס' 8

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 27

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 28

נמנעים – אין

ההצעה להסיר את הצעת חוק שמירה על מקורות המים בישראל, התשנ"ד–1994,
מסדר-היום נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

27 בעד, 28 נגד, אין נמנעים. אני קובע שהצעת החוק לא נתקבלה.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר י' עזרן:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום של שולחן הכנסת, לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 26), התשנ"ד–1994. תודה.

הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (הרכב ועדות המועצה), התשנ"ד-1994

(הצעת חבר הכנסת ב' טמקין)

היו"ר י' עזרן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת חוק א'תל, הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (הרכב ועדות המועצה), התשנ"ד-1994, של חבר הכנסת בנימין טמקין. ההנמקה מהמקום. מה עושים כשהשר שאמור להשיב איננו נוכח כאן?

בנימין טמקין (מרצ):

יש הסכמה של הממשלה.

היו"ר י' עזרן:

אם כן, בבקשה, הנמקה מהמקום.

בנימין טמקין (מרצ):

אדוני היושב-ראש, הצעת החוק שלי באה להבטיח, שבכל אחת מן הוועדות במועצה מקומית כלשהי ישקף הרכב הוועדה את ההרכב הסיעתי של המועצה, ולא כפי שקורה היום, כשהסיעות של האופוזיציה בדרך כלל נזרקות לוועדות הפחות-חשובות, ואילו בוועדות החשובות יש ריכוז של אנשי קואליציה בלבד. נדמה לי שהדרישה הזאת היא לטובת כל הסיעות בכל הרשויות המקומיות. תודה.

היו"ר י' עזרן:

יש הצעה של חבר הכנסת דוד מנע, במסגרת של חמש דקות.

דוד מנע (הליכוד):

לא אאריך יותר משתי דקות.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לברך את חבר הכנסת בני טמקין על הצעה זאת.

בהזדמנות זו אני רוצה לציין, שבמועצות מקומיות ובעיריות מסוימות עדיין קיימות ועדות להנחות במסים, בין שזה פורמלי ובין שזה לא פורמלי. הדברים חייבים להיות מוסדרים היות שבנושא זה יש פרצה בחוק, וכל עירייה נוהגת כפי שהיא רוצה ובמידה שהיא רוצה. לפעמים הדברים גובלים בהעדר מוחלט של קריטריונים. מאחר שמעלים את הצעת החוק הטובה הזאת בקשר להרכב ועדות המועצה – ועדות המועצה חייבות לשקף את כל הסייעות על-פי גודלן במועצת העיר – אני מציע שבדברים הללו גם המחוקק, ועדת הפנים, משרד הפנים, מרכז השלטון המקומי, יגידו את דברם היות שהנושא פרוץ ולפעמים גובל בחוסר מוחלט של קריטריונים, ואיש הישר בעיניו יעשה. לכן בהזדמנות זו מצאתי לנכון להעלות את הנקודה החשובה הזאת ולומר כי גם פה צריך לעשות סדר. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. רבותי, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד הצעת החוק של חבר הכנסת בנימין טמקין? מי נגדה? להעברתה לאיזו ועדה?

קריאה:

ועדת הפנים.

היו"ר י' עזרן:

אנחנו מצביעים.

הצבעה מס' 9

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 14

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (הרכב ועדות המועצה), התשנ"ד–1994, לדיון מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

14 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שהצעת החוק הזאת, שעברה בקריאה טרומית, תעבור לוועדת הפנים ואיכות הסביבה לשם הכנתה לקריאה ראשונה. תודה.

הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון – צווי הריסה), התשנ"ג-1992

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים להצעת חוק תנ"ח. השר לא נמצא כאן.

קריאה:

השר שריד ישיב.

היו"ר י' עזרן:

סליחה, תגיד שהשר שריד ישיב, צריך ליידע אותי. אני מצטער, אני לא רואה כאן אף אחד.

אם כן, חבר הכנסת טלב אלסאנע ינמק את הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון – צווי הריסה), התשנ"ג-1992. בבקשה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, 50,000 תושבים ערבים בנגב ומעל ל-10,000 תושבים ערבים בגליל הפכו ביום בהיר אחד לעבריינים. נשאלת השאלה, מדוע הם עבריינים ומי הפך אותם לעבריינים. הם עבריינים, כי כולם גרים בבתים שנבנו ללא היתר. מי גרם לכך? מוסדות המדינה, האחראים לתכנון ולהקמה של יישובי קבע למגזר הערבי בנגב. חוק התכנון והבנייה הוא לא רק הסעיפים שבו, הקובעים סנקציה בגין בנייה ללא היתר, החוק הזה גם קובע חובה של המדינה לתכנן יישובים ולהעניק היתרי בנייה. לא נעשה דבר כזה עד שנת 1970 בנגב, ואז קם היישוב הערבי הראשון, תל-שבע.

נשאלת השאלה: הכיצד הסתדרו אותם עשרות אלפי תושבים שגרו בנגב עד ההכרה ביישוב הראשון תל-שבע? ודאי שהם לא גרו תחת כיפת השמים, הם ניסו להתמודד עם הסיטואציה הקשה שבה הם חיו, ולכן במרוצת הזמן קמו עשרות יישובים, ריכוזי אוכלוסייה בתוך הנגב, כשאנשים בנו על מנת להעניק לבניהם קורת גג ומחסה מפני הקור בחורף והחום בקיץ. מכאן נבעה הבעיה של יישובים לא מוכרים והבעיה של בנייה ללא היתר.

כשאותם אנשים מגיעים היום לבתי-המשפט, וכאשר אותן רשויות לתכנון ולבנייה, שלא טרחו לתכנן יישובים, מגישות כתבי אישום, השאלה הראשונה ששואל השופט היא, איפה היתר הבנייה? אבל בפועל לא ניתן לקבל היתר כזה. התוצאה היא, שמוצא נגדם צו הריסה, קנס כספי גבוה, ואפילו מאסר בפועל.

אנשים אלה הם לא פושעים, הם לא עבריינים, הם קורבן. מי שגרמה לזה שהם הגיעו לכך זו המדיניות של המדינה במשך עשרות שנים, שהתעלמה מהם. נשאלת השאלה: מהי המדיניות של הממשלה לגבי 50,000 תושבים ערבים בנגב? אין מדיניות. המדיניות היחידה היא הריסת בתים והריסת בתים. זה גורם עוול, זה מביא לתוצאות שליליות, להתפשטות תופעות של תסכול, מרירות ואפילו שנאה בקרב התושבים הבדואים בנגב. איך המדינה תסתכל בעיניו של ילד וקטין שהורסים את ביתו והוא עובר טראומה שהוא לא ישכח אותה בקלות?

ומכאן הצורך המיידי בהצעת חוק זו, שלפיה אין להוציא ואין לבצע צווי הריסה, אלא אם נמצא הסדר מגורים אלטרנטיבי לאותם תושבים; לא לרוץ ולהרוס את הבית בלי לספק לאותה משפחה, לילדים, לאשה ולזקנים פתרון אלטרנטיבי שיספק את צרכיה של המשפחה וייתן לבני המשפחה את הזכות האלמנטרית לחיות בבית בסיסי עד להסדר בעיית המגורים.

אני מסכים שהבתים שאליהם מתייחס החוק יהיו בתים שנבנו לפני שנתיים. הצעת החוק לא תתייחס לבנייה חדשה, אלא לבנייה ישנה, ותתייחס אך ורק לאותם בתים שקיימים במסגרת ריכוז אוכלוסייה, ריכוז בתים, מקבץ של בתים, על מנת למנוע מצב של אפליה כאשר מגישים באופן שרירותי כתב אישום נגד בית אחד, והורסים באופן שרירותי ביתו של אדם ומתעלמים מהתופעה עצמה וממקורותיה.

אני מבקש, לכן, לאשר את הצעת החוק הזו על מנת להביא אותה לדיון בוועדת הפנים. לדעתי, יש כאן חובה מצפונית ממדרגה ראשונה להיענות להצעת החוק הזו, כי אין להעלות על הדעת שאוכלוסייה שלמה, עשרות אלפי אנשים, יישארו בגדר עברייני בנייה, יישארו ללא קורת גג, יישארו ללא שירות אלמנטרי מטעם המדינה.

הצעת החוק הזו באה להכניס סדר בתוך הבלגן, באה להטיל על המדינה את אחריותה לספק מגורים אלטרנטיביים בצורה מסודרת, ולא רק להרוס בתים תוך התעלמות מהזכות האלמנטרית של תושביהם לקורת גג. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לך, תודה גם על הקיצור. אדוני השר ישיב.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אדוני היושב-ראש, אני בעצם ממלא כאן תפקיד טכני בלבד, כי אני ממלא-מקום של ממלא-מקום. מי שהיה צריך להשיב על ההצעה הזאת הוא השר שחל, והוא בחוץ-לארץ. ממלא-מקומו הוא השר קיסר, והוא חש ברע והיה צריך לעזוב.

ביקשתי מחבר הכנסת טלב אלסאנע אם הוא מוכן לדחות את דברי התשובה וההסבר וההצבעה, וזה תלוי בחבר הכנסת אלסאנע. העמדה שנמסר לי שאני צריך למסור אותה כאן היא, שוועדת השרים לענייני חקיקה ביקשה להתנגד להצעת חוק זו.

חבר הכנסת אלסאנע, אם אתה רוצה לחכות לדברי הסבר מפורטים יותר, אדרבה. אם לא, היושב-ראש יחליט.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אלסאנע, אתה רוצה לדחות את ההצבעה על ההצעה שלך?

טלב אלסאנע (מד"ע):

היו"ר י' עזרן:

בבקשה, נקיים הצבעה. זו זכותך. דיברת על זכותך, זו זכותך.

ובכן, רבותי, מי בעד הצעתו של חבר הכנסת טלב אלסאנע ומי נגד? בבקשה להצביע.

הצבעה מס' 10

2 – בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה

4 – בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום

3 – נמנעים

ההצעה להסיר את הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון צווי הריסה), התשנ"ב–1992,

מסדר-היום נתקבלה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, ההצבעה שלי לא נקלטה. אני מבקש להוסיף את קולי בעד.

היו"ר י' עזרן:

אני יודע שטעית, ואוסיף את קולך. ובכן, שלושה בעד, ארבעה נגד, שלושה נמנעים. אני קובע שהצעת החוק הזו לא עברה.

הצעת חוק לתיקון דיני הרכישה לצורכי ציבור (מס' 2), התשנ"ג–1993

(הצעת חבר הכנסת י' בא-גד)

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק תקע"ח, הצעת חוק לתיקון דיני הרכישה לצורכי ציבור (מס' 2), התשנ"ג–1993. חבר הכנסת יוסף בא-גד, בבקשה. ישיב אדוני השר. נא להצטמצם במסגרת הזמן.

יוסף בא-גד (מולדת):

יש לי עשר דקות.

היו"ר י' עזרן:

האם אמרתי שפחות מעשר דקות? חלילה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נאמר במלכים א' פרק כ"א: "ויהי אחר הדברים האלה כרם היה לנבות היזרעאלי אשר ביזרעאל אצל היכל אחאב מלך שמרון. וידבר אחאב אל נבות לאמר תנה לי את כרמך ויהי לי לגן ירק כי הוא קרוב אצל ביתי". ונבות העז לסרב למלך. מה עשתה איזבל? וכולנו יודעים שהיא איזבל המרשעת. היא אמרה לאחאב: אל תדאג, אני אערוך משפט, אבחר את השופטים, והם יפסקו מה שאני רוצה. וכך היה.

"ויהי דבר ה' אל אליהו התשבי לאמר: קום רד לקראת אחאב מלך ישראל אשר בשמרון", ושאל אותו את השאלה המפורסמת: "ודיברת אליו לאמר כה אמר ה' הרצחת וגם ירשת".

כולנו מתנגדים למעשה הנבלה של איזבל המרשעת. אבל האם אתם מתארים לכם שבלי רצון רע קורים במדינת ישראל דברים דומים? ולא בגלל רצון רע, אלא בגלל חוסר תשומת לב. למה אני מתכוון?

יש במדינת ישראל חוק הפקעות, והנה אני רוצה לספר לכם סיפור. אבי, עליו השלום, כאשר הוא התחתן, הוא קיבל מהסבא שלי, המוכתר של מוצא-תחתית, הרב ירחמיאל שטיינברג, זכר צדיק לברכה, מגרש בגשר מוצא. המגרש הזה עלה 90 לירות.

הציעו לו אז לקנות ב-90 לירות אדמה בבית-וגן, או אדמה בשכונת כרם-אברהם בגאולה, או במוצא. ב-1927 עשה אבי חשבון: מה יצא מבית-וגן? – מדבר שממה; מה יצא מגאולה? – מדבר. מוצא נמצאת בדרך ירושלים-יפו, אז קנה שם ב-90 לירות.

ב-1957 הפקיעו לו את הקרקע לצורך סלילת הכביש החדש שעובר שם. לא תאמינו, נתנו לו 2,000 לירות ישראליות בלבד. אבל אילו היה קונה קרקע בבית-וגן או בכרם-אברהם, הייתי אני מיליונר. זה מקרה אחד.

מקרה שני. לאדם אחד היה מגרש בצפת, בג'בל כנען. אחרי 40 שנות אחזקה, מגרש שנקנה ב-1950 ונרשם כדין בטאבו, עד 1975, במשך 25 שנה האדם שילם מסים כראוי, ב-1975 הפסיקו לגבות מסים. האדם לא בדק כל יום. אבל אחרי כמה שנים הוא בדק והתברר שב-1976 פורסם ברשומות: הפקעה לצורכי ציבור. איש לא טרח להודיע לו על כך. וכאשר הוא פנה ואמר: א. למה לא הודעתם? אמרו: פורסם ברשומות. ב. הוא אמר, אני מתנגד. אמרו: אין לך זכות, כי זה פורסם כחוק. ותראו מה הם אומרים לו? אם תהיה נחמד ותסכים, אז הסכום היום, כולל ריבית, לאחר 40 שנה, הוא 3,384 שקל, וממנו יקוזז פיקדון לתשלום מס שבח מקרקעין בגובה של 10%, והאיש יקבל 2,800 שקל אחרי שהחזיק במשך 40 שנה דונם קרקע. 2,800 ש"ח. אם הזכאי לפיצויים יחתום על החוזה הסופי, ניתן לשלם לו לפני משורת הדין תוספת של 5%. עושים לו טובה אחרי 40 שנה. לא מודיעים על הפקעה, ומוכנים לשלם לו 3,000 שקל.

האדם ביקש לדעת לשם מה הופקעה הקרקע, ואמרו לו: הקרקע נלקחה ממך לצורכי ציבור, לבניית בתים. התברר לו שמתחננים לקבלנים שיקבלו את הקרקע חינם, ובלבד ליישב את הר כנען. אז הוא

אמר: רגע, במה פחותה זכותי מזו של כל קבלן? תנו לי, אני אבנה. לא – אמרו – זה ניתן לקבלנים מסוימים. הדברים מחרידים.

לכן, מורי ורבותי, העליתי הצעת חוק לא מדינית, לא פוליטית. הרב בא-גד עוסק גם בדברים קטנים. כמו שנאמר על יעקב אבינו: וייוותר יעקב לבדו. נשאר על פכים קטנים. דווקא יהודי דתי, דווקא רב, דווקא בן תורה צריך לדאוג לתקנת הציבור כולו.

אני העליתי הצעת חוק, וההצעה אומרת כך: דבר ראשון, אי-אפשר להפקיע קרקע בלי להודיע אישית לאדם, ולא להסתפק בפרסום ברשומות בלבד. מי מאתנו קורא רשומות? ויש להם הכתובות, כי אותו אדם שילם מסים. דבר שני, שאדם יוכל להגיש ערעור. דבר שלישי, אם יתברר שמטרת הרכישה אינה מטרה ציבורית, או לא הצליחו לבצע את המטרה הציבורית, יחזירו לו את הקרקע. דבר רביעי, לא ייתכן לקחת לאדם קרקע אחרי עשרות שנים ולהגיד לו: נפצה אותך בסכום אפסי. צריך לפצות אותו לפי ערכה לאחר פיתוח ראשוני. אני לא דורש לפי ערכה הסופי. אבל ברגע שהקרקע פותחה היא שווה הרבה יותר, לפחות תנו לו את זה לאחר שחיכה עשרות שנים.

אני מבקש מהכנסת לקבל את זה ללא הסתייגות. יש פה משהו שהוא לתועלת הציבור, וגם אם זה הועלה על-ידי איש אופוזיציה, איש תנועת מולדת, יש להתייחס לזה כאל דבר הומני, שבא למנוע עוול ונזק מהציבור.

אודה לכבוד השר, השר לאיכות הסביבה, ואני יודע שאתה לוחם גם על איכות החיים, אם תתעלה מעל ההוראות שקיבלת, ואני יודע אילו הוראות קיבלת, ותבדוק את הדבר, אם זה לטובת האזרח הקטן – אז תלך אתי, אף שקיבלת פקודה להצביע נגד. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אדוני השר, בבקשה. אני מבין שבינתיים אין שום מוצא ממוצא אצלך.

יוסף בא-גד (מולדת):

ובלבד שלא יהיה חוק איזבל.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אדוני היושב-ראש, קודם כול אני רוצה לומר לחבר הכנסת בא-גד, שאין פה עניין לא של הוראות ולא של פקודות. הסדר הראוי הוא שממשלה נותנת את דעתה לגבי כל חוק, והיא מחליטה האם היא בעד החוק או נגד החוק. וכאשר היא מחליטה שהיא נגד החוק, אז היא נגד החוק. היא יכולה – אגב – לטעות, אבל אין פה עניין של פקודות. אף אחד לא מקבל פקודות. זה הסדר שנוהג מאז ומעולם בכנסת הזאת, או בכל פרלמנט אחר בעולם.

דבר שני, אני מרשה לעצמי להביע צער על כך שבגלל גלגול היסטורי אדוני איננו מיליונר היום. על זה אני בוודאי מצטער.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני לא.

היו"ר י' עזרן:

אתה לא מבין למה השר מצטער. כי יכול להיות שהיית בעסקים עכשיו, לא בכנסת.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

חבר הכנסת בא-גד סיפר, שאלמלא מקרה הפקעה מסוים הוא היה היום מיליונר. אני מצטער על כך.

הממשלה מתנגדת להצעת החוק של חבר הכנסת בא-גד, אשר בחלקה הגדולה מתעלמת מן המצב הקיים. על-פי המצב הקיים, לא מתבצעת הפקעה בלא מתן זכות שימוע לבעלי הזכויות בקרקע המופקעת. ההתנגדות להפקעה נשמעת בפני ועדה הממליצה לשר האוצר על הצורך בביצוע כל הפקעה. הוועדה שומעת את התנגדויותיהם של בעלי זכויות במקרקעין, לפני תפיסת החזקה בקרקע המופקעת, למעט מקרים חריגים ביותר, שבהם נשמעות הטענות סמוך אחרי תפיסת החזקה. כל הפקעה נתונה לביקורת שיפוטית, הן ביקורת בג"ץ – על עצם ההפקעה, והן ביקורת בית-המשפט המחוזי – לעניין גובה הפיצויים ונושאים נוספים הקשורים בהפקעה. הודעות על ההפקעה מוצבות על הקרקע המופקעת, נשלחות לכל בעלי הזכויות הרשומים ולכל מי ששווה על הקרקע. בנוסף מתפרסמות ההודעות ברשומות.

ההצעה כי כל הודעה על כוונה להפקיע תהיה נטולת תוקף כל עוד לא הוגש עליה ערעור לבית-המשפט היא מיותרת, ואם היא תתקבל, היא תמנע לחלוטין את האפשרות לבצע הפקעה בתנאים שבהם המקרקעין דרושים באופן מיידי למדינה.

אגב בעניין זה אני יכול להוסיף מניסיוני כשר לאיכות הסביבה, שלפעמים עיכוב בהפקעה יכול להוציא את הנשמה עד שעושים דבר מאוד חשוב לרווחתו של הציבור.

על-פי ההצעה, יהיה המערער מוגבל בטענות שיהיה רשאי להעלות בפני בית-המשפט, דבר המרע את מצבו לעומת המצב היום.

קציבת זמן לביצוע מטרת הרכישה, כמוצע בהצעת החוק, אינה ריאלית, שכן לעתים ההפקעה הינה תנאי מוקדם לתחילת התכנון, ורק בעקבותיה יוחל בביצוע העבודות להגשמת מטרת ההפקעה. הצעה זו מתעלמת גם מקשיים המתעוררים לעתים בביצוע מטרות ההפקעה ומאריכים את משך ביצועה.

על-פי המצב הקיים, זכאי כל בעל זכות בקרקע המופקעת לפיצויים ריאליים בגין ההפקעה, פיצויים המביאים בחשבון גם ציפיות להשבחת ערך הקרקע. אין מקום למתן פיצויים כפולים, כמוצע על-ידי חבר הכנסת בא-גד.

חישוב סכום הפיצויים אחרי הפיתוח הראשוני, כמוצע, יש בו כדי להעניק לבעל הקרקע פיצויים גם על שבח שהשתבחה הקרקע בגין הוצאות שהוצאו על-ידי המדינה בקשר עם הפיתוח.

מתן עדיפות לבעלים הקודמים של הקרקע ברכישת דירה בבית-דירות שנבנה על קרקע מופקעת במחיר מוזל, יכפיל את הפיצוי בגין ההפקעה ויפלה בעלי קרקעות מופקעות לצורכי דיור לעומת בעלי קרקעות שהופקעו לצרכים אחרים, דוגמת כבישים או מבנים ציבוריים.

לאור זאת אני מבקש מן הכנסת להתנגד להצעה ולהסיר אותה מסדר-היום.

היו"ר י' עזרן:

רבותי, אנחנו עוברים להצבעה, כאשר הממשלה באמצעות הנציג שלה, השר יוסי שריד, מתנגדת. אם כן, מי בעד הצעת החוק ומי נגד?

הצבעה מס' 11

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 15

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 12

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון דיני הרכישה לצורכי ציבור (מס' 2),

התשנ"ג-1993, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

15 בעד, 12 נגד, אין נמנעים. אני קובע שהצעת החוק תעבור לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

הצעת חוק הבזק (תיקון – תשלום תמלוגים), התשנ"ד-1994

(הצעת חבר הכנסת ר' נחמן)

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק א'תקב, הצעת חוק הבזק (תיקון – תשלום תגמולים), התשנ"ד-1994, של חבר הכנסת רון נחמן.

אני רואה שאנחנו לא מתוקשרים עם שרת התקשורת בנושא הזה. אם כן, יש לנו בעיה.

זה מעל הדוכן, כי הממשלה לא מסכימה. כן אדוני, מה רצונו?

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הממשלה לא באה להשיב על הצעת החוק שלי. לכן אני מבין שהממשלה איננה מתנגדת. לפיכך אני מבקש מהמקום לעבור להצבעה.

היו"ר י' עזרן:

צר לי מאוד, אני לא יכול לקבל את עמדתך, זה נגד הנוהל והתקנון של הכנסת.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מאחר שהממשלה אינה מיוצגת כאן, אני מניח שהממשלה החליטה לאשר את הצעת החוק שלי לגבי פטור מאגרת רשות השידור. התשלומים של הכבלים יממנו את התשלום של אגרת רשות השידור. הבאתי את הצעת חוק הבזק (תיקון – תשלום תמלוגים) על מנת שהתמלוגים שימומנו על-ידי הכבלים יפחיתו את תשלום האגרה של אזרחי מדינת ישראל, כל מי שמחובר לכבלים ישלם אגרה נמוכה יותר מהסכום הנוכחי.

אני מבקש להעמיד את הצעת החוק להצבעה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אם כן, מכיוון שאין תשובת הממשלה אנחנו עוברים להצבעה.

אלי דיין (העבודה):

חמש דקות.

היו"ר י' עזרן:

חמש דקות, נכון.

צחי הנגבי (הליכוד):

היה צלצול בהתחלת דבריו.

היו"ר י' עזרן:

אנחנו הולכים לפי הצפוף. כמה זמן עבר? אומרת המזכירה, עוד שתי דקות לחמש. אני מצטער מאוד. לפי החשבון שלי דקה, דקה וחצי. הצעת חוק הבזק ולא במהירות הבזק, אני רואה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני יכול להשיב?

היו"ר י' עזרן:

אדוני השר, עברו חמש דקות, צר לי מאוד. ובכן, מי בעד הצעת החוק ומי נגד?

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 13

נגד – 7

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הבזק (תיקון תשלום תמלוגים), התשנ"ד–1994,

לדיון מוקדם בוועדה נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

ובכן, 13 בעד, שבעה נגד, אין נמנעים. אני קובע שהצעת החוק הזאת עברה בקריאה טרומית והיא תעבור לוועדת הכלכלה לשם הכנה לקריאה ראשונה.

אברהם פורז (מרצ):

לוועדת הכספים.

היו"ר י' עזרן:

כיוון שיש ויכוח, היא תעבור לוועדת הכנסת, שם יוחלט איפה תידון ההצעה הזאת שהתקבלה בקריאה טרומית. תודה. אנחנו עוברים לנושא הבא.

הצעת חוק בתי-המשפט (תיקון – כהונת שופט לשעבר), התשנ"ג–1993

(הצעת חבר הכנסת א' פורז)

היו"ר ע' מאור:

אני מזמינה את חבר הכנסת אברהם פורז להצעת חוק תרל"ו, הצעת חוק בתי-המשפט (תיקון – כהונת שופט לשעבר), התשנ"ג–1993. חבר הכנסת פורז, בבקשה.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להביא בפני הכנסת הצעת חוק פרטית הדנה בנושא כהונת שופט לשעבר.

אחת הבעיות שיש לנו במערכת בתי-המשפט היא העומס הגדול, והמצב אצלנו הוא כזה, שאנשים בגיל 70, לעתים קרובות אנשים בשיא יכולתם – ואנחנו יודעים שתוחלת החיים עלתה מאוד בשנים האחרונות, ואם אתם רוצים אני יכול להביא לכם דוגמאות של אנשים מבוגרים יחסית שהם בכוש טוב, ראש הממשלה הוא בגיל 72, מבקרת המדינה, אני לא רוצה לנקוב בגילה המדויק, אבל לפני שנים מספר, עוד לפני הקדנציה הראשונה שלה כמבקרת מדינה, היא פרשה מכהונה בבית-המשפט העליון, ויש עוד אנשים כאלה שעדיין יכולים לתרום לחברה.

המצב היום הוא ששופטים בדימוס יכולים לכהן למעשה רק בבתי-המשפט לתביעות קטנות או בוועדות ערר למיניהן לפי מס שבח או מס רכוש או טריבונלים כאלה. אני חושב שאין שום סיבה שלא להשתמש במאגר האנושי הזה כמעין מילואים בבתי-המשפט.

דן תיכון (הליכוד):

מעל גיל 70?

אברהם פורז (מרצ):

כן. דהיינו, שופט שיצא לקצבה או פרש, יוכל לכהן באותה ערכאה שבה שימש טרם פרישתו, או בערכאה נמוכה ממנה, לתקופה קצובה, בתיקים מסוימים, אם החליטו על כך בהסכמת השופט, נשיא בית-המשפט העליון ושר המשפטים. נשיא בית-המשפט העליון ושר המשפטים רשאים להאריך בהסכמת השופט את התקופה מדי פעם בפעם.

העניין פשוט. אדם ששימש כשופט מחוזי, אם הוא בגיל וביכולת למילוי חלקי של התפקיד הזה, שר המשפטים ונשיא בית-המשפט העליון יוכלו למנות אותו לכהן בתיקים מסוימים בבית-המשפט המחוזי וכן בכל הערכאות האחרות.

מטרת ההצעה הזאת היא להקטין את העומס בבתי-המשפט ולאפשר לאנשים מוכשרים לכהן בתפקידים הללו.

אני רוצה לומר לך, אדוני שר המשפטים, שאני דיברתי עם שני שופטים של בית-המשפט העליון, אני לא אנקוב בשמותיהם, הם עדיין רחוקים מגיל הפרישה, זאת אומרת אלה לא אנשים שזה עומד לחול עליהם, והם הביעו התלהבות גדולה מהדבר הזה.

דן תיכון (הליכוד):

אתה יודע איזה תקדים נוראי זה בחברה מודרנית?

אברהם פורז (מרצ):

אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת תיכון, ששופטים בדימוס מכהנים בתור יושבי-ראש ועדות ערר למס שבח ומכהנים בערכאות נמוכות.

דן תיכון (הליכוד):

גיל הפרישה בשירות המדינה הוא 65. אתה יכול לעשות אותו דבר לגבי עובדי מדינה.

אברהם פורז (מרצ):

למה אתה ממנה אדם שפרש בגיל 70 למבקר המדינה במשרה מלאה?

דן תיכון (הליכוד):

אספר לך סיפור. אני הצבעתי נגדה בפעם הראשונה מאותו נימוק.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת פורז, הכול במסגרת זמן.

אברהם פורז (מרצ):

אני מבקש שאיש לא יפריע לי.

אני יכול לומר רק דבר אחד. אפשר כמובן להסכים לאלטרנטיבה שאנשים יחכו שנים לפסק-דין, שאנשים יתגלגלו מערכאה לערכאה, שילכו לגובים פרטיים, כי מערכת בתי-המשפט לא יכולה לעשות להם צדק. בין האפשרות הזאת לבין אלטרנטיבה שאנשים שמסוגלים לתרום יקצרו את עינוי הדין ואנשים יזכו לצדק מהיר יותר, אני בעד האלטרנטיבה השנייה.

דן תיכון (הליכוד):

זו שאלה אחרת.

אברהם פורז (מרצ):

אילו היה שר המשפטים מצליח להשיג את כל התקנים הדרושים והוא לא היה צריך שופטים במילואים אלא היו לו שופטים צעירים ומתאימים, לא הייתי מבקש את החוק הזה; גם לא הייתי מבקש חוק של בוררות ולא הייתי מבקש דברים אחרים.

אבל אני רוצה לומר לך, אדוני שר המשפטים, עם כל הידידות, אתה מגלה שמרנות מופלגת, ובסופו של דבר, בתום תקופת כהונתך תצטרך לשאול את עצמך והציבור יצטרך לשאול אותך, במה קידמת את מערכת בתי-המשפט. נכון, מינית עוד כמה שופטים ובנית עוד כמה בניינים.

דן תיכון (הליכוד):

זה לא הוגן, מה שאתה עושה.

אברהם פורז (מרצ):

אבל רפורמה משמעותית לא תהיה, ואני רוצה רפורמה משמעותית, אני מנסה לתקן בכל מקום. הצעתי בכנסת הקודמת הצעה, שאפשר יהיה להעביר לבוררות כפויה עניינים מסוימים. שר המשפטים דהיום, אז חבר הכנסת ליבאי, הביע התלהבות גדולה מההצעה. אני לא רוצה לצטט פה את הדברים. עכשיו הוא מתנגד. רשות בתי-משפט, שיכולה לייעל מאוד את המערכת – היום הוא מתנגד, יצטרכו להעביר את זה למרות התנגדותו.

אני אומר דבר פשוט, את החוק הזה אפשר גם לא ליישם בכלל. אם שר המשפטים ונשיא בית-המשפט העליון יחליטו שבין כל השופטים בדימוס אין אף אדם שיכול לתגבר את המערכת, הם לא ימנו אף אחד מהם. הרי אני לא מחייב אותם למנות.

אני מציע, שנשיא בית-המשפט העליון ושר המשפטים יחד רשאים, לא חייבים, רשאים בהסכמת השופט למנות. זה פשוט מאוד. במצוקה שבה מצויים בתי-המשפט, בהמתנה ובסחבת זאת עוד תרופה לקיצור עינויי הדין.

לכן אני מבקש לאשר את ההצעה בקריאה מוקדמת ולהעביר אותה לוועדת החוקה להכנתה לקריאה ראשונה.

דן תיכון (הליכוד):

העולם המודרני נוהג במהופך ממה שאתה מציע. מורידים את גיל הפרישה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את שר המשפטים להשיב על ההצעה. בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, חברי חבר הכנסת פורז, נכון שאני מקדיש זמן רב, משקיע זמן רב כדי שייבנו בתי-משפט חדשים. כשאני רואה את תנאי העבודה ואת תנאי הדיור, אני יודע שבמקומות רבים ללא מבנה חדש אין מקום להוסיף ולו שופט אחד ואי-אפשר לשפר לא את השירות השיפוטי ולא את שירותי המזכירות לטווח ארוך. זו השקעה רצינית ורבה מאוד.

אברהם פורז (מרצ):

יכולה להיות משמרת שנייה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי, אתה יודע שאני פתחתי את בתי-המשפט למשמרת שנייה, ועניינים שלא נדונו בעבר נדונים היום במשך שעות הבוקר, הצהריים, הערב, עד השעה 21:30, כדי להיטיב את השירות ולהקטין את העומס.

עם זאת, ההצעה שלך מעוררת שאלות רציניות מאוד. לעתים שופט מתמנה בגיל צעיר יחסית ועובד שנים רבות. השנים נותנות את אותותיהן בלא מעטים מאתנו, גם בשופטים. יש עייפות, יש פחת מסוים, אם ניתן להשתמש בביטוי, ואין שופט אחד כשופט אחר, כשם שאין אדם אחד כאדם אחר.

אם אתה רוצה להטיל על כבוד נשיא בית-המשפט העליון ועלי תפקיד, שנפלה בין אדם אחד לאדם אחר, ואדם שסיים קריירה ארוכה והגיעה שעתו לצאת לגמלאות נאמר לו: כשל כוחר, אדוני, אתה לא יכול להמשיך ולשרת בקודש בעבודת שיפוט, ולאחר נאמר: יישר כוח לך, אדוני, אתה יכול להוסיף כהנה וכהנה – יש עם זה בעיה לא קלה, מה גם שמשום-מה אתה לא מותיר את המשימה הזאת לוועדה לבחירת שופטים אלא מעביר את כל האחריות לשני אנשים, כבוד נשיא בית-המשפט העליון ושר המשפטים. זה יכול ליצור לנו שני סוגים של שופטים, אלה שנתמנו בהליך הרגיל באמצעות הוועדה לבחירת שופטים, ואלה שלמעשה יושבים ומכהנים תחת חסותם של נשיא בית-המשפט העליון ושל שר המשפטים. עם השוני הזה ועם האפליה הזאת יש בעיה.

החוק נתן את דעתו לעניין וקבע: שופט שיצא לקצבה יכול שיתמנה לתפקיד של שופט לזמן ובדרך ובתנאים שנקבעו בחוק. ובהתאם לכך נקבע בסעיפים 57 ו-66 לחוק בתי-המשפט, ששר המשפטים, בהסכמת נשיא בית-המשפט העליון, רשאי למנות שופט בקצבה שימלא תפקיד של שופט של בית-משפט לעניינים מקומיים או לתביעות קטנות. ובסעיף 15 לחוק בתי-המשפט נקבע, שניתן למנותו ליושב-ראש של ועדה או גוף אחר שלפי חוק יש למנות להם שופט.

לכן נראה היה, שמוטב להחליף שופטים כאשר הם מגיעים לקצבה כדרך כלל, ורק למשימות מסוימות להציב אותם.

האמת היא, שפונים אלי, אל שר המשפטים מדי שבוע בשבוע, בין בחקיקה חדשה ובין בהחלטות אחרות של רשויות שונות, ומבקשים למנות שופט בדימוס ליושב-ראש ועדה, בין שזו ועדה סטטוטורית, ועדת ערר, ובין שזו ועדה ציבורית.

אני יכול לומר לך, חברי חבר הכנסת פורז, שתם לי מלאי השופטים בדימוס. רובם ככולם כבר עסוקים למעלה מיכולתם, ושוב ושוב באה דרישה, גם היום וגם אתמול, הב לי שופט בדימוס, כיושב-ראש ועדה, כי הציבור מאמין משום-מה למערכת בתי-המשפט, מאמין לשופטים. ועדה שבראשה שופט בדימוס היא ועדה מכובדת, היא רצינית, ויש אמון בה, להבדיל ממינוי אחר. מה אתה רוצה, לחסל לי גם את מלאי השופטים בדימוס? להציב אותם בעבודות שיפוטיות? אחר-כך תבקש ממני למנות שופטים ישר לשופטים בדימוס כדי שיוכלו למלא את כל הפונקציות שהמחוקק מטיל עלי כאשר הוא מבקש למנות שופטים בדימוס.

מכל מקום, אני חושב שמוטב שלא יהיו לנו שני סוגי שופטים, שופטים שיתמנו לפי הליכי מינוי רגילים על-ידי הוועדה הנכבדה למינוי שופטים, ושופטים שיקבלו את המינוי משר המשפטים ונשיא בית-המשפט העליון. אני חושב שמוטב לקבוע, ככלל ללא אפליה, ששופט בהגיעו לגיל 70 סיים את תקופת כהונתו כדרך כלל כשופט וניתן לגייסו למשימות מיוחדות, שגם היום החוק מרשה לגייס להן.

אם נראה במציאות שניתן ויש אפשרות לגייס אותם למשימות נוספות, הרי שלא נחסוך מהכנסת את ההזדמנות לומר זאת בתיקון חקיקה.

לתיקון הזה אני מתנגד.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. לחבר הכנסת פורז זכות התשובה, בבקשה; במסגרת חמש דקות. אחרי כן אנחנו עוברים להצבעה.

אברהם פורז (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, אינני יודע, אדוני השר, אם סיימת את הברור שעמדת לעשות. לפי האינפורמציה שנמסרה לי על-ידי משרדך, הסדר כזה המוצע על-ידי קיים בארצות-הברית ובאנגליה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

לא סיימתי את הברור, אדוני. ביקשתי שתואיל להמתין. אתה לא מוכן להמתין.

אברהם פורז (מרצ):

בשעתי אמרו לי שהדחייה תהיה חודש, אחר כך עוד שלושה חודשים ונראה שזה מתמשך עד בלי סוף. אני צריך להיות שלם עם מצפוני, הכנסת תדחה – תדחה.

אני רוצה לומר לך, אדוני השר, אתה לא יכול לצפות משופט של בית-המשפט העליון שיכהן כשופט בבית-משפט לעניינים מקומיים או בתביעות קטנות. הוא לא ילך לזה. גם שופט של בית-משפט מחוזי בדרך כלל לא ילך לזה.

התוצאה היא, שגם בין השופטים של בית-משפט השלום אתה בעצמך עושה את הסלקציה שאמרת שהיא איננה נוחה, כי חלק מהם אתה כן שולח לבית-המשפט לעניינים מקומיים או לתביעות קטנות, וחלק מהם אתה משאיר בבית.

נכון, זו מלאכה לא נעימה לבוא ולקחת רק חלק ולאחרים לומר: אתם לא כשירים. אבל את זה אתה עושה כל הזמן. כי אם אתה ממנה שופט מסוים לעמוד בראש ועדת בדיקה או בראש ועדת ברור, ואת האחר אינך ממנה, זה שאינו מתמנה יכול להרגיש מקופח. מה לעשות, החיים הם כאלה. וגם שופט בית-משפט שלום, שאתה לא ממנה אותו למחוזי – אתה יושב-ראש הוועדה למינוי שופטים, ולפעמים אתה גם איש הגון, ואתה אומר: אני לא תמכתי במועמדותך – הוא מרגיש מקופח.

אילו חיינו רק לפי הנורמה הזאת, שזה יעלב כי לא מינו אותו, אנה נגיע. הרי בחיים צריך לבחור בין האפשרויות הגרועות לגרועות פחות. בין זה ששופט מעל גיל 70 ירגיש שפגעו בו בזה שלא מינו אותו ואילו אחר כן מינו אותו – לדעתי זה עוול הרבה יותר קטן מאשר התגבורת לבתי-המשפט.

אתה אומר שממילא חסרים לך שופטים בדימוס, הם עסוקים מעל הראש. אני שמעתי משופטים, ובשיחה בינינו אני יכול לומר לך ממי שמעתי, שחלק מהשופטים בדימוס הם אנשים שפרשו בבריאות די טובה, והם ממורמרים ומתוסכלים, כי אין להם מה לעשות עם עצמם והם לא מצאו דרך למלא את זמנם באופן יעיל.

אני לא מכריח לא אותך ולא את נשיא בית-המשפט העליון למנות אף אחד אף פעם. הכול בשיקול דעתכם. אבל אם אתם תמנו למקרים מספר ותפעילו את השופטים האלה אחרי הצהריים, והשופטים הללו בסופו של דבר יורידו את העומס, לדעתי עשיתם דבר חשוב, ואנחנו עשינו דבר חשוב.

בסופו של דבר, חברי הכנסת, אני לא מכריח לא את שר המשפטים ולא את נשיא בית-המשפט העליון למנות אף אחד. אני רק נותן להם את האפשרות.

מעבר לזה, ההצעה בשלב זה היא הצעה בקריאה מוקדמת. אדרבה, היא תעבור בקריאה מוקדמת, נגיע לוועדה, נביא חומר השוואתי ממדינות אחרות, נראה מה קורה. אני מבטיח לך, שאם אתה תבוא לוועדה ותשכנע שזה לא טוב כי במדינות אחרות זה לא הלך, אני לא אדחף את זה הלאה. הרי יש גם חוק שעבר בקריאה ראשונה ואני לא דוחף אותו כי אני מתחשב בכם. בסך הכול מדובר בקריאה מוקדמת. אתה עצמך אומר שלא סיימתם את הבדיקה. תן להצעה לעבור בקריאה מוקדמת. זה יגיע לוועדה. אני מתחייב בפניך, שאם נגיע כולנו למסקנה שהניסיון שנצבר במדינות אחרות הוא ניסיון לא-טוב, אז אנחנו לא נקדם את זה. אם יסתבר שהניסיון הוא טוב, ננסה לקדם את זה לטובת המערכת שאתה מופקד עליה.

בסופו של דבר, על הפיגורים בבתי-המשפט לא אני ממונה. על הזעם של הציבור, שמחכה שנים לפסק-דין, לא אני ממונה. אתה ממונה. אני משתדל לעזור לך כדי שאתה תצליח בתפקידך. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אם כן, חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק בתי-המשפט (תיקון – כהונת שופט לשעבר), התשנ"ג–1993, של חבר הכנסת פורז. הממשלה מתנגדת. נא להצביע.

הצבעה מס' 8

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 5

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 6

נמנעים – 1

ההצעה להסיר את הצעת חוק בתי-המשפט (תיקון כהונת

שופט לשעבר), התשנ"ג–1993, מסדר-היום נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

חמישה בעד, שישה מתנגדים, נמנע אחד. אני קובעת שהצעת החוק לא עברה בקריאה טרומית.

הצעת חוק כביש ירושלים-תל-אביב, התשנ"ד-1993

(הצעת חבר הכנסת ז' המר)

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק תתשפ"ב, הצעת חוק כביש ירושלים-תל-אביב, של חבר הכנסת זבולון המר. בבקשה, חבר הכנסת זבולון המר.

זבולון המר (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, בימים אלו שאש"ף מגביר את התעמולה שלו והפעילות שלו לסילוק ישראל מירושלים ולהפיכת ירושלים לבירת פלשתינ, כפי שדנו על כך הבוקר, עלינו לעשות כל דבר שמחזק את המעמד ואת המיקום של ירושלים כבירת ישראל לנצח.

הוזכר כבר הבוקר, שאש"ף ממלא את ירושלים במוסדות ממלכתיים שלו, והקריאה של רבין להעביר אותם ליריחו נשארת כקול קורא במדבר.

ישראל, גם לטעמה ולדידה של הממשלה הזאת, צריכה, בתגובה על ההצהרות והמעשים של אש"ף בירושלים, להסכים שהדרך מהשפלה לירושלים תהיה כולה ישראלית. יש חשיבות מיוחדת לכך בימים אלו של משא-ומתן על האוטונומיה – להבהיר לעולם חד-משמעית, שהאזור הזה, שפותח את הדרך לירושלים, יישאר בריבונות ישראל. ויש לכך גם משמעות ביטחונית וגם משמעות מדינית חשובה.

חברי הכנסת, האזור של כביש ירושלים-תל-אביב, שעובר בין שער-הגיא ליער בן-שמון, היה ערב מלחמת ששת הימים ברובו שטח הפקר ומקצתו שטח בשליטת ממלכת ירדן. מדובר על מאות מטרים.

לא ייתכן שעורק תחבורה ראשי, המשרת את אזרחי ישראל בדרכם אל בירת המדינה, לא יהיה כולו נתון למרות החוק הישראלי. ולכן יש להחיל את החוק הישראלי על אותם שטחים.

התיקון חשוב מבחינה מהותית. הוא לא פוגע בשום יישוב ערבי, לא גרים שם אנשים. אנחנו עוברים בכביש הזה בין כך ובין כך. אבל לקראת האוטונומיה יכול להיות שיתחילו לדון בשאלה מה מקומנו שם בלטרון.

עמנואל זיסמן (העבודה):

מה לגבי רמאללה – –

זבולון המר (מפד"ל):

חבר הכנסת זיסמן, אם אתה רוצה למצוא תירוצים שלא לתמוך בי, אתה יכול, אבל זה לא יהיה נכון. הטיעון הלוגי שלך לא נכון. הרי אני מוכן להציע הרבה יותר מזה, גם לגבי ירושלים. כל הצעה שאתה תביא לגבי הרחבה, אני אתמוך בה. אני הולך על דבר צנוע, שלפי דעתי הממשלה היתה צריכה להסכים לו, כי אין לה שום בעיה בנושא הזה. ותלך קטע-קטע. זה לא במקום, זה לא סותר, זה דבר ענייני, זה כביש. הדברים האחרים, אתה יודע שהם יותר כבדים מבחינה מדינית, ואני תומך בהם. כל מה שאתה תעלה, אני אתמוך בו.

אני אומר: התיקון הזה חשוב מהותית. הוא לא פוגע במישהו. יש בו מסר נוסף על הכוונה שלנו באשר לירושלים. התיקון מהווה חיסול של איזו לקונה בחוק לגבי שטחים שלא היה כל חוק חל בהם ועליהם.

אני פונה לממשלה לחזור בה מהסירוב לתקן את המצב. ולחלופין אני פונה לכנסת עצמה להבטיח, שהמשפט, השיפוט והמינהל של המדינה יחולו על כל השטח של כביש ירושלים-תל-אביב.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אני מזמינה את שר המשפטים להשיב. בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, נכון הדבר, שחלק מכביש תל-אביב-ירושלים עובר בשטח שהיה נתון בזמנו לשליטה ירדנית וחלקו בשטח ההפקר. מטרת החוק שהובא בפנינו עכשיו היא לספח שטחים למדינת ישראל.

הצעת חוק זהה הועלתה בכנסת ב-1989, על-ידי חבר הכנסת דאז, חברנו רובי ריבלין. שר המשפטים דאז, ממפלגת הליכוד, התנגד. ממשלת ישראל דאז, שהמפד"ל היתה חברה בה, התנגדה, והצעת החוק לא עברה. ומה שחבר הכנסת המר לא עשה בהיותו שר בממשלה, או שותף לקואליציה, הוא מבקש משום-מה, שאנחנו נעשה דווקא עכשיו.

מבחינת החלת החוק הישראלי על השטחים האלה – אין לנו שום בעיה, משום שהחוק הישראלי מופעל לגבי אותו חלק של הכביש שנמצא בשטח יו"ש מכוח סעיף 2(א) לחוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (יהודה ושומרון וחבל-עזה – שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), ואשר לאותו חלק מהכביש שנמצא בשטח ההפקר לשעבר, ישראל מפעילה לגביו את החוק הישראלי על סמך חוות דעת של היועץ המשפטי לממשלה דאז, היום הנשיא מאיר שמגר. כך שבפועל החוק הישראלי והמינהל הישראלי חלים והעניין מכוסה, ואין לנו שום בעיות של יום-יום בעניין הזה.

להתגרות כרגע בממלכת ירדן ובעולם הערבי ולהתחיל בסיפוחים חד-צדדים, כשאנחנו מבקשים לפתור את הסכסוך בינינו לבין האחרים במשא-ומתן – אני חושב שכל אחד מבין שזו אינה הדרך הנכונה.

לכן אני מבקש להסיר את הצעת החוק הזו מסדר-היום.

היו"ר ע' מאור:

תודה לשר המשפטים.

אם כן, חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק כביש ירושלים-תל-אביב, של חבר הכנסת זבולון המר. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 9

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 6

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 10

נמנעים – אין

ההצעה להסיר את הצעת חוק כביש ירושלים-תל-אביב, התשנ"ד-1993,

מסדר-היום נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

עשרה נגד, שישה בעד, אין נמנעים. אני קובעת שהצעת החוק לא אושרה.

הצעת חוק פיצוי מפוני סיני (תיקון מס' 1), התשנ"ד-1993

(הצעת חבר הכנסת צ' הנגבי)

ענת מאור (מרצ):

אני מזמינה את חבר הכנסת צחי הנגבי להגיש הצעת חוק תתתכ"ט, הצעת חוק פיצוי מפוני סיני (תיקון מס' 1), התשנ"ד-1993. בבקשה.

צחי הנגבי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, מעת לעת חבר הכנסת, או קבוצת חברי הכנסת מתפנים מן העיסוק בסוגיות הלאומיות כבדות המשקל, או החברתיות, או הכלכליות, ומוציאים פנאי לנסות ולפתור בעיה אנושית, מצוקה אנושית, עוול שנגרם לאזרח או לקבוצת אזרחים, וכל האזניים אטומות וכל העיניים אינן רואות ורשויות הממסד של כל הממשלות מתעלמות מן העוול הזה. וכך גם כעת, הכנסת עתידה בדקות הקרובות לעסוק בסוגיה שכל כולה ניסיון לפתור אבסורד קפקאי, מין מבוך ביורוקרטי, שאין לו שמץ של הצדקה, ושבעטיו קבוצה נכבדה של אזרחים טובים, חלוצים, שתרמו למדינה מיטב שנות חייהם, נקלעו למצב שבו אין מי ששומע לשוועתם.

מדובר באזרחים תושבי היישוב שלהבת, שם של יישוב שבוודאי איש איננו מכיר, או רבים אינם מכירים. מדובר באירועים שהתרחשו לפני למעלה מ-20 שנה, בשנות ה-70, כאשר חברת "נתיבי נפט" בע"מ, שפעלה מטעם המדינה בסיני, באזור אבו-רודס, עודדה אזרחים לעקור ממקומות מגוריהם ולהקים יישוב של עובדי החברה בסיני, יישוב של קבע, שהוקם תחת השם שלהבת באזור מתקני הנפט שם.

המתיישבים דאז קיבלו הבטחות חד-משמעיות מן המדינה. דרך אגב, היתה אז, כפי שזכור לכולנו, ממשלת מפא"י, ממשלת מערך דאז, והיא הבטיחה לתושבים שהם מהווים חלק מן ההתיישבות העברית בסיני לכל דבר ועניין.

ועדת השמות הממלכתית העניקה ליישוב הזה שם – שלהבת. היישוב הופיע כיישוב על כל המשתמע מכך בפרסומים הממשלתיים הרשמיים, כגון ילקוט הפרסומים והודעות לקראת בחירות. כל שירותי הקבע התקיימו ביישוב הזה: גן-ילדים, בית-ספר עממי, אפילו בנק.

ב-6 באוקטובר 1973 פרצה מלחמת יום הכיפורים, ותושבי היישוב, עקב המלחמה, פונו מיידית במטוסים לתוך הארץ פנימה והותירו אחריהם את בתיהם, את מיטלטליהם, בתקווה שלאחר המלחמה ישובו אל בתיהם.

אחרי המלחמה סירבו גורמים ממלכתיים לאפשר ליישוב לקום, סירבו לאפשר למשפחות לשוב לבתיהן. חלק קטן מן המתיישבים עובדי החברה הורשו להתגורר באתר אבו-רודס ללא משפחותיהם, ושם הם עבדו עד לפינוי כל יישובי חבל-סיני וחבל-ימית. למעשה, קודם לכן, עד הסכם ההפרדה בשנת 1976, שם הם המשיכו להתגורר, הפעם לכאורה ללא מעמד רשמי של ממש.

שום גורם ממלכתי, רבותי חברי הכנסת, לא טרח מעולם לפצות את תושבי היישוב הזה על הנזק שנגרם להם שלא כתוצאה מאשמתם, שלא בקשר לפעילותם, אך ורק כתוצאה מכוח עליון. אנחנו אומרים: כמו שהסכם הוא כוח עליון, כך מלחמה היא כוח עליון. כמו שפיצו מאוחר יותר את תושבי סיני על העובדה שהם הפכו להיות קורבנות השלום וחוקק, ב-1982, חוק מיוחד, חוק הפיצויים למפוני סיני, כך יש חובה על הכנסת להכליל תיקון לחוק הזה ולפצות את המשפחות.

המשפחות נזרקו כסמרטוט, כסחבה, מגורם ביורוקרטי אחד למשנהו. הפכו אותם לכדור שרשיות הממשלה השונות לגוניהן כדררו בו. שימו לב, מדובר כבר מתקופת הפינוי המעשי ב-1973 וסוף הפינוי ב-1976, מדובר בשני עשורים שבהם לא טרח איש לפתוח את לבו ולהעניק להם את הפיצוי האלמנטרי המינימלי שמתחייב מכללי הצדק הטבעי.

פגשתי את האנשים, רבותי חברי הכנסת. אינני יודע מה הן עמדותיהם הפוליטיות. אני מעריך, שכמו בכל יישוב בישראל, יש להם נציגים בימין, יש להם נציגים בשמאל, יש להם נציגים א-פוליטיים. מעולם לא דיברתי אתם על שום סוגיה פוליטית. הם דיברו אתי ואני השתכנעתי בדבר מהותי אחד: אם הכנסת לא תביא מזור לפצע המדמם הזה, לצלקת שאיננה יכולה להגלית כתוצאה מהעובדה שמדינה מפקירה למעשה אנשים ללא בדל של סיכוי, שביב של תקווה, שהנזקים הכלכליים העצומים שנגרמו להם יבואו על פתרונם, אנחנו נהיה כנסת שחוטאת לתפקידה.

אדוני השר, אני יודע שתעלה לכאן ובוודאי יש לך, כפי שאתה מחויב, שפע של תשובות פורמליסטיות, שחלקן אולי מוצדקות, אבל אני מבקש שלפחות תאפשר את העברת החוק הזה בדיון המוקדם אל הוועדה שתמצא לנכון. זה איננו מכתוב את התוצאה הסופית. תחל התדיינות קצת יותר אנושית מכפי שהתקיימה עד היום, ואני מעריך שבסופו של דבר, בהסדר כזה או אחר, בהגעה אל המכנה המשותף של פשרה, נצליח להגיע לפתרון שישביע את רצונם, ולא יהיה כעול, כאבן ריחיים על תקציבה של מדינת ישראל. אבל לדחות את החוק, לדחות את הפתרון, לומר לעשרות האנשים האלה: אנחנו מתעלמים, אנחנו סוגרים את הדלת בפני איזה סיכוי של קידום העניין, נדמה לי שזה יהיה לא אנושי, לא מוסרי, לא מוצדק ובוודאי לא הגיוני לנוכח העובדות כפי שתיארת אותן כרגע, כפי שאני מאמין שאין ניתנות להפרכה. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. שר המשפטים ישיב, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, זו הצעת חוק שמבקשת להחזיר אותנו 21 שנה אחורה.

בדברי ההסבר כותב חבר הכנסת הנגבי הנכבד, שעם פרוץ מלחמת יום הכיפורים, ב-6 באוקטור 1973, פונו מתיישבי שלהבת. הוא ממשיך וכותב בדברי ההסבר, שעם פינוים דרשו המתיישבים לפצותם על הנזקים שנגרמו להם בשל הפינוי מהיישוב והפרת הבטחות שקיבלו, לדבריו, מגורמים ממלכתיים שונים, ברם, ללא הועיל.

והנה, ממשלת ישראל בשנת 1982 נתנה דעתה על כל אלה שפנו מחצי האי סיני, ובשנת 1982, למיטב זיכרוני, לא העבדה ישבה בשלטון אלא מישהו אחר, והשר דאז כהן-אורגד הביא לכנסת את חוק הפיצויים למפוני סיני, התשמ"ב-1982, ובו הסדר לגבי כל אלה שפנו מסיני. ב-1982 לא ראתה הממשלה דאז, ולא חברי הכנסת דאז, לכלול בהסדר את אלה שפנו מאבו-רודס, והיה טעם לדבר, ולא באופן שרירותי. משום שאלה שפנו מאבו-רודס היו בדרך כלל עובדים שבאו למקום לעבוד עבור חברת קידוחי נפט, הועסקו על-ידי המעביד, ומשפחותיהם בדרך כלל נשארו בצפון. הם לא קשרו את

גורלם קבע למקום, והטיפול בהם והפיצוי שלהם נעשה בדרך אחרת. לפי המידע שיש לי והובא בפני, יש מהם כאלה שקיבלו פיצויים עד לגובה של 350%, וענייניהם הוסדרו, או שהגישו תביעות לבתי-משפט וענייניהם נדונו ונדונים בבתי-משפט. כך שלא ממשלות קודמות, וגם לא ממשלה זו חושבת שצריך עכשיו לחזור 21 שנה אחורה ולעשות הסדר שגם בזמנו לא נראה לנבחרי הציבור נכון וצודק.

אני רוצה גם להוסיף, שלפי הערה משפטית שקיבלתי, גם אילו התקבלה הצעת החוק של חבר הכנסת הנגבי, מצב עובדי "נתיבי נפט" לשעבר לא משתפר, באשר הם אינם עונים על תנאי הזכאות הבסיסיים הקבועים בסעיף 30 לחוק, משום שאותו סעיף מוציא מתחולתו חברה העוסקת בחקר נפט ובקידוחי נפט. כלומר, נתנו אז את הדעת במפורש על עובדי חברות הנפט והוציאו אותם במפורש מתחולת החוק, וזאת עשו השר דאז כהן-אורגד וחבריו לממשלה, ולא השתנה היום דבר שיצדיק שינוי עמדה ויצדיק את קבלת החוק.

לכן אני מציע להסיר הצעת חוק זו מסדר-היום.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על הצעת חוק פיצוי מפוני סיני (תיקון מס' 1), התשנ"ד–1993. לפני כן, חבר הכנסת הנגבי ביקש להשיב. בבקשה.

צחי הנגבי (הליכוד):

אני מוותר.

היו"ר ע' מאור:

מוותר.

אם כן, חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. ההצבעה החלה.

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 22

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 16

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק פיצוי מפוני סיני (תיקון מס' 1), התשנ"ד–1993,

לדיון מוקדם בוועדה נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

22 בעד, 16 נגד, ללא נמנעים. הצעת החוק אושרה ומועברת לוועדת הכלכלה להכנה לקריאה ראשונה.

בנימין טמקין (מרצ):

לוועדת הכספים.

היו"ר ע' מאור:

לוועדת הכספים? אם כן, יש פה שתי הצעות. לפרוטוקול, ההצעה מועברת לוועדת הכנסת, והיא אשר תחליט אם הצעת החוק תועבר לוועדת הכלכלה או לוועדת הכספים.

הצעת חוק המקרקעין (תיקון – התנתקות ממערכת הסקה מרכזית), התשנ"ד–1993

(הצעת חבר הכנסת א' גולדפרב)

היו"ר ע' מאור:

אני מזמינה את חבר הכנסת אלכס גולדפרב להצעה מן המקום – הצעת חוק המקרקעין (תיקון – התנתקות ממערכת הסקה מרכזית), התשנ"ד–1993, שמספרה תתק"כ. בבקשה.

אלכס גולדפרב (יעוד):

גברתי היושבת-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, הצעת החוק שלי מטרתה לאפשר לבעל דירה בבניין משותף, אשר התנתק ממערכת החימום המרכזית, להשתחרר מן החובה להשתתף בהוצאות השיפוץ והחידוש של המערכת המשותפת ומההוצאות החלקיות הקשורות ברכישת דלק לצורך הפעלת המערכת.

חימום באנרגיה חלופית, כגון חשמל וגז, זול יותר למשתמש, נוח יותר, וגם עדיף בראייה כוללת גם למדינה, שכן השימוש באנרגיה חלופית גורם לזיהום אוויר נמוך בהרבה מאשר השימוש בדלק ובמוצרים.

יש לתת לכל דייר את האפשרות לבחור את דרך החימום הכדאית בעיניו משיקולים של חיסכון ונוחות. כיום נוצר מצב שבו אלו שנותרו מחוברים למערכת ההסקה המרכזית – במקרים רבים דווקא האוכלוסייה המבוגרת – מתקשים לעמוד בתשלומים המשותפים, וגם אם התנתקו מהמערכת, עדיין – לפני התיקון להצעת החוק – עליהם להמשיך להשתתף בהוצאות המערכת המשותפת.

גם השרים הנוגעים בדבר, שר האנרגיה והתשתית ושר הכלכלה, ראו עין בעין את התיקון המוצע והביעו את תמיכתם בו. אני קורא לחברי הכנסת לתמוך בהצעת החוק.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את שר המשפטים להשיב. בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, איננו משוכנעים אם ההצעה אכן טובה היא, אבל ראויה היא לעיון וללימוד בוועדה, ואני אבהיר. הצעת החוק של חבר הכנסת גולדפרב מתייחסת לשני עניינים הנוגעים להינתקות ממערכת החימום המרכזית בבית משותף. עניין אחד הוא הצד הטכני של ביצוע ההינתקות, ולכך איננו מתנגדים, ובלבד שהניתוק ייעשה במתקני חימום חיצוניים, דהיינו מתקנים שאינם נמצאים בתוך הקירות או מתחת לרצפה של הבית.

עניין אחר הוא הנשיאה בהוצאות הדרושות לאחזקתה התקינה של מערכת החימום ולהשתתפותו של המתנתק בהוצאות השוטפות להפעלת מערכת החימום. מערכת החימום המרכזית היא חלק מהרכוש המשותף של כל בעלי הדירות בבית, וההינתקות אינה גורעת מחלקו של בעל הדירה המתנתק ממערכת החימום. הוא ממשיך להיות בעלים של המערכת לפי חלקו היחסי ברכוש המשותף של הבית, שנקבע לפי גודל דירתו. לפיכך קבע המחוקק שבעל הדירה ימשיך להשתתף בהוצאות הקבועות לאחזקתה התקינה של המערכת.

משרד המשפטים בדעה שיש להשאיר הוראה זאת על כנה. הוראה שתפטור את בעל הדירה מנשיאה בהוצאות אלה של חלק מהרכוש שהוא שותף לו עלולה לגרום עוול או נזק לבעלי הדירות האחרים, שיצטרכו לשאת לבדם בהוצאות חלקו של המתנתק, אף שהוא נשאר שותף לבעלות על המערכת.

יתר על כן, כאשר ימכור בעל הדירה שהתנתק את דירתו לאחר, יבוא ערך חלקו במערכת המרכזית לידי ביטוי במחיר שיקבל בעד הדירה, מכיוון שהקונה יוכל לחזור ולהתחבר למערכת החימום על-ידי הסרת השסתומים וליהנות מחימום מים ומהסקת הדירה.

כמו כן מציע חבר הכנסת גולדפרב לפטור את בעל הדירה שהתנתק מהשתתפות בהוצאות השוטפות להפעלת מערכת החימום המרכזית. עניין זה נדון בהרחבה לא מכבר בוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת. היא דנה בהצעת החוק שקבעה את תנאי ההינתקות ממערכת החימום המרכזית, ואז הופיעו מומחים לפני הוועדה והסבירו, שהמתנתק נהנה מהפעלת המערכת, מכיוון שהצינורות עוברים גם דרך דירתו ומחממים גם אותה. כמו כן, חימום של דירה מתחתיו או מעליו מחמם גם את דירתו, ולכן, סברו המומחים, מוצדק שישתתף בהוצאות השוטפות של החימום.

בעל הדירה המתנתק זכאי ליהנות מהחיסכון בדלק הנובע מהתנתקותו, אך לא מעבר לכך, על מנת שלא לפגוע בבעלי הדירות האחרים. כך גם פסק בית-המשפט העליון בסכסוך בין בעלי דירות בבית משותף עוד בטרם התקבל התיקון לחוק המקרקעין, שהתיר הינתקות ממערכת החימום המרכזית.

לכן, הנושא אינו פשוט. יכול להיות שהוא נוגע לאזרחים רבים. לנו אומנם נראה שוועדת החוקה דנה בעניין וקיבלה פתרון סביר, אבל אם חבר הכנסת גולדפרב רואה להעלות את העניין שוב בוועדה ולחזור ולבחון את זה, אנחנו לא נתנגד, משום שאפשרי גם פתרון אחר. לכן אין התנגדות להעברת ההצעה לוועדת החוקה, חוק ומשפט. תודה.

היו"ר ע' מאור:

אם כן, חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק המקרקעין של חבר הכנסת אלכס גולדפרב, בהסכמת הממשלה.

הצבעה מס' 17

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדין מוקדם בוועדה – 27

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק המקרקעין (תיקון התנתקות ממערכת הסקה מרכזית), התשנ"ד–1993, לדין מוקדם בוועדה נתקבלה.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני הצבעתי במקום לנדאו ואני מבקש לצרף את שמי.

היו"ר ע' מאור:

27 בעד, ללא מתנגדים, ללא נמנעים. נא לתקן: חבר הכנסת שטרית בעד, ולא חבר הכנסת לנדאו. אני קובעת שהצעת חוק המקרקעין (תיקון – התנתקות ממערכת הסקה מרכזית), התשנ"ד–1993, עברה והיא תידון – באיזו ועדה?

אלכס גולדפרב (יעוד):

בוועדת הכלכלה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

עדיף לטפל בזה בוועדת החוקה, כי זה חוק המקרקעין.

היו"ר ע' מאור:

האם חבר הכנסת מקבל את ההבהרה של שר המשפטים?

אלכס גולדפרב (יעוד):

מקבל.

היו"ר ע' מאור:

אם כן, הצעת החוק מועברת לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנה לקריאה ראשונה.

הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון – מימון בשנת בחירות להסתדרות), התשנ"ד–1993

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ע' מאור:

אני מזמינה את חבר הכנסת רן כהן להצעה מן המקום, הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון – מימון בשנת בחירות להסתדרות), התשנ"ד–1993, שמספרה תתקנ"ב.

רן כהן (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, אדוני שר המשפטים, כפי שידוע, חלק מסיעות הבית הן גם סיעות שרצות בבחירות להסתדרות, ומתקיים שבשנת בחירות להסתדרות, מאחר שמבקרת המדינה, בצדק, מבקרת את הוצאות המפלגות גם ממקורות הכנסה מהכנסת, גם מתרומות וגם מהבחירות להסתדרות, כי אז בכל שנה רגילה אין בעיה, כיוון שכל רשימה בכנסת רשאית להוציא כ-80% יותר מהכנסותיה בשנה רגילה. אז אין בעיה. אלא שבשנת בחירות להסתדרות, מאחר שיש הוצאה גדולה מאוד, מרוכזת, באותה שנה קיימת סכנה שתהיה חריגה טכנית שהמפלגה, שהיא סיעה בכנסת, הוציאה באותה שנה.

אגב, על כך היתה גם ביקורת בדוח מבקרת המדינה, ובעקבות הביקורת הזאת אני ביקשתי את הצעת התיקון שאמורה לשרת את כל סיעות הבית, כדי שלא תימצאנה טכנית, כביכול, אשמות בחריגה מן המותר.

אשר על כן, אני מציע בהצעת החוק הזאת, על דעת רבות מסיעות הבית, שייאמר שסיעה כזאת תהיה רשאית בשנת בחירות להסתדרות להוציא בעבור הבחירות ב-12 החודשים הקודמים לבחירות להסתדרות סך כל המימון שקיבלה מההסתדרות, משום שזה הסכום שהסיעה מקבלת בגין היותה מיוצגת בהסתדרות. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. ישיב שר המשפטים. אחריו – ביקש להסיר חבר הכנסת דן תיכון.

שר המשפטים ד' ליבאי:

גברתי היושבת-ראש, הממשלה נוהגת שלא לנקוט עמדה בהצעות חוק שעניינן מימון מפלגות ומשאירה בעניין זה את שיקול הדעת לכל הסיעות, לכל חברי הכנסת.

משה נסים (הליכוד):

אדוני שר המשפטים, שיקול הדעת הוא לחברי הכנסת גם אם הממשלה לא השאירה את העניין.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכון, אבל מי כמו אדוני וחברי המלומד, שר המשפטים לשעבר, יודע, כי כאשר הממשלה נוקטת עמדה – זה לא סוד כמוס כל כך – בדרך כלל יש תקנון קואליציוני שמחייב חברים והם נקלעים לדילמה מסוימת, ואילו כאן יש להם חופש מלא. לזה היתה כוונתי.

אני רוצה רק לומר לגופו של עניין. ההצעה של חבר הכנסת רן כהן הועברה בשל מהותה למבקרת המדינה מרים בן-פורת. כבוד מבקרת המדינה ראתה לשלוח אלי הערות והסתייגויות להצעת חוק זו, והן רציניות ביותר. העברתי את ההערות וההסתייגויות הללו לחבר הכנסת רן כהן, כדי שיביא אותן בחשבון. הוא אמר שחלקן גם נראה לו, ואני מדגיש זאת כדי להסב את תשומת לבו של יושב-ראש הוועדה, שידון בהצעת החוק – אני מניח שזאת תהיה ועדת הכספים – שיראה להזמין את המבקרת או את נציגה לישיבת הוועדה כדי לשמוע את ההסתייגויות הרציניות האלה ולהביא אותן בחשבון במהלך הליכי החקיקה. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

כמה זמן יש לי?

היו"ר ע' מאור:

חמש דקות. מכיוון שההנמקה היתה מן המקום וגם תשובת השר היתה מן המקום, זה חמש דקות ולא עשר. בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, כדי להניח את דעתך, חבר הכנסת רן כהן, אינני מתנגד לחוק. אבל אני מנצל את זכותי לדבר, ואי לכך אני מודיע שאני מתנגד להצעת החוק.

אני רוצה לדבר אתך על מה שקורה בשלושת הימים האחרונים בהסתדרות העובדים הכללית, ראה קופת-חולים. יהיה מזכיר חדש, לא יהיה מזכיר חדש.

שר המשפטים ד' ליבאי:

בכל הכבוד, אני יודע שאין ליושב-ראש הזדמנות ואולי אפילו יכולת לומר לך שזה מאוד לא בסדר-היום. האם אתה חושב שאנחנו צריכים לשמוע – –

דן תיכון (הליכוד):

אדוני השר, אני מבקש ממך – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני למעשה אמר שבהצעת החוק הוא תומך, והוא רוצה להעלות נושא רציני וקשה שכבר כלול בסדר-היום, במועדים אחרים.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני השר, עם כל הכבוד לך, ראשית, לא קיבלת רשות מהיושבת-ראש, אבל זה עניינה. אני פועל אך ורק על-פי התקנון. אם תואיל בטובך להציג בפני את הסעיף הרלבנטי, שעל-פיו אסור לי לדבר, אודה לך מאוד. מאחר שלא תמצא סעיף רלבנטי בתקנון, אני אמשיך, ברשותך.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת דן תיכון, ברשותך, בדיון על החוקים היתה פנייה אל חבר הכנסת מנע, שמה שנהוג בהצעות לסדר-היום לא להחיל בדיון על חוקים. אם, ברשותך, אתה מקבל את הפנייה, בסדר.

דן תיכון (הליכוד):

על מה הפנייה?

היו"ר ע' מאור:

שבדיון על חוקים יש להתמקד בהצעות החוק בלבד.

דן תיכון (הליכוד):

גברתי, אני בקיא קצת בתקנון.

היו"ר ע' מאור:

לפי התקנון, הזמן הוא שלך.

דן תיכון (הליכוד):

הזמן הוא שלי. וברשותך, חבר הכנסת רן כהן, אני עומד לנצל את הזמן הזה, על אף העובדה שזה לא ימצא חן בעיני כמה מחברי הכנסת.

חבר הכנסת רן כהן, אני מוכרח לומר לך, שקראתי את מה שאמר חבר הכנסת רמון, המזכ"ל המיועד של ההסתדרות, במסיבת עיתונאים שלשום בבית-סוקולוב. אני לא יודע כמה מחברי קראו את מה שאמר חבר הכנסת רמון, אבל הדברים קשים, קשים מנשוא, לא ניתנים להבנה. אי-אפשר לעבור לסדר-היום לאחר הדברים שאמר חבר הכנסת רמון. חבל שאין בידי התקציר או הסטנוגרמה.

רן כהן (מרצ):

אני קראתי את זה.

דן תיכון (הליכוד):

אני יכול לומר לך, שהוא מאשים את שר האוצר, את מזכ"ל ההסתדרות החבר הברפלד ועוד רשימה של אנשים במחדלים קשים ביותר.

משה נסים (הליכוד):

שרינו.

דן תיכון (הליכוד):

רק רגע, אני אגיע לזה.

הוא אומר וקורא להם להתפטר, להסיק מסקנות. הוא מאשים אותם בקנוניה. אתה שומע? בקנוניה, בהטעיית הכנסת, בהטעיית משרד האוצר. הוא אומר שקופת-חולים קרסה, נפלה ואיננה. הוא אומר שהכול הוסתר מן הציבור, שמא הדבר יפגע בסיכוייו של החבר הברפלד לזכות בבחירות שהתקיימו ב-10 במאי 1994.

הגדיל לעשות חבר הכנסת רמון כאשר בריאיון הבוקר השיב על דברי שר האוצר, והדברים אימים וקשים, לא ניתנים להבנה.

ומה אומר חבר הכנסת רמון? אני פשוט אינני מבין. הוא אומר שיש מוסד שנקרא "שרינו". ושרינו התכנסו בחודש מרס כדי לדון בנושאים שונים הקשורים למפלגה ואולי לממשלה. הבעיה היתה, שהסכם ההבראה של קופת-חולים לא מבוצע כפי שקבעה מבקרת המדינה. ההסתדרות לא מעבירה לקופת-חולים את חלקה בסך של 200 מיליון שקלים. להסתדרות יש כ-21% במניות "כור". עלה הרעיון שההסתדרות תמכור את מניותיה בחברת "כור", תעביר אותן לממשלה, ותמורת הסכום הזה היא תקבל כסף כדי להציל את קופת-חולים.

והנה אומר שר האוצר, על דברי חבר הכנסת רמון: אני מצטער, אתה יודע שיש לנו תוכנית לרכוש בחזרה את בנק הפועלים, והכסף הזה מיועד לרכישת בנק הפועלים. אתה מבין שעסקה סיבובית – לא רוצים להעביר את הכסף לקופת-חולים, נרתמים אל קופת המדינה, אל האוצר, אל עטיני אוצר המדינה, מעבירים את הכסף באמצעות ועדת הכספים. כך קונה ההסתדרות את בנק הפועלים.

אני אומר לך, קיים כאן יותר מחשש לעבירה פלילית. אלה הם דברים חמורים ביותר, שלא היו כמותם במדינת ישראל. עד מתי? עד מתי תעשו דברים כאלה? עד מתי תיתנו ידכם לדברים כאלה? נמאס לנו לשלם מסים כדי שאתם תיקחו אותם למוסדות שלכם. תודה רבה.

משה נסים (הליכוד):

האם מותר שממשלה כזאת תנהל את כספי המדינה?

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת רן כהן מבקש להשיב, זכותו לעשות זאת.

רן כהן (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, אדוני שר המשפטים, חבר הכנסת דן תיכון, אני עליתי לכאן רק לכבודך; לכבוד כל הכנסת, אבל להשיב לך.

משה נסים (הליכוד):

הוא דיבר לכבוד כולם, אבל נגדך.

רן כהן (מרצ):

לא, לא, אני רוצה לתקן את הרושם הזה. אני מקווה שאתה לא דיברת נגדי.

דן תיכון (הליכוד):

לא, בפירוש לא.

רן כהן (מרצ):

בהחלט לא. אני רוצה להבהיר את הדברים כדי שהם יהיו מדויקים.

כאשר אתה שואל: עד מתי תעשו דברים מהסוג הזה? הכוונה היא לאלה שעשו את הדברים החמורים ההם, שבגינם החלטנו שאנחנו מתמודדים בבחירות להסתדרות וניצחנו את אותו מנגנון.

אלא שלדאבוננו הרב, חבר הכנסת תיכון, המנגנון הזה מסרב לפנות את השלטון ולהעביר אותו אלינו, וזה חלק מעצם המאבק וההתמודדות בימים האלה.

אני אומר לך באחריות, מה שאמר חבר הכנסת רמון כלפי הקנוניה שנעשתה, כל מה שציטטת כאן לדאבוני הוא נכון. זה היה חלק מאותה שיטה שניסתה לשמר את השלטון הקודם בכוח ולגרור את קופת-חולים בהנשמה מלאכותית עד ליום הבחירות. כל הבועה הזאת התפוצצה עכשיו, ואיש עדיין לא יודע את מלוא ממדיה. יש הערכות, איש עדיין לא יודע את הממדים שלה.

משה נסים (הליכוד):

מה החליטה הממשלה?

רן כהן (מרצ):

אני אומר לך משפט אחרון, חבר הכנסת דן תיכון. אנחנו נדרשנו ונלחצנו לתת היום הסכמה להשתתף בתקצוב הגירעון של קופת-חולים. אני אומר לך באחריות, כל זמן שאין בידינו השלטון, אנחנו לא יכולים להתחייב ולא נתחייב. אפשר לקחת התחייבות ואחריות רק כאשר השלטון בידינו. ומאחר שהשלטון עדיין לא הועבר, אנחנו לעניין הזה לא נתחייב.

אבל על דבר אחד אני כן מתחייב – שכל מה שנעשה, חבר הכנסת תיכון, ייבדק עד הסוף.

דן תיכון (הליכוד):

על-ידי מי?

רן כהן (מרצ):

על-ידינו. כאשר נקבל את השלטון בהסתדרות, זה ייבדק על-ידינו.

משה נסים (הליכוד):

זה לא בידיכם. צריך להעביר את זה לגורמים ממלכתיים.

רן כהן (מרצ):

מה שצריך לעבור לגורמים ממלכתיים יעבור.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת רן כהן, יש לי שאלה אליך. אם אתה טוען שאמת אמר חבר הכנסת רמון היום, האם תעבירו את העניין לבדיקת המשטרה?

רן כהן (מרצ):

אני אומר לך חד-משמעית, קיימת גם הצעת חוק של חבר הכנסת עמיר פרץ לגבי חוק חושפי שחיתויות – – –

משה נסים (הליכוד):

זה לא זה.

רן כהן (מרצ):

זה גם זה. הדברים בהחלט יובאו בחשבון. אנחנו לא ניתן לחפות על שום מעשה פלילי ועל שום מעשה מושחת. הדברים הללו ייבדקו עד הסוף. לא במקרה אנחנו אמרנו אותם היום, אמרנו אותם לפני הבחירות ואנחנו ממשיכים ואומרים אותם אחרי הבחירות.

גברתי היושבת-ראש, אני מבקש להצביע בעד הצעת החוק הזאת, שבאה להסדיר את הנושאים כפי שדיברנו בהם קודם, והם נוגעים לכל הסיעות שווה בשווה. אין כאן שום בעיה של קואליציה ואופוזיציה. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

אם כן, חברי הכנסת, אני מזכירה שאנחנו דנים בהצעת חוק מימון מפלגות (תיקון – מימון בשנת בחירות להסתדרות), התשנ"ד–1993, של חבר הכנסת רן כהן. אנחנו עוברים להצבעה.

רן כהן (מרצ):

אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

הצבעה מס' 18

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 14

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – אין

נמנעים – 2

ההצעה להעביר את הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מימון בשנת בחירות להסתדרות),

התשנ"ד–1993, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

אני קובעת שב-14 קולות בעד, ללא מתנגדים, שני נמנעים, אושרה הצעת החוק בקריאה טרומית והיא מועברת לוועדת החוקה, חוק ומשפט, להכנה לקריאה ראשונה.

הצעת חוק חושפי שחיתויות (תיקון – חקיקה), התשנ"ד–1994

(הצעת חבר הכנסת ע' פרץ)

היו"ר ע' מאור:

אני מזמינה את חבר הכנסת עמיר פרץ לנמק מהמקום את הצעת החוק שלו, הצעת חוק חושפי שחיתויות (תיקון חקיקה), התשנ"ד–1994, שסימנה א'תרמד. בבקשה.

עמיר פרץ (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, אדוני השר, אני מבקש להעמיד להצבעה בכנסת את הצעת החוק הבאה לחזק את מעמדם של חושפי שחיתויות במדינת ישראל. לצערנו הרב, מסתבר לאחרונה שכל עובד בישראל, המעז להשליך נפשו מנגד, כמעט, כדי לעצור שחיתויות במוסדות ציבור ובמקומות אחרים, מוצא עצמו נפגע מהעניין. לכן הצעת החוק באה, ראשית, להתריע ולהזהיר מעבידים שיפעלו נגד חושפי שחיתויות, מצד אחד, וייקבע, מצד שני, שמי שיפעל נגד עובד ציבור אשר חשף שחיתות, יעכב את קידומו או יפגע בקידומו או ירע את תנאיו, דינו שלוש שנות מאסר.

דבר נוסף: ייקבע בחוק כי אדם שפוטר או החליט לעזוב את מקום עבודתו לאחר שחשף שחיתות יוכל לקבל פי שניים-וחצי של הפיצויים המגיעים לו על-פי חוק הפיצויים. כלומר, קורה שאדם חשף שחיתות; אומנם לא מפטרים אותו בגלל מעורבות של מבקרת המדינה או של גורם ציבורי אחר, אבל מעמידים אותו כמו קורבן במקום העבודה, מנדים אותו ולא מקדמים אותו, ויוצא שהוא גם עשה את העבודה מבחינה ציבורית וגם שילם את המחיר.

אני מודה לשר המשפטים על ההחלטה לתמוך בחוק. אני מקווה שהחוק יעבור במהרה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את שר המשפטים להשיב. בבקשה. לאחר מכן ידבר חבר הכנסת לס, שביקש להסיר את הצעת החוק.

שר המשפטים ד' ליבאי:

חבר הכנסת פרץ עמיר, קודם כול אני מודה לך על שלא דיברת הפעם על קופת-חולים ולא חייבת גם אותי לדבר על קופת-חולים, כך שהדיונים עוד יכולים להתקדם במסלול הענייני, כי הרבה עבודת חקיקה מוטלת היום על הכנסת.

דן תיכון (הליכוד):

תרשה לי, אדוני השר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כן, חברי דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

תרשה לי להעיר לך שהצעת החוק של חבר הכנסת עמיר פרץ – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

שייכת לעניין.

דן תיכון (הליכוד):

היו"ר ע' מאור:

כן, אנחנו נמשיך בענייננו.

שר המשפטים ד' ליבאי:

חברי הכנסת, לפנינו – הצעת חוק פרטית בנושא ההתנכלות לעובד ציבור המגלה מעשה שחיתות בשירות הציבורי.

ועדת השרים לענייני חקיקה דנה בשבוע שעבר בהצעתו של חבר הכנסת פרץ והחליטה לתמוך בה, על שני חלקיה, עם הסתייגות מסוימת מהתיקון המוצע לחוק העונשין. בקשר לכך, בקשר לפן העונשי של ההצעה, ועדת החוקה, חוק ומשפט דנה בימים אלה בהצעת חוק של חברי הכנסת גולדשמידט וגולדפרב באותו נושא, ומשרד המשפטים הגיש לוועדה האמורה נוסח של חוק העונה, לדעתי, על הבעיה של התנכלות לעובד ציבור, והנוסח שהוצע שם הוא טוב, ואנחנו תומכים בו.

אני מציע שהצעתו של חבר הכנסת עמיר פרץ תועבר גם היא לוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, כדי לשלב אותה עם הצעת החוק שכבר נמצאת שם בטיפול, ואני מציע שהוועדה תכין נוסח לקריאה ראשונה שישלב את שתי ההצעות, שהן בהחלט ראויות וטובות, עם אותה טיוטה שהגשנו מטעם משרד המשפטים. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת יורם לס, בבקשה.

יורם לס (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, אני מבקש פורמלית להסיר את ההצעה, כדי לחזור בכל זאת לנושא הבוער של קופת-חולים ולהבהיר לממשלה שהיא לא תוכל להתחמק מאחריותה, כאשר אחד המשרדים העיקריים בממשלה שעושק את מערכת הבריאות הוא משרד הביטחון. משרד הביטחון מרשה לעצמו שלא לשלם מס מקביל בעבור עשרות אלפים של חיילים בצבא הקבע. וחיילים בצבא הקבע, שהם צעירים ובריאים, מרשים לעצמם שלא לשלם אגורה אחת לקופת-חולים, וכאשר אותם חיילים ישתחררו מצה"ל הם יבואו עם כל המחלות ועם כל הבעיות, והם מעולם לא תרמו. אני מעריך שרק בסעיף הזה גוזלים ממערכת הבריאות כ-400 מיליון שקל כל שנה, ומשרד הביטחון אינו חשוב ממשרד הבריאות. שניהם עוסקים בחיי אדם.

אלי דיין (העבודה):

מי מטפל בחיילים?

יורם לס (העבודה):

בחיילים לא צריכים לטפל, כי הם צעירים ובריאים.

קריאה:

רענן כהן מטפל בהם.

יורם לס (העבודה):

ועל-פי עקרון העזרה ההדדית, הצעירים צריכים לשלם בשביל הזקנים, וגם הם יהיו בעתיד זקנים.

אני מבקש להפסיק את התהליך של העברת כספים בשיטה של כספים ייחודיים ולהעביר למשרד הבריאות את מה שמגיע לו.

כמובן, הצעתי היא רק פורמלית. אני מתכוון לתמוך בהצעת החוק של חבר הכנסת עמיר פרץ.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אם כן, חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה.

עמיר פרץ (העבודה):

היו"ר ע' מאור:

אתה רוצה להשיב? בבקשה, חבר הכנסת עמיר פרץ.

עמיר פרץ (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, אני מבקש מאוד להזכיר לכול, שלמרות הסיטואציה הקשה בקופת-חולים, הצעת חוק חושפי שחיתויות היא העומדת לדיון.

היו"ר ע' מאור:

ועכשיו מצביעים על החוק.

דן תיכון (הליכוד):

הוא לא דיבר לעניין הנכון, אבל הוא דיבר לעניין.

היו"ר ע' מאור:

אם כן, חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה.

הצבעה מס' 19

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 21

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק חושפי שחיתויות (תיקון חקיקה), התשנ"ד–1994,

לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של 21, ללא מתנגדים וללא נמנעים – אני קובעת שהצעת החוק של חבר הכנסת עמיר פרץ, הצעת חוק חושפי שחיתויות (תיקון – חקיקה), התשנ"ד–1994, אושרה בקריאה טרומית ומועברת לוועדת החוקה, חוק ומשפט, להכנה לקריאה ראשונה.

הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון – הגבלה על כהונה

כדירקטור), התשנ"ד–1994

(הצעת חבר הכנסת א' אור)

היו"ר ע' מאור:

אני מזמינה את חבר הכנסת אורי אור להביא את הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון – הגבלה על כהונה כדירקטור), התשנ"ד–1994. זו הצעה א'תרנב. בבקשה.

חבר הכנסת אורי אור, יש אישור של ועדת שרים לענייני חקיקה? מאחר שיש לך אישור של ועדת השרים לענייני חקיקה, אם אתה לא רוצה שזה ירד ממכסת הזמן שלך, אתה יכול לדבר דקה אחת מהמקום.

אורי אור (העבודה):

בבקשה.

אברהם פורז (מרצ):

היו"ר ע' מאור:

אם הוא מדבר עשר דקות מהדוקן, זה במסגרת המכסה, ואם הוא מנצל את זכותו לדבר דקה מן המקום, זה לא נרשם לו במכסה. זה לשיקולו.

לימור לבנת (הליכוד):

הממשלה מסכימה?

היו"ר ע' מאור:

יש אישור של ועדת השרים. אני מבינה שלאחר שיקול נוסף חבר הכנסת אור ידבר מעל הדוכן, וזה במכסה, ויהיו לו עשר דקות.

אורי אור (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, ברצוני להציג בפניכם את הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון – הגבלה על כהונה כדירקטור), התשנ"ד–1994. אנסה לשכנע את חברי הכנסת לתמוך בהעברתה לדיון בקריאה טרומית בוועדת הכנסת.

רבותי חברי הכנסת, עוד בימי הראשונים בבית הזה פנו אלי נציגי חברות כלכליות שונות בבקשה שאכהן כדירקטור בדירקטוריונים של חברות שונות. עניתי לנציגי החברות, שתפקידי כיושב-ראש ועדת החוץ והביטחון לא מאפשר לי ללמוד את בעיות החברה, ואני חושש כי לא אוכל למלא את התפקיד במלוא תשומת הלב הראויה. רבותי חברי הכנסת, אני חייב לציין – רובכם יודעים טוב מאוד למה אני מתכוון – שהייתי מופתע מתשובת הנציגים. הם אמרו בפירוש, שהם אינם צריכים שאשקיע זמן בחברה, אלא עצם הצטרפותי לדירקטוריון ועצם האפשרות של החברה לבקש ממני קידום עניינים במסדרונות הממשל מספיקות בהחלט.

לעניות דעתי, מצב זה איננו תקין. למעלה מזה, מצב זה מעודד קידום אינטרסים פרטניים של חברות פרטיות וציבוריות על חשבון ענייניהן של חברות שבדירקטוריונים שלהן לא מכהנים חברי כנסת. היענות של חברי כנסת לחברות ספציפיות מקדמת בהכרח חברות אלה על פני אחרות ופוגעת עקב כך בעיקרון של השוויון.

חברי הכנסת, לצד הפגיעה בעקרון השוויון נוצרת בעיה חמורה אף יותר: דירקטור המכהן מטעם חברה מסוימת בתפקיד מחויב על-פי פקודת החברות בחובת נאמנות לחברה שבה הוא מכהן כדירקטור. מצב זה יוצר ניגוד אינטרסים עם חברותו ותפקודו של חבר כנסת כחבר בוועדות הכנסת. רבותי, כיצד יצביע חבר דירקטוריון בבנקים שבד בבד מכהן כחבר ועדת הכספים? איזה אינטרס יעדיף?

דן תיכון (הליכוד):

הוא לא יכול להיות דירקטור בבנקים.

אורי אור (העבודה):

לא בבנקים מסחריים שבהסדר. הוא יכול להיות דירקטור בבנקים אחרים שלא בהסדר.

דן תיכון (הליכוד):

אני לא בטוח בזה.

אורי אור (העבודה):

תן לי, בבקשה, לסיים. אני סומך עליך שתתייחס לזה אחר כך.

איזה אינטרס הוא יעדיף בבואו להצביע בדיונים על המשכנתאות, על קופות גמל, על ריביות וכו'? האם חבר כזה יעדיף את אינטרס הבנק אשר מכוחו הוא מכהן כדירקטור, או האם יראה לנגד עיניו את אינטרס הציבור שמכוחו נבחר לכנסת? לדוגמה, איזה אינטרס יעמוד לנגד עיניו של חבר דירקטוריון מפעל הפיס, או של דירקטור אחר מטעם חברת הימורי ספורט אחרת? בהנחה שהוא אינו מכהן כדירקטור מטעם כמה חברות הימורי ספורט במקביל, ניתן להניח שיעדיף ואף יפעל בקרב חבריו לקידום ענייני חברת הימורי הספורט אשר מכוחה הוא מכהן כדירקטור.

חברי הכנסת, הדוגמאות הן רבות מאוד. ניגוד האינטרסים בולט בחברות של חבר כנסת כדירקטור בחברות ביטוח במקביל לכהונתו בוועדת הכספים, כך גם לגבי כהונה כדירקטור בחברות לייבוא בשר במקביל לכהונה כחבר ועדת הכלכלה וועדת הפנים, בדיונים על הנפקות שונות בוועדת הכספים במקביל לכהונה כדירקטור בבנקים – שמחוץ להסדר, כפי שאמרתי – בחברות-בנות של הבנקים הגדולים, וכן, רבותי, גם בוועדת החוץ והביטחון במקביל לכהונת דירקטור שאיננה, אבל יכולה להיות, בחברות שעוסקות בייבוא, בייצוא נשק או חומרי לחימה אחרים.

על מנת למנוע מצבים אלה של ניגוד אינטרסים, שמעמידים את חברי הכנסת, ואת הכנסת כמוסד ציבורי, באור שלילי, אני מציע להרחיב את האיסור הקיים בחוק החברות הממשלתיות, 1975, על כהונת חבר כנסת כדירקטור בחברות ממשלתיות, ולהרחיבו גם על חברות פרטיות וציבוריות.

עם זאת, אין בהצעת חוק זאת כוונה למנוע מחבר כנסת להמשיך ולכהן כדירקטור בחברה שהיא בבעלות משפחתו שלו. הצעתי להסמיך את ועדת האתיקה לדון בכל מקרה על-פי הנסיבות.

דבר נוסף שאני מעוניין להדגיש אותו הוא, שבחוק זה אין בכוונתי לפגוע בהכנסות נוספות של חברי כנסת, לא בזה אני מעוניין. אני מעוניין להתמודד עם ניגוד האינטרסים החמור שיוצרת התופעה הזאת ולעוקרה משורש. יש לי עניין לנתק בין הפוליטיקאים וחברי הכנסת לבין גורמים כלכליים במשק. מהניסיון של איטליה אנחנו למדים, שככל שתהיה ההפרדה עמוקה יותר כן ייטב.

רבותי חברי הכנסת, על בסיס טיעונים אלה, ברצוני לבקש את תמיכתכם בהצעתי זו.

אני רוצה להוסיף: אם לחברי כנסת מסוימים יש בעיה מסוימת, אינני פוסל את האפשרות שתחולת החוק תהיה מתאריך רחוק יותר, בעוד שנה או שנתיים. חשוב לי לאשר היום את ההצעה הזאת כהצעה טרומית ולהעביר אותה להכנה לקריאה ראשונה. תודה רבה.

חנן פורת (מפד"ל):

שאלה.

רענן כהן (העבודה):

היו"ר ע' מאור:

שאלה של חבר הכנסת חנן פורת למציע, זה עדיין במסגרת הזמן.

חנן פורת (מפד"ל):

מתוך אי-רצון להגביל את חברי הכנסת באופן חריף, מדוע שההצעה לא תהיה שכל חבר כנסת שהוא חבר דירקטוריון לא יוכל להשתתף בשום דיון והכרעה – – –

רענו כהן (העבודה):

זה כתוב בתקנון.

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אני מברכת על הנוכחות המלאה והעשירה. בבקשה לאפשר לחבר הכנסת אור להשיב.

אורי אור (העבודה):

חבר הכנסת פורת, אתה חבר כנסת ותיק. מניסיוני בשנתיים אלה ראיתי איך חברי כנסת דואגים באמצעות חברי כנסת אחרים, כשאינם נוכחים בהצבעה ובדיון, לייצג את ענייניהם.

רון נחמן (הליכוד):

אל תעשה את כל חברי הכנסת עבריינים. אתה הצדיק התמים.

אורי אור (העבודה):

לא אמרתי. אני מציע לך לא להפוך את זה לדיון אישי.

רון נחמן (הליכוד):

אני מציע לך לא להטיל דופי בחברי הכנסת.

אורי אור (העבודה):

לא הטלתי דופי.

רון נחמן (הליכוד):

הציבור שומע אותך בשידור ישיר מדבר ומטיל דופי באנשים כאן. אין לך זכות לדבר על חברי הכנסת, דבר על עצמך.

רענן כהן (העבודה):

יש ועדה ציבורית והיא תדאג – – –

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת רון נחמן, עכשיו זכות התשובה לחבר הכנסת אורי אור.

רון נחמן (הליכוד):

את רוצה להוציא אותי מהאולם?

היו"ר ע' מאור:

לא. תאפשר לחבר הכנסת אורי אור להשיב.

אורי אור (העבודה):

עניתי לחבר הכנסת חנן פורת. אני חושש גם מהתופעה הזאת, ולכן ניתוק בין חברי הכנסת ובין החברות האלה יביא, לדעתי, לשיפור תדמיתם של חברי הכנסת.

רענן כהן (העבודה):

היום, בתור דירקטור חבר יכול לעבור להיות יועץ כלכלי. מצד אחד, האם זה כשר שהוא יועץ כלכלי או דירקטור? מצד אחר, אם זה למען הציבור, במצב כזה צריכה להיות הצעת חוק שחבר כנסת יעסוק אך ורק בתפקידו כחבר כנסת ולא בשום תפקיד אחר. אי-אפשר לקחת רק חלק מהעוגה, זה לא רציני, זה לא אמיתי.

לימור לבנת (הליכוד):

— — —

רון נחמן (הליכוד):

נכון.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת רענן כהן, השאלה הובנה. זכות התשובה לחבר הכנסת אורי אור, ובזה אנחנו מסיימים.

אורי אור (העבודה):

חבר הכנסת רענן כהן, אמרתי קודם שעיני לא צרה בהכנסה נוספת של חברי הכנסת. הצעת החוק הזאת איננה יכולה לתקן את כל העוולות הנוספות. אם תהיה הצעת חוק – – –

רענן כהן (העבודה):

בשבוע הבא אציע הצעת חוק.

רון נחמן (הליכוד):

על הכול.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת אור, זמנך תם. בבקשה – משפט מסכם.

אורי אור (העבודה):

אני רוצה להציע לכמה חברי כנסת – אינני רוצה לנקוב בשמותיהם – שלא יהפכו זאת לבעיה אישית שלי; זו לא בעיה אישית שלי. באמת ובתמים אני מבקש מחברי הכנסת לתמוך בהצעה. אינני בא לפתור בהצעה הזאת את כל השאלות שעלו פה על-ידי חבר הכנסת רענן כהן. אם תבוא הצעה אחרת, או הצעה לוועדה אחרת – בבקשה.

אני מבקש להעביר את ההצעה שלי בקריאה טרומית, ואם תהיינה הצעות נוספות שמשפרות אותה – אני מוכן לקבל ולשקול אותן.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את שר המשפטים להשיב בשם הממשלה. לאחר מכן, ביקש להסיר את הצעת החוק חבר הכנסת מאיר שטרית.

יצחק לוי (מפד"ל):

היו"ר ע' מאור:

הוא הודיע מראש שיש הסכמה של הממשלה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק אומרת: "חבר הכנסת לא יכהן בחברה, כדירקטור או כדירקטור מקרב הציבור, או בכל תפקיד דומה אחר, אף אם כינויו שונה".

בסעיף קטן (ב) נאמר: "על אף האמור בסעיף קטן (א), רשאית ועדת האתיקה של הכנסת לאשר לחבר הכנסת, במקרים מיוחדים ובתנאים שתקבע, לכהן בתפקיד כאמור, אם שוכנעה כי החברה בה מבקש חבר הכנסת לכהן היא חברה משפחתית וכי כהונתו בחברה לא תיצור ניגוד עניינים עם כהונתו כחבר כנסת".

מה שעולה בבירור מהצעת החוק הוא, שזו הצעת חוק שבאה להטיל הגבלות על חברי הכנסת, ולכן זה עניין מובהק לחברי הכנסת, ואני סברתי שלא הממשלה צריכה לנקוט עמדה כאן ולהתיימר לנהל את ענייניהם של חברי הכנסת.

עם זאת אני רוצה להעיר, ראשית, ברור שהצעת החוק באה למנוע מצבים של ניגוד עניינים, שהם מצבים בלתי בריאים. למשל, לגבי מינוי דירקטורים בחברות ממשלתיות, חוק החברות הממשלתיות אוסר במפורש, למיטב זיכרוני, על כהונת חבר כנסת כדירקטור בחברה ממשלתית. מעבר לזה לא הרחיק החוק את איסוריו, אם כי אני יודע שיש החלטה של ועדת הכנסת מ-22 בנובמבר 1983, שעניינה במצבים של ניגודי אינטרסים בין חברי הכנסת.

לכן השאלה אם לדון בעניין ולהטיל מגבלות בחוק או בהחלטה של ועדת הכנסת וכללי אתיקה היא לשיקול דעתכם. כאמור, הממשלה לא נוקטת, בגלל מהות העניין, עמדה משלה. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת מאיר שטרית, יש לך חמש דקות לדבר מעל הדוכן. בבקשה.

מאיר שטרית (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, חוששני שהצעתו של חבר הכנסת אורי אור באה פשוט מתוך אי-הכרה של תקנון הכנסת ושל מהות העבודה של דירקטור בחברה פרטית.

כדי לרענן, חבר הכנסת אורי אור, את זיכרונוך ואת ידיעותיך בנדון, אני מפנה את תשומת לבך לתקנון הכנסת, ענייני אתיקה, פרק ג', סעיפים 5 ו-6: "5. (א) לא יהיה לחבר הכנסת במילוי תפקידו עניין אישי, ולא יהיה ניגוד עניינים בין מילוי תפקידו כחבר הכנסת לבין עניינו האישי; (ב) חבר הכנסת לא ייזום דבר שיש לו בו עניין אישי ולא יהיה שותף ליוזמה כזו; 6. היה לחבר הכנסת עניין אישי בדיון או בהצבעה, בכנסת או בוועדותיה, יודיע על כך מייד לוועדת האתיקה וכן ליושב-ראש הכנסת או ליושב-ראש הוועדה, לפי העניין; חבר הכנסת כאמור לא ייזום, בין במישרין ובין בעקיפין, הצעה כלשהי באותו נושא, ולא ישתתף בדיון בו, אלא לאחר שהודיע, בכנסת או בוועדה, לפי העניין, במעמד הדיון, על עניינו האישי; היה הדיון בוועדה – לא ישתתף חבר הכנסת בהצבעה על אותו נושא".

הווי אומר, ידידי חבר הכנסת אורי אור, שבעבר כבר נתנו דעתם על הסוגיה שאתה מעלה גם חברי כנסת, גם ועדת האתיקה של הכנסת, וקבעו כללים מאוד ברורים למניעת ניגוד אינטרסים כזה.

אם אתה קורא למעשה לסירוס חברי הכנסת מכל עיסוק אלטרנטיבי, אחר, וכמובן זכותך להציע שחבר כנסת יעסוק רק בענייני הכנסת ולא בשום דבר אחר, בהצעה כזו אני אולי מוכן לתמוך. אבל לבוא ולומר שאסור שחבר כנסת יהיה דירקטור מטעם הציבור? ממה נפשך, לא שמעתי ממך שום נימוק ענייני לכך. אני לא רואה שחברי כנסת שאינם דירקטורים בחברות ציבוריות פעילים יותר בכנסת, ובוודאי לא יותר מחברי כנסת שכן משמשים דירקטורים. ההיפך הוא הנכון. בהרבה מקרים אני רואה אותם חברי כנסת משמשים דירקטורים שהם הפעילים ביותר גם בכנסת ובוועדותיה.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

— — —

מאיר שטרית (הליכוד):

חכה רגע. אני אומר שאין שום ניגוד אינטרסים. חבר כנסת שהוא דירקטור מטעם הציבור, האינטרס שלו על-פי התקנות — — —

בנימין טמקין (מרצ):

מאיר שטרית (הליכוד):

אני לא אמרתי שהם מקדישים את כל זמנם לכנסת. חבר כנסת שהוא גם דירקטור מטעם הציבור, המהות של התפקיד שלו, מעבר לאחריות שהוא נושא, היא לשמור על האינטרס של הציבור באותה חברה, ולא דבר אחר. הוא נושא באחריות אישית כבדה אם הוא לא ממלא אחר ההתחייבות הזאת. ראה מה קרה לדירקטורים בבנק צפון-אמריקה.

אתה טענת מעל הבמה, שחבר כנסת שמכהן כדירקטור מטעם הציבור, בוועדת הכספים הוא יצביע לפי ההנפקות של אותה חברה. תרשה לי לעדכן אותך, חבר הכנסת אור. ועדת הכספים של הכנסת לא מאשרת הנפקה של חברה כלשהי. התהליך הוא אוטומטי לחלוטין, ומביאים לידיעת חברי הכנסת דבר הנפקה של חברה זו או אחרת. ועדת הכספים של הכנסת לא מקיימת דיון בנושא כזה.

אורי אור (העבודה):

מאיר שטרית (הליכוד):

מה, שאותו חבר כנסת ייזום דיון? האם אתה מעלה על דעתך שהוא יעשה זאת ויעבור על כללי האתיקה של הכנסת? אני טוען שהשטיח מושמט מתחת רגליך מיניה וביה. לדעתי, אין לך שום נימוק רציני להיאחז בו.

ואם אתה מדבר על ניגוד אינטרסים, אני יכול לתת לך רשימה ארוכה של ניגודי אינטרסים. לגרסתך, אסור לאיש צבא שמקבל משכורת מצה"ל לשרת בוועדת החוץ והביטחון, כי הוא מגן על האינטרס של צה"ל. אסור לחבר קיבוץ לדון בשום עניין הקשור בקיבוץ, או להצביע בכל נושא שהוא הקשור לקיבוץ. באותה מידה אסור גם לחבר הסתדרות לדון ולהצביע בשום עניין שנוגע להסתדרות. על אחת כמה וכמה אסור לראש עיר לדון בשום עניין שנוגע לרשויות מקומיות.

אני חולק על התפיסה הזאת. אגב, אני חושב שבעולם הגדול ובהרבה ארצות, כמו ארצות אירופה, צרפת, בלגיה, לוקסמבורג ועוד, יש ראשי ערים רבים שהם חברי פרלמנט. ראש עיריית פאריס, ז'אק שיראק, היה באותו זמן גם ראש ממשלת צרפת.

לימור לבנת (הליכוד):

שם השיטה אחרת לגמרי, איך אתה בכלל עושה השוואה?

אברהם פורז (מרצ):

בצרפת ראש העירייה הוא בעצם הנשיא של העיר.

מאיר שטרית (הליכוד):

לא נכון, לא נכון. שיראק איננו הנשיא של העירייה. בהרבה עיריות במחוזות שונים בצרפת יש כאלה, ויש אחרים.

אלי גולדשמידט (העבודה):

— — ראשי ערי בירה הם יוצאים מן הכלל.

מאיר שטרית (הליכוד):

ראה בגרמניה ובבלגיה, ששם ראשי ערים מנהלים בפועל את העיריות שלהם.

גברתי היושבת-ראש, אני מציע להבהיר לאורי אורי יד ידי, שאין להצעתנו אחיזה במציאות, ואני מציע לו לסגת מהצעת החוק שלו. להצעת החוק שלו אין ממילא אחיזה, וצריך להסיר אותה מסדר-היום.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת אורי אורי, האם אתה רוצה להשיב? בבקשה. יש לך זכות תשובה, חמש דקות. אחר כך אנחנו ניגשים להצבעה. בזה תמה זכות התשובה והתגובה.

אורי אורי (העבודה):

חבר הכנסת שטרית, אני אומנם צעיר, רק שנתיים בבית, אבל אני לא תמים. כולם פה משוחחים ומדברים במסדרונות, אבל אני יכול להגיד לך, שקיבלתי הרבה שיחות טלפון מאנשים לא פוליטיים,

אנשים שמנהלים חברות, אנשים שקשורים בכלכלה של מדינת ישראל, והם בירכו אותי על הצעת החוק הזאת ואמרו לי: אורי אור, אתה לא יודע עד כמה אתה צודק.

אילו היתה ועדת האתיקה מספקת אותי, לא הייתי עומד פה עכשיו. מה שאתה קראת לפנינו, גם אני קראתי.

אשר להערה השנייה שלך בעניין ראשי הערים, אני מסכים אתך בעניין זה, ויש לי, בשותפות עם אנשים נוספים, הצעת חוק שאני מקווה שתתקבל, והיא באה למצוא דרך להפריד גם בין חבר כנסת לבין ראש עיר. יש כאן בעיה, אבל אנחנו לא עוסקים בזה היום. על זה נקיים דיון נפרד.

אני אומר לך, שלטובת חברי הכנסת ולטובת עבודתנו בעתיד יש לעשות את ההפרדה הזאת, ולא רק על סמך ועדת האתיקה. יש להפריד בין חברות בכנסת לבין קשר לגופים כלכליים.

לא אמרתי שהחוק מושלם. אפשר לשפר אותו. הבה נעביר אותו בקריאה טרומית, ולאחר מכן נראה. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אם כן, חברי הכנסת – – –

שאול עמור (הליכוד):

יש לי הערה אחת.

היו"ר ע' מאור:

ברשותך, חבר הכנסת אור.

שאול עמור (הליכוד):

אני לא חבר בדירקטוריון כלשהו, ואני שקלתי אם להצביע בעד הצעת החוק של חבר הכנסת אורי אור, למרות התקפתו את ראשי הערים. אבל כשהוא מטיל היום דופי – – –

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת אורי אור.

רענן כהן (העבודה):

מה זה? הוא לא יכול לענות לו עכשיו.

היו"ר ע' מאור:

עדיין נותר לו זמן מאותן חמש דקות. אבל מבחינה טכנית, בבקשה.

אורי אור (העבודה):

חבר הכנסת שאול עמור, לא הטלתי דופי. זו איננה דרכי, וזה לא נכון. אמרתי שכולם יודעים מה הם הפיתויים ומה עומד בפני חברי הכנסת, וחברי הכנסת בקיאים בזה יותר ממני. משום כך אמרתי: הבה נפריד בין הדברים, ולא נסמוך על ועדת האתיקה.

לא תקפתי את ראשי הערים. אמרתי שנדון בנפרד במהות התפקיד של חבר הכנסת שהוא גם ראש העיר. אבל לא זה הדיון המתקיים כאן היום. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם. בבקשה להצביע. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 20

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 24

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 12

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון הגבלה על כהונה כדירקטור), התשנ"ד–1994, לדיון מוקדם בוועדה נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

24 בעד, 12 נגד, אחד נמנע. אני קובעת שהצעת החוק עברה בקריאה טרומית ומועברת להכנה לקריאה ראשונה לוועדת החוקה, חוק ומשפט – – –

אברהם פורז (מרצ):

לוועדת הכנסת.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת אור, לוועדת הכנסת? לאיזו ועדה אתה מציע להעביר זאת?

אורי אור (העבודה):

לוועדת הכנסת.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת דן מרידור, האם אתה עומד על דעתך להעביר זאת לוועדת החוקה? כיוון שכך, ועדת הכנסת תחליט לאיזו מהוועדות יועבר החוק.

**הצעת חוק האזנת סתר (תיקון – טלפון אלחוטי, החמרת העונש ומסירת מידע לציבור)
התשנ"ד–1994**

(הצעת חבר הכנסת ס' שלום)

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, מאחר שיש פה רק הצבעה, אני מאפשרת דקה מן המקום לחבר הכנסת סילבן שלום, להעלות את הצעת חוק האזנת סתר (תיקון – טלפון אלחוטי, החמרת העונש ומסירת מידע לציבור), התשנ"ד-1994, הצעת חוק א'תשכג. תשובת השר בקצרה, ואחר כך אנחנו מצביעים.

סילבן שלום (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, אדוני שר המשפטים, חברי הכנסת, אנחנו מביאים היום להצבעה תיקון חשוב לחוק האזנות סתר מ-1979, תיקון שהולדתו ארכה זמן רב, אבל אני שמח מאוד שאנחנו מעבירים היום את החוק הזה.

לפני למעלה מחודש ביקש ממני שר המשפטים לדחות את ההצבעה בחודש ימים, כדי שיהיה סיפק בידו להעביר הצעת חוק ממשלתית. אני יודע שהוא דחף ועשה את הכול כדי שהיום הוא יוכל להביא הצעת חוק ממשלתית. עבר חודש וחיכיתי עוד שבועיים, אבל נראה שהוא היחיד שדוחף בצורה הזאת כדי להביא לסיומו של הליך החקיקה, כי אני לא יכול להבין מדוע דרגים אחרים בממשלה מתנגדים להצעת החוק, או לפחות לא בדיוק רוצים לקדם אותה.

אסביר במשפט אחד, שהצעת החוק נוגעת לתיקון החוק כך שתוגבר הענישה שתחול על מאזינים ומזמיני האזנות משנה ושלוש שנים לשבע שנים ויישלל רשיונם של המאזינים וייסגר משרדם.

מאחר שאני מוגבל בזמן, אני מבקש תמיכה של כל הבית בתיקון חשוב זה בחוק האזנות סתר, כדי שגם אתם, גם עיתונאים, גם אנשי עסקים וגם כלל הציבור הרחב לא ייפגעו מידו הארוכה של אותו מזמין האזנות סתר. תודה רבה לגברתי היושבת-ראש.

היו"ר ע' מאור:

אני מזמינה את שר המשפטים להשיב, ואנחנו עוברים להצבעה. בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, היו במקביל שתי יוזמות חקיקה באשר לתיקון חוק האזנת סתר, האחת של הממשלה והשנייה של חבר הכנסת סילבן שלום. אני רוצה להודות לחבר הכנסת סילבן שלום על שיתוף הפעולה בכל השלבים ועל כך שהוא גם המתין לגיבוש עמדת הממשלה בהצעת החוק של הממשלה.

אני תומך בהעברת הצעת החוק של חבר הכנסת סילבן שלום לוועדה בהדגשה שאנחנו מסכימים למוצע בסעיף 1 – להגדיר מחדש שיחה, ואנחנו תומכים בהגדלת העונש, אם כי לא לשבע שנים כפי שמוצע, אלא לחמש שנים.

אני מבקש להדגיש, שאנו מסתייגים מעניין אחד. כאשר מדבר חבר הכנסת שלום בהצעתו על שלילת או השעיית רשיון של חוקרים פרטיים או של מתקיני מכשירי האזנה, הוא גורס שיש לשלול עונש לצמיתות או עונש חובה ללא שיקול דעת, ואני נאמן לשיטתי, מבקש תמיד להשאיר שיקול דעת אם מדובר בבית-משפט או בוועדת משמעת.

לכן, כאמור, בכפוף להסתייגות הזאת אני מציע שהצעת חוק זאת תועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט. אני מקווה להניח על שולחן הכנסת בתוך ימים ספורים את הצעת החוק הממשלתית, ואני מאמין שכל ההצעות תידונה יחד בוועדה. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה, אדוני השר.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק האזנת סתר, של חבר הכנסת סילבן שלום.

הצבעה מס' 21

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 12

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק האזנת סתר (תיקון טלפון אלחוטי, החמרת העונש ומסירת מידע לציבור), התשנ"ד–1994, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של 12 בעד, ללא מתנגדים, ללא נמנעים – אני קובעת שהצעת חוק האזנת סתר, של חבר הכנסת סילבן שלום, עברה בקריאה טרומית ומועברת לדיון ולהכנה לקריאה ראשונה לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

שלמה בוחבוט (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, אבקש לצרף את קולי בעד בהצבעה.

סאלח טריף (העבודה):

גם אותי.

היו"ר ע' מאור:

לצרף – לא. אנחנו נשמור על הנוהל הטוב – 12 בעד וחברי הכנסת בוחבוט וטריף לא הספיקו להצביע, אבל הם תומכים בהצעת החוק. נישאר נאמנים להצבעה בגלל תקלות אחרות.

הצעת חוק המפלגות (תיקון – פרסום תרומות), התשנ"ד–1994

(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

היו"ר ע' מאור:

אני מזמינה את חבר הכנסת דוד מגן להצעת חוק המפלגות; סימנה א'תשיב. האם זה באישור הממשלה, אדוני השר?

דוד מגן (הליכוד):

בהסכמה, כן. הנמקה מהמקום, גברתי.

היו"ר ע' מאור:

הנמקה מהמקום, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, העניין פשוט מאוד. תיקון סעיף 28 בחוק המפלגות, מתן פומביות לתרומות, והכוונה היא שהמוסד לביקורת יהיה חייב לפרסם את רשימת התורמים ומקבלי התרומות לפני הבחירות, בדרך שיקבע.

יצחק לוי (מפד"ל):

דוד מגן (הליכוד):

של המפלגה. ההצעה בשלב זה היא "חייב", כפי שדיברנו בוועדת החוקה.

ההצעה בסעיף אחר מדברת על כך שהרשימה תהא פתוחה לעיון הציבור. אני מקווה שהכנסת תאשר זאת ונדון על כך בהמשך בוועדת החוקה.

היו"ר ע' מאור:

בבקשה, אדוני השר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הצעה זוהי לחלוטין הביא בפניכם חבר הכנסת דוד מגן בינואר השנה, והכנסת ראתה שלא לתמוך בהצעת החוק גם לא בשלב מקדמי, אף שגם אז אמרתי את אשר אומר היום, שבשל מהות העניין, שהוא עניינים מפלגתיים ומימון פריימריס ומימון מפלגות, אין הממשלה, כדרכה, נוקטת עמדה ברורה, שלא לחייב את חברי הקואליציה.

אבל אני רוצה שתבינו במה מדובר ותצביעו. מדובר בתיקון סעיף 28 לחוק המפלגות, האומר: "מועמד ימסור למוסד לביקורת של המפלגה סמוך לפני הבחירות, במועד שקבעה המפלגה, את רשימת התורמים שתרומת כל אחד מהם עד למועד האמור עלתה על חמישית מהסכום המרבי הנקוב בסעיף 28. המוסד לביקורת" – כתוב היום בחוק – "רשאי לפרסם את הרשימה לפני הבחירות, בדרך שיקבע; המוסד לביקורת יגיש את הרשימה למבקר המדינה על-פי דרישתו, אם עלה חשד למעשה פלילי".

היום מבקש חבר הכנסת דוד מגן, כמו בעבר, להחליף את המלה "רשאי" במלה "יפרסם". זאת אומרת, להטיל חובה על מוסדות לביקורת של המפלגות לפרסם את הרשימות.

כמו כן מבקש חבר הכנסת דוד מגן לתקן את סעיף 28א של אותו חוק, חוק המפלגות, התשנ"ב–1992, האומר: "מועמד ימסור למוסד לביקורת של המפלגה במועד שקבעה המפלגה, אך לא יאוחר מעשרה שבועות לאחר יום הבחירות, דוח על תרומות שקיבל והוצאות שהוציא למימון מערכת

הבחירות. יחד עם הדוח האמור בסעיף קטן (א) ימסור המועמד רשימה של כל התורמים ובה פרטים מזהים של כל תורם; המוסד לביקורת רשאי לפרסם את הרשימה, בדרך שיקבע".

אומר חבר הכנסת דוד מגן: אני מבקש שייכלל בחוק שהרשימה תהא פתוחה לעיון הציבור. חברי הכנסת שדנו בוועדה חיפשו את האיזונים המתאימים בין חובת העברה למבקרת המדינה לבין שיקול דעת לגבי הפרסום מטעמים שאני חושב שכאן לא צריך להסביר.

אומר חבר הכנסת דוד מגן – והוא מאוד עקבי בעניינו בסעיף זה – כי כל מה שקשור לתרומות ולמימון יהיה פתוח ותהיה חובת פרסום. זו השאלה. כמובן, בנסיבות האלה זה עניין למפלגות וזה עניין לחברי הכנסת ולא עניין למרות קואליציונית. לכן מבחינה זו אנחנו לא נוקטים עמדה. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה.

חברי הכנסת אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק המפלגות (תיקון – פרסום תרומות), של חבר הכנסת דוד מגן. בבקשה.

הצבעה מס' 22

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 8

נגד – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק המפלגות (תיקון פרסום תרומות), התשנ"ד–1994,

לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של שמונה בעד, ללא מתנגדים, נמנע אחד – אני קובעת שהצעת חוק המפלגות (תיקון – פרסום תרומות), של חבר הכנסת מגן, אושרה בקריאה טרומית ומועברת להכנה, חבר הכנסת מגן, לאיזו ועדה?

דוד מגן (הליכוד):

לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר ע' מאור:

לוועדת החוקה, חוק ומשפט, להכנה לקריאה ראשונה.

הצעת חוק הקמת בית יד לבנים, התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת ש' בוחבוט)

היו"ר ע' מאור:

אני מזמינה את חבר הכנסת שלמה בוחבוט להצעת חוק הקמת בית יד לבנים, שסימנה תקל"ה. ישיב סגן שר הביטחון. בבקשה.

שלמה בוחבוט (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, מדינת ישראל בת ה-46 קמה מתוך האודים העשנים של המשרפות באירופה. היא קמה להוות בית שבו יתקבצו בני עמנו להיות בני-חורין בארצם המתחדשת.

בכ"ט בנובמבר 1947, עם הכרת אומות העולם בזכותנו להתקבץ בארץ, בעודנו מחוללים ברחובות יישובינו, בקעו קולות הירי והתערבו בקולות השמחה המתפרצת.

ביום זה הוכרנו על-ידי אומות העולם כזכאים להקים כאן בית, ובו ביום למדנו גם לדעת את מחירה הכבד של זכות זו. קולות ירי מהולים בשמחת לב מתפרצת בישרו את היותנו לעם בן-חורין בארצו.

מאז ועד היום הזה לא ידענו שקט, אפילו ליום אחד, אף לרגע. דורות של עולים, בני גלויות שונות, היו לאזרחי המדינה. דור דור משתלבים הם במפעל התקומה, והכול נוטלים חלק בבניין הארץ ובשכול המתלווה.

כמתבקש מהמצב, אחת ההחלטות החשובות, שהתקבלה, כרכה את יום הזיכרון הכללי לנופלי מערכות ישראל ביום שלפני יום העצמאות. החלטה חשובה זו הבהירה לכול, כי מן השכול הפכנו עם

עצמאי בארצו המחדשת ימיה כקדם. אך טבעי הדבר, כי לפני יום העצמאות אנו מציינים ברחבי הארץ את יום הזיכרון הכללי לחללי צבא-הגנה לישראל ולנופלי מערכות התקומה.

ברוב היישובים המבוססים והוותיקים קמו ברבות הימים בתי "יד לבנים". כל אלה קמו לפי יוזמות מקומיות. ביישובים הוותיקים כיהנה הנהגה מקומית, אשר מראשית התקומה היתה שותפה מלאה למלחמה, מייד עם פרוץ הקרבות ועד להכרזה בה' באייר התש"ח על הקמת המדינה. הנהגה זו לחמה את מלחמת הקוממיות, שכלה רבים מחבריה, שכניה ובני משפחותיה. היה זה אך מובן מאליו כי חובת העם לזכר נופליו הביאה אותם להקים ביישוביהם בתי יד לבנים.

בהעדר חוק מתאים נותר לראשוני המדינה לעסוק במלאכת קודש זו, כל אחד לפי תפיסתו ולפי הגיונו, ובאין מודל מחייב ואחיד אין דומה בית יד לבנים אחד למשנהו. הרצון הטוב ויד הדמיון הפורה עשו את שלהם.

צר לי לומר, לא בכל יישובי הארץ היתה מודעות דומה ומספקת. ביישובים רבים אף לא היו תקציבים כלשהם למטרה זו. רוב בתי יד לבנים הוקמו בכספי תורמים, ולעתים, בהתחשב ברצון התורמים נקבע אופי המקום.

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, נושאי ההנצחה והזיכרון אינם מטופלים כיאות. עמותות שונות המנסות לעסוק בזה נתקלות במחסומי החוק והביורוקרטיה, ולאחרונה אנו עדים לביקורת מבקרת המדינה במשרד השיכון בכל הקשור בהקמת בית-הפלמ"ח.

בתי יד לבנים בארץ ישמשו לפי חוק זה כור היתוך חינוכי ממדרגה ראשונה, ובהם יתחנכו בני נוער, וציבורים רחבים מכל שדרות העם ילמדו בהם את תולדות היותנו לעם. ראויים נופלי מערכות ישראל להנצחה מכובדת ביישובים שבהם נולדו וחיו, וראויות משפחות השכול למצוא נחמה פורתא בידען כי העם בישראל זוכר ומזכיר את פועלם. מערכות החינוך בארץ ינצלו את בית יד לבנים שבו אפשר יהיה ללמד את תולדות היותנו לעם בן-חורין בארצו המתחדשת.

העדר חוק מתאים מנציח את המחדל המביש, ואותו יש לתקן מייד. אני פונה מעל במה זו אליכם, חברי הכנסת, שתצביעו בשביל חוק חשוב ביותר.

אני רוצה להוסיף, אני יודע ששר הביטחון יעלה ויאמר שיש הרבה בתי יד לבנים בהרבה ערים גדולות, אבל מה קורה ביישובים קטנים עם 15,000 תושבים, מושבים – –

יצחק לוי (מפד"ל):

זה גם כולל את יישובי יש"ע? אין לך התנגדות שהחוק יכלול את יישובי יש"ע?

שלמה בוחבוט (העבודה):

אני מדבר על הכול. בכל מקום שיושבים יהודים חשוב שיקום בית כזה. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את סגן שר הביטחון להשיב; בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מצטרף, כמובן, לכל דבריו של חבר הכנסת בוחבוט לגבי קדושת הזיכרון. אני חושב שכל מלה שאני אנסה להוסיף היא מיותרת.

אין קדוש מלהזכיר את הנופלים בדרך התקומה, בדרך הקיום, אלה שבזכותם אנחנו חיים, בשמם אנחנו פועלים ומדברים, והם במותם ציוו לנו את החיים.

אנחנו עוסקים בצד המעשי של סוגיה זו. אין זה סוד שמוקמות בארץ אנדרטאות שונות, מוקמים מרכזי זיכרון שונים. איש מאתנו אינו יכול לעצור בעד זה. הרגשות הם עמוקים, הם אמיתיים והם מכובדים.

חלק ממרכזי הזיכרון מוקמים, מתוחזקים, ממומנים במלואם על-ידי תקציב המדינה. בחלק גדול מהמוקמות קמו בתי-בנים על-ידי הרשויות המקומיות.

לפי דעתנו, בהתחשב גם במצב הכספי ובהשלכות הכספיות שיש לכל החלטה גורפת, וגם ביחס הכבוד אל הקשר שיש בין הקהילה המקומית ובין לוחמיה, אנחנו מעריכים שחלק מהמערכת הזאת צריך להתבצע על-ידי הרשויות המקומיות, אבל מובן שהדבר הזה לא יכול להיעשות בכפייה. הוא יכול להיעשות מתוך רצון טוב, בהבנה, בכל מקום יישוב על-פי תפיסתו, ועל-פי רצונו.

זו גם הסיבה לכך שוועדת השרים לענייני חקיקה החליטה שלא לתמוך בהצעת החוק. זאת אומרת, אי-תמיכה בהצעת החוק אין בה בשום אופן משום אי-תמיכה בהנצחה. ההנצחה מקומה מכובד. כיצד הדבר ייעשה – את זה צריך להשאיר לגופים השונים, לרשויות המקומיות.

לכן, לפי דעתנו, אין מקום לחוק גורף ומחייב שיש עמו גם התערבות ברשויות וגם משום הוצאות כספיות מיותרות. לכן אנחנו מבקשים שלא לאשר את הצעת החוק הזאת בקריאה הטרונית.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה.

אם כן, חברים, אנחנו ניגשים להצבעה על הצעת החוק הקמת בית יד לבנים.

לאיזו ועדה, חבר הכנסת בוחבוט?

שלמה בוחבוט (העבודה):

ועדת העבודה והרווחה.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני מציע לוועדת החוץ והביטחון.

הצבעה מס' 23

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 14

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הקמת בית יד לבנים, התשנ"ג–1993, לדיון מוקדם

בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של 14, ללא מתנגדים וללא נמנעים – אני קובעת שהצעת החוק עברה בקריאה טרומית ומועברת לוועדה שעליה תחליט ועדת הכנסת.

דב שילנסקי (הליכוד):

לכבודה של הכנסת שכולם כאיש אחד הצביעו בעד.

היו"ר ע' מאור:

הערתך נרשמה בפרוטוקול.

הצעות לסדר-היום

רפא"ל

היו"ר ע' מאור:

אם כן, חברי הכנסת, גמרנו דיונים פורים על הצעות חוק ואנחנו עוברים עכשיו להצעות לסדר-היום.

אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת, שבשעה 17:00 יתחיל הדיון על הודעת הממשלה בנוגע למינוי שר בריאות.

אני מזמינה את חבר הכנסת שאול עמור לפתוח את הדיון בהצעה לסדר-היום בנושא: רפא"ל. בבקשה, חבר הכנסת עמור. שבע דקות לכל מציע. אם יקצרו, זה יהיה מבורך, שכן יש לנו ארבעה מציעים – להצעות לסדר-היום מס' 4166, 4168, 4178 ו-4197.

שאול עמור (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הממשלה החליטה לאחרונה החלטה חפזה ביותר ומסוכנת, שלפיה חוד החנית של המחקר והפיתוח הביטחוני של מדינת ישראל, קרי רפא"ל, יעבור ממצב של יחידת סמך של מערכת הביטחון למעמד של חברה ממשלתית. וכל עם ישראל יודע מה קרה לתעשייה הצבאית ולתעשייה האווירית כאשר הממשלה החליטה להפוך אותן לחברות מהסוג הזה. ההידרדרות בחברות האלה נמשכת, יש אווירת נכאים בקרב העובדים. ומי שמשלם את המחיר הכבד זה לא רק העובדים אלא גם מדינת ישראל – באשר למצבה הביטחוני ולעמידה הביטחוני.

יושב כאן הרמטכ"ל לשעבר, והוא בוודאי בקיא ממני. אנחנו יודעים מה היה קורה, חלילה, למדינת ישראל ללא רפא"ל ומה תרומת רפא"ל לצה"ל בכל המערכות שלו.

בעשור האחרון פוטרו מרפא"ל כ-50% מכלל העובדים.

ההחלטה הזאת, שהיתה חפזה ביותר, התקבלה ללא תיאום עם ציבור עובדים גדול, ציוני, ציבור של חוקרים, ציבור של עובדים מסורים, ללא התייעצות עם ועדי העובדים ועם ציבור העובדים.

יש אומרים שיש כוונה לפטר כ-1,000 עובדים נוספים בעקבות ההחלטה הזאת להעביר את רפא"ל למעמד של חברה ממשלתית. וכפי שאמרתי, לא ניכנס כאן לוויכוח, ראינו מה קרה לשתי החברות הקודמות שכך הוחלט לגביהן.

לכן, יש לעצור ולדחות את ההחלטה הזאת. ובמקום לקבל החלטות שתפגענה במערכת הביטחון, יש לפתח את המעבדה הלאומית הגדולה והחיונית ביותר בארץ, קרי המחקר והפיתוח ברפא"ל. באותו זמן – לגלות דמיון ומקוריות ופחות לעסוק ברכש מחוץ-לארץ; לפתח את המחקר, הייצור והשיווק בארץ, ולא להפוך גרורה אמריקנית.

יש לי הרגשה, שיש אווירה שנכנסנו לאופוריה של שלום. כולנו רוצים שלום. האווירה בעולם הולכת לכיוון השלום, אבל מצבה של מדינת ישראל שונה מזה של כל מדינה אחרת בעולם. ראינו את הזאב הזה, לא את הכבש, ערפאת. ראינו לאחרונה את כוונותיו. אנחנו יודעים מה הן הסכנות האורבות לעם ישראל בשנים הבאות. לכן עלינו להיזהר מאופוריית השלום, שכביכול כתוצאה מכך לא צריך לשאוף לייצור נשק, פיתוח מחקר וכו'. אנחנו מדינה שונה מכל מדינות העולם.

לכן אני קורא לממשלה להתעשת, לפתח את המערכת הזאת ולבוא בדברים עם כלל העובדים. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת יוסי כץ באותו נושא, בבקשה.

יוסי כץ (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, יש אגדה כאילו חברה ממשלתית היא פתרון להתייעלות, לצמצומים, וכאילו בשירות המדינה אי-אפשר לבצע את הדברים האלה. אני רוצה, קודם כול, להפריך את האגדה הזאת. משום שגם היום, כאשר רוצים לבצע צמצומים בשירות המדינה, יש כלים נאותים לבצע זאת. אדרבה, ההסכמים בין הסתדרות עובדי המדינה לבין הממשלה הם כאלה, אשר ביחד עם החוק הקיים מוסרים את שיקול הדעת – איזה היקף של צמצומים לעשות בשירות הממשלתי – לוועדת השירות, שבה אין, כפי שידוע לכם, לעובדים כל נציגות.

ובכלל, יצירת חברה ממשלתית איננה תרופת פלא. וראינו שגם בחברות ממשלתיות שעוסקות בתחום הביטחוני, אבל גם בתחומים אחרים, נקלעו לא אחת מפעלים למשבר. ידועים לנו המשברים גם בתעשייה האווירית וגם בתע"ש, ואין בינם לבין העובדה שמדובר בגוף שהוא איננו ממשלה, אלא תאגיד עצמאי, ולא כלום. יתירה מכך, המשבר בתע"ש החריף דווקא בתקופה שבה תע"ש כבר היתה חברה ממשלתית.

אנחנו מדברים עכשיו על רצון של ממשלת ישראל להביא לצמצומים, או, כפי שקוראים לכך בעגה הרבה יותר סימפתית, גמישות ניהולית. ובכן, צריך לדעת. אני עומד כאן לפניכם. עשיתי את רוב הסכמי הצמצומים ברפא"ל בעשור האחרון. הם עברו תחת ידי. ידי רעדו כאשר חתמתי מטעם העובדים על הסכמים כאלה, משום שזה עלה ממון רב לממשלת ישראל, למדינת ישראל ולקופה הציבורית.

וזאת לדעת, הרוב המכריע של העובדים ברפא"ל הם עובדים שאין להם קרן פנסיה. הם נהנים מפנסיה לפי חוק שירות המדינה (גמלאות), והמשמעות הפשוטה היא, שכל העובדים שיוצאים ממעגל העבודה מקבלים פנסיה, ופנסיה טובה.

אני רוצה להדגיש, ההסכמים שנחתמו ברפא"ל לפני שלוש שנים גרמו לכך שמשכורתם הקובעת של אלפי הגמלאים, ובוודאי של העובדים שיצטרפו למעגל הגמלאים, היא משכורת שכוללת תוספת רצינית מאוד. הסכומים ששילמה המדינה במהלך גלי הצמצומים האחרונים הם סכומי עתק. ואני אומר לכם, ידי רעדו. לחמתי כמובן עבור העובדים, להשיג את הטוב ביותר עבורם. אבל כאזרח המדינה הזו אני יודע, שהפיכת רפא"ל מיחידת סמך במשרד הביטחון לחברה ממשלתית ובעקבות זאת צמצומים כאלה ואחרים יעלו ממון רב. אני מעריך שזה יעלה הרבה יותר ממיליארד שקלים לקופה הציבורית.

שוב ושוב אתה שואל את עצמך, האם אין דרך אחרת להשקיע את הכסף הזה? האם אי-אפשר לקחת את הממון הרב הזה ולהשקיע אותו בפיתוח, במחקר, בהכנסת כוחות מחקר חדשים, טריים, מהטכניון, מהאוניברסיטאות, כדי לשפר את הרמה, להוסיף ולהשביח את כוח העבודה, המחקר והפיתוח של רפא"ל?

כמי שתומך נמרצות בתהליך השלום אני יכול לקבוע בבירור, שהערובה להצלחת תהליך השלום היא כוח ההרתעה של צה"ל, היא התחכום של מערכת הביטחון, ובראש וראשונה של רפא"ל. רפא"ל, כפי שנאמר כאן על-ידי ידידי חבר הכנסת עמור, היא המעבדה הביטחונית בעלת הרמה הגבוהה ביותר, ההיקף הגדול ביותר, של מדינת ישראל, והיא הערובה לקידום תהליך השלום, ליכולת שלנו להמשיך בתהליכים שהם כל כך חיוניים לנו.

בשום פנים ואופן אסור שהמדינה תאבד את השליטה שיש לה בכמה נושאים חיוניים ביותר: צה"ל, משטרה, חינוך, שירות הביטחון הכללי ופיתוח אמצעי לחימה. זה יבטיח את אי-תלותנו במדינות אחרות. אסור לנו לשכוח, היו תקופות בעבר, כאשר היינו מעטים מול רבים, בסכנת קיום, במלחמת קיום, מה שעמד לזכותנו לא אחת היה היכולת שלנו, וכאשר אנחנו בעת מצוקה תלויים אך ורק באספקת נשק מתוחכם מארצות-הברית, כי היום כמעט נסתתמו מקורות האספקה האחרים, זה מגביר את התלות שלנו, זה מונע מאתנו עצמאות מדינית מלאה. לכן חשוב ביותר לשמור על כך שלמערכת הביטחון, לממשלת ישראל ולא לגורמים פרטיים תהיה שליטה מלאה על האמצעים האלה. לא יכול להיות ספק שרפא"ל, הפעילות שלה, התחכום שלה, שאי-אפשר לוותר עליו לא באולם הזה ולא במקומות אחרים, הביאו לחיסכון ניכר, עצום, בחיי אדם, בקורבנות, ביכולת שלנו לאיים על "הבטן הרכה" של המדינות השכנות, ועד שייכון שלום אמיתי נהיה זקוקים שוב ושוב לרפא"ל.

לכן אני קורא מעל במה זו לממשלת ישראל, גם משום השיקול הכלכלי, גם משום השיקול הביטחוני וגם משום השיקול המדיני, בשום פנים ואופן לא לוותר על השליטה. לא נשיג מזה תועלת שאנחנו רוצים בה. זה יעלה הון תועפות לקופה הציבורית. לכן אני קורא לממשלה לבטל את ההחלטה שלה, לחזור בה מהחלטה זו ולהשאיר את רפא"ל כפי שהיא, במצבה היום. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לך.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' שילנסקי:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, מטעם ועדת הפנים ואיכות הסביבה: הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 39), התשנ"ד-1994.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

הצעות לסדר-היום

רפא"ל

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מזמין את חברת הכנסת אסתר סלמוביץ. אחריה – חבר הכנסת אליעזר זנדברג; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת שאול גוטמן.

אסתר סלמוביץ (יעוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הישגיו המרשימים של חיל האוויר הבריטי וניצחונו המפואר בקרב על בריטניה הניבו את אמרתו המפורסמת של סר וינסטון צ'רצ'יל: מעולם לא חבו רבים כל כך כה הרבה למעטים כל כך.

דומה כי לא אטעה אם אומר, שאמרה זו נכונה גם כשהדברים אמורים בתעשיות הביטחוניות בישראל בכלל, וברשות לפיתוח אמצעי לחימה בפרט.

הרשות לפיתוח אמצעי לחימה היא גוף שבעצם קיומו מקיים, או מסייע לקיים, בו-זמנית, כמה יעדים לאומיים מן המעלה הראשונה. גוף זה, מעבר להיותו מקור פרנסתן ומחייתן של אלפי משפחות בישראל, הרי הוא מעניק לצה"ל ולעם ישראל כולו את אמצעי הלחימה המתקדמים ביותר בעולם, אשר בלעדיהם ספק אם היה לאל ידה של מדינת ישראל להתייצב אל מול מבקשי נפשה ולהוסיף ולהתקיים עד היום.

הרשות לפיתוח אמצעי לחימה היא גם זו אשר תרמה את תרומתה המכרעת לקידום המדעי-הטכנולוגי בישראל וליכולתה של מדינת ישראל להתחרות ולהתמודד על שוקי היצוא מול מדינות המפותחות ומבוססות ממנה בהרבה.

התפוגגותו של מאזן האימה הבין-לאומי הביאה יחד עמה לירידה דרסטית בביקוש לאמצעי לחימה ובכונותן של מדינות העולם להשקיע אותם סכומים, כפי שהיו נכונות להשקיע בעבר, בפיתוחם של אמצעי לחימה, בייצורם וברכישתם.

מצוקתה של הרשות לפיתוח אמצעי לחימה והמשברים הפוקדים אותה הם ממאפייני המצוקה הכלל-עולמית המאפיינת את תחומי ייצור אמצעי הלחימה. ואולם, בעוד רבות ממדינות העולם יכולות להרשות לעצמן לוותר על התעשיות הביטחוניות או לצמצם את היקפן, הרי מדינת ישראל אינה יכולה בשום פנים ואופן להרשות לעצמה את הפריבילגיה הזאת.

מי מבינינו החי בתחושה ששיחות השלום מברשות עידן חדש המאפשר לנו לפרוק מעלינו את נשקנו, טועה ומטעה. מדינת ישראל, על מנת לעמוד מול שותפותיה למשא-ומתן לשלום, זקוקה יותר מאי-פעם לכוח ההרתעה שלה, ועליה לשמור בכל מחיר על יתרונה האיכותי, אותו יתרון שהבטיח את קיומה ואת ביטחונה עד היום, אותו יתרון אשר יאבד אם לא נשכיל להוסיף לשמר, לפתח ולטפח את התעשיות הביטחוניות בכלל ואת הרשות לפיתוח אמצעי לחימה בפרט.

את הרשות לפיתוח אמצעי לחימה קשה מאוד למדוד באומדנים של רווח והפסד, משום שרווחיה נמדדים בחייהם של אלפי חיילים ואזרחים שניצלו הודות לעובדה שבידיהם הופקדו אמצעי לחימה מתוחכמים ומתקדמים ביותר. את רווחיה של הרשות לא ניתן לבטא בערכים כלכליים, משום שעיקר תרומתה הוא בעצם העובדה שמדינת ישראל עמדה בהצלחה במבחנים הקשים והעקובים מדם שכפו עליה אויביה. את העובדה שהגענו עד הלום אנו חבים, בין היתר, גם לרשות לפיתוח אמצעי לחימה.

קל מאוד לבוא היום ולהורות על הפרטת הרשות לפיתוח אמצעי לחימה. אפשר שבטווח הקצר יצביע מהלך שכזה על הקלה בנטל התקציבי. אפשר שמבחינה כלכלית ומספרית יצדיק צעד שכזה את עצמו ויאפשר לקברניטי הכלכלה לחוש שביעות רצון עצמית. אלא שבטווח הארוך עתידות להיות לצעד

שכזה השלכות כבדות מנושא, השלכות בלתי הפיכות, דווקא בתחום רגיש שבו אסור, פשוט אסור לנו לטעות.

אדוני היושב-ראש, הפרטת הרשות לפיתוח אמצעי לחימה תביא לברירת מוחות אל השוק האזרחי ואולי לחוץ-לארץ ותפגע פגיעה קשה ובלתי הפיכה ביכולתה של מדינת ישראל להוסיף ולפתח את אמצעי הלחימה הנחוצים לה כל כך. הפרטת הרשות תביא לפיטוריהם של אלפי עובדים ולפגיעה קשה ביותר במטה לחמן של אלפי משפחות בישראל. לתקן מצב שכזה יהיה בגדר הבלתי-אפשרי.

ועדת-יורטנר, שהוקמה לבדיקת הנושא, המליצה על הפרטת אותם חלקים ברשות שאין כל בעיה להפעילם מתוך שיקולים כלכליים ולהפנות את מאמציהם לפסים מסחריים. אך ועדת-יורטנר המליצה גם באותה נשימה, שלא להפריט ולא לפגוע באותם חלקים המכונים מוקדי הידע הלאומי הקריטי, הם הם אותם מוקדים ברשות שאפשרו לה לפתח את אמצעי הלחימה המתוחכמים והמתקדמים בעולם.

המשמעות המספרית של המלצות ועדת-יורטנר היא, ש-1,000-1,500 מעובדי הרשות יוכלו להיכלל בתהליך ההפרטה מתוך הסכמה ובתנאים דומים לאלו שניתנו לעובדי "בזק" ו/או לגופים האחרים שהופרטו. עם זאת ממליצה ועדת-יורטנר, בהתייחס ל-2,000-2,500 מעובדי האחרים של הרשות, להשאיר את המצב בעינו ולהותירם במסגרת של יחידת סמך ביטחונית, שהשיקולים בהפעלתה לא יימדדו באמות מידה של רווח והפסד אלא מתוך הבנה שמדובר בצורך קיומי לאומי.

ראש הממשלה עצמו קיבל את המלצות ועדת-יורטנר, ומי שהשיגו עליהן היו דווקא קברניטי הכלכלה, אלה המודדים את הצלחתם כפי שהיא משתקפת במאזנים מספריים; ואלה, הגם שהם חשובים כשלעצמם, הרי אין בהם כדי לשקף את צרכיה הביטחוניים של מדינת ישראל ואת גודל הסכנה הקיומית המרחפת מעל לראשה.

גם מבקרת המדינה מצאה לנכון להתייחס לאותו פן ברשות לפיתוח אמצעי לחימה המהווה נכס לאומי שאינו ראוי להימדד במספרים כלכליים. ואני מפנה את שימת הלב לעמודים 1033-1028 לדוח המבקר.

אדוני היושב-ראש, נושא הפרטתה או עתידה של הרשות לפיתוח אמצעי לחימה הוא נושא רגיש, שאינו נוגע רק לשאלה כלכלית אשר לגביה ניתן לאמץ פתרונות, שאם יסתבר בעתיד שהם שגויים, הרי שכל עלותם תסתכם במונחים כלכליים. זהו נושא שכל החלטה שגויה שתתקבל ביחס אליו עלולה לעלות למדינת ישראל באלפי קורבנות, חיילים ואזרחים כאחד. זהו נושא המחייב אותנו לנהוג בו כפי שהיינו נוהגים בדיני נפשות. זה נושא שהשלכותיו עלולות להשפיע על עתידה של מדינת ישראל, על כושר עמידתה, על יכולת התמודדותה עם האתגרים, היעדים והאיומים הניצבים בפניה. זהו נושא העתיד להשפיע על כושר הישרדותה של מדינת ישראל.

אסור לנו להיחפז, ומוטב לנו להשתהות במציאת הפתרון הנכון, ובלבד שלא נטעה במציאת הפתרון ההולם ובאימוץ האסטרטגיה ארוכת הטווח, שאולי תאפשר לנו למצוא אותו שביל זהב שהוא מיזוג של תוצאה כלכלית אופטימלית עם שמירה על יתרונו ויכולתו בתחום פיתוחם וייצורם של אמצעי הלחימה הנחוצים לנו כל כך.

אדוני היושב-ראש, אני מציעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון. אולם בכל מקרה אתבע, כי הפתרונות שיוצעו יובאו לפני יישומם לאישורה של המליאה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. מה אני עושה? את השארת לי עודף של דקה וחצי.

דוד מנע (הליכוד):

אני יכול לשאול שאלה?

היו"ר ד' שילנסקי:

על חשבון הדקה-וחצי של חברת הכנסת סלמוביץ? אם היא מסכימה.

אסתר סלמוביץ (יעוד):

בבקשה.

דוד מנע (הליכוד):

אני חושב שאפשר היה להזמין את עובדי רפא"ל לדיון הזה.

אסתר סלמוביץ (יעוד):

הם ישנם.

דוד מנע (הליכוד):

נברך אותם.

לכשיעבור הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה או בוועדת החוץ והביטחון, לוועדה שיחליטו עליה, חשוב שהעובדים ילוו את הדיונים מתחילתם ועד סופם. אני חושב שנוכחותם יכולה להשפיע.

אסתר סלמוביץ (יעוד):

אני מקווה שבתום הדיון בנושא הזה אנחנו ניפגש ונחליט על המשך הצעדים. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני סגן השר, נדמה לי שאתה תיכף תוזמן לעלות לבמה.

אני מזמין את חבר הכנסת אליעזר זנדברג. אינני רואה אותו. אני מזמין את חבר הכנסת שאול גוטמן, שנכנס ברגע האחרון. אדוני סגן השר, חשבתי שאני עומד להזמין אותך.

סגן שר הביטחון מ' גור:

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני סגן השר, תאמר את זה בדבריך. רק למען הסדר הטוב, באופן פורמלי חברת הכנסת אסתר סלמוביץ מבקשת שיתקיים דיון במליאה. היא ידעה שכנראה תהיה הצעה להעביר את הנושא לוועדה, לכן הקדימה את תשובתה שהיא תסכים לכך.

בבקשה, חבר הכנסת גוטמן, הבמה לרשותך.

שאול גוטמן (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראש הממשלה ושר הביטחון, המשתלח לאחרונה בלשונו הארוכה לכל עבר, חושב את עצמו כחבר'מן – בדיקת מעלליו במשרד הביטחון תוכיח מחדלים בקנה מידה מונומנטלי.

מניתוח השוואתי שערך גורם עיתונאי מעבר לים עולה, כי בשנת 1985 הוציאה ישראל למחקר ולפיתוח ביטחוני 24% מתקציב הביטחון; ב-1988 – 10%; וב-1993 רק 7%.

בארצות-הברית, למשל, בשנת 1985 – 11%; ב-1988 – 13%; וב-1993 – 15%, שהם יותר מכפליים מהשיעור היחסי אצלנו.

אם לפני קריסת ברית-המועצות הוציאה ארצות-הברית על כל דולר מו"פ – מחקר ופיתוח – 2.5 דולרים הצטיידות, הרי שלאחר קריסת ברית-המועצות, ארצות-הברית מוציאה על כל דולר מו"פ – דולר ורבע הצטיידות. במילים אחרות, צמצום תקציב הביטחון האמריקני הכפיל את תקציב המו"פ יחסית להצטיידות ושומר על תקציב מו"פ קבוע במונחים ריאליים.

כידוע, לארצות-הברית שתי שכנות עוינות בדמות קנדה ומקסיקו, ואילו לנו שכנים צדיקים בדמות סוריה, עירק, אירן, מצרים וסעודיה.

אצלנו, בתוך פחות מעשור, ירידה מדהימה של 70% בתקציב המו"פ מכלל תקציב הביטחון. אם זאת איננה שערורייה, אינני יודע שערורייה מהי.

אדוני היושב-ראש, מה המניע להפקרות זאת? האם מישוהו בצמרת הביטחון, אולי שר הביטחון, קשר עם גורם זר, למשל הממשל האמריקני, לגמד את התעשיות הביטחוניות בישראל? וידועים לנו לחצים מדיניים על מערכת הביטחון בנושא זה. כיצד להבין זאת? הרי במדינת ישראל מונח כסף כמו זבל. חצי מיליארד ש"ח הולכים מדי שנה לעמותות ולמוסדות שונים ומשונים, שחלקם ברוב חוצפה מעוגן בחוק. מיליארדים זורמים לקופת ההסתדרות ומפלגת העבודה על גבה של קופת-חולים הכללית. עוד לא הזכרנו את הבנקים, הסדרי הקיבוצים וכו'.

רבתי חברי הכנסת, ברצוני להקדיש נאום זה לזכרו של ד"ר פאול כץ מרפא"ל. לחוקר זה ולאחרים, שאינני יכול להזכיר כאן שמותיהם, אנו חייבים תודה. לאחר מלחמת יום הכיפורים, במצוינות ובנחישות החליטו כי ניתן לשנות את מבנה שדה הקרב המסורתי. במשך שנים עלומות פיתחו אמצעי לחימה שאין כמותם בעולם בזרועות היבשה, האוויר והים. הוכח כי באמצעות מה שאני מכנה כאן "איגוף טכנולוגי" ניתן להימנע מהבקעת שריון קלסית, להימנע משחיקה מיותרת בשדה הקרב, להגביר את כושר התמרון, ובמיוחד להוריד באופן דרסטי את מספר הנפגעים.

אמצעי לחימה אלה הוצעו על-ידי מדעני רפא"ל ואחר כך על-ידי אחרים ולא על-ידי קציני צה"ל או צמרת משרד הביטחון. אדרבה, בתקופות שונות הובעו תמיהות וספיקות לגבי סיכויי המימוש, אלא שהיום ברור, כי אמצעי לחימה אלה מקדימים את הפיתוחים במערב, וכי לא היה סיכוי לרכוש כמותם מאיזה גורם שהוא.

אך מה עושים מומחי העסקים של מערכת הביטחון? ערב ראש השנה 1989 הודיע מנכ"ל רפא"ל דאז על עסקת טילי "פופאי" עם ארצות-הברית בהיקף של 750 מיליון דולר. בסופו של דבר, נמכרו טילי "פופאי" בהיקף זעום. עתה אנו מתבשרים דרך העיתונות, כי רפא"ל מצטרפת למכרז באנגליה בהיקף של למעלה ממיליארד דולר. למי יש אינטרס להפיץ אשליות מעין אלה? האם מישוהו מעלה בדעתו, כי אנגליה תקנה מאתנו טילי "פופאי" בהיקף זה? בדיקת עלות הפיתוח תגלה, כי מכרנו ידע במחיר זעום וגילינו קלפים שאסור היה לגלות.

לאחרונה, עם הצטיידותנו במערכת חדישה הטובה בעולם, מיהרנו למוכרה למדינה זרה. גם כאן אין כל סיכוי להחזיר את הוצאות הפיתוח, אך סודות מדינה מכרנו במחיר מציאה.

אדוני היושב-ראש, מי אחראי לשערוריות אלה? היכן מומחי האסטרטגיה של הליכוד? מה קורה בוועדות המשנה של ועדת החוץ והביטחון?

יש לקבוע, כי אסור לבחון את רפא"ל במושגים עסקיים. יש באמתחתנו משאב אנושי מצוין. יש לקבוע יעדים מושכלים לפיתוח אמל"ח לשדה הקרב העתידי. אילו כלכלנו את צעדינו כהלכה, היינו מציגים היום צבא מודרני עם רמת שחיקה מינימלית, עם יכולת הפתעה אסטרטגית וטקטית.

מי שאחראי לסטגנציה בפיתוח אמל"ח הוא יצחק רבין. הזלזול המופגן שלו באינטליגנציה ובחוכמה – מדהים. הוא מוכר את התעשיות הביטחוניות בדולר. כדאי שידע – ימי הפלמ"ח העליזים תמו. היום יורים טילי שיוט מטווחים של אלפי קילומטרים ונכנסים לבניין דרך החלון. היום ניתן לפגוע במפקדות וברק"ם מטווחים גדולים בלי לשחוק את בנינו שלא לצורך. חלק מהמוצרים הם כחול-לבן. חלק אחר ניתן לקנות בארצות-הברית תמורת רמת-הגולן, חלק – תמורת ירושלים, וחלק תמורת הסכמתנו לחזור למשרפות.

שימוש מושכל במדעני רפא"ל היה מבטל באחת את העדיפות המספרית שיש בכל ארצות ערב גם יחד.

אגב, מי אחראי לכך שהעורף נתגלה חשוף לאיומים שונים? מדוע הפריץ האמריקני לא היה מסוגל להגן עלינו בזמן אמת? מדוע לא חזתה מערכת הביטחון בעוד מועד כשל זה? מדוע לא הטלנו על מדעני רפא"ל לפני עשר ו-15 שנה לפתור איום מסוג זה?

משרדי הביטחון והאוצר מסתתרים עתה מאחורי כתפיו הרחבות של פרופסור יורטנר, אך לא מציגים את כל האמת. ועדת-יורטנר מציעה לחלק את רפא"ל למעבדה לאומית ולחלק עסקי. ברם, אין היא מפרטת מהו גודלה של המעבדה הלאומית, ואין הבטחה בכיוון הזה. יש רגלים לסברה, לעומת זאת, כי מנכ"ל רפא"ל, במצוות הנהלת משרד הביטחון, עומד לגמד את המעבדה הלאומית לגוף מגוון.

ברצוני להציג מודל שונה במקצת: א. צמצום פונקציונלי של רפא"ל – נושאים, גורמים וגופים לא-חיוניים – יבוטלו; ב. כל גופי הייצור יעברו למבנה שכר חדש, ולא – יופרטו. מי שיבחן מודל פשוט זה לעומק יגלה כי, מצד אחד, מרכיבי השכר הפוגעים בתפעולה השוטף של רפא"ל יבואו על פתרונו, ומצד שני, הרשות כגוף מחקר ופיתוח תקבל תנופה מחודשת. אי-אפשר לראות את מדינת ישראל בשנות האלפיים ללא רפא"ל במיטבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שאול גוטמן, אני רואה שיש לך עוד הרבה, וזמנך תם. תבחר לך את המשפט האחרון הכי מתאים לך. אני מצטער, אינני יכול להאריך את פרק הזמן.

רן כהן (מרצ):

אני מבקש שהוא ישלים את הנאום – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, לא, רבותי. אני אינני מתייחס לתוכן, אני מתייחס רק לנושא אחד. אני חייב להקפיד על הזמנים, ללא כל קשר לתוכן. אני מתייחס לתפקידי כיושב-ראש, שחייב לנהל את הסדר פה. בבקשה.

שאל גוטמן (מולדת):

ברצוני לחזור על הצעה שהעליתי כאן לפני כשנה. יש להקים מועצה לאומית למחקר ולפיתוח ביטחוני. במועצה זו יהיו נציגים של צה"ל, משרד הביטחון, התעשייה הביטחונית והאוניברסיטאות. מועצה זו תהיה זרוע ממשלתית ותציג הצעות וחלופות בכל הקשור בפיתוח ביטחוני-אסטרטגי לטווח בינוני ורחוק. עבודת המטה של נבחרת לאומית זו תחסוך זמן ומשאבים כלכליים ותנצל באופן אופטימלי את ההתמחויות של התעשיות השונות.

ולבסוף, רבותי חברי הכנסת – מדוע שלא נמשיך את קו המחשבה הממשלתית? מדוע שלא נפריט את צה"ל? מדוע שלא נפריט את משרד הביטחון? ואולי נפריט את שר הביטחון?

אני קורא לראשי סיעת הליכוד לומר את דברם, ובצורה מקצועית. שתיקתם לעת כזאת היא שיתוף פעולה במחדל היסטורי.

ראש הממשלה ושר הביטחון יצחק רבין נושא באחריות אישית לקריסת התעשייה הביטחונית בישראל. עליו להתפטר ולעבור הסבה מקצועית לאהבת נעוריו, על-פי עדותו, הכדורגל. מרדונה ישמח לשמש לו מאמן. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

שאל עמור (הליכוד):

חבר הכנסת גוטמן, הנושא הוא בידי הממשלה, לא בידי הליכוד. אני דיברתי לפניך כנציג סיעת הליכוד באותו כיוון של דברייך.

שאל גוטמן (מולדת):

אני יודע. חייבים לזעזע את אמות הספים, ידידי חבר הכנסת עמור, בצורה מאוד מסיבית.

היו"ר ד' שילנסקי:

את הוויכוח הבין-מפלגתי תוכלו לנהל בצד.

אדוני סגן שר הביטחון, הבמה לרשותך.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, טוב שהיה לי זמן לספור עד עשר לפני שאני קם ובורח מהמדינה, כי ספורט חדש פרח לנו במדינה – מרתונים של הפחדה. געוואלד – מנהיגי ישראל משמידה, אין תקווה. רק פרופסור גוטמן, רק ההצעות שלך. בשביל מה אתה צריך להפחיד את העם כל הזמן? ספורט בשבועות האחרונים – כל הזמן מפחידים, הכול נופל, הכול מתמוטט. שנים על שנים בנינו, נלחמנו, פיתחנו, הכול יעבור כלא היה. מה הספורט הזה?

ולמה הוא מעלה כך את חמתי? ישבתי אתמול בבוקר עם שגריר של מדינה. הוא אמר לי, שמהדים אשר מגיעים אליו מסוריה הוא מבין, שסוריה, שליטה וחבריו חוזרים לפתע ומאמינים, שהחברה הישראלית תתפורר מבפנים. הוא רואה מה קורה. ראה את הצעקות, ראה את ההפגנות, ראה את הפחד, ראה את ההיסטריקה, וחיש מהר הפרופסור גוטמן ואתו חברת הכנסת אסתר סלמוביץ ביחד תביאו לערב 1967, כי זו היתה טעותו הגדולה של נאצר. הוא חשב שאומנם יש "דור אספרסו"; הוא חשב, שאם יש פה ושם בדיחה על "מי יכבה את האור בלוד", הוא יכריע אותנו במלחמה. ואתם עולים על הבמה, ואף שבכל המלחמות וביניהן הוכחנו שכוחנו עמנו, אתם עומדים ומטילים אימה.

שאול גוטמן (מולדת):

איפה היית ביום הכיפורים?

סגן שר הביטחון מ' גור:

חדלו לכם מהעניין הזה.

אסתר סלמוביץ (יעוד):

אדוני סגן השר, למה את זה אתה לא זוכר?

סגן שר הביטחון מ' גור:

איזה מין התקפת שנאה פנימית זו? אבל לו זה היה קשור רק לעימות פוליטי, אני יכול להבין. להפחיד את העם, בשביל מה?

אסתר סלמוביץ (יעוד):

מוטב לפחד מאשר להיבהל, אדוני סגן השר.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני יכול להבטיח לכל חברי הכנסת, גם אנחנו יודעים מה היא רפא"ל; יודעים הלכה למעשה. לא רק זה, גם אנחנו היינו שותפים לכל הסמינרים מאז מלחמת יום הכיפורים לגבי מלחמת העתיד, וכל תוכניות מערכת הביטחון מבוססות על מכלול האיומים אשר עלולים לבוא, גם בתקופת שלום, גם מארצות סמוכות וגם מאויבים רחוקים, ועל כך ניתן תשובה.

לכן חשובה לנו רפא"ל, ואיש מאתנו לא זקוק להטפה עד כמה רפא"ל חשובה. תפקידנו לוודא, שעם השתנותם של כל התנאים החברתיים והפוליטיים העולמיים, אנחנו נהיה מסוגלים להמשיך ולפתח בבית את אשר נדרש לפתח בבית. את היתרון הטכנולוגי אנחנו חייבים לשמר בעצמנו, אותו לא נצליח לרכוש בשום מקום אחר. מערכות נשק בסיסיות – כן, אבל את המעט יותר מזה, שהוא הייחודי בינינו לבין אויבינו, אותו עלינו להשלים בבית.

שאול גוטמן (מולדת):

שר הביטחון מסכים למה שאמרת עכשיו?

סגן שר הביטחון מ' גור:

לכל מלה. לא רק שהוא מסכים, אלא אין שבוע שאין דיון ברוח זו, וזו המטרה היחידה של כל מה שאנחנו עושים, להבטיח שגם כאשר משתנים התנאים הבין-לאומיים, החברתיים, הכלכליים והמדיניים, נצליח לשמור על חוד החנית של הידע והטכנולוגיה; ובתחומים שלנו, קרי רפא"ל.

לשמחתי הרבה, הידע והטכנולוגיה התפשטו גם בחברות אחרות, בקבוצות אחרות – וגם שם הוא טוב. כל השאלה היא, איך אנחנו מסוגלים ליצור את התנאים הטובים ביותר, שבהם רפא"ל תוכל לפעול בצורה המרבית והמיטבית. זה כל מה שמטריד אותנו. כל הצעות הארגון נובעות אך ורק מהאילוץ הזה ומהשאיפה הזו.

אני יכול לומר לכם, שלא אחת כשאני אומר מעל במה זו שאנחנו נכנסים להסכמי השלום מתוך כוח ומתוך עוצמה, זה מתוך ידיעה ברורה מה יש לנו ומה אנחנו מסוגלים לעשות, בהנחה שנקבל החלטות נכונות; זאת אומרת, אנחנו והממשלות בעתיד, ואני מקווה שכך זה יהיה. היתרון הזה הוא אך ורק שלנו, ותלוי בנו.

אינני רוצה לחזור פה על מה שכבר אמרנו עשרות פעמים. המצב בעולם בתחום הזה השתנה. חבר הכנסת יוסי כץ הסביר, ש-17 שנים הוא עובד עם רפא"ל. חבר הכנסת כץ, הרי זה מה שאנחנו שואלים. אם כך, משהו קרה שמחייב אותנו – ויושבים פה אנשי התעשייה האווירית, אנשים חשובים באותה מידה, עם הישגים מאוד מכובדים, ואנחנו צריכים לתת תשובה – איך אנחנו שומרים את חוד החנית הזה, כי זה חוד חנית לאומי, לא צבאי.

מכאן והלאה אני לא רוצה להיכנס לוויכוח מעל במת הכנסת. הוקמה ועדת-יורטנר. הממשלה הנחתה את רפא"ל להיכנס למשא-ומתן על בסיס ההנחות – ואת קראת חלק גדול מהן, חברת הכנסת סלמוביץ – האלה על מנת לממש אותן ככתבן וכלשונן. אם יסתבר שאפשר להיטיב, להיטיב – להיטיב אני מתכוון גם עם העניין וגם עם האנשים, למצוא את הפתרון האידיאלי, ואנחנו יודעים שזה לא פשוט, אבל זו הכוונה.

אני מבקש להדגיש, שבעיקרון מדובר על שני חלקים ברפא"ל: אחד שיהיה בעל צביון כלכלי-מסחרי, והשני – מעבדה לאומית, וכל אחד ינהג על-פי הכללים המתאימים לו. מה הפרופורציות, מה הנושאים, איך בדיוק מערכת היחסים – ניתן לעובדים להגיש את ההצעות שלהם, ועל זה תתקבלנה החלטות. אבל אין פה שום כוונות נסתרות, פרט לאחת, לתת את המקסימום ולהוציא את המקסימום –

שאול גוטמן (מולדת):

ואתם תוציאו את המינימום.

סגן שר הביטחון מ' גור:

– על מנת שאפשר יהיה להגיע להישגים שיאפשרו לישראל שלום וביטחון בכל מצב שלא ישתנה. כי יש מצבים שעליהם אין לנו שליטה. אנחנו יכולים לקבוע שנהיה בהם חזקים, ובתחום הזה לרפא"ל היה ויש מקום מרכזי במערכת.

אני מקווה, אדוני היושב-ראש, שעל-ידי משא-ומתן מושכל בעניין רפא"ל אפשר יהיה, מצד אחד, לקבל את התשובה האופטימלית על מנת שמדינת ישראל תשמור על עוצמתה הטכנולוגית ועל עליונותה הטכנולוגית, ומצד שני נוכל להיטיב עם כל האנשים העוסקים בכך עד המקסימום שהחברה הישראלית יכולה לתת.

אני מציע שנחכה למשא-ומתן ונראה אילו תוצאות הוא מביא. אני חושב שאיננו נוהגים להביא החלטות אופרטיביות למליאת הכנסת, אבל מתקבל בהחלט על השכל שבשלב מתקדם יותר –

והדאגה לעניין רפא"ל היא אמיתית וכנה – הנושא יעלה מחדש לדיון, לא במסגרת החלטות אלא במסגרת של בירור כללי או במסגרת אחת הוועדות; כל ועדה שתרצו, מבחינתי זה לא משנה. זו יכולה להיות ועדת הכספים, זו יכולה להיות ועדת החוץ והביטחון, מכיוון שהנושא הזה איננו קשור לוועדות, הוא נושא בעל חשיבות משלו. לכן, אם יש רצון להעביר את זה עכשיו לוועדה כלשהי, בבקשה.

שאל עמור (הליכוד):

היות שהנושא קשור לדיני חברות, יש גם ועדה משותפת לוועדת הכספים ולוועדת החוץ והביטחון, ואני מציע להעביר את הנושא לוועדה זו.

סגן שר הביטחון מ' גור:

בבקשה. או יכולים להחליט על ועדה. אני חושב, אני לא בקיא בתקנון.

אסתר סלמוביץ (יעוד):

אי-אפשר להעביר לוועדת משנה, רק לוועדה ראשית.

סגן שר הביטחון מ' גור:

בסדר.

היו"ר ד' שילנסקי:

הוועדה הראשית יכולה להעביר לוועדת משנה.

אני מבין שאדוני סגן השר מציע להעביר לוועדה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבין שיש גם הסכמה להעביר לוועדת החוץ והביטחון.

משה קצב (הליכוד):

ועדת הכספים.

אסתר סלמוביץ (יעוד):

היו"ר ד' שילנסקי:

בסדר. אם יש שתי ועדות, ועדת הכנסת תקבע.

ובכן, חבר הכנסת שאול גוטמן, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

שאול גוטמן (מולדת):

אני רוצה להעיר שבדרך כלל נושאים כאלה נקברים שם.

היו"ר ד' שילנסקי:

רבותי, אתם תחשבו בינתיים על נושא הוועדה. יש לי משהו לפני זה: חבר הכנסת שלמה בוחבוט מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת שאול עמור. חבר הכנסת בוחבוט, יש לך דקה בגלל קוצר הזמן.

אני אפנה את תשומת לבכם לכך שיושב-ראש הכנסת והסגנים החליטו בישיבתם לכלול בסדר-היום של ישיבת הכנסת היום את הנושא: הודעת הממשלה על החלטתה לצרף שר נוסף לממשלה. יושב-ראש הכנסת קבע שהדיון בסעיף זה יהיה בשעה 17:00 בערך.

לכן אצטרך להקפיד על הזמנים. יש לך דקה בדיוק, אין אפילו תוספת חצי דקה.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני ממש מקצר. אני מנצל את התקנון ומבקש להסיר, אבל אני רוצה דווקא לחזק כל מלה שנאמרה כאן על-ידי חברי הכנסת. עם זאת אני רוצה להעיר ולהבהיר: צריך לזכור שמדובר במפעל תעשייתי ביטחוני הנותן מקום תעסוקה לאלפי אנשים הגרים בערי הפיתוח. אם רפא"ל תהפוך להיות מיחידת סמך לחברה, פשוט התעשייה במרכז הארץ תשתלט על המפעל, ואז כל התושבים שלנו יעזבו את הגליל. לכן גם את הנושא הזה צריך לקחת לתשומת לב.

שאול עמור (הליכוד):

יש הסכמה, אדוני היושב-ראש: לוועדת הכספים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תיכף נגיע לזה.

יש לי עוד הצעות, אדוני. דוד מנע מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת יוסי כץ; אתה לא בן יחיד, גם את הצעתו של חבר הכנסת יוסי כץ מבקשים להסיר.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, מה עניין נאצר ומה עניין הרס פנימי לבעיה כואבת של פיטורי עובדים ברפא"ל וכניסה לכיסא אבטלה עמוקים באזור חיפה והגליל? אתם, ממשלת סדר העדיפויות החדש, שבאתם ואמרתם – נקפא את הבנייה ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה ונעביר כספים מההתנחלויות לסדר עדיפויות חדש, איפה הכסף? איפה הסכומים שחסכתם? לאן נעלמו המיליונים שחסכתם? תראו את המפעלים הביטחוניים נופלים כמו אבני דומינו. פיטורים מסיביים בתע"ש, פיטורים מסיביים בתעשייה האווירית, ועתה פיטורים אפשריים ברפא"ל. אתם מתעסקים במשפחות של עובדים, אתם מתעסקים באבות שיפוטו ממקום עבודתם ולא תהיה להם אלטרנטיבה, תעסוקה. הרי אתם לא יצרתם מקום עבודה אחד בגליל ובאזור חיפה. במקום להודיע על הסבה מסיבית, לדוגמה, לקווי ייצור של מוצרים אזרחיים, אתם באים ומוצאים את הפתרונות הקלים בשינויים מבניים ברפא"ל, ואתם חושבים שזה יעזור לכם.

"חוד החנית" וכל מיני קלישאות. עם "חוד החנית" לא הולכים למכולת ועם "חוד החנית" לא מביאים משכורת. אתם עומדים לפטר מאות עובדים מרפא"ל, ואת זה אתם צריכים לדעת.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת רן כהן מתכבד להביא את הצעתו להסרת ההצעה של חבר הכנסת שאול גוטמן.

רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, האמת היא שחשבתי להסיר את הצעתו של חבר הכנסת גוטמן כמחאה על דברי הבלע שהוא אמר כאן, אבל מאחר שהנושא של רפא"ל קרוב מאוד אלי וללבי, זה שנים רבות אני עוסק בו, אני רוצה להתמקד בעיקר בגישה החיובית לעניין.

אני רוצה לפנות לשר הביטחון ולומר שלושה דברים בתמצית: 1. חובה להסיר מעל צווארה של רפא"ל את אבן הריחיים ששמה "לשם". הנושא הזה, שעלה 50 מיליון דולר בזמנו ובינתיים התנפח לממדים אדירים ומבהילים, לא יכול לתת לרפא"ל את היכולת להשתחרר מהעול האדיר הזה.

2. אני חושב שלכל בר-דעת ברור, שחייבים להבטיח את הזרוע המו"פית, המחקרית והיצרנית לאמצעי הלחימה, בכל דרך שהיא ובכל צורת פתרון שהיא, כי בלעדי זה ברור לחלוטין מה יקרה.

3. אני בעד, מאוד, המגמה של פיתוח, של מחקר, גם ייצור אזרחי וגם קווי ייצור אזרחיים, אבל צריך לדעת: יושב שם כוח אדם כזה, בעל כישורים כאלה, שללא השקעה של הממשלה, השקעה מכוונת, כדי לעודד השקעה בתחום האזרחי, אין סיכוי לשמור גם על האיכות של רפא"ל וגם על איכות כוח האדם שיעבוד בתעשייה הזאת. לכן צריך למצוא פתרונות אחרים מאלה שניתנו על-ידי הממשלה, כדי להציל שם גם את הזרוע הצבאית-הביטחונית וגם את היכולת האזרחית. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. גם לחבר הכנסת עובדיה עלי יש הצעה אחרת.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני לא שבע רצון מכל מה שקורה היום סביב רפא"ל וסביב התעשייה האווירית, מכל מה שמתרחש שם. רפא"ל היא אחד המוסדות החשובים ביותר שקמו למדינת ישראל. התרומה של רפא"ל, גם בתחום הביטחוני, גם בפיתוח הטכנולוגיה, גם בפיתוח האקדמיה, גם בתחום המוניטין הצבאי שלנו בעולם, היא תרומה שלא תסולא בפז. לבוא ולפגוע היום ברפא"ל, להביא אותה לסטגנציה, להביא אותה לקפוא על שמריה, זה דבר שלא מתקבל על הדעת.

אני מודע לבעייתיות של התעשייה הצבאית בכל העולם. בוודאי מה שקורה היום בעולם יש לו השפעה והשלכות חשובות מאוד על התעשיות הצבאיות, אבל עם זאת צריך לזכור שרפא"ל – זה נושא ייחודי, ואני לא רוצה לעמוד כאן ולפרט מה הייחודיות של רפא"ל בכל מיני תחומים של פיתוח אמצעי לחימה, מהחדשים והמתקדמים ביותר בעולם. לכן צריך להתייחס אליה יחס שונה. גם אם זה מחייב הוצאות כספיות, גם אם זה מחייב תקציבים נוספים, אסור בנושא הזה לקמץ בשום פנים ואופן,

וצריך לעשות הכול כדי להמשיך ולפתח את התעשייה הזאת, להמשיך ולטפח את המדענים הנפלאים האלה, שתרומתם היא תרומה חשובה הרבה מעבר לנושא התעשייה הצבאית, הרבה מעבר לרפא"ל.

ונקודה אחרונה שאני מבקש כאן להדגיש היא בנושא של שווקים אזרחיים ומוצרים אזרחיים. תעשייה כזאת, שצברה ידע אדיר, טכנולוגיות חשובות ביותר, חשוב לדאוג לפתח בה את התעשיות האזרחיות והמוצרים האזרחיים. נדמה לי שאת החלק הזה, של המוצרים האזרחיים, רפא"ל אינה מטפחת די הצורך. בזמנו הוקם מפעל בכרמיאל, בגוש-שגב, "גל-רם" שמו, אבל הנושא הזה לא טופח די הצורך, וחשוב למצוא את השותפים האסטרטגיים בתעשיות, בעולם ובארץ. שותפים אסטרטגיים כאלה, בייחוד כשאותו שותף יש לו השווקים בעולם, זה נושא שצריך להדגיש, שצריך לתת לו את תשומת הלב הראויה. אם נעשה זאת, נוכל להציל משהו מהמפעל המפואר הזה שיורד לטמיון.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שאול עמור, האם אתה מסכים שהצעתך תעבור לוועדה?

שאול עמור (הליכוד):

אני מסכים, לוועדת הכספים.

היו"ר ד' שילנסקי:

היו הצעות לשתי ועדות, וכולכם בוודאי מכירים את התקנון. בהתאם לתקנון, זה עובר לוועדת הכנסת, והיא תחליט לאיזו ועדה.

שאול עמור (הליכוד):

אבל כולם בעד ועדה אחת, ועדת הכספים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תיכף נברר את זה. באופן עקרוני, אתה מסכים לוועדה.

חבר הכנסת שאול גוטמן, אתה מסכים להעברה לוועדה?

שאל גוטמן (מולדת):

מסכים לוועדת הכספים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת אסתר סלמוביץ?

אסתר סלמוביץ (יעוד):

אני מסכימה לוועדת הכספים. כולנו בעד העברה לוועדת הכספים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יוסי כץ?

יוסי כץ (העבודה):

אני מסכים לוועדה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם כן, אני מסכים שיש הצעה אחת, להעביר לוועדת הכספים. אני לוחץ על הכפתור כדי להחליף את שם היושב-ראש, אחרת אופיע כמצביע במקום חברת הכנסת ענת מאור, וזה לא יהיה בסדר.

הפעלתי את הלוח, בבקשה להצביע.

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 17
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין
נמנעים – אין
ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

17 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים.

דן תיכון (הליכוד):

תוסיף את שמי. הייתי כאן אבל לא הספקתי ללחוץ על הכפתור. אבל בוא תוותר על זה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להעיר לטובת הדיון.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, בוועדת החוץ והביטחון יש ועדת משנה שעוסקת בלאו הכי במלחמת העתיד ובאמצעי לחימה. לפי דעתי, זה יהיה המקום הנכון להיכנס לפרטים בנושאים שהעלו חברי הכנסת היום.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני סגן שר הביטחון מציע את ועדת החוץ והביטחון. אם כך, רבותי, אנו חוזרים להתחלה. נעביר את הנושא לוועדת הכנסת, והיא תחליט באיזו ועדה הוא יידון.

שאול עמור (הליכוד):

אבל כבר הצבענו.

אסתר סלמוביץ (יעוד):

אדוני היושב-ראש, הצעת סגן השר באה לאחר ההצבעה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני ביקשתי קודם, אבל זה בסדר.

היו"ר ד' שילנסקי:

הנכון הוא שסגן השר בדבריו הציע זאת. כך שאם אתה עומד על זכותך, אני אגן עליה. אבל אם אתה מוותר, אין ויכוח.

אסתר סלמוביץ (יעוד):

אני שמעתי שהשר אמר שהוא מסכים לכל הצעה שתהיה.

היו"ר ד' שילנסקי:

בסדר, אם כך, הוויכוח מיותר, כי יש הסכמה כללית.

אני קובע ש-17 הצביעו בעד, ללא מתנגדים וללא נמנעים. אם כך, ההצעות של חברי הכנסת שאול עמור, שאול גוטמן, אסתר סלמוביץ ויוסי כץ בנושא רפא"ל יעברו לוועדת הכספים. תודה רבה.

חברי הכנסת, עכשיו יש לי הצעה. השעה היא 17:00 פחות שש דקות. נקבע שבשעה 17:00 בערך יביא ראש הממשלה את ההצעה אשר הכרזנו עליה. לפי סדר-היום צריכה לבוא עכשיו הצעה בנושא הריגתו של חייל צה"ל סמוך לנחל-עוז, שמעלים אותה שלושה מציעים, חברי הכנסת אלי דיין, רן כהן ועובדיה עלי. זה עשוי לקחת הרבה זמן, ונעבור הרבה את השעה 17:00. לעומת זאת, אם יש הסכמה, ואני יכול לעשות זאת רק בהסכמה, אנו יכולים לעבור להצעה לסדר-היום שאחריה, הצעתו של חבר הכנסת אביגדור קהלני, שהיא הצעת יחיד, ולאור הנושא בוודאי לא יהיו הצעות להסיר וזה לא ימשך זמן רב.

אם יש הסכמה של חברי הכנסת המציעים, אלי דיין, רן כהן ועובדיה עלי, שנביא את ההצעה של חבר הכנסת אביגדור קהלני, אני אעשה זאת. אם אין הסכמה, אין לי סמכות.

אביגדור קהלני (העבודה):

זו הצעה בנוגע לכיתוב על מצבות של חללי צה"ל.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני לא מתנגד, רציתי רק לעיין בסדר-היום ולראות מה היא ההצעה. קודם כול, לחבר הכנסת אביגדור קהלני אי-אפשר להתנגד, אי-אפשר לסרב לו. הוא מהחוג שלנו.

היו"ר ד' שילנסקי:

ומה אומר חבר הכנסת רן כהן?

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, עוד לא השלמתי את דברי. אני מבין שהנושא שלנו לא יעלה היום. ואם כך, זאת אומרת שלמעשה לאחר הצעתו של חבר הכנסת אביגדור קהלני יסתיים סדר-היום, פרט לדיון על הודעת הממשלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה יודע שבישיבת יושב-ראש הכנסת והסגנים, ולסגנים יש הכבוד בזה שאתה אחד מהם, הוחלט שמי שיבקש שהצעתו תובא עוד היום אחרי הדיון בקשר להוספת שר, בקשתו תתקבל. אבל אני מבין שאתה לא תבקש, וגם חבר הכנסת רן כהן לא יבקש.

עובדיה עלי (הליכוד):

אני לא מבקש.

רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, קודם כול, אני בהחלט מסכים להצעתך, אבל הרשה לי להעיר בחצי משפט בנושא הקודם. כאשר עמד העניין של מחקר ופיתוח ותוספת תקציב, היו שלושה חברי כנסת שהציעו להוסיף תקציב למחקר ופיתוח, שלושתם מוועדת החוץ והביטחון ואף אחד מהם לא מוועדת הכספים. אלה היו חבר הכנסת בני בגין, חבר הכנסת אפרים סנה, שעוד מעט יוכרז כאן כשר, ואנוכי. כך שאלה שהציעו להעביר את הנושא לוועדת הכספים עשו, לדעתי, מיקח טעות.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. בכל אופן, אתה מסכים שאנחנו נדון עכשיו בהצעתו של חבר הכנסת אביגדור קהלני?

רן כהן (מרצ):

בהחלט.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת אלי דיין איננו, כך שהוא בוודאי מסכים. אחרת היה מפסיד את רשות הדיבור.

עובדיה עלי (הליכוד):

בזה נגמר העניין שלנו? זה ברור שהוא לא יעלה היום?

רן כהן (מרצ):

הוא יכול לעלות אחרי הדיון בהודעת הממשלה.

עובדיה עלי (הליכוד):

אני לא רוצה שהוא יעלה היום; שיהיה בשבוע הבא. מה קרה?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת עובדיה עלי, אתה חוזר ושואל ואני חוזר ומזכיר לך, שיושב-ראש הכנסת תיאם עם הסגנים, ולשינוי יש הכבוד להימנות עמם, שרק מי שיבקש שהנושא שלו יידון היום, גם בשעות הערב המאוחרות, בקשתו תתקבל וידונו בנושא. אתה לא ביקשת, חבר הכנסת רן כהן לא ביקש, ושולם על ישראל. בנושא הזה ידונו בשבוע הבא.

הצעה לסדר-היום החלטת משרד הביטחון בנוגע לכיתוב על מצבות חללי צה"ל

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מתכבד להזמין את חבר הכנסת אביגדור קהלני להעלות את הצעתו: החלטת משרד הביטחון בנוגע לכיתוב על מצבות חללי צה"ל – הצעה לסדר-היום מס' 4206.

חבר הכנסת קהלני, אתה רואה כמה הכנסת מתייחסת בכבוד לנושאים רגישים שהם כלל-לאומיים – כולם ויתרו לכבודך ולטובתך.

חברי הכנסת, אני מבקש את תשומת לבכם. יש פה יותר מדי שיחות. בבקשה.

אביגדור קהלני (העבודה):

תודה רבה לך, אדוני היושב-ראש.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני היושב-ראש, בעצם זה שהסכמת להעלות את הנושא ולקדם אותו רק גילית רגישות שקיימת בך, אבל גילית את זה לעולם כולו.

אני רוצה לדבר היום על הניסיון לבצע במדינת ישראל שינוי לגבי מצבות החללים של צה"ל. זה זמן רב במדינת ישראל, בכל פעם שיוזמים בה לעשות שינוי בנוגע לכיתוב על המצבה, קוראים לזה – להביא לביטוי אישי את דברי המשפחה, את דברי ההורים, האלמנות, הילדים, משהו שיהיה בו מן הצביון האישי.

על הסף הדבר נשמע מאוד מאוד הגיוני. על הסף יש תחושה שכל אחד מאתנו – – –

אדוני היושב-ראש, אני מאוד מצטער, מפריעים לי.

היו"ר ד' שילנסקי:

רבותי, אני מבקש את תשומת הלב.

אביגדור קהלני (העבודה):

על הסף זה נשמע מאוד הגיוני, שמשפחה ששכלה את בנה רוצה שיהיה משהו, סימן מיוחד על הקבר, אות, מלה, שהמשפחה תוכל להזדהות, משהו מתוך התחום המשפחתי האינטימי. זה נשמע לגיטימי, מתבקש.

במדינת ישראל יש 17,800 קברים, בכל המדינה. הקבר חד הוא: הכרית מאבן, אותן אותיות, אותו גודל, אותו כיתוב, אותו סימן של תאריך. כך זה במדינת ישראל מאז הקמתה ועד היום.

אדוני היושב-ראש, סלח לי שאני מזכיר מעל במה זו שאתה אב שכול, וגם אני שייך למשפחת השכול, ומרבית חברי שוכבים בבתי-קברות, ואני מסתובב הרבה מאוד בבתי-קברות צבאיים במדינת ישראל, ולפעמים אני עומד נרגש כשאני מסתובב ליד הקברים ורואה את קברו של דדו ולידו קבר של חייל פשוט. לאחרונה ראיתי איך קוברים את בר-לב, ולידו קבר של חייל פשוט. והוא הדין בקברים אחרים, של גורודיש לאחרונה ובר-כוכב ויריב, ולידם – החיילים הפשוטים של מדינת ישראל. ואני עומד נרגש. באיזו מדינה אחרת בעולם קבור רב-אלוף ליד חייל פשוט? הפשטות היא העוצמה. אותו קבר, אותו סימן, אותה דרגה; ההורים, הילדים יושבים ליד הקברים ומקוננים.

מה מאחד בצבא שלנו? היום מנסים לעשות אינטגרציה במערכת החינוך שלנו. מביאים ילד אחד לאזור אחר רק כדי שתהיה לו האפשרות לקבל אותה צורת חינוך. ומה כל כך יפה אצלנו? ברגע שאתה נכנס למדים מסתיימות המחלוקות, נגמר הכול. אתה לובש את המדים, אתה אחד מצה"ל. אתה מקבל אותו אוהל, אתה מקבל אותו אוכל, אתה מקבל אותו נשק, ואתה מקבל אותו קבר אם קורה, חלילה, שאתה נופל בשירות צבאי.

והיום רוצים לפתוח פתח חדש, שאנחנו, כל אחד מאתנו, עם כל הרגש וכל הכאב, נפתח פתח חדש, שכל אחד יוכל לכתוב את המלים, ונקים ועדה על ועדה כדי לקבל החלטות מה יהיה כתוב. ומה יקרה אם הורים ירצו לכתוב אמרה מסוימת על המצבה ולאחר מכן הם יתגרשו? ומה יקרה אם ההורים כבר גרושים, ומי יהיה השופט שיכריע בין ההורים הגרושים? מבקש אב שכול לרשום את שמות ילדיו, ומה יקרה אם המשפחה תתפצל, חס וחלילה, ואילו שמות של ילדים יכתבו לאחר מכן? ואני שומע שיש הצעה שאולי נוסיף איזה קטע למטה, עם 48 אותיות. ומה יקרה אם שמות כל הילדים לא נכנסים במסגרת 48 אותיות? ואנה אנחנו באים?

להיות חלל צה"ל במדינת ישראל זה ייחוד, עם כל מה שהמדינה נותנת. אגף השיקום משמר את הדברים האלה. אני נכה צה"ל ואני יודע מה זה להיות קשור לאגף השיקום, ואסור לנו לחשוב בכיוון זה, ולו לרגע אחד, עם כל התחושה של הכאב, ואני מכיר באופן אישי מאות משפחות שכולות. יש לכל אחד פינה בבית. הם לא צריכים את פינת הזיכרון. הם פותחים את הדלת בארון ורואים את החולצה מונחת; הם נכנסים לתוך הסלון ורואים את התמונה, את הדרגות, את הצל"שים. ועכשיו אנחנו נסתובב בבתי-הקברות ונזהה את הקבר ממרחק?

במדינת ישראל חייבים לכפות וגם לוודא שלא עושים שינויים על הקברים. הנושא הזה רגיש. הוא עלה בבג"ץ. במפגש הראשון דחה בג"ץ את הבקשה, ולאחר מכן היה ערעור, ישבו חמישה שופטים בבג"ץ, ובג"ץ חזר למועצה להנצחה וביקש ממנה לדון פעם שנייה, עם תחושה שיש המלצה לעשות את השינוי הזה.

מעל במה זו אני קורא לך, אדוני סגן שר הביטחון מוטה גור, מי כמוך יודע ומסתובב בבתי-קברות, ואני יודע שיש בבג"ץ ברגע זה וקצת קשה לדון בו, אבל אני קורא לך לנסות למנוע את זה. אם אתם רוצים, אנחנו נעשה משאל אם כך המשפחות חושבות. אני קורא לך לנסות למנוע את זה, שלא נגיע במדינת ישראל לפתח הראשון ולתקדים הראשון, שבו נתחיל לשנות את הקברים של החללים שלנו, ואני אתחיל לזהות את הקבר מרחוק: זה בן של משפחה עשירה, וזה בן של משפחה ענייה; כפי שכבר היום אני יכול להצביע מעל במה זו – כי היו פרצות במדינה הזאת. יש מחנות צבאיים שנקראים על שם נופלים, ויש משפחה שידעה להנציח את בנה ולקרוא על שמו בית-כנסת, ואחרת היה לה כסף וקנתה ספר תורה וכן הלאה. הדברים האלה מתפתחים מאחורי הקלעים. אבל בבית-הקברות – דין אחד לכול, כמו שלכולנו יש אותם מדים וכולנו אוכלים אותו אוכל וכולנו נכנסים לאותם טנקים, ללא שום הבדל היכן אנחנו גרים ומי משפחותינו. תודה רבה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת אביגדור קהלני. ארשה לעצמי להגיד לך: יישר כוח על הדברים שאמרת מהלב, שריתקו את הכנסת כולה, על כל אגפיה.

אדוני סגן השר, הבמה לרשותך.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הסוגיה הזאת היא אישית, היא משפחתית והיא ציבורית, אם כי לכולם, כמובן, היא מאוד כואבת, כל משפחה, כל אדם בדרכו.

אנחנו ישבנו שעות רבות עם נציגים רבים של משפחות ושל הורים. קשה מאוד לנקוט עמדה בנושא כל כך רגיש, בנושא כל כך אישי, ואנחנו אכן החלטנו בסופו של דבר שהוא יידון בבג"ץ. לכן אנחנו מציעים להמתין עד שתתקבל החלטה של בג"ץ, ולפיה אנחנו נפעל.

כמובן, ההשלכות הן רבות מאוד, רחבות מאוד. חבר הכנסת קהלני נגע ברגש רב ברבות מהן. יש גם התייחסויות אחרות. עם כולן אנחנו רוצים לנהוג בכבוד, ואנחנו מקווים שפסק-דין ייתן לפחות את הביטוי ההולם, הכללי והפרטי, לנושא כה כואב. לכן אנחנו נמתין להחלטת בג"ץ.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני סגן השר, אני רוצה להפנות את תשומת לבך לכך שמבחינת הפרוצדורה, אם אדוני סגן השר לא היה עונה היום, אפשר היה לדחות את ההצבעה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

לא אכפת לי להעביר את זה לוועדה.

היו"ר ד' שילנסקי:

זה מה שרציתי להציע, מסיבה נוספת. אולי אני חורג מהכללים, אבל תרשה לי. הרי בג"ץ מחכה להחלטה של "יד לבנים"; הדיון בוועדה יכול להיות לעזר ולהנחיה ל"יד לבנים". נציגי "יד לבנים" בוודאי יבואו לוועדה ויסבירו את עמדתם, אולי גם הצד האחר יבוא לוועדה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, הוועדה יכולה לזמן את הדיון גם אחרי החלטת בג"ץ, ולכן אני בעד העברת ההצעה לוועדה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, יש היגיון בכך שהם יקיימו את הדיון דווקא לפני החלטת בג"ץ על מנת לתת לוועדה להפרות את המחשבה בדעה של חברי הכנסת.

סגן שר הביטחון מ' גור:

מבחינתי אין בעיה.

היו"ר ד' שילנסקי:

לאיזו ועדה אדוני מציע להעביר?

נעמי חזן (מרצ):

זה סוב-יודיצה.

אביגדור קהלני (העבודה):

לא. יש החלטה שמשאירים את זה למועצה להנצחה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

לפי דעתי, את צודקת. הצעתי פה בשקט שנעביר זאת לוועדה והיא תחכה עד שתתקבל החלטת בג"ץ.

היו"ר ד' שילנסקי:

הוועדה תחליט. אדוני סגן השר, לאיזו ועדה?

סגן שר הביטחון מ' גור:

לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ד' שילנסקי:

יש רק הצעה אחת. אני מעמיד להצבעה את הצעתו של חבר הכנסת אביגדור קהלני: החלטת משרד הביטחון בנוגע לכיתוב על מצבות חללי צה"ל. כבר הפעלתי את הלוח.

הצבעה מס' 25

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 12

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מצביע ידנית, תוסיפו את קולי.

היו"ר ד' שילנסקי:

12 בעד, נוסיף את קולו של סגן שר הביטחון שהצביע ידנית כך ש-13 בעד, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע שהצעתו של חבר הכנסת אביגדור קהלני עוברת לוועדת החוץ והביטחון.

אני רואה שראש הממשלה שצריך להביא את הודעת הממשלה עדיין לא הגיע.

גדעון פת (הליכוד):

הוא נמצא במזנון, אפשר לקרוא לו.

עמנואל זיסמן (העבודה):

הוא קיבל הודעה על 17:20.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני שומע שהוא בישיבת הסיעה ולא במזנון. אתה בא עכשיו ממזנון הכנסת?

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, ראש הממשלה יגיע ב-17:20, יש עוד עשר דקות. האם יותר לי להעלות את הצעתי?

היו"ר ד' שילנסקי:

אני חושב שכן. בבקשה, זה מה שרציתי להציע, אבל הקדמת אותי. זריזים מקדימים.

הצעה לסדר-היום ההחלטה הסופית על פירוקה של התעשייה הצבאית בירושלים

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מזמין את חברת הכנסת דליה איציק שתעלה את הנושא: ההחלטה הסופית על פירוקה של התעשייה הצבאית בירושלים. זו הצעה לסדר-היום מס' 3913. בבקשה.

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני סגן שר הביטחון, ברשותכם, כהרגלי, אני רוצה להזכיר את נושא תאונות הדרכים. ביום ראשון נהרגו שבעה אנשים בתאונה ליד תמרה. עוד תאונה מחרידה, עוד שבע משפחות ששכלו את יקיריהן בקרב הדמים שמתנהל בכבישי הארץ, ואתה לא שומע, לא את הממשלה ולא את שר התחבורה. דנים בנושא כאילו הוא גזירה משמים, שחייבים לחיות אתה. בכל נאום שלי בכל נושא אפתח ואדבר על נושא תאונות הדרכים.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, בנושא חשוב כזה, מי השר המשיב?

היו"ר ד' שילנסקי:

ישנו פה סגן שר הביטחון והוא המשיב.

סגן שר הביטחון מ' גור:

השאלה היתה לגבי הנושא של תאונות הדרכים.

דליה איציק (העבודה):

לא זה הנושא. הנושא הוא תע"ש בירושלים, אבל בכל נאום שלי אדבר על תאונות הדרכים, עד שהכנסת הזאת תתעורר פעם אחת ותנסה בדיון עומק לראות, איך אפשר לטפל בעניין.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת זאבי, אתה יודע שחבר הכנסת יכול לשלב בזמנו נושאים אחרים. זה נהוג ומקובל.

רחבעם זאבי (מולדת):

הקשבת, ראיתי שהנושא חשוב ואין מי שיענה רלבנטית.

היו"ר ד' שילנסקי:

בכל אופן, חברת הכנסת איציק, נחזיר לך את הדקה שגזלנו מזמנך. בבקשה.

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, החלטת הממשלה והנהלת תע"ש לסגור את מפעל התעשייה הצבאית בבית-הכרם הינה מחדל ניהולי ענק. אנחנו נדרשים לסגירת המפעלים של תע"ש בירושלים ושל מעלה-אדומים מאוחר מדי; הדקה ה-90 כבר חלפה. היום אנחנו מצווים להציל את המפעל שהוא דוגמה למפעל שדווקא יצא מהקשיים ועומד היום בפני מצבור גבוה מאוד של הזמנות.

היו"ר ד' שילנסקי:

תסלחי לי, יש פה איזו אי-הבנה, ותרשי לי להבהיר אותה. מציעים לחבר הכנסת קהלני להיות מוכן, כי ייתכן שנבקש ממנו להעלות את הצעתו, אם הוא ירצה. בבקשה, את יכולה להמשיך.

דליה איציק (העבודה):

מפעל תע"ש בירושלים הוא מפעל רווחי, עם תקציב מאוזן ונטייה לרווחיות, ולא ברור לי מדוע סוגרים דווקא אותו.

חבר הכנסת דן תיכון, אני זוכרת שבדיון שקיימנו כאן ביום-ירושלים כל חברי הכנסת שישבו כאן דיברו על ירושלים בפאתוס ובדרמטיות. חברי כנסת ושרים עלו בזה אחר זה ודיברו על הצורך בחיזוקה ובביצורה של העיר. והנה, באה הממשלה ובאה הנהלת התעשייה הצבאית וסוגרות מפעל – בלאו-הכי יש בירושלים כל כך מעט מפעלים – על כל 250 עובדיו, כולם בעלי משפחות.

המלחמה נגד סגירת תע"ש נמשכת כבר חודשים מספר, ושותפים למאבק הזה רבים מן היושבים כאן. לאחרונה כתב לי איתן הבר, בשם ראש הממשלה, כי העובדים יעברו למפעל בחיפה, וכי רק ל-35 טרם נמצא פתרון. האם בהעברת המפעל על עובדיו לחיפה נפתור את הבעיה? האם זה הזמן להחליש את ירושלים שממילא דלה בתעשיות? האם זו הדרך שבה נאבקת הממשלה על מעמדה העתידי של העיר הזאת, דווקא בתקופה כל כך קריטית לירושלים?

אדוני היושב-ראש, מדברים על הוצאת עובדים רבים לגמלאות, מה שקרוי פנסיה מוקדמת. מה גילם של העובדים הללו? מצאתי שהאנשים האלה הם בגיל 43, בגיל 50, אנשים במיטב שנותיהם. כל אחד מחברי הכנסת יחשוב עכשיו שבגיל 43-44 מוציאים אותו לפנסיה. בעלי משפחות נזרקים באמצע החיים למעגל המובטלים. אגב, רובם עדיין לא מסודרים במקומות עבודה, בניגוד למה שמדברים.

רק לאחרונה זכה תע"ש בירושלים בתעודה של יצרן מועדף מחברת "מקדונל-דאגלס". העובדים כבר היו שותפים למאמצי הבראה, וזו דוגמה לעובדים ששילמו מכיסם כדי להבריאה את המפעל הזה. היום יש ברשות החברה הזמנות רבות, והיא על מסלול נכון לרווחיות. אבל, לצערי, במדינת ישראל תמיד העובד משלם, השכר שלו מקוצץ, הוא עובד שעות רבות יותר, ובסופו של דבר הוא מפוטר. והנהלה לעולם נשארת. מתי שמענו על אישיות ניהולית בתע"ש ששילמה את מחיר הכישלון או את מחיר המחדל?

רבותי חברי הכנסת, אני יושבת ומסתכלת על חברי, ואני מכירה אותם מהתעשייה הצבאית בירושלים ובמעלה-אדומים, וחושבת לעצמי שאולי הם היו "פראירים" שהם הסכימו לשלם מכיסם להבראת המפעל – חלקם קיצצו שליש ממשכורתם – ולמרות הכול סוגרים להם את המפעל.

מי שחושב שהעברת המפעל לחיפה תשפר במשהו את הייצור, לפי דעתי איננו יודע על מה הוא מדבר. הניסיון של עובדי התעשייה הצבאית בבית-הכרם חסך מאות שעות עבודה ביצירת כל מוצר ומוצר. צבר ההזמנות של תע"ש עומד על 47 מיליון דולר, דבר שמבטיח פעילות מלאה לפחות בשלוש השנים הקרובות.

אדוני סגן שר הביטחון, אני מחזיקה בידי דוח ביניים שהוכן על-ידי גוף בלתי תלוי ששמו "חברת מאגר מוחות", חברה בעלת מוניטין של חברה שבדקת דברים כראוי. בדוח זה נקבע במפורש, כי בדירוג של 20 מפעלי תע"ש, מבחינת הרווח הגלום לשנת 1993, תע"ש-ירושלים נמצאת במקום השמיני עם אפס רווח, לעומת 12 מפעלי תע"ש אחרים שהם בתחום הרווח הגלום השלילי. במלים אחרות: למה הם צריכים לשלם את המחיר?

רבותי חברי הכנסת, כאשר החליטה הנהלת תע"ש על סגירת המפעל בבית-הכרם, היא אמרה שהממשלה כגוף פוליטי לא נוטה לקבל החלטות אלא כאשר הסיטואציה מחייבת זאת. אני בטוחה, חברי חברי הכנסת, שהסיטואציה שאנחנו ניצור יכולה לגרום לכך שמפעל תע"ש בירושלים לא ייסגר.

הטענה כאילו הקרקע בבית-הכרם יקרה מדי, מוכרת לי. אני גם חושבת שהטענה הזאת נכונה, כי הקרקע בבית-הכרם אכן יקרה, אבל אפשר להחליף אותה בקרקע אחרת. מדוע לא הסכימה הנהלת תע"ש – –

חבר הכנסת עמנואל זיסמן, אני צריכה את הקשבתך, כי אתה בקיא בנושא. חבר הכנסת זיסמן.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת זיסמן, חברת הכנסת דליה איציק מעוניינת במיוחד שאתה תשמע אותה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אני תומך בהצעתה.

דליה איציק (העבודה):

האם הנהלת תע"ש גמרה אומר לחסל מפעל על עובדיו רק בשביל לכסות גירעונות של מפעלים אחרים, לא של המפעל הזה, חלילה?

אני מבקשת לשמוע את עמדתך, אדוני סגן שר הביטחון, גם לנוכח העובדה שבידי המפעל הזה הזמנה מהצי האמריקני בהיקף של 22 מיליון דולר, כידוע לך, והמדינה ערבה לפרויקט הזה.

אני שואלת את עצמי, מה נעשה אחרי סגירת המפעל הזה.

אני גם יודעת, חבר הכנסת מוטה גור, עד כמה אתה רגיש למעמדה של ירושלים, ואיזה חלק יש לך בשחרורה של העיר ירושלים. את זה לעולם לא נשכח לך. אני מבקשת ממך: אל תיתן יד לסגירת המפעל הזה. ירושלים בסכנה, יש בה כל הזמן הגירה שלילית, אנשים עוזבים את ירושלים. אני מתחננת בפניך, תעשה הכול כדי שהמפעל לא ייסגר, הוא חשוב מאין כמוהו. תעמיד את הנהלת תע"ש במקומה, תעשו רה-אורגניזציה. אני לא בעד החזקתו של מפעל באופן מלאכותי, אבל אתה יודע שהמפעל הזה הוא מפעל רווחי, ולא מגיע לו שיסגרו אותו.

אני מקווה שהממשלה תעשה הכול כדי לשמור על המפעל, במיוחד מפעל שנמצא בירושלים, שתעשה רה-אורגניזציה, מבחינתי, ובלבד שתשמור אותו במקומו.

אני סבורה שאנחנו צריכים להיות רגישים יותר לנושאים החברתיים העומדים על סדר-היום, וזה נושא חברתי שכרוך גם בנושאים ביטחוניים אחרים. אני מודה לך על ההקשבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחברת הכנסת דליה איציק. אני מזמין את כבוד סגן שר הביטחון.

סילבן שלום (הליכוד):

איפה ראש הממשלה?

קריאות:

הנה הוא יושב פה.

היו"ר ד' שילנסקי:

ראש הממשלה היה במחשבה שלך, ומייד שחשבת עליו הוא הגיע.

סגן שר הביטחון מ' גור:

כבוד היושב-ראש – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

רק רגע. אני ארגיע את הציבור המתרגש על מנת שיוכל לשמוע אותך. בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

חברי הכנסת, יש בידי מקבץ של נתונים, הנתונים זהים, המסקנות כנראה שונות. ומכיוון שאני לא סבור שיהיה טעם להיכנס כאן לפרטי פרטים כלכליים, או לוויכוח מספרי כזה או אחר, ומכיוון ששנינו רוצים אותו דבר, אני מציע שנעביר את זה לדיון מפורט לוועדת העבודה והרווחה, מפני ששם השאלה האישית של האנשים תעלה על הפרק בצורה יותר מרוכזת, והחברה תצטרך לבוא ולהשיב על השאלה מדוע היא מעדיפה את הפתרונות שלה.

דליה איציק (העבודה):

הייתי רוצה לשאול אותך, אדוני סגן שר הביטחון, אם אתה מתנגד לכך שההצעה תועבר לוועדת החוץ והביטחון, או אולי לוועדת הכספים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני חושב שהוועדה הכי מתאימה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני סגן שר הביטחון, תרשה לי. בהתאם לסדר הטוב – – –

דן תיכון (הליכוד):

נקבע שזה יועבר לוועדת הכספים.

היו"ר ד' שילנסקי:

רבותי, רק רגע, אני מבקש שנעבוד בצורה מסודרת. אדוני סגן שר הביטחון מציע ומסכים שהנושא יעבור לוועדה. ומאחר שיש הצעות להעביר לוועדות מספר, נלך לפי הסדר הטוב והנושא יעבור לוועדת הכנסת שתחליט לאיזו מן הוועדות זה יועבר.

סגן שר הביטחון מ' גור:

בבקשה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני סיים את דבריו?

סגן שר הביטחון מ' גור:

כן. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

נחכה עד שתואיל לשבת במקומך, כדי שתוכל להצביע.

אשאל עכשיו באופן פורמלי את חברת הכנסת, אם היא מסכימה שהצעתה תעבור לוועדה.

דליה איציק (העבודה):

כן. אני חושבת שאין בינינו חילוקי דעות – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אם אין חילוקי דעות, ועדת הכנסת תחליט.

דן תיכון (הליכוד):

לוועדת הכספים, ישר.

דליה איציק (העבודה):

לוועדת הכספים. גם סגן שר הביטחון מסכים שזה יועבר לוועדת הכספים.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם סגן שר הביטחון מסכים להעביר לוועדת הכספים – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

מסכים.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם יש הסכמה, נצביע. מי בעד העברת ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת דליה איציק בנושא: ההחלטה הסופית על פירוקה של התעשייה הצבאית בירושלים – לדיון בוועדת הכספים? נא להצביע.

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 26

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

26 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת דליה איציק בנושא: ההחלטה הסופית על פירוקה של התעשייה הצבאית בירושלים, עוברת לוועדת הכספים.

הודעת הממשלה על החלטתה לצרף שר נוסף לממשלה

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, הסעיף הבא בסדר-היום הוא הודעת הממשלה בעניין צירופו של שר נוסף לממשלה. אני מזמין את כבוד ראש הממשלה למסור את ההודעה.

ראש הממשלה י' רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, על-פי סעיף 18 לחוק-יסוד: הממשלה, אני מתכבד להודיע לכנסת, כי הממשלה החליטה על צירופו של חבר הכנסת ד"ר אפרים סנה לממשלה בתפקיד שר הבריאות.

בלי להרבות מלים אומר: זה האדם הנכון לתפקיד הנכון בזמן הנכון.

גדעון פת (הליכוד):

בממשלה הלא-נכונה.

ראש הממשלה ושר הביטחון י' רבין:

אבקש את אישורה של הכנסת להודעה זו, כחוק.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לכבוד ראש הממשלה.

חברי הכנסת, ועדת הכנסת החליטה שהדיון יהיה במסגרת של הודעת סיעות, חמש דקות לכל סיעה. סיעת העבודה וסיעת הליכוד יקבלו עשר דקות כל אחת.

ראשון המשתתפים בדיון, יש לי הכבוד להזמין את חבר הכנסת דן תיכון, שסיעתו כיבדה וזיכתה אותו בעשר דקות. מכל הסיעות הוא קיבל את הזמן המרבי.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

רק רגע. קיבלת הרבה זמן, אבל צריך שישמעו אותך. תחילה אבקש מהציבור להירגע. אודה לשרה אורה נמיר אם היא תשב. חבר הכנסת אורי אור תפס את ידה ולא נותן לה לשבת. אודה גם לשר יוסי שריד אם ישב, כי חתן האירוע בוודאי רוצה לשמוע את דבריו של חבר הכנסת דן תיכון. נכון?

אפרים סנה (העבודה):

נכון.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אפרים הוא האיש הנכון במקום הנכון בתפקיד הנכון בממשלה לא-נכונה.

אנחנו נצביע נגד הודעת ראש הממשלה בגלל קריסתה והתמוטטותה של מערכת הבריאות, ובמיוחד קופת-חולים. רואים אנו צורך למנות מיידית מפרק, כונס נכסים מפעיל, שידאג לבריאות הציבור ולא לבריאות ההסתדרות, ולא לבריאות הממשלה, יגייס משאבים, יממש את – –

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

כונס נכסים לממשלה.

דן תיכון (הליכוד):

– – רכוש ההסתדרות, ויזכה גם לסיוע מן הממשלה. לאלה שלא זוכרים, המשבר הגדול הראשון של קופת-חולים אירע ב-1986. נחתם הסכם שעל-פיו נפרסו חובות הקופה עד שנת 2004.

משה נסים (הליכוד):

דן, זה הסכם הבראה מס' 1. בינתיים כבר יש מס' 38.

דן תיכון (הליכוד):

לאלה שאינם זוכרים, לא חלפו שנים רבות, היו בחירות ב-1992. כבר חלפו שנתיים מאז 23 ביוני 1992. האווירה היתה דומה. גם אז היתה ססמה: הקופה במשבר קשה ביותר, הקופה קורסת – להחזיק מעמד עד מוצאי יום הבחירות.

ואכן, הדבר הראשון שעשתה הממשלה החדשה, היא נתכנסה באותו יום שבו זכתה לאמון והחליטה על תוכנית הבראה נוספת לקופת-חולים. איך קראו, אדוני חבר הכנסת נסים, לתוכנית ההבראה החדשה של קופת-חולים? תוכנית מפנה. הפעם זה יעבוד. הפעם אנחנו מצילים כי הפעם אנחנו יודעים מה לעשות. אומנם אמרנו לעם יום קודם, שבוע לפני כן, או 21 יום לפני כן, שאנחנו ננתק את הזיקה בין ההסתדרות לבין הקופה. אבל למחרת שכחנו.

וראה זה פלא, חלפו שנתיים ימים, ממשלה עתירת הישגים, ואנחנו פעם שלישית במשבר.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דן תיכון, רק רגע. אין הפרעות מאורגנות, אבל הכנסת רוחשת ככורת דבורים. אני מבקש מחברי כנסת שמשוחחים ביניהם לדבר בשקט. אודה לעובדים אם ישבו. חבר הכנסת רן כהן, הציבור זיכה אותך בכיסא בכנסת, תואיל לתפוס אותו, ואז גם חברך ישב על כיסאו. בבקשה. אחזיר לך את הדקה שגזלתי.

דן תיכון (הליכוד):

ביולי 1992, ליתר דיוק ב-13 ביולי 1992, הקופה קורסת. דבר ראשון פונים לוועדת הכספים – זה מזכיר לנו את מה שיקרה בתוך כמה ימים – ומבקשים מן הוועדה, בכוח הרוב הקואליציוני שזה עתה נוצר, להעביר 300 מיליון שקלים לחילוץ של הקופה הקורסת. מבטיחים לנו תוכנית הבראה, תוכנית מפנה. אנחנו, באמצעות הרוב האוטומטי, מעבירים את הכסף. והנה חלפו שנתיים ואנחנו באותו מקום, באותה שעה, אלא שהפעם הגירעון גדול יותר והמצב קשה יותר.

הממשלה את חלקה נתנה. ההסתדרות את חלקה לא נתנה.

סילבן שלום (הליכוד):

מדוע שתיתן, חבר הכנסת דן תיכון?

דן תיכון (הליכוד):

מפני שהיא התחייבה.

סילבן שלום (הליכוד):

תסביר, תסביר.

דן תיכון (הליכוד):

לצערי הרב, כפי שאמרתי, הממשלה עמדה בהסכם, קופת-חולים וההסתדרות לא עמדו בהסכם, ואנחנו עדים לגירעונות עצומים: ב-1991 הסתכם הגירעון ב-500 מיליון שקלים; ב-1992 הוא גדל ל-1.4 מיליארד שקלים; ב-1993 הוא כבר מסתכם ב-1.6 עד 2 מיליארדי שקלים. ממשלה חדשה, קדימות חדשות.

אחד הסעיפים המעניינים ביותר, חבר הכנסת נסים, הוא חובות הקופה למס הכנסה. בדרך כלל, כשנישום לא מעביר את הניכויים האישיים בתוך חצי שנה, 12 חודש, מקסימום 18 חודש, מעקלים ומחסלים את המפעל שלו. שהרי למס הכנסה עיקרון פשוט – לא יותר משנה וחצי. ותראה מה עושים כאן? הקופה לא מעבירה את הניכויים זה תקופה ארוכה. הניכויים הגיעו לסכום של כ-400 ואולי 500 מיליון שקלים. פורסים את זה על שש שנים, כשהחוב צמוד, ללא ריבית. גם אתה וגם אני רוצים להיות אזרחים סוג א'. למה אנחנו צריכים להיות אזרחים סוג ב'?

הבעיה הקשה ביותר היא, שכאשר הממשלה ממלאת את חלקה ונותנת את הכסף, שום סעיף מתוכנית המפנה, מתוכנית ההבראה, לא מתגשם, פשוט לא מתגשם. ההסתדרות, שאמורה היתה להעביר כמיליארד שקלים, פשוט לא מעבירה את חלקה, מעבירה רק חלק, ונוצר גירעון של כ-200 מיליון שקלים.

לפיכך, זה שנתיים אני תובע למנות כונס נכסים מפעיל, כונס נכסים שינתק את הקשר בין ההסתדרות ובין קופת-חולים, שידאג לכך שהכסף שמשלם חבר הקופה באמצעות המס האחיד יעבור במלואו ישירות לקופת-חולים ולא יילקח מעשר לצורך פעילותה של ההסתדרות.

אומרים לנו היום: יהיה כונס מפעיל. אני יכול להבטיח לך, חבר הכנסת נסים, כונס מפעיל מפרק לא יהיה. זו הטעיה. פשוט אומרים לנו: תראו, אנחנו רוצים, אבל השר הזה לא רוצה והשר הזה לא רוצה. והרי מה פשוט יותר מאשר לפנות ביום ראשון, חבר הכנסת סילבן שלום וחבר הכנסת אריאל ויינשטיין, לוועדת הכספים ולבקש מן הוועדה שתאשר עוד 600 מיליון, רק לתקופה של כמה חודשים, אחר כך נעביר עוד 400 ועוד 500 מיליון שקל. הקופה פתוחה ומשלם המסים משלם כסף ומעביר אותו ישירות לקופת-חולים.

אדוני היושב-ראש, לפני יומיים קיים חבר הכנסת רמון מסיבת עיתונאים. אינני יודע מדוע לא זכתה מסיבת עיתונאים זו לתשומת לב. אבל רצוי לשמוע מה אומר חבר הכנסת רמון באותה מסיבת עיתונאים.

חיים רמון (העבודה):

דן תיכון, זה לא יפה להעליב אותי, היא שודרה בטלוויזיה.

דן תיכון (הליכוד):

זה נכון. אני מאשים את עצמי על שלא שמתי לב.

חבר הכנסת רמון, שדיבר במסיבת עיתונאים בתל-אביב, האשים את שר האוצר אברהם שוחט, כי הוא נגוע בשיקולים פוליטיים ביחסו לקופת-חולים. כל מי שהיה מעורב בהידרדרות מצבה הפיננסי של קופת-חולים צריך להסיק מסקנות, צריך להתפטר.

חבר הכנסת רמון אומר לשר האוצר: לך הביתה. הוא גם התכוון לחיים הברפלד ולמנכ"ל קופת-חולים אביגדור קפלן. ועוד מוסיף עיתון "הארץ" וכותב: רמון האשים את שוחט ואת הברפלד בהשתקה בכל הנוגע לגילוי מצבה החמור של קופת-חולים בתקופה שלפני הבחירות להסתדרות. פעם נוספת לפני הבחירות, הססמה אחת: להחזיק מעמד עד 10 במאי. אחר נרתום את הקופה שוב לעטיני אוצר המדינה.

כדי שלא לפגוע במערכת הבחירות של הברפלד, זו היתה הססמה. לדברי חבר הכנסת רמון, רק עכשיו, אחרי 10 במאי, משרד האוצר מזדעק. חבר הכנסת רמון ציין, כי גזר על עצמו שתיקה בכל הנוגע למשבר בקופת-החולים. רמון טען, כי התריע במשך זמן רב על כך שאין סיכוי כי ההסתדרות תעמוד בתוכנית ההבראה לקופת-חולים שנחתמה ב-30 במרס. אף שכלכלני האוצר ידעו את מה שאני ידעתי, ההסכם נחתם משיקולים מפלגתיים – אמר – משיקולים מפלגתיים. הגירעון בקופת-חולים נוצר עקב צורת ניהולה.

והגדיל לעשות חבר הכנסת רמון הבוקר בריאיון ברדיו. לאחר עימות בלתי ישיר עם שר האוצר, מגלה לנו חבר הכנסת רמון את העובדה הבאה: אתם יודעים מדוע ההסתדרות לא העבירה את חלקה? יש להסתדרות באמצעות חברת העובדים מניות ב"כור", 21% מן ההון של "כור" שייכים לחברת העובדים, להסתדרות. שוויין היום, לאחר הירידות הגדולות בבורסה, מסתכם בכ-650 מיליון שקל. את הכסף הזה צריך – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני יודע שכולם רוצים לברך את המועמד לתפקיד שר הבריאות. ראשית כול, אצל יהודים נהוג שמברכים לאחר מעשה. נכון? גם בבית אבא למדת את המנהג היהודי. שנית, אני מציע לכולם, זה מפריע. חבר הכנסת סנה רוצה לשמוע מה שאנשים מדברים, והאנשים שניגשים אליו מפריעים לו לשמוע. אני מבקש מכל המברכים לא להפריע לחבר הכנסת סנה לשמוע. בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אני חוזר ואומר, מספר לנו חבר הכנסת רמון, שבחודש מרס התכנס מוסד שנקרא "שרינו", שרי מפלגת העבודה בממשלה, והדיון עסק במצבה של קופת-חולים. השאלה היתה, מדוע ההסתדרות לא מעבירה את חלקה לקופת-החולים וקופת-החולים מתמוטטת. אמרו השרים, בעיקר שר האוצר: תראו, רבותי, יש לנו אומנם בהסתדרות כ-21% ממניות "כור", ושווי השוק שלהן אז היה כמיליארד שקלים – היום זה כבר ירד ל-650 מיליון שקל, עוד הישג של ממשלת העבודה – בואו ניקח את המניות הללו, נמכור אותן לממשלה, נקבל כמיליארד שקלים, ואותם נשקיע בקופת-חולים. אומר שר האוצר: מה אתכם, הרי הכסף הזה מיועד לצורך השתלטות מחודשת על בנק הפועלים. רבותי, אין מכרז, אין מ.י. נכסים, הכסף שייך להסתדרות. אומר שר האוצר: הכסף של ההסתדרות שיישאר בידה להסתדרות. אנחנו, באמצעות ועדת הכספים, נזרים את הכסף הזה לצורך הצלת קופת-חולים. ההסתדרות לא צריכה להזרים כספים.

רבותי, אם זו לא הטעיה, אם זו לא הונאה – הונאה איומה היא. כל אזרח במדינת ישראל צריך לשאול את עצמו שאלה אחת, לשם מה אני משלם מסים, כדי שהכסף הזה ילך להצלת הקופה, להצלת ההסתדרות? צריך למנות כונס נכסים מידי גם להסתדרות.

רבותי, כשאתה שומע דברים כאלה שמעולם לא היו מקובלים במדינה, ודאי שלא במרוצת 20 השנים האחרונות, אתה שואל את עצמך, בעצם טוהר מידות היכן? טוהר מידות למי? האם צודקת מבקרת המדינה כשהיא אומרת, כמעט בכל עמוד, שקיים חשש לטוהר מידות? רבותי, עם הנושא הזה צריך ללכת למשטרה. זו הונאה, זה ניסיון של הטעיה, זו הטעיית ועדת הכספים, זו הטעיית הכנסת, זו הטעיית הציבור.

אדוני היושב-ראש, ראש הממשלה בא לכנסת כדי להציג חבר חדש. במקום לבוא לכנסת הוא צריך ללכת לנשיא ולהתפטר, לא לבוא לכאן ולבקש למנות שר נוסף במצב משברי. אין לנו אמון בממשלה. הדרך היחידה הפתוחה בפניו – לך לנשיא, תגיש מכתב התפטרות, בחירות חדשות. המשק כורע, קורס, מערכת הבריאות נפלה ואיננה קיימת.

אדוני חבר הכנסת אפרים סנה, אתה עדיין חבר בוועדה לענייני ביקורת המדינה שאני הייתי היושב-ראש שלה. לא הכרתי אותך מקרוב, אבל כמי שמלווה את הכנסת מתחילת שנות ה-70, בעיקר כעובד מדינה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דן תיכון, אני חושב שהפסקתי אותך פעמיים. אני מאריך את זמנך בשתי דקות. אני מחזיר לך את שתי הדקות.

דן תיכון (הליכוד):

אני אעמוד בלוח הזמנים.

לא הכרתי אותך מקרוב בעבודתך בכנסת, שכן עוד מעט קט ימלאו שנתיים לבחירתך. עקבתי אחר אביך, משה סנה, חבר כנסת מצטיין. לא הסכמתי עם דעותיו בשום פנים ואופן, אבל הוא היה פרלמנטר משכמו ומעלה. הוא הכיר את הבית הזה על כל מבאותיו. נאומיו היו מעשה פלא. אני מאחל לך הצלחה בתפקידך.

אתה עומד בפני משבר שאין כמותו. הפתרון לא קל. הדרך הקלה ביותר היא לפנות ביום ראשון לוועדת הכספים ולבקש 600 מיליון שקל ובאמצעות הרוב האוטומטי לקבל את הכסף. זה פתרון כספי שטוב ויאה לתקופה קצרה. המשבר הוא משבר ריאלי נמשך. כל תוכניות ההבראה נכשלו כי הקופה וההסתדרות לא היו מעוניינות בהבראת הקופה. קופת-חולים מספקת שירותי בריאות ל-3.1 מיליוני אנשים, למעלה מ-65% מתושבי ישראל מבוססים בקופה. אנחנו לא רוצים לפגוע בזכויות שלהם. אני פונה אליך ואומר לך, מנו כונס נכסים, מנו מפרק מייד ובזאת תצילו את שירותי הבריאות במדינת ישראל. צריך לנתק מייד את הקשר והזיקה שבין ההסתדרות לקופת-חולים.

זו השעה, זו תהיה שעתך היפה ביותר. כבר ביום ראשון הקרוב אתה קופץ אל תוך המים הקרים. הלוואי שתצליח, אינני בטוח. הממשלה הזאת החליטה ללכת בדרך הקלה באמצעות הזרמת כספים מקופת הציבור. אין לה בוושה. ממשלה שאין לה בוושה לא ראויה להמשיך ולשלוט. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת אלי דיין, חמש דקות. ואחריו – כתוב אצלי סיעת מרצ. אני רוצה להפנות את תשומת לב סיעת מרצ, כדי שלא תהיינה טענות, שאם לא מגישים למזכיר שם של חבר הסיעה, אינני יכול לתת רשות דיבור לסיעה ואני מוחק אותה כשמגיע התור.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, למשרד הבריאות ייכנס, לאחר אישור הכנסת, ד"ר אפרים סנה, חבר הכנסת אפרים סנה, שיהיה שר הבריאות השישי המכהן בתפקיד בעשור האחרון. הוא ייכנס כרופא, כבנם של הורים רופאים, לשעבר קצין בכיר בצה"ל – – –

אברהם בורג (העבודה):

והוא יצא בתור פציינט.

אלי דיין (העבודה):

אתה מאחל לו אריכות ימים ובריאות.

בצה"ל הוא שימש, בין היתר, מפקד אזור הביטחון בדרום-לבנון, ראש המינהל האזרחי ביהודה ובשומרון ובתפקידים נוספים. אין ספק, חבר הכנסת אפרים סנה, חברנו היקר, שהניסיון הרב שרכשת יעמוד לך בבואך לטפל באחד המשברים הקשים במערכת הרפואה הציבורית.

כמובן, בשם חברי לסיעה, בשם חברי הקואליציה, ואני בטוח גם בשם חברים שאולי היום באופן פורמלי יצביעו נגד משיקולים אלה ואחרים – אני יודע משיחות שהיו לי עם הרבה חברי כנסת, גם מהאופוזיציה, שאמרו לי שנבחר האיש המתאים, בעל הכישורים, שיש לו הרבה קרדיט גם מצד חברי הכנסת וגם מצד הציבור, שהוא יעשה עבודה נפלאה ויצילנו מהמשבר הזה שנמצאת בו מערכת הבריאות.

שמענו כאן חלק מההתקפות על מערכת הבריאות. אבל אני רוצה לומר לחבר הכנסת אפרים סנה, יש לנו מערכת בריאות נפלאה במדינת ישראל. כולנו צריכים להיות גאים בה. היא נמצאת במשבר, אבל בואו נסתכל על ההישגים של המערכת הזאת. ההוצאה הלאומית הגולמית לבריאות היא סבירה, כ-8% מהתל"ג. יש לנו רפואה ציבורית שוויונית, מתקדמת. היא נמצאת בכפר, במושב, בקיבוץ, בשכונה; בכל מקום יש נגישות אליה. עוד מעט כל אזרחי ישראל יהיו מבוטחים, וגם מי שאינם מבוטחים מקבלים היום טיפול ולא מזניחים איש.

אני אומר, הלוואי שהיו לנו הישגים במערכת החינוך כפי שיש לנו במערכת הבריאות. במערכת החינוך עדיין יש לנו פערים גדולים, בהרבה מקומות, בבת-ספר מסוימים, תלמידים אינם מגיעים לבגרות, ואילו כאן יש לנו מערכת בריאות טובה, מתקדמת, שנותנת שירותים טובים, שהיא גם ציבורית ושוויונית.

אני בטוח שחברנו, חבר הכנסת אפרים סנה, שיש לו רגישות חברתית, שמעורה בעם, ידאג, גם לאחר חקיקת חוק ביטוח בריאות ממלכתי וגם כשאנחנו נמצאים במשבר הזה, שהמערכת הזו תישאר טובה, תשתכלל, תמשיך להיות שוויונית, שלא יהיו בה פערים, כפי שיש לנו, לצערנו, בתחומים אחרים.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת דן תיכון, שההתקפה שלו על המערכת הזו איננה מוצדקת. אני בטוח שגם בעלי קופות-החולים, בכללם ההסתדרות הכללית, ישתתפו בהבראה וימכרו נכסים. כך הם התחייבו, והם יעשו זאת.

משה נסים (הליכוד):

חבר הכנסת חיים רמון סירב למכור נכסים של ההסתדרות.

אלי דיין (העבודה):

אנחנו צריכים לתת קרדיט לחבר הכנסת רמון. הוא אמר: אני עדיין לא קיבלתי את התפקיד, תנו לי הזדמנות להיכנס.

דן תיכון (הליכוד):

אתה לא נותן לו להיכנס בכלל. איזה קרדיט? סגרת את הדלת.

אלי דיין (העבודה):

הוא ייכנס, הוא ייכנס.

דוד צוקר (מרצ):

אנחנו מקבלים קרדיט. כניסה אנחנו לא מקבלים.

אלי דיין (העבודה):

אנחנו הודענו שאנחנו מקבלים את רצון הבוחר. הוא ייכנס, ואני בטוח, כפי שהוא הצהיר, שהוא ישתתף, ההסתדרות היא אחראית והיא תשתתף בהבראה.

משה נסים (הליכוד):

מכספי הציבור.

אלי דיין (העבודה):

לא צריך למהר וללכת לצעדים קיצוניים של כונס מפעיל, שזה צעד חיוני, אלא לתת לו הזדמנות ולגייס כמה מאות מיליונים מההסתדרות כדי להשתתף בעניין הזה.

משה נסים (הליכוד):

איך?

אלי דיין (העבודה):

איך? על-ידי מכירת נכסים וכו'. אבל צריך לזכור דבר אחד, הכסף שהממשלה נותנת, שהכנסת מאשרת, או ועדת הכספים, אינו לקופת-חולים. זה לבריאות העם. צריך לומר את האמת. קופת-חולים הכללית מבטחת היום למעלה מ-70% מהאוכלוסייה.

משה נסים (הליכוד):

בריאות העם? הלוא הכספים הלכו להסתדרות. אלה דברי הבל.

אלי דיין (העבודה):

כמו שהמדינה משתתפת בתקציב החינוך, בתקציב הביטחון, כך היא משתתפת בבריאות.

אני רוצה לסיים ולומר, אני קורא לחברי הכנסת – היום זו שעת רצון, גם שעת משבר, עת צרה היא וממנה ניוושע – להתעלות היום ולהצביע, לתמוך בחבר הכנסת אפרים סנה ולתת בו אמון; לתת לו את הקרדיט כדי שיוכל לגרום לכך שמערכת הבריאות תהיה מערכת טובה ותשמור על העיקרון היפה שהיה נר לרגלנו בעשרות השנים האחרונות, של רפואה ציבורית שוויונית. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת יאיר צבן באדרת של חבר הכנסת ולא באדרת של שר. לכן אני מפנה את תשומת לבך לכך שגם סיעתך הקציבה לך לא יותר מאשר חמש דקות.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

זה מה שהיה לה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מינויו של חבר הכנסת אפרים סנה לכהונת שר בממשלת ישראל, שר הבריאות, מזמנת לנו הזדמנות שלא נחמיצנה לומר מקצת שבחיו שלו בפניו, לומר דברים בזכות בית אביו ואמו שם עוצבה וגובשה אישיותו, ואף לומר כמה מלים על הזירה אשר אל תוכה הוא נקלע ובתוכה הוא מתייצב.

מקצת שבחיו של אפרים סנה, אני מודה, לא בראייה אובייקטיבית אלא בראייה אישית, לאחר היכרות של 42 שנה בלבד. ראיתי כיצד הנער עולה וצומח ומתבגר ומתחשל, ממשיך את מורשת אביו כראש המפקדה הראשית של "ההגנה", ממלא תפקידים ביטחוניים מהמעלה הראשונה, ובהצלחה. ראיתי כיצד מתגבשים תבונתו, דבקותו במטרה, מסירותו, חריצותו, נועם הליכותיו.

אפרים סנה הוא תבנית נוף מולדתו ותבנית רוח בית-אמא ובית-אבא, זיכרונם לברכה. בבית הזה הוא ספג את הנכונות להיות שרת של הציבור, שרת של החברה, את האומץ להחזיק בדעתך, בערכים שאתה מאמין בהם, גם כאשר הרוחות מנשבות בכיוון הפוך, לשחות נגד הזרם, השאיפה לראות את התמונה בכליותה, לראות את העיקר ולכפוף אליו את הטפל.

אפרים סנה נושא על כתפיו מורשת בית-אבא כבדה, מורשת מדינית, מורשת רעיונית. צלחה דרכו והוא מצטרף לממשלה אשר מגשימה, הגם באיחור רב, משאת נפש לאומית וגרעיני תפיסה מדינית שמשה סנה נתן להם ביטוי מייד לאחר מלחמת ששת הימים.

הנה הגרעין הקשה: "סיפוחים ישחיתו את פנינו הלאומיים. יש לנו דמות של עם הקם לתחייה במולדתו העתיקה, של עם החוזר מנדודיו לביתו ההיסטורי. הסיפוחים יעטו עלינו דמות של עם המדביר תחתיו עם אחר, או של שבט כנעני המתפשט עד כדי היבלעות במרחב השמי. ואנחנו הרי לא באנו להשתלט, גם לא להישלט, לא להטמיע, גם לא להיטמע, אלא לחיות כאן בשכנות טובה עם הסביבה הערבית". וזאת כל התורה כולה על רגל אחת.

אפרים סנה גדל בבית שבו לצד החתירה לשלום והדאגה לביטחון פיעמה רוח טובה של מאבק על דמותה של החברה הישראלית, כדי שתהא זאת חברה צודקת, נאורה ושוויונית.

אפרים סנה נכנס לתפקידו בשעה קשה מאוד למערכת הבריאות. הוא זקוק להרבה איחולים, להרבה עזרה, לעצה טובה, והוא צריך להיזהר מעצות רעות.

השי שהבית הזה יכול להעניק לחבר הכנסת אפרים סנה בהתמנותו לתפקיד שר הבריאות הוא שי אחד גדול ויקר – לחוקק במהירות חוק ביטוח בריאות ממלכתי.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אתם מונעים את זה.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

יש מי שמכין לו חבילת שי אחרת – בדמות מפרק זמני וכונס נכסים לקופת-חולים.

משה נסים (הליכוד):

זה השי הטוב ביותר שאפשר להעניק לשר הבריאות.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

חבילת שי זו, חבר הכנסת נסים, עלולה להתגלות כחבילת נפץ שתהיינה לה השלכות מאוד מסוכנות על המערכת כולה.

אדוני היושב-ראש, מה נאחל לאפרים סנה, לנו ולעם ישראל כולו? כי בימי כהונתו זאת כשר בריאות יצליח לא רק להבריא את מערכת הבריאות – וזהו אתגר אדיר, והנתונים להתמודדות אתו כרגע הם נתונים קשים מאוד – אלא גם שיגיע במהלך כהונתו לחתום על הסכמים של שיתוף פעולה בתחום הבריאות עם כל שכנותינו, הסכמים שיעמדו בחותם השלום ויפרצו ערוצים נוספים לקשרים שלנו עם הסביבה הסובבת אותנו, ובין השאר גם לגבי תעסוקתם של רופאים עולים אשר הגיעו באלפיהם.

שלום, ביטחון, רגיעה, תיקונה של החברה, קליטתה של העלייה – זהו קו האופק, שאליו נחתור כולנו יחד בממשלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת יגאל ביבי, ואחריו, כתוב ברשימה שלפני – נציג ש"ס. כפי שכבר הודעתי קודם לכן, אם אין שם של חבר הכנסת הסיעה מפסידה את רשות הדיבור. אם נציג ש"ס לא יהיה – חבר הכנסת משה פלד.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לברך מכל הלב את ד"ר אפרים סנה על מינויו. נראה לי שניסיונו, הידע, המקצועיות שלו, ההצלחות שלו בתפקידים שמילא בעבר, יתרמו רבות למערכת הבריאות, הזקוקה כל כך לשר.

חבל מאוד שיש משרדי ממשלה אחרים, ובעיקר משרד הפנים, שאינם מאוישים בשרים. עיריות שובתות, הסקטור הערבי שובת כבר ארבעה שבועות. אשפה נערמת, משכורות לא משולמות, ושר פנים אין. טוב לפחות שהתמנה עכשיו שר הבריאות.

אני פונה אל השר החדש: חוץ מבעיות הבריאות, השבוע היה חולי במערכת הפוליטית. אני חושב שזו הפעם הראשונה בתולדות עם ישראל, כנסת ישראל רצתה לחוקק חוק מפלה, חוק של אפליה, של קיפוח. ואני שמח שנפגשנו עם הגורמים הפוליטיים השונים והם אמרו שלא ייתנו לחוקק חוק מפלה. בשם סיעת המפד"ל אני רוצה להביע את הזעזוע העמוק שלנו, כיצד בכלל יכולה היתה ועדה להניח מסמך שבו יהיה כתוב, שרק מי שיש לו רוב בגוף מסוים יקבל הקצבות. גם אם לגוף בוחר יהיו 46% הוא לא יקבל אגורה אחת וכל המוסדות שהוא בנה ב-70 שנה ייסגרו.

ומעניין שזה בא דווקא מקבוצה שכל החיות שלה נובעת מכך שהיא דוגלת בזכויות האדם ובזכויות האזרח. חוצפה שאין דוגמתה. באים אנשים ואומרים לנו מפורשות בוועדה של הכנסת, בלי בושתי פנים: לא הלכתם אתנו, לא תמכתם בנו, אז אנחנו נחסל אתכם. ודווקא את הפרוטוקול הזה של הוועדה אני רוצה להוציא ולהפיץ לכל עם ישראל. בכנסת ישראל רצו גורמים מסוימים לחוקק חוק שיחסל בתי-אבות שהוקמו במשך שנים, שיחסל מעונות-יום, שיחסל תנועות נוער, שיחסל עשייה של עשרות שנים, משום שלא הלכנו אתם. זו רמה נלוזה, רמה של חוצפה. ואני שמח שיש עוד אנשים הגונים במערכת הפוליטית שאמרו: אנחנו לא ניתן שהדבר הזה יהיה.

אם כן, לא רק הבראה של המערכת הרפואית, אלא צריך להבריא גם את המערכת הפוליטית.

אני רוצה לאחל לך הצלחה. תנועתנו, תנועת הציונות הדתית, שהיא תנועה שדנה לגופם של עניינים – אנחנו נהיה לך לעזר. ואני בטוח שהמערכת הזאת תהיה ברמה הרבה יותר גבוהה תחת כהונתך.

הצלחה ובריאות, לכל המערכת, ואני מקווה שעכשיו עם ישראל ייחנה משר בריאות שיוכיח את עצמו.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת יגאל ביבי. יש כאן נציג של ש"ס?

פיני בדש (צומת):

אין שינוי, אין אף אחד.

היו"ר ע' עלי:

כעת הגיע תורו של חבר הכנסת משה פלד, בבקשה. ואחריו – חבר הכנסת מנחם פרוש.

משה פלד (צומת):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת אפרים סנה הוא אכן הבחירה הנכונה והמתאימה לתפקיד שאליו הוא מיועד. אלא שיש לי חשש גדול, שאפילו מינויו של אפרים סנה לא יוכל לעצור את הממשלה מההובלה הכושלת והשלומיאלית של התהליך המדיני. יתירה מזאת, יש לי חשש גדול נוסף, כי למרות המינוי המוצלח הזה, את מערכת הבריאות, ובראשה את קופת-חולים, לא יעלה בידי הממשלה – ולא בידך, ד"ר אפרים סנה – לתקן ולהעלות על פסים נכונים וישרים.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת פלד, כאן קוראים לחברי הכנסת בכינוי אחד: חבר הכנסת אפרים סנה.

משה פלד (צומת):

ראש הממשלה קרא לו: ד"ר אפרים סנה.

היו"ר ע' עלי:

ראש הממשלה, לו היה עומד כאן על הדוכן, הייתי מתקן גם את דבריו ואומר לו: אתה יכול לציין שהוא דוקטור, אבל – – –

משה פלד (צומת):

חבר הכנסת ד"ר אפרים סנה.

המעשה הנכון שהיה צריך להיעשות ברגעים הקשים הללו, נוסף על מינוי שר, שיהיה המוצלח והמתאים ביותר, הוא הליכה לבחירות חדשות, למען יכריע העם איזו ממשלה הוא רוצה להעמיד בראשו.

בנוסף ובמקביל למינוי שר בריאות חדש, צומת תובעת להקים ועדת חקירה ממלכתית ובלתי תלויה, כדי שתחקור ותמצא את האשמים ואת האחראים למחדל הכלכלי האדיר שאליו הגיעה קופת-חולים, ומה נעשה עם כספי הציבור שהוזרמו לקופה החולה, הנראית כחבית ללא תחתית.

רק ועדת חקירה ממלכתית תוכל למצוא ולתת פתרונות נאותים למצב הלא-בריא שאליו הגיעה מערכת הבריאות במדינת ישראל.

אמנע בהצבעה על הודעת ראש הממשלה. ואבקש ממך, ידידי, חבר הכנסת אפרים סנה – ובוועדת החוץ והביטחון למדתי להכיר אותך כאדם רציני, מקצועי ומעמיק – אל תיקח את הצבעתי אישית.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. חבר הכנסת מנחם פרוש, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת תופיק זיאד, ואם הוא לא יגיע – חבר הכנסת אלכס גולדפרב.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, גם אם סיעתנו איננה שותפה בקואליציה, אנחנו נצביע בעד מינויו של ד"ר אפרים סנה לתפקיד החשוב של שר הבריאות. מהרגע שהעלו את שמו של ד"ר סנה כמועמד לתפקיד שר הבריאות, אינסטינקטיבית אמרו כל מי ששמעו על זה, כי הוא האיש הנכון במקום הנכון. ונכון הוסיף ראש הממשלה – שנמצא בתסבוכת מאוד מאוד עגומה – שזה גם בזמן הנכון. ומצפים ממך הרבה. ואני מקווה שתמלא מה שמצפים ממך.

כולנו יודעים שבכל תפקיד מהתפקידים השונים שמילא ד"ר סנה הוא הוכיח את עצמו – בכשרונותיו ובדבקותו בכל משימה שהטילו עליו; וכן בעירנותו, במסירותו, בעקביותו וביחס הרציני והשקול שהעניק לכל נושא ונושא שהיה עליו לטפל בו.

לא לחינם הוסיף ראש הממשלה, שד"ר סנה מתמנה בזמן הנכון. אין ספק בכך.

מערכת הרפואה נקלעה לתקופה קשה, הגיעה עד משבר, והמשבר שפרץ לא פרץ בפתאומיות. זאת הצטברות של סיבות מסיבות שונות.

המכה בפטיש למשבר שפרץ היה, ללא כל ספק, העובדה שבמערכת הבריאות התערבבו נושאים צדדיים במגמה לבצע מהפכות שלא היה להן כל קשר ישיר למערכת הרפואה. ניצלו את מערכת

הרפואה כקרב קפיצה להגיע ולבצע את המהפכות שחתרו לבצע, שיסללו את המסילות בכיוונים מפלגתיים ואישיים, מגמות ומטרות נסתרות שחתרו לבצע, כדי שיקצו את כנפיהם של האישים והחוגים העומדים להם כמכשול בדרך להגיע למה שהם מתכוונים להגיע.

דברי לא יהיו ברורים לרבים מאוד, אבל יבינו אותם אלה שדברי מכוונים אליהם. המהפך בבחירות להסתדרות היה רק הצעד הראשון למהפך שתכננו, למהלך, לעמדה שיהיה בה קרב קפיצה, וכל זאת מתוך מגמה נסתרת לקעקע שורשים עמוקים שהשתרשו ונקבעו בחיים הציבוריים.

כל המגמה לנצל את קופת-חולים כדי להגיע למה שרצו להגיע היה מתוכנן, כי רק על-ידי קעקוע שורשי קופת-חולים מהארגונים הקשורים אליה – המטרה ברורה, המזימה שקופה; לבטל הקיים וליצור מסלול חדש ללא קשר לעבר, ללא כל קשר לארגונים שהיו קשורים אליהם.

כאיש שמלווה את ההסתדרות מאז כינונה בגלל יעדיה החיוניים למען העובדים, ועם כל ההסתייגויות החרפות שהיו בעבר – ברבות השנים חלו שינויים אשר הביאו לשיתוף פעולה ולהתקשרות אגודת ישראל לקופת-חולים. מתוך הקשר הזה ומתוך ההערכה המיוחדת לקופת-חולים, למה שעשתה ולמה שהשיגה והתנאים שהביאו להבנה עם ההסתדרות במילוי יעדיה, למען העובדים – אני חייב לומר, שיש צורך שהחולשים בתנועת העבודה יפקחו עיניהם בעוד מועד למהפך ולא ייחפזו לחזור לשגרה, יבחנו בעין פקוחה השלכות המהפך על כל המערכת הפוליטית. המהפך הזה הסיט את מפלגת העבודה שמאלה שמאלה, והיא שוב איננה אותה מפא"י, מה שקוראים מפא"י ההיסטורית, שהיתה מפלגה סוציאליסטית אבל במידה ובמשקל; היתה מפלגה חילונית, אבל תמיד חתרה למצוא הבנה עם הדתיים.

חבר הכנסת ד"ר סנה, אני רואה בך האיש הנכון במקום הנכון. אתה תתמסר לתפקיד הזה של שר הבריאות, שימלא את יעדיו למען הבריאות ולא כקרב קפיצה, ולא כדי שאפשר יהיה להגיע על-ידו למה שאף אחד לא יודע למה הוא רוצה להגיע; אף אחד מאלה שלא מתמצאים בכל הנושאים האלה. ואנחנו יודעים מה היתה המגמה.

אני רוצה להגיד לך, חבר הכנסת ד"ר סנה, כשאתה מקבל כעת את התפקיד של שר הבריאות – לנו, ליהדות החרדית יש אינטרס גדול מאוד במשרד הבריאות. יש בתי-חולים דתיים אשר ממלאים את התפקידים הרפואיים במאה אחוז, אבל יש להם ייחוד בזה שהם משרתים את הציבור החרדי. למשל, אני מייצג את בית-החולים "ביקור חולים", בהיותי יושב-ראש הנהלת בית-החולים "ביקור חולים". אנחנו רוצים שתדע, שמוסד זה הוא לתפארת בירושלים, שהוא מלווה את ירושלים ביגון ובששון, ממלא תפקידים גדולים. אותו דבר – בית-החולים "שערי צדק". אותו דבר – בית-החולים "לניאדו", בנתניה, שהיה החלוץ בכל הסביבה ההיא בהקמת בית-חולים כזה. אנחנו מאוד מאוד מעוניינים בזה שאתה תראה את הבעיות שלהם ואת פתרונן.

לבסוף, אני חייב להגיד משהו אישי. אולי רבים כאן יתפלאו על כך. כשאביך, זיכרוננו לברכה, היה בכנסת, ישבתי לידו כשמונה שנים או יותר, ישבנו זה ליד זה – ואתה יודע שהוא היה אומר לי: אני עובר כל שבוע על פרשת השבוע ויש לי גישה מיוחדת ללימוד מדרש. פעם אחת, בליל ה' בשבט, יום השנה של ה"שפת אמת" – הוא היה ממשפחה של חסידי גור – הוא אמר לי כך: ר' מנחם, הערב זה יום ה' בשבט; איך אני יכול להגיע לאיזה שטיבל להיות בה' בשבט יחד עם החסידים? זה היה אביך, אשר עם כל מה שגלגל והתגלגל ועבר והעביר, המקור נשאר ונשמר אצלו.

אין לי כל ספק שהסגולות המיוחדות שאתה נתברכת בהן, הציבור ייהנה מהן, ואני מאחל לך: עלה והצלח.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת מנחם פרוש. חבר הכנסת תופיק זיאד, בבקשה.

עד שחבר הכנסת תופיק זיאד יגיע לדוכן, אני מבקש לצרף את שפעת ברכותי לבחירתך, חבר הכנסת סנה. כולם כאן דיברו בשבחך. אני חושב שקלעו בתיאור התכונות הישראליות שלך – המקצועיות, היסודיות, החברות. אתה השר הנכון במקום הנכון. אתה מקבל תפקיד קשה, משרד בעייתי, ואני משוכנע שתצליח להתמודד עם זה. מכל מקום, אני גם מצרף את איחולי הלבביים להצלחתך בתפקיד החשוב. בבקשה.

תופיק זיאד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו נתמוך במינויו של חבר הכנסת אפרים סנה כשר הבריאות. אני מברך אותו ומאחל לו הצלחה במשימה הקשה ביותר שמחכה לו במשרד הבריאות ומחייבת הרבה זמן ועבודה קשה וכושר הכרעה לטיפול במצב הקשה בתחום הבריאות. בראש ובראשונה – הצלחה בפתרון המשבר העמוק בקופת-החולים הכללית.

מתברר שהמשבר הזה בקופת-החולים הכללית קשה הרבה יותר ממה שדובר בו עד עכשיו. אנחנו מזהירים שנתנגד לכל מחשבה למנות כונס נכסים. זה לא ייתן תוצאות חיוביות, אלא להיפך. ברור שבבחירות האחרונות קרה מהפך ובעל הבית החדש מתנגד למינוי כונס נכסים ומתחייב שאם הוא ייכנס בצורה מזורזת לתפקידו החדש הוא יטפל בנושא ויש כל האפשרות לפתור את הבעיה הקשה הזאת בקופת-החולים הכללית.

חברי הכנסת, לאחר שנתיים שבהן לא היתה לממשלה הזאת כל התקדמות בבעיות סוציו-אקונומיות, ואפשר להגיד שיש כישלון רציני פה ושם בתחום זה או אחר, ואני מצביע על ההחרפה המתמדת בבעיות האבטלה, השיקום, הסמים ושחיקת השכר, אנחנו השנה הזאת היינו עדים ואנחנו עדיין עדים לשביתות הרציניות במשק לפני כמה חודשים. אני מזכיר את שביתת המרצים באוניברסיטאות, שביתה שנמשכה שלושה חודשים. היום אנחנו עדים לשביתת העובדים הסוציאליים. השביתה הזו נכנסה ליומה ה-42, ואין כל סימן שהממשלה תלך לקראת העובדים הסוציאליים למלא אחר דרישותיהם הצודקות. אי-אפשר שהמצב הזה ימשך עד אין-סוף.

יש עוד שביתה, לא רק שביתת העובדים הסוציאליים אלא שביתת הרשויות המקומיות הערביות, שהיום נכנסה ליומה ה-26, ולאיש לא אכפת. רק מדברים, מדברים, משוחחים פה ושם עם המנכ"ל, עם שר האוצר. 26 ימים, והבעיה לא טופלה כראוי. אני לא יודע, אבל הזיכרון שלי אומר, שלו היתה עירייה יהודית שובתת כמה ימים, כל העולם היה נהפך, כל השרים וכל מנהיגי המפלגות היו רצים לשם כדי לפתור את הבעיה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

למה אתה אומר את זה?

תופיק זיאד (חד"ש):

הרשויות המקומיות הערביות מהוות שליש מהשלטון המקומי בארץ.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

היתה שביתת רעב. מה אתה מדבר?

תופיק זיאד (חד"ש):

מה הסיבה לשביתה? לפי המספרים לשנת 1993, ממוצע התקציב ברשויות המקומיות היהודיות הוא 2,277 שקל לנפש, וברשויות הערביות – רק 1,047 שקל. זאת אומרת, פי 2.2 פר נפש ברשויות המקומיות היהודיות לעומת הרשויות המקומיות הערביות. גם המענקים, לפי הסטטיסטיקה לשנת 1993, ברשויות המקומיות היהודיות הסכום הוא 968 שקל לנפש, וברשויות המקומיות הערביות רק 295 שקל לנפש. זאת אומרת, ברשויות המקומיות היהודיות המענקים הם פי 3.3 לעומת הרשויות המקומיות הערביות.

אני מדבר על תקציב רגיל. הפער גדל והולך, ושם קבור הכלב. זאת הסיבה העיקרית לכך שהרשויות המקומיות הערביות נמצאות בגירעון גדול, וזה חוזר על עצמו כל כמה חודשים. אין טיפול שורש. הממשלה לא מתכוונת לתת לנושא טיפול שורש. כל הדיבורים על שוויון וכיוצא באלה דברים, דבר מהבטחות שניתנו לא מומש.

באה ועדת-סוארי, ואנחנו שומעים שוועדת-סוארי זו רק ססמה. ועדת-סוארי חידשה בזה שהיא קבעה קריטריונים לכל הרשויות המקומיות, היהודיות והערביות, אבל עכשיו מנסים להוציא את הרשויות המקומיות הערביות מכל הקריטריונים של ועדת-סוארי. זאת אומרת, הנצחת הפער, הנצחת האפליה של הרשויות המקומיות הערביות. אני לא יודע עוד כמה שנים זה יימשך, למרות כל הדיבורים על השוויון.

כל מה שמבקשות הרשויות המקומיות הערביות הוא לשלם מייד שליש מסכום הגירעונות, שמגיע ל-140 מיליון שקל. אנחנו לא מבקשים את כל הסכום, רק שליש, שישלמו מייד 50 מיליון שקל לרשויות המקומיות הערביות כדי להתגבר חלקית, רק חלקית, על הגירעונות. אנחנו מבקשים בקשה צנועה מאוד, שתקום ועדה שתורכב מנציגי משרד האוצר, משרד הפנים והוועד הארצי של הרשויות המקומיות הערביות, והיא תלמד את הנושא בתוך חודשיים-שלושה חודשים ותקבע תוכנית לשנתיים, שלוש, אפילו ארבע שנים, אבל שתקבע תוכנית להחיל את ההמלצות וההחלטות של ועדת-סוארי, שהממשלה קיבלה את המלצותיה בקשר לרשויות המקומיות הערביות.

בעיית השוויון היא הבעיה העיקרית, ולפני שנתיים הממשלה הזאת דיברה הרבה על השוויון. אבל איפה השוויון? היתה איזו פריצה בתקציבי הפיתוח, שבאה מאוחר מדי ומעט מדי. אנחנו רוצים לא רק פריצה, אנחנו רוצים לראות את האור בקצה המנהרה. איפה האור בקצה המנהרה? בואו נדבר על האור, בואו נקבע לוח זמנים. זאת כל הבקשה מהממשלה, ממשדד האוצר, ממשדד הפנים ומהכנסת. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת תופיק זיאד. חבר הכנסת אלכס גולדפרב, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע.

אלכס גולדפרב (יעוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לא היתה יכולה להיות בחירה מוצלחת יותר. זו אחת ההחלטות היותר טובות של ראש הממשלה.

אבל תראו, חברי חברי הכנסת, במעמד נכבד זה, כשבחרים שר חדש לממשלה, שר חשוב, ולא כל אחד היה נכנס לנעליים של שר הבריאות בימים אלו, חבריו העתידים לממשלה לא נמצאים. כל כיסאות הממשלה ריקים. אם זאת התייחסות ממשלת ישראל לדברים רציניים – – –

תופיק זיאד (חד"ש):

יושב כאן שר הבריאות.

היו"ר ע' עלי:

המיועד.

אלכס גולדפרב (יעוד):

אומנם יש החלטת סיעה להצביע בעד מינוי חבר הכנסת סנה, ואנחנו מאחלים לו הצלחה, אבל עם זה אנחנו מביעים מחאה, ולו היה אפשר להצביע פעמיים – היינו מצביעים נגד ממשלת ישראל. בושה לכם, חברי הממשלה.

אדוני השר שריד, היחיד שנמצא כאן. אני מבקש שתעביר את מחאתי לראש הממשלה. לא ייתכן שבמעמד נכבד כזה לא יהיו כאן כל השרים, וזה מבייש אותנו ומבייש אתכם.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני אעביר לו את זה בשמך.

אלכס גולדפרב (יעוד):

תודה רבה.

השאלה היא, אם מדינת ישראל צריכה שר בריאות. אני שומע את זה כחלק מעניינה של האופוזיציה. במשך כמעט שנתיים אנחנו קוראים לראש הממשלה שלא לרכז תיקים אצלו במשרד ראש הממשלה, והיום באים חברי ואומרים: האיש בסדר, אבל אנחנו נצביע נגד. לא נראה לי העניין הזה.

לכן, סיעת יעוד החליטה להצביע בעד, כי הבחירה הזאת של ראש הממשלה היא הבחירה הטובה ביותר שיכולה להיות. אני מאחל לראש הממשלה הרבה החלטות טובות מהסוג הזה.

חבר הכנסת סנה, לקחת על עצמך תפקיד קשה מאוד. הבעיות התחילו לפני שנכנסת לתפקיד. אנחנו מקווים שראש הממשלה לא רק בחר בך ועזב אותך לנפשך, אלא הוא גם יעמוד לצדך, כי בלעדיו הכישלון מובטח. אם הממשלה לא תעמוד לצדך ותעשה את מה שמוטל עליה, עם כל הכישורים שלך – אתה לא תצליח.

מדינת ישראל ועם ישראל זקוקים לשר בריאות חזק שידע לעמוד על שלו למען הבריאות, ואני מקווה שהוא גם יבריא את הבריאות. אני מאמין בך, אדוני, שאתה גם תצליח, ואנחנו מאחלים לך הצלחה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת אלכס גולדפרב. חבר הכנסת טלב אלסאנע, ואחריו – חבר הכנסת יוסף בא-גד.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לברך את חבר הכנסת אפרים סנה על המינוי לתפקיד שר. כרופא, ככירורג, אני מאמין שהוא יצליח לעשות את הניתוח הדרוש למערכת הבריאות במדינה, וכולי תקווה שאכן חוק ביטוח בריאות ממלכתי יהיה המתנה המתאימה לרגל המינוי החדש, וזה יהיה הסיוע הרב לך בתפקידך. אני מאחל לך הצלחה, ואנחנו בוודאי נתמוך במינוי זה.

זאת לעומת תמיכה אחרת שאנחנו נתנו לממשלה, עם תחילת כהונתה, וזה כחלק מן הגוש החוסם. תמיכה זו היתה מותנית בשני תנאים ברורים: א. קידום תהליך השלום; ב. קידום השוויון למגזר הערבי, אשר סבל מעוול, מקיפוח ומאפליה במשך עשרות שנים. קיוונו שאכן ההתחייבויות שניתנו לנו בכתב על-ידי הממשלה, על-ידי השר שחל מטעם מפלגת העבודה, ימומשו.

תהליך השלום מתקדם, אם כי בצורה צולעת, לצערי הרב, ולאחרונה אנחנו רואים שממשלת ישראל הופכת את השטחים של "עזה ויריחו תחילה" לבתי-סוהר גדולים, כשמדי שבוע, ולפעמים אפילו מדי יום, היא מחליטה על סגר ועוצר ביריחו ואוסרת על הכניסה והיציאה משם. לדעתי, צריך לפתח מחשבה אחרת, גישה אחרת, ולהתייחס לפלשתינים בתוך השטחים, בעזה ויריחו, כאל שכנים ולא כאל אנשים הנתונים תחת כיבוש, כשמדי פעם אנחנו צריכים "להראות שרירים", שאנחנו השולטים שם, ולמנוע את כניסתם, ואפילו להוציא צווי איסור כניסה מינהליים נגד – – –

שאלו יהלום (מפד"ל):

מה זה קשור לשר הבריאות?

טלב אלסאנע (מד"ע):

אתה יכול לשבת בשקט? אולי תשב בשקט?

שאלו יהלום (מפד"ל):

אני לא אשב בשקט. אתה מנצל את נושא הבריאות לנושא של – – –

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני אגיד מה שאני רוצה. אל תפריע לי, בבקשה.

הנושא החשוב לנו, הערבים בתוך מדינת ישראל, הוא נושא השוויון. לזה ייחלנו שנים רבות.

שאלו יהלום (מפד"ל):

דבר לעניין.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אחד הנושאים החשובים מאוד, שממשלת ישראל התחייבה לפעול למימושו ולקידומו, הוא נושא ההקדש המוסלמי. רק לפני כשמונה חודשים עלו טרקטורים של חברת "חלמיש" על בית-קברות מוסלמי, שנקרא סלמה.

הי"ר ע' עלי:

ביפו, נכון?

טלב אלסאנע (מד"ע):

ביפו. לאחרונה החלו לאיים על בית-קברות מוסלמי אחר.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, מה זה קשור למינוי שר הבריאות?

טלב אלסאנע (מד"ע):

אם אתה לא יודע מה זה קשור, יש לך בעיה בתפיסה. לא זה הזמן להסביר לך מה זה קשור. זה אכן קשור למדיניות הממשלתית הכוללת, זה קשור לתמיכה שלנו במפלגת העבודה. אם אתה לא יודע, יש לך בעיה, ותגיד ליושב-ראש הסיעה שיסביר לך.

שאול יהלום (מפד"ל):

זה לא קשור לנושא הבריאות, זה לא קשור למינוי שר הבריאות.

הי"ר ע' עלי:

חבר הכנסת שאול יהלום, ההערה שלך נרשמה. זכותו של הנואם לדבר על כל נושא שהוא חושב לנכון לדבר עליו בהקשר של הודעת הממשלה.

שאלו יהלום (מפד"ל):

הוא כבר עבר את זמנו.

היו"ר ע' עלי:

סלח לי, הוא לא עבר. אם עבר, זה עניין שלי. אני אומר לך שהוא לא עבר את זמנו. במסגרת הזמן העומד לרשותו זו לא איזו חריגה יוצאת דופן מה שהוא אומר.

טלב אלסאנע (מד"ע):

לאחרונה נתבשרנו שמתכוונים לעלות על בית-קברות מוסלמי, ששם קבורים יקיריהן של משפחות רבות, בית-קברות ביפו – טאסו. אני רוצה לשאול אתכם כאן, חברי הכנסת: באיזה בית-קברות יהודי בעולם עלו טרקטורים וחרשו את הקברים?

אסתר סלמוביץ (יעוד):

מה זה שייך לעניין? מה עניין שמיטה להר סיני?

טלב אלסאנע (מד"ע):

אם זה לא קורה, מדוע מרשים לדבר כזה לקרות בבתי-קברות מוסלמיים בתוך המדינה? לדעתי, דבר זה הוא בנפשו ובנפשו של הציבור המוסלמי במדינה.

שוויון משמעו מדיניות שוויונית לגבי כלל האוכלוסייה, ולא מדיניות מפלה; לא לנהוג גישה אחרת לגבי אוכלוסייה אחת, וגישה שונה לגבי אוכלוסייה אחרת. הרשויות המקומיות הערביות – ויש לגביהן התחייבות בכתב, לפעול לסגירת פערים, להשוואת תקציבים – אנחנו רואים שהן שובתות קרוב לחודש ימים, ומעבר להבטחות לא חל שום שינוי. יש צורך מידי בסגירת פערים ברשויות הערביות, יש צורך בגישה שוויונית ובמדיניות שוויונית כוללת.

והנושא החשוב הוא עניין היישובים והכפרים הלא-מוכרים, כשמעל 50,000 תושבים ערבים במדינה חיים ביישובים לא-מוכרים. המשמעות של יישוב לא-מוכר, זאת אומרת יישוב שאין בו שירותים אלמנטריים – אין בו מי שתייה, אין בו חשמל, אין בו תשתית כבישים, אין בו שום דבר בסיסי. אותם תושבים קיימים לצורך תשלומי מס, ביטוח לאומי וכל החובות, כשבתור אזרחים הם נותנים, אבל זכויות אזרחיות הם לא מקבלים. זאת תופעה שהיא בושה וחרפה. יש צורך בגישה אחרת, ולדעתי זה המבחן של הממשלה שבה אנחנו תומכים.

קריאות:

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני רק רוצה לציין, שאני לא בא בטענות לא אליכם, המפד"ל, ולא אליכם, מיעוד. יש כאן התחייבות של הממשלה, והיא חייבת לפעול למימוש התחייבויותיה.

היו"ר ע' עלי:

המסר נקלט.

טלב אלסאנע (מד"ע):

תודה רבה.

אלכס גולדפרב (יעוד):

איך תצביעו?

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת יוסף בא-גד, בבקשה; ואחרון אחרון חביב – חבר הכנסת חיים רמון.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תרשה לי, חבר הכנסת אפרים סנה, להצטרף למברכים. לא הספקתי להכיר אותך בכנסת די הצורך, אבל לפי השמועות, גם כרופא, גם כאדם, אתה מתאים לתפקיד, והתפקיד מתאים לך.

ואולי עוד משהו בנימה אישית, מילדותי. תמיד שמענו על אביך המנוח, שהתחיל את חייו כיהודי – יהודי, אני מתכוון לערכי המסורת – וסיים את חייו כיהודי. לפי מה ששמעתי, למרות כל דעותיו הוא

ביקש שקבורתו תהיה כדת משה וישראל, ולנו זה היה מקור מחשבה, שהנה יהודי שעבר את כל הגלגולים, חוזר לצור מחצבתו. לכן, קבל מלב מלא ברכות מלאות לתפקידך.

ועכשיו, חברי כנסת נכבדים – חבל שראש הממשלה איננו, אני רוצה להציע לו – – –

היו"ר ע' עלי:

הוא בוודאי שומע את הדברים שלך בחדר, במיקרופון.

יוסף בא-גד (מולדת):

כדאי. אם מישהו יכול להפנות את תשומת לבו שישמע במיקרופון את הדברים – – –

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

ראש הממשלה אמר, שברגע שתעלה על הדוכן, שיגידו לו.

יוסף בא-גד (מולדת):

כבוד השר שריד, למה אתה לא נאמן לראשך? אנא הודיע לו.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

כבר הודיעו לו.

יוסף בא-גד (מולדת):

היושב-ראש מרשה לי להמתין עד שהוא יגיע?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

לא, הוא שומע אותך.

יוסף בא-גד (מולדת):

אה, הוא שומע אותי.

היו"ר ע' עלי:

הוא שומע את הנאום שלך בחדר.

יוסף בא-גד (מולדת):

כיוון שהוא שומע, אני רוצה לפנות אליו בדברים מאוד רציניים, בקריאה מלב אל לב.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

חשבתי שתביא סנה בוער היום.

יוסף בא-גד (מולדת):

ידידי, אני מתכוון כעת כל כך ברצינות לדבר, שעם ישראל ישמע ויחווה דעתו, ותראה שגם אתה תצדיק אותי, וכולם. אני אומר, כבוד ראש הממשלה, שזה הזמן הטוב ביותר לפרק את הממשלה. ומדוע, מבחינה הגיונית? אני רוצה שתשמעו ותשקלו את הדברים.

קראתי בעיתונות, שכבוד ראש הממשלה חגג, לפני כחצי שנה, את יום הולדתו ה-72, עד 120, והכינו לו במשרד עוגה נפלאה לכבוד יום הולדתו. בבחירות הבאות, כידוע לכם, ראש ממשלתנו, לאורך ימים טובים, יהיה בן 75.

דן תיכון (הליכוד):

איך אתה יודע מתי יהיו הבחירות הבאות?

יוסף בא-גד (מולדת):

הבחירות המתוכננות.

אדם בן 75 – להתחיל להילחם על שלטון, לא תמיד זה הולך. היום הוא הזמן היוצא מהכלל. אני מתנגד להסכם השלום, אבל ראש הממשלה הצליח מבחינתו לסיים שלב ראשון, ומבחינתו – בהצלחה מלאה. היום יש לו הילה של ראש ממשלה – – –

שאל יהלום (מפד"ל):

איזו הצלחה? הוא נכשל בכל ההסכם.

יוסף בא-גד (מולדת):

אתה רוצה לדבר במקומי? אני יודע שהיית רוצה, אבל כעת אני על הדוכן.

שאל יהלום (מפד"ל):

הוא הצליח? הכול מידרדר, כל יום דבר אחר.

יוסף בא-גד (מולדת):

ידידי שאל יהלום, אני מדבר ולא אתה. אתה תמיד אוהב "לעזור" לי.

שאל יהלום (מפד"ל):

אתה אומר שראש הממשלה הצליח. הוא נכשל.

גדעון שגיא (העבודה):

חבר הכנסת בא-גד, תפסיק לריב.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני לא רב.

ראש הממשלה מבחינתו, בניגוד לדעתי, הצליח להעביר שלב ראשון של התהליך, לדעתו בהצלחה. עזה ויריחו תחילה, לבושתנו ולחרפתנו, אבל הוא הצליח. והיום הוא הולך, לגבי דיִדו, עם סוג של הצלחה.

כידוע לכם, השר לשעבר חבר הכנסת חיים רמון כבש בסערה ובהצלחה יוצאת מן הכלל את ראשות ההסתדרות. יודעי דבר אומרים, שהוא לוטש עיניים לכבוש את ראשות הממשלה, ואז הידידות הגדולה בינו לבין ראש הממשלה לא תחזיק מעמד.

הבחירות הבאות יהיו בפעם הראשונה בחירות אישיות לראשות הממשלה. אם ראש הממשלה רוצה ללכת עם כל ההילה והיוקרה, לדעתו, של ביצוע הסכם שלום שלב א', אם הוא לא רוצה שחבר הכנסת חיים רמון יצבור כוח לקראת הבחירות הבאות וינטרל אותו, היום הזמן להפיל את הממשלה, ללכת אל העם, להעמיד את עצמו בבחירות אישיות לראשות הממשלה. הוא בשיא התפארת, בשיא ההילה, בשיא הגיל, אין לו כרגע מתחרה, כי חבר הכנסת חיים רמון עוד לא מתחרה.

אברהם בורג (העבודה):

הוא כבר לא מתחרה.

יוסף בא-גד (מולדת):

לא, הוא עוד לא מתחרה, בשלב הזה.

דן תיכון (הליכוד):

תקשיב, תקשיב, זה חשוב.

יוסף בא-גד (מולדת):

מצד שני, אנחנו טוענים שהעם הוא נגד הממשלה, רוב העם. מי שמסתכל על הפתקים על המכוניות, מי שרואה את ההפגנות יודע שהעם הוא נגד הממשלה הזאת. אני קיימתי לאחרונה עשרות אספות-עם שאליהן הזמינו אותי עיתונאים, יחד עם חברי כנסת מהעבודה שיושבים גם כאן. שאלתי את הציבור, שהיה ציבור מקרי, בבאר-שבע, באשקלון, באשדוד: האם אתם בעד הממשלה? כולם היו נגד. לפחות הציבור המקרי היה נגד.

ראש הממשלה טוען שיש לו רוב, אנחנו טוענים שאין לו רוב, בוודאי לא להמשך מכירתה של מדינת ישראל. לכן היום הוא צריך ללכת לבחירות אישיות, להוכיח שיש לו רוב כראש הממשלה. זה הגיל וזה הזמן.

אם ראש הממשלה ישמע לעצתי, הוא יראה שהוא קיבל תשובה מאדם חכם שכואב לו ואכפת לו מצבה של מדינת ישראל ואי-ביזיונו של ראש הממשלה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת בא-גד. אחרון – חבר הכנסת חיים רמון.

חבר הכנסת בא-גד, את המשך הייעוץ המשפטי שלך לחבר הכנסת דן תיכון תעשה, בבקשה, במקום אחר. בבקשה, חבר הכנסת רמון.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הרשו לי בראשית דברי לפנות אל חבר הכנסת ד"ר אפרים סנה, שבעוד דקות ספורות, אני מאוד מקווה, יושבע כאן כשר הבריאות הבא של מדינת ישראל.

אברהם בורג (העבודה):

אתה צריך להוריד את הנעליים שלך ולתת לו.

חיים רמון (העבודה):

אני חושב שמערכת הבריאות זקוקה לשר, ואני משוכנע שלחבר הכנסת סנה יש היכולת, החוכמה, האומץ, להוביל את מערכת הבריאות.

חבר הכנסת סנה, מניסיוני אני יכול להגיד לך, שאף שרוב שרי הממשלה לא חפצו בתפקיד הזה, אני אומר לך שזה אחד התפקידים המרתקים והמעניינים ביותר שאפשר להציע לאיש ציבור. עם כל הקושי, עם כל העבודה הקשה שתעשה, אני משוכנע שבסופו של כל יום, כאשר תגיע הביתה, וסופו של יום במשרד הבריאות הוא בדרך כלל כמעט בתחילתו של היום הבא, אתה תאמר: אני עשיתי דברים חשובים ובעלי ערך בנושא מאוד מאוד קרוב לכל אזרח, אולי יותר מכל דבר אחר.

לא במקרה אומרים: העיקר הבריאות. אתה עומד לעסוק בעיקר, אולי בעיקר העיקרים, ולא בטפל. אני מאחל לך הצלחה רבה בתפקיד.

אני רוצה לומר כמה דברים הקשורים ליכולת של שר הבריאות הבא להצליח בתפקידו. דבר ראשון, אני מקווה ששר הבריאות יקבל בשבוע הבא כמתנה גדולה וחשובה, שבלעדיה אי-אפשר לנהל מערכת בריאות בשום מדינה מודרנית וגם במדינת ישראל, את חוק ביטוח בריאות ממלכתי.

אתה תקבל חוק שיהיה חוק מסגרת. צריכה להיעשות עוד עבודה רבה על מנת להכניס בו תוכן; אני מעריך שעבודה של חודשים מספר, עם הרבה מאבקים. בזמני, כאשר עוד הייתי שר הבריאות, הבאנו את החוק בעיקר על מנת להרחיק את הפוליטיקאים מהמסגרת הזאת ולהשאיר את מערכת הבריאות לבדה, כדי שהיא תקבע בעניינים מאוד מהותיים וחשובים. אני מתכוון לדברים כמו חופש הבחירה, כמו קפיטציה, כמו אזוריות. אלה נושאים שמטרידים מאוד את מערכת הבריאות. הם נטו בריאות. תצטרך להתעמת אתם, תצטרך ללמוד אותם ולהביא אותם לכנסת במהירות.

אבל החוק שנלחמו עליו כל-כך הרבה שרי בריאות, במשך 45 שנים, החוק הזה יוגש לך כמתנה יוצאת מן הכלל בשבוע הבא וייתן לך סיכוי הוגן להצליח בתפקידך.

הדבר השני שאני מקווה שיקרה – ואף אחד לא יתפתה לעשות מעשה שבשלב זה הוא מאוד בעייתי, זו הצעתו של שר האוצר למנות כונס. אני רוצה לומר את דעתי בנושא הכונס.

היו"ר ש' וייס:

רק רגע, חבר הכנסת רמון. חברי הכנסת, הנואם האחרון באמת תמיד קצת סובל מההתכנסות; תעשו אותה בשקט.

קריאה:

או סובל או נהנה.

היו"ר ש' וייס:

או נהנה. לנואם האחרון מתלווה ההתכנסות. תעשו אותה קצת יותר בשקט. אני מבקש לסגור את הדלתות הקדמיות ולהשאיר רק את הדלתות האחוריות פתוחות.

חיים רמון (העבודה):

כאשר נכנסתי לתפקידי כשר הבריאות העלינו את הנושא לדיון. זו החלטה מאוד מאוד קשה ובעייתית, עם הרבה סיכונים, עם הרבה בעיות.

דן תיכון (הליכוד):

המצב הוא בעייתי.

חיים רמון (העבודה):

נכון, אני מסכים. כונס צריך למנות כצמד אחרון, כאשר אין כל ברירה.

מדוע הייתי בעבר בעד כונס? כי עמדה מולנו אז הסתדרות שהתנגדה לחוק ביטוח בריאות ממלכתי; עמדה מולנו הסתדרות שלא היתה מוכנה לעמוד בהתחייבויותיה. המצב הזה השתנה לחלוטין.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, חבר הכנסת וננו והשר שטרית.

חיים רמון (העבודה):

היום יש מצב שההסתדרות – אם ייתנו לי את ההנהגה, אני לא בטוח, אבל אם ייתנו לי – תעמוד בהתחייבויותיה; הסתדרות שאיננה רואה את עצמה כבעלת נכסים; הסתדרות שתומכת בחוק ביטוח בריאות ממלכתי; הסתדרות שתעמוד ותתמוך ביישום מהיר של חוק ביטוח בריאות ממלכתי. זה לא היה במשך השנתיים האלה. זה לא היה קיים.

אף אחד לא צריך לבוא ולבקש ממני קבלות בעניין קופת-חולים. בשנת 1993, שהיתה השנה הטובה ביותר לקופת-חולים, לדברי מנהליה ולדברי מבוטחיה, במקרה או שלא במקרה שר הבריאות אז היה חיים רמון.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

חיים רמון (העבודה):

זו היתה השנה היחידה שהסתיימה – – –

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

חיים רמון (העבודה):

מאה אחוז. אין לי שום בעיה בעניין הזה.

היו"ר ש' וייס:

חברי סיעת מפלגת העבודה, אל תפריעו. חבר הכנסת אלי דיין, אנא. כל הקהל החשוב הזה, נא לא להפריע. חבר הכנסת האשם מחאמיד, סידורים אחר כך. חבר הכנסת בא-גד, חבר הכנסת אבנר שאקי, חבר הכנסת זבולון המר, חבר הכנסת יגאל ביבי. אנא שקט. תמשיך.

חיים רמון (העבודה):

שנה זו, שנת 1993, הסתיימה בגירעון כתוצאה מכך שההסתדרות לא עמדה בהתחייבויותיה; לא פעם אחת, לא פעמיים, לא שלוש פעמים הודעתי על כך לשר האוצר.

היו"ר ש' וייס:

נא לא להפריע.

חיים רמון (העבודה):

אני מבקש שתיתנו לי לסיים. אני מנסה לשכנע את חברי הממשלה שלא לפגוע בסיכויי של שר הבריאות הנכנס להצליח בתפקידו. זה כל מה שאני מנסה לעשות, לא יותר ולא פחות.

אני מצטער על שבאמצע שנת 94, כשהיה ברור שקופת-חולים באה עם גירעון של מיליארד שקל, לא טיפלו בזה. גם על כך התרענו. המצב הגיע לאן שהגיע – אני לא רוצה להיכנס לכל ההתכתשות – אך ורק מסיבות פוליטיות.

כל מה שאני מבקש – אני חושב שגם שר הבריאות החדש צריך לבקש – שייתנו לי להיכנס לתפקידי. אין לי שום אידיאה-פיקס נגד כונס נכסים.

אלי דיין (העבודה):

זה קשור לנושא עכשיו?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אלי דיין, א. חבר הכנסת רמון יכול לומר מה שהוא רוצה; ב. זה קשור.

חיים רמון (העבודה):

אם הנהגת ההסתדרות תגיע למסקנה, שהיא איננה מסוגלת ואיננה יכולה לעמוד במעמסה של ניהול מערכת הבריאות שנקראת קופת-חולים, היא עצמה תבוא לממשלה ותגיד לה: אנחנו לא עומדים בכך, נא לקחת על עצמכם את האחריות, ותעשו את מה שצריך – – –

משה נסים (הליכוד):

שאלה.

היו"ר ש' וייס:

אין לנו זמן.

משה נסים (הליכוד):

מדוע ההסתדרות צריכה את קופת-חולים?

חיים רמון (העבודה):

– – – זה כל מה שאני מבקש, לא יותר ולא פחות. אם ייתנו לי את ניהול ההסתדרות היום – אתחיל לעסוק בזה מחר; ייתנו לי בשבוע הבא – אעסוק בזה בשבוע הבא. מה כל כך בוער? במשך שנתיים נתנו לאנשים אשראי והם לא עמדו בציפיות. אי-אפשר לתת אשראי של חודש ימים? אי-אפשר לתת סיכוי?

דן תיכון (הליכוד):

אפשר לדעת מה אתה רוצה?

חיים רמון (העבודה):

אני יודע יותר טוב מכל אחד אחר מכם במה כרוך כונס נכסים מבחינת הסבל למבוטחים. אני יודע מה כתוב בתיקים הסודיים במשרד הבריאות, אני ערכתי אותם, אני יודע איזה סבל עלול להיגרם, איזה עימות עלול להיות, יכול להיות שהוא חיוני ובלתי נמנע. בואו ננסה לפעול ביחד בסבלנות. למי שבמשך חצי שנה, בגלל אינטרס פוליטי, היתה סבלנות לא לעשות את מה שצריך, שתהיה לו סבלנות עוד חודש. לא מאמינים שאנחנו, ההנהגה החדשה, נעמוד בהתחייבות של 300 מיליון שקל, ובגלל זה רוצים היום כונס.

אני מבקש מהממשלה שביום ראשון תקבל החלטה שתאפשר את קיומה של הקופה לתקופת הביניים, עד כניסתו בפועל של שר הבריאות החדש לתפקידו. תנו לו חודש ללמוד, תנו לו חודש לקבל החלטות. אין לו מאה ימי חסד, יש לו בקושי מאה שעות. אם לא מאה שעות, יש לו שבוע, שבועיים, תנו לו להחליט, תנו לי להיכנס לתפקידי, נחליט ביחד ונעשה את זה מהר. מכירים אותנו, התנהגנו באחריות. אל תעשו צעדים בלתי הפיכים כיוון שמישהו מרגיש לא נוח כתוצאה מהמצב הקיים.

זה כל מה שאני מבקש, ואני מבקש את זה בשמי. שר הבריאות החדש לא ייפה את כוחי, אבל אני מרשה לעצמי, כשר הבריאות לשעבר, לבקש את זה גם בשמו. אם נעביר בשבוע הבא את חוק ביטוח בריאות ממלכתי ונדחה את ההכרעה לגבי כונס לתקופה יותר מאוחרת, נאפשר לשר הבריאות החדש להצליח בתפקידו, ואני מאחל לו הצלחה מלאה. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת חיים רמון, שהיה אחרון הדוברים.

חברי הכנסת, נא לשבת, אנחנו עוברים להצבעה, איש איש במקומו.

א. אני רוצה להודות לחברי הנשיאות ולכל מי שסייע בתהליך על כך שאחרי לבטים מסוימים בכל זאת אפשרו את קיומו של הדיון הזה היום; ב. אחרי ההצבעה אנחנו ממשיכים כנראה בחלק מסדר-היום כך שבעלי הדבר מתבקשים להביא את זה בחשבון.

חברי הכנסת, הממשלה הודיעה לנו היום, שהיא מבקשת למסור הודעה על צירופו של שר נוסף לממשלה. ההודעה נמסרה, התקיים דיון, ועכשיו אני מבקש את הצבעתה של הכנסת. חברי הכנסת, מי תומך ומי מתנגד לצירופו של שר נוסף לממשלה בתפקיד שר הבריאות, כפי שהנושא הוצג היום על-ידי הממשלה? ההצבעה החלה, תקפידו, כדי שלא תהיינה אחר כך אי-הבנות.

הצבעה מס' 27

בעד הודעת הממשלה על החלטתה לצרף שר נוסף לממשלה – 45

נגד – 19

נמנעים – 2

הודעת הממשלה על החלטתה לצרף שר נוסף לממשלה אושרה.

היו"ר ש' וייס:

45 תומכים, 19 מתנגדים, שני נמנעים.

(מחיאות כפיים באולם)

היו"ר ש' וייס:

לא, זה אסור. אני מבין את ההתלהבות, אבל זה אסור.

אם כן, אני מודיע בזאת שצירופו של חבר הכנסת אפרים סנה לממשלה כשר הבריאות אושר.

הצהרת אמונים של חבר הממשלה א' סנה

היו"ר ש' וייס:

יש לי הכבוד להזמין את חבר הכנסת אפרים סנה לעלות אל הדוכן ולהצהיר אמונים כחבר הממשלה, ולחתום עליה כמקובל וכחוק. בבקשה.

אפרים סנה:

אני, אפרים בן משה וחנה סנה, מתחייב כחבר הממשלה לשמור אמונים למדינת ישראל ולחוקיה, למלא באמונה את תפקידי כחבר הממשלה ולקיים את החלטות הכנסת.

(חותם על ההצהרה)

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, יש לנו שר חדש, זה לא דבר יום ביומו. מכיוון שגם בתוך הוויכוח החשוב והביקורת הקשה קיבלת כל כך הרבה ברכות, אאפשר לך להודות למברכים.

שר הבריאות א' סנה:

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת. אני מודה על דברי השבח ועל דברי האמון, ואני מייחל ומתפלל שאהיה ראוי להם.

אני מקבל את התפקיד הזה בגיל וברעדה, כמו שנאמר במקורותינו, ואומר לכם: הרבה יותר ברעדה מאשר בגיל, כי המערכת חיונית מאין כמוה ומצבה קשה מאוד. אני אעשה כל מאמץ שביכולתי כדי להבריא אותה.

בריאות העם איננו נושא פוליטי מפלגתי. אני מקווה שכל דיון בבית הזה ובוועדותיו יהיה ענייני, מכוון לתכלית הבריאות ולא משועבד למריבות פוליטיות.

אני ניגש לעניין הזה חף מכל משקעים, אהבות ושנאות. היחס שלי לעניין הזה הוא אובייקטיבי, ענייני, לטובת העניין.

כל מי שעוסק בתחום הזה וזו תהיה גם גישתו, ימצא בי שותף נאמן. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מצרף את ברכתי. תצליח בתפקידך. תודה לכולכם.

אני מפסיק את ישיבת הכנסת לדקה. בעוד דקה נחדש אותה. שתי דקות.

(הישיבה נפסקה בשעה 19:01 ונתחדשה בשעה 19:03.)

הודעת יושב-ראש הכנסת על סדרי ישיבת המליאה

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני מחדש את ישיבת הכנסת. נא לשבת.

רבותי, אני רוצה למסור הודעה. מכיוון שהיה שינוי מסוים בסדר-היום שלנו, על-ידי הכנסת הודעת הממשלה לסדר-היום, על-פי החלטת הנשיאות כחוק, אני רוצה לאפשר לחברי הכנסת שאמורים להעלות היום נושאים על סדר-היום, להעלות אותם בשבוע הבא, וגם זה על-פי החלטת הנשיאות פה-אחד, אלא אם כן אין הם מסכימים. אני לא יכול לפרק סדרות.

שאל יהלום (מפד"ל):

היו"ר ש' וייס:

בשבוע הבא, בהחלט.

אנחנו נערוך עכשיו בדיקה של הדברים. אין בעיה עם הצעות בודדות. הבעיה היא עם הקבוצות. נבדוק ונראה מה תהיה הדינמיקה הקבוצתית.

חבר הכנסת רפי אלול, האם אתה מוכן לדחות את העלאת ההצעה שלך לשבוע הבא? סגן שר הביטחון כבר הלך. אז דחית.

חבר הכנסת אביגדור קהלני. גם הוא איננו, וגם סגן שר הביטחון איננו. זה יועבר לשבוע הבא, נא לרשום.

חבר הכנסת עובדיה עלי. תבררו אצלו, ואני אמשיך להתקדם.

האם השר לקליטת העלייה נמצא כאן? הוא צריך להיות כאן, הוא בוודאי בבניין. נא לעכב את השרים הנוגעים בדבר. אנחנו עוד נשאל את חבר הכנסת עובדיה עלי, אבל אני מבקש שגם השר יימצא בבניין.

עכשיו אני מגיע לנושא: ביקורם של חברי הכנסת עבד-אלוהב דראושה וטלב אלסאנע בעזה והתבטאויותיהם. זה לא שייך לשר, כי זו ביקורת של חברי כנסת על חברי כנסת, זה חבר כנסת נגד חבר כנסת. שבוע הבא?

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מסכים שזה יהיה בשבוע הבא.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת חנן פורת, אתה מסכים לשבוע הבא?

חנן פורת (מפד"ל):

בתנאי שזה יהיה בשבוע הבא.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה?

דב שילנסקי (הליכוד):

הוא כתב לי שהוא מסכים.

היו"ר ש' וייס:

גם הוא מסכים לשבוע הבא. אולי עד אז תשלימו בכלל. תודה רבה.

עכשיו אנחנו מגיעים להצעה לסדר-היום בנושא: טקס של הומוסקסואלים ולסביות ב"יד ושם". האם המציעים מוכנים שזה יהיה בשבוע הבא?

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מוכן.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת טמקין, איננו. חברת הכנסת יעל דיין, איננה. חבר הכנסת שלמה בניזרי, האם אתה מוכן שזה יהיה בשבוע הבא?

שלמה בניזרי (ש"ס):

כן.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יוסף בא-גד.

יוסף בא-גד (מולדת):

בשבוע הבא.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דב שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):

מסכים.

היו"ר ש' וייס:

יש לנו בעיה. אולי תוכלו לשכנע את חברת הכנסת יעל דיין להסכם להעביר זאת לשבוע הבא, כי לא נוכל לקיים פעמיים דיון בנושא הזה. אם כל החמישה יסכימו, יהיה הדיון בשבוע הבא. השר פה.

דב שילנסקי (הליכוד):

אולי לא הבינותי נכון את ההחלטה בנשיאות, אבל עד כמה שאני יודע, וגם הודעתי במליאה בתשובה על שאלה, שרק מי שיבקש שהדיון יתקיים היום – – –

היו"ר ש' וייס:

הנה חברת הכנסת יעל דיין מבקשת זאת. יש לנו בעיה, אני אנסה לפתור אותה. לגבי הסדרות יש לנו בעיה.

חברת הכנסת יעל דיין, אני מפנה אלייך בקשה. מכיוון שארבעה חברי כנסת, וגם השר, רוצים לדון בנושא הזה בשבוע הבא, תצטרפי גם את אליהם ונקיים את הדיון בשבוע הבא.

יעל דיין (העבודה):

אני מאוד מצטערת. הנושא הזה ממלא כאב וזעם את הציבור, ודחייה של הדיון בו רק תיתן הזדמנות לעסוק בו יותר. אני פשוט לא רואה שום צורך בדחייה כזאת. האנשים נמצאים כאן, השר נמצא כאן, המציעים נמצאים כאן.

היו"ר ש' וייס:

אין מה לעשות. אז נקיים כאן דיון קצר בנושא. כן, חבר הכנסת בא-גד.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני מוכן להצטרף לבקשתה של חברת הכנסת דיין, בתנאי שהנושא יועלה כעת.

היו"ר ש' וייס:

אז נקיים את הדיון עכשיו.

יוסף בא-גד (מולדת):

עכשיו? אז אני מצטרף.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, הדיון מתחיל.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אולי תגמור לעבור תחילה על סדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

נכון. עצה טובה מאוד.

האם בנושא קופת-חולים הכללית יש הסכמה להעביר זאת לשבוע הבא?

שאול יהלום (מפד"ל):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת ויינשטיין מסכים.

שאול יהלום (מפד"ל):

אני לא.

היו"ר ש' וייס:

גם אתה לא רוצה להסכים. אז הדיון יהיה היום. גמרנו. אתם יודעים, זה כמו המצב בבית משותף, שכאשר יש שכן אחד שאינו מסכים, אין מה לעשות.

חיים אורון (מרצ):

אני רוצה להגיד לך, שלפי חוק הגז, אם שני-שלישים של הדיירים רוצים להחליף את חברת הגז, השליש הנותר חייב להסכים.

היו"ר ש' וייס:

אני מבין. אני מציע שכיושב-ראש ועדת האתיקה תוציא תקנה תחת הכותרת חוק גז. תודה. אז יהיה דיון גם על קופת-חולים.

חבר הכנסת יצחק לוי, האם אתה מסכים להעביר לשבוע הבא את ההצעה בעניין העובדים הסוציאליים, בתקווה שזה ייפתר השבוע?

יצחק לוי (מפד"ל):

כן.

היו"ר ש' וייס:

אני רק רוצה להודיע פה, שאתה באופן עקבי ותקיף מעלה את זה כל שבוע, ואני בטוח שאתה גם תורם, במידה זו או אחרת, להזזת העגלה הזאת ולהוצאתה מן הבוץ.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני מסכים בתנאי ששר האוצר יהיה בשבוע הבא.

היו"ר ש' וייס:

אם לא, תשיב שרת העבודה והרווחה.

יצחק לוי (מפד"ל):

לא, שר האוצר צריך להיות כאן ולהשיב.

היו"ר ש' וייס:

תנאים אין לי. בשבוע הבא.

חבר הכנסת מחאמיד, האם אתה מסכים שההצעה שלך לסדר תידון בשבוע הבא?

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני מוכן להעלות אותה כאן היום. נמצאים פה אורחים מיפו.

היו"ר ש' וייס:

רק תנסה בינתיים לדאוג לכך שגם שרת העבודה והרווחה תדע שאתה מעוניין להעלות זאת היום.

הצעות לסדר-היום

טקס של הומוסקסואלים ולסביות ב"יד ושם"

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, מתחיל הדיון. הצעות לסדר-היום מס' 4232, 4233, 4235, 4236 ו-4237: טקס של הומוסקסואלים ולסביות ב"יד ושם". כל אחד – שבע דקות, רצוי חמש. חבר הכנסת בנימין טמקין ראשון, אחריו – חברת הכנסת יעל דיין, אחריה – חבר הכנסת שלמה בניזרי, אחריו – חבר הכנסת יוסף באגד, ואחריו – חבר הכנסת דב שילנסקי.

בנימין טמקין (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שאני נכנס לדיון לגופו של העניין ולגופו של המקרה, אני רוצה לומר שאין בכוונתי, בשום פנים ואופן, לפגוע ברגשות האמיתיים שקיימים אצל ניצולי שואה שחושבים ומרגישים בכנות, ואני בטוח שיש כאלה, שהטקס שהתקיים ב"יד ושם" היה מבחינתם פגיעה בזיכרון החללים, בזיכרון בני המשפחה של הניצולים. אני מכיר בכאב הזה, אני מכבד את הכאב הזה, אני לא מזלזל בכאב הזה, אני חושב שיש אנשים שבאמת חושבים כך ומרגישים כך.

עם זאת אני רוצה להתייחס לעובדה, שרק לפני שבוע, כאשר ציינו כאן מלאות 49 שנים לסיום מלחמת העולם השנייה, אני נאמתי כאן ולא ידעתי מה יהיה ב"יד ושם", ובין היתר ציינתי שבשואה

הנאצים השמידו בכוונה לא רק, אם כי בעיקר, יהודים בתור שכאלה. אבל הם השמידו גם קומוניסטים, סוציאליסטים, צוענים והומוסקסואלים; גם מפגרים. הם עשו את זה קודם כול משום שהם שנאו, כמו כל גזען אחר, את השונה, את מי שאיננו דומה בדיוק לאותו אדם שהם חושבים שהוא האדם הנורמלי, האדם הנכון על-פי תפיסתם.

חוסר הסובלנות כלפי השונה הוא ביסוד השנאה הגזענית, השנאה הלאומנית, השנאה השוביניסטית והשנאה ההומופובית, השנאה כנגד ההומוסקסואלים. אני קורא את מה שאמר ידידי, חבר הכנסת דב שילנסקי, בריאיון עיתונאי.

היו"ר ש' וייס:

למה אתה לא קורא את מה שאני אמרתי?

בנימין טמקין (מרצ):

סליחה.

היו"ר ש' וייס:

שום דבר. שאלתי למה אתה לא קורא את מה שאני אמרתי.

בנימין טמקין (מרצ):

יש בפני מה שאתה אמרת, ואני התכוונתי לצטט אותך. עכשיו יחשבו שזה בגללך.

הוא אמר: "השוואה היתה ייחודית ויהודית. יהודים הלכו למשרפות בגלל היותם יהודים. גם אם היו הומוסקסואלים ולסביות ביניהם, הם הושמדו בגלל יהדותם ולא בגלל נטיותיהם". עם כל הכבוד לחבר הכנסת דב שילנסקי, הוא יכול להתנגד לעניין הטקס, אבל הוא לא יכול לסלף את ההיסטוריה. בתקופה ההיא הנאצים השמידו הומוסקסואלים בגלל היותם הומוסקסואלים, בלי קשר ליהדותם.

שאול יהלום (מפד"ל):

נכון, אבל שום יהודי לא הושמד בגלל היותו הומוסקסואל.

בנימין טמקין (מרצ):

עוד הפעם אני חוזר ואומר, אילו יהודים הומוסקסואלים היו נרצחים רק בגלל היותם יהודים, לא היה צורך לציין את העובדה שנרצחו והושמדו הומוסקסואלים.

אבל העובדה היא, שכמו כל משטר גזען רק באופן יותר קיצוני, כמו כל משטר לאומני רק באופן יותר קיצוני, היתה קיימת שנאה להומוסקסואלים בתור שכאלה. אני לא מדבר על ניצולי שואה, אני מדבר על אותם אנשים שכפי שהם שונאים ערבים וכפי שהם מוכנים, על-פי דברי בית-המשפט העליון, לקיים חוקי נירנברג כלפי הערבים, הם גם היו שם בטקס הזה באופן מכוון מתוך שנאה לשונה, לכל שונה באשר הוא שונה. ודיברו שם דברי בלע, דברי שנאה. "נגועי איידס" קראו להם, מחלה אשר פוגעת בהטרוסקסואלים, בילדים, בהמופילים – – –

יוסף בא-גד (מולדת):

נכון, הם מפיצו האיידס בעולם.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בא-גד, נדמה לי שלך תהיה זכות דיבור. מה תאמר בנאומך? תשאיר את זה לנאומך.

בנימין טמקין (מרצ):

חבר הכנסת בא-גד, אני מאחל לך, שאיש בקרב משפחתך, שלא ברצונו ושלא באשמתו, איננו מפיק את מחלת האיידס. זה יכול לקרות לכל אחד. אלוהים אדירים. אם לא הרחמנות של איש דתי, אם זה היחס של איש דתי לשונה, חלקי אינו עמכם.

אני רוצה לומר לכם, באה קבוצת אנשים לקיים טקס מכובד שבו רצו להזכיר את אחיהם ואחיותיהם ההומוסקסואלים והלסביות שנהרגו בתור שכאלה – – –

שאלו יהלום (מפד"ל):

לא נכון. הם רצו לעשות תרגיל ביחסי ציבור.

בנימין טמקין (מרצ):

אדוני, אני מבין שזה בניגוד לך, אתה הולך לבית-הכנסת ביריחו רק בשביל להתפלל, לא בשביל לעשות תרגיל ביחסי ציבור. כל סמל שלך, אתה יכול להשתמש בו, לחלל אותו, אתה יכול לעשות את זה.

שאלו יהלום (מפד"ל):

הכול היה תרגיל ביחסי ציבור.

בנימין טמקין (מרצ):

אני אומר לך, עם כל הכבוד, העובדה שכך התקבל הטקס, העובדה שאנשי "כך" הלכו לשם לעשות את זה, העובדה שאתם מדברים כך היא ההוכחה הטובה ביותר שלציבור ההומוסקסואלים והלסביות יש הזכות כמו בכל מקום אחר בעולם להגן על היותם כאלה.

היו"ר ש' וייס:

עליך לסיים.

בנימין טמקין (מרצ):

להגן על זכויותיהם בתור בני אדם.

שאלו יהלום (מפד"ל):

לא זכויות יתר.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יהלום, אל תפריע.

בנימין טמקין (מרצ):

אנשים שנרצחו בתור הומוסקסואלים בשואה, יש להם – – –

שאלו יהלום (מפד"ל):

הם נרצחו בגלל היותם יהודים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יהלום, אל תפריע, הוא כבר סיים לפני דקה.

בנימין טמקין (מרצ):

חבר הכנסת יהלום, זה שמידת הרחמנות שלך מצומצמת לאותם אנשים שיש להם הדת שלך, ואפילו האמונה שלך, ואפילו האהבה המטורפת שלך לארץ-ישראל – את זה אני יודע מזמן.

היו"ר ש' וייס:

נא לסיים.

בנימין טמקין (מרצ):

אבל מה באו בסך הכול אנשים לעשות? באו לבטא את הכאב שלהם.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת טמקין, עליך לסיים.

בנימין טמקין (מרצ):

הוא לא נותן לי.

שאלו יהלום (מפד"ל):

הם באו לעשות תרגיל ביחסי ציבור.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יהלום, חבר הכנסת טמקין מסיים. אני מבקש לאפשר לו לסיים.

בנימין טמקין (מרצ):

אני אמרתי, וחבל שחבר הכנסת דב שילנסקי לא שמע אותי.

היו"ר ש' וייס:

אתה לא יכול לחזור על הכול.

בנימין טמקין (מרצ):

היה חשוב לי שהוא ישמע.

אני אומר את זה, והוא שמע אותי בנאום הקודם בעניין של סיום מלחמת העולם השנייה.

היו"ר ש' וייס:

אתה צריך לסיים.

בנימין טמקין (מרצ):

אם הקבוצה הזאת נרצחה והושמדה בתור שכזו, זכותם – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

זה לא נכון.

היו"ר ש' וייס:

טוב, גמרנו, חבר הכנסת יהלום, אני קורא אותך לסדר. אי-אפשר כך.

בנימין טמקין (מרצ):

השנאה שלך כלפיהם היא הביטוי הטוב ביותר – – –

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש לסיים. חבר הכנסת יהלום, אני קורא אותך לסדר בפעם שנייה. זה יהיה ממש מוזר שאני אוציא אותך בסוף הדיון הזה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אם אתה מסלף את ההיסטוריה, זו שנאה?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יהלום, אתה לא תפריע לו, כי הפרעת מספיק. את המנה לנאום הזה מיצית. בסדר, כך יותר טוב?

בנימין טמקין (מרצ):

אני מבקש לסיים במשפט אחד רצוף. מכיוון שאני קורא אותו מהכתב הוא יהיה רצוף.

היו"ר ש' וייס:

קדימה.

בנימין טמקין (מרצ):

יושב-ראש הכנסת שבח וייס, ניצול שואה בעצמו, שהתיר בשעתו קיום כנס של הומוסקסואלים ולסביות בכנסת, מלמד סניגוריה על זכותם לקיים טקס זיכרון ב"יד ושם". העיקרון הבסיסי שיש לשמור עליו הוא הזכות להיות שונה – אומר מר וייס. לדאבון לבי, עדיין יש אנשים רבים בארץ ובעולם

שאינם מסוגלים להכיר בעיקרון של הזכות להיות שונה. זה נוגע לא רק להומואים וללסביות – הוא מוסיף – אלא לכל מי שמחזיק בדעה שונה, וכן הלאה וכן הלאה.

אני רוצה לסיים, ממש חשוב לי, בקטע המשפחתי שלי. חבר הכנסת שילנסקי, אתה אמרת, בדברים שצוטטו בעיתון, שכל אחד מהאנשים אומר – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת טמקין, עם כל הכבוד, אתה לא יכול לחזור על כל הנאום.

בנימין טמקין (מרצ):

תן לי לסיים.

היו"ר ש' וייס:

12 דקות אתה מדבר.

בנימין טמקין (מרצ):

אני הייתי מוכן לדחות את זה, אדוני היושב-ראש. תן לי לסיים.

היו"ר ש' וייס:

אתה לא מסיים, אתה מתחיל הכול מחדש. אני מבקש לסיים.

בנימין טמקין (מרצ):

אני הולך לסיים. אני רוצה להגיד לחבר הכנסת דב שילנסקי, עם כל הכבוד, באמת עם כל הכבוד, יש גם בונדיסטים למשל וקומוניסטים למשל שנהרגו בשואה. לא כולם מתו עם אותן מלים בפה ברגע האחרון, לא כולם.

דב שילנסקי (הליכוד):

מתו על קידוש השם.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בני טמקין, אתה לא יכול לפתוח מחדש את הדיון. אני מבקש לסיים.

בנימין טמקין (מרצ):

עם כל הכבוד, בשם הבונדיסטים במשפחה שלי, אני יכול להגיד לך שלא כולם הלכו כך, מה לעשות.

דב שילנסקי (הליכוד):

אתה דיברת אתם? אתה ראית אותם?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שילנסקי, תן לו לסיים. הרי הוא מדבר כבר 12 דקות. נא לסיים.

בנימין טמקין (מרצ):

אני מסיים בכך שצריך לכבד את הזכות של כל אדם ושל כל קבוצה לבטא את הכאב כלפי השואה, לא מתוך רצון לפגוע בתחושותיהם של אנשים אחרים, אלא מתוך תחושה אמיתית של כאב וזכות לבטא אותה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת בני טמקין. חברת הכנסת יעל דיין, נא להקפיד על שבע דקות. אנחנו נישאר פה בבדידות מזהרת. אחריה – יבוא ויעלה חבר הכנסת שלמה בניזרי.

יעל דיין (העבודה):

כבוד היושב-ראש, שמגיעה לו תודה מיוחדת בנושא הזה על התבטאויותיו גם כניצול שואה וגם כהומניסט ושוויוניסט, וכל התודה לך. אני מאוד שמחה שדווקא אתה יושב-ראש בדיון הזה.

חברי הכנסת, ההתפרעות המכוערת והאלימה נגד ההומוסקסואלים והלסביות ב"יד ושם" היתה קצה קרחון, כאשר שאר הקרחון אין לו דבר וחצי דבר לא עם השואה, לא עם הקדושה, לא עם הנאצים ולא עם רגישותם של ניצולי שואה. שאר הקרחון הוא בנפשנו, בנפש חברתנו, הוא מקפיא דם, מקמץ אגרופים ומזעזע.

לא בשואה אנחנו עוסקים, אלא בזכות להיות שונה ובחובה להיות שווה, בבלעדיות הפתטית המעוותת והמעוותת של היותנו קורבן, בהנצחה המתבטאת גם פוליטית וחברתית של הקורבנות היהודית, בזכות הקורבן להיות תליין, בקידוש משהו שהיו בו כל הזוועות וכל הפשעים ורק קדושה לא היתה בו במעשה הזה. ומכאן, בקלות שאסור לסבול אותה או להסכים לה, של הגדרת כל מי שבא בקהל הקדושים ואינו בקריטריון היהודי הארכאי, הלא-שוויוני והלא-דמוקרטי כחריג, כסוטה, כראוי לסקילה, כמטמא.

הומוסקסואלים ולסביות היו מטמאי גזע כמו סוטים וחולי-רוח, וטיהורם בכבשנים ובקברי אחים היה הצעד הראשון בדרך לדכא ולאשוויוץ. בעקבותיהם צעדו המיליונים, החריגים האחרים, הסוטים האחרים, יהודים בעיקר, צוענים, קומוניסטים, פולנים, אוקראינים ואחרים.

לא רק אירונית ומגוחכת אלא מפלצתית ומחרידה היא ההסתערות על "סוטים" יהודים הומוסקסואלים – ואני אומרת "סוטים", במרכאות; וזה בא מפי טובים בנו, הסוטים האלה, היהודים הומוסקסואלים – מסתערים עליהם מי שמקדשים את זכר מיליוני סוטים אחרים במרכאות שהיו או לא היו. הומוסקסואלים ורוצחים, משתפי פעולה וצדיקים, אמהות, ילדים ורבנים וקדושים, הנאצים לא הבחינו בין אלה לאלה. בשביל הנאצים, יהודי היה יהודי. הומוסקסואל היה יהודי. הם לא הרגו פעמיים הומוסקסואל יהודי. ומי שבא לזכור הומוסקסואלים, הוא זוכר גם את ההומוסקסואלים הלא-יהודים, כי אין לנו בלעדיות על השואה, כי על-ידי בלעדיות אנחנו נוטלים מהזוועה ומהאימה של הפשע הנאצי.

מי שבא ועוד קורא לטלאי הוורוד בצורה של טומאה ב"יד ושם", אומר שהטלאי הוורוד ראוי לגיא ההריגה והטלאי הצהוב ניתן לקדושים. הנאצים צדקו בקטע של ההומואים? הפשע שלהם היה רק בקטע של היהודים? עשן גופותיהם של הומוסקסואלים היה שחור יותר מעשן גופות הרבנים היהודים, הגנבים והזונות היהודים? סירחון גופות הלסביות היה חזק יותר מריח גופות אמהות יהודיות שנרקבו?

מי אתם? מי שמכם, ד"ר בורג, יושב-ראש "יד ושם", סגני יושב-ראש הכנסת: דב שילנסקי, אסתר סלמוביץ, יוסף עזרן, עובדיה עלי, להגדיר ציבור שווה בפני החוק הישראלי, חוק המדינה, לא בהלכה, שווה ואסור באפליה כלשהי, מי שמכם להגדיר אותם בהודעה על נייר כנסת כסוטים וכמי שאינם ראויים לזכור ולבכות את אחיהם ואחיותיהם שנרצחו בשואה תחת אותו גג שהוקם לכולנו להתייחדות ולזיכרון?

מוזיאון השואה בווינגטון, שנשיא מדינת ישראל כיבדו בפתיחה וניצולי שואה משבחים אותו כמוסד מחנך, כ"יד ושם" לעולם היהודי, המוסד הזה, מוזיאון השואה בווינגטון, כולל בתחומו פינה להומוסקסואלים שנרצחו, כולל טקסט, כולל תוכנית חינוכית והסברת כל מה שנוגע להומוסקסואלים וללסביות. אצלנו זה בלתי אפשרי, אלא שלזוועה הגזענית בתוכנו אין צורך באנלוגיות, ואני לא משווה אותה לא לפאשיזם ולא לנאציזם, יש לה שם יהודי לצערי, היא מקומית, הגזענות שלנו היא שלנו. יש לה שם יהודי, לפעמים כיפה על הראש, היא איננה בהכרח ניצולת שואה. השונה לגביה הוא כל מי שאיננו יהודי שומר מצוות ומיישב את כל הארץ. כל מי שלא קם וגינה את אנשי "כך" שהסתערו על ההומוסקסואלים באוהל "יזכור", ושלא נבדל מהם חד-משמעית, מימין ומשמאל, אחראי להזנתה

ולהאבסתה של המפלצת שבתוכנו, בין שהיא גזענית מול ערבים, בין שהיא גזענית מול חילונים הומוסקסואלים, בין שזה קורה בחילוניות הכנסת או בקדושת אוהל "יזכור" ב"יד ושם".

כל מי שמאמין בעתידנו כחברה שוויונית, כחברה דמוקרטית והומנית המקבלת את השונה ודואגת לזכויותיו כמיעוט, חייב להצמיד לחזהו היום טלאי ורוד לצד הטלאי הצהוב ולצד המגן-דוד הכחול-לבן.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה לחברת הכנסת יעל דיין. חבר הכנסת שלמה בניזרי; בבקשה, אדוני. אחריו – חבר הכנסת יוסף בא-גד.

שלמה בניזרי (ש"ס):

איפה הטלאי?

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת בניזרי, אתה עכשיו הדובר הבא וכל הבמה לפניך להגיד מה שאתה רוצה. לפחות חברת הכנסת יעל דיין לא עשתה מה שעשו אחרים, שאסור בבית.

שלמה בניזרי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני בדרכי לא נוהג לבזות אנשים או לפגוע באנשים, גם לא אעשה זאת כלפי ההומוסקסואלים והלסביות, אף שבוודאי עצם מעשיהם נוגדים את השקפת עולמי. ודאי שתפילות ותפילות אשתי לא תהיינה שיהיה לנו בן הומוסקסואל או בת לסבית, כי אשתי רוצה שיהיו לה ילדים שיביאו נכדים, ובוודאי בדרך הזאת האנשים לא יזכו לראות לא נכדים ולא נכדות. לכן כולנו מבינים שדרכם של אותם אנשים, שסגני יושב-ראש הכנסת כינו אותם סוטים – אני לא חושב שצריכים לראות בזה פגיעה, חברת הכנסת דיין, כי אם רופא קובע דיאגנוזה ואומר שהאדם הוא חולה, זו עדיין לא פגיעה באותו אדם.

יעל דיין (העבודה):

שלמה בניזרי (ש"ס):

אם הרופא אומר שהוא חולה ונותן הגדרה מסוימת, זו עדיין לא פגיעה באותו אדם. אם הוא אומר שהוא סוטה, ביחס לכל החברה בעולם שיעור ההומוסקסואלים והלסביות הוא כל כך שולי – – –

יעל דיין (העבודה):

10%.

שלמה בניזרי (ש"ס):

זו עדיין סטייה מהנורמות, וגם במציאות, את יודעת שזו לא דרכו של עולם. את הגעת לעולם בזכות זה שאבותייך לא היו הומוסקסואלים ולסביות. על-ידי כך אנחנו ממשיכים את דרך העולם. ודאי שיש בזה איזו סטייה מהמציאות של קיום העולם.

אמרתי שאני לא בא להתקיף ולא לפגוע, אף שתורתנו הקדושה אוסרת את זה בתכלית האיסור ומיתתם בהרג, בחנק או בחרב – אני לא נכנס לזה – והתורה הקדושה מגדירה את מעשיהם כתועבה. רבותינו בגמרא אמרו, מה זה תועבה? תועבה – תועה בה, תועה אתה בה. הרי כשהיינו ילדים קטנים, כשרצו להגיד למישהו מלת גנאי, קראו לו הומו או לסבית. בימינו, פתאום המדע מוכיח שזו תופעה טבעית ותופעה נורמלית. לכן אני מבין עכשיו את דברי התורה שאמרו תועבה – תועה בה, תועה אתה בה. תראו, אנשים כבר הכשירו את הדבר שהיה נחשב לטמא. גם היום, לפי התורה ולפי כל החברה בכל מקום בעולם, זה נחשב לדבר שהוא תועבה.

אני לא רוצה לפגוע באותם אנשים. הם כאלה. אני רק בא להדגיש ולנגוע בנקודה המרכזית שהם עשו. אמרתי את זה גם בתוכנית בטלוויזיה.

היה קונסנסוס רחב בעם ישראל לגבי יום השואה. יום השואה לא הבדיל בין דתי לבין חילוני. היום הזה היה יום מרכזי לעם ישראל. כולם התאחדו סביב אותה נקודה, לא הבדילו בין דתי לבין חילוני, בין נגר לבין טייח.

אני חושב, שמן הראוי היה שלא לפגוע בכבודם של אותם מתים. למעשה, הוצאתם אותם מכלל ישראל, מכלל הנספים בשואה. יש נספים מהסוג הזה ויש נספים מהסוג הזה. אני חושב שזו היתה טעות מצדכם.

איך אמר חבר הכנסת יהלום? אולי ניסיתם לעשות קצת יחסי ציבור לצורך העניין שלהם. אם זה לא כך, מדוע הזמנתם כלי תקשורת? היו שם הרבה צלמים. כבר בצהריים שמעתי ברדיו שיהיה שם רב רפורמי שיבוא ויעשה אשכבה. אם כל המטרה שלכם היתה אך ורק טקס תמים לעילוי נשמותיהם של אותם אנשים, מדוע צריך תקשורת? האם לא היתה פה איזו מטרה פרובוקטיבית? זו השאלה שאני שואל את עצמי.

חוץ מזה, חברת הכנסת יעל דיין, את אומרת תמיד שהאנשים האלה הם שווים, הם נורמלים, הם בריאים בנפשם, ואין שום בעיה אתם. ברגע שאת עושה את החלוקה הזאת ואומרת: יום שואה להומוסקסואלים, הרי את מנציחה את האפליה בין האנשים הרגילים לבין האנשים האלה. את מודה בפירוש. את אומרת, הם לא אנשים נורמלים, הם אנשים שונים, שצריך לעשות בשבילם משהו מיוחד. אני חושב שזה חזר אליכם כבומרנג. הייתם צריכים לא לפגוע.

אני מציע לכם – – –

יעל דיין (העבודה):

אתה מדבר אלי ואומר "לכם".

שלמה בניזרי (ש"ס):

אני לא אגיד "לכם". אין לי כוונה לפגוע.

אני ראיתי שבמשך השנה האחרונה דיברת בעדם, היית מליצת יושר שלהם. זו זכותך. אני לא יכול למנוע את זה ממך. אני פונה אלייך בתור מי שדואגת לעניינם, זו זכותך, אני לא אגיד שאת עושה מצווה. אני חושב שהיתה לכם טעות. אם הם אנשים רגילים ונורמלים, אתם לא צריכים לעשות יום שואה מיוחד להומוסקסואלים; אלא שיחיו חיים רגילים כמו אנשים מן השורה, ללכת למכולת, ללכת לסרט ולהמשיך לחיות בחברה.

בנימין טמקין (מרצ):

חבר הכנסת בניזרי, הם אולי אנשים נורמלים אבל הם נרדפים כהומוסקסואלים. אם הם כאלה, תשאיר אותם בשקט.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת בני טמקין, אתה היית ראשון הדוברים. תן לו לדבר, בבקשה.

שלמה בניזרי (ש"ס):

מי רדף אותם? יש במדינת ישראל הרבה אנשים נרדפים, אז גם הם חלק מאותם אנשים. יש אנשים שנרדפים בגלל עדתיותם, יש בגלל דתיותם, ויש אחרים. האם צריך לעשות יום שואה מיוחד? יום השואה אומנם איננו יום קדוש, אבל יש לו קדושה מסוימת, אולי לא קדושה הלכתית אבל הוא נתקדש בעיני כל העם, גם היום, יום השואה, וגם המקום הזה שנקרא "יד ושם".

אתם הייתם צריכים להיות קצת יותר עירניים ולהבין שעצם המעשה שאתם עושים עלול לגרום לפגיעה מסוימת באזרחי ישראל. אני לא נכנס לנקודה אם היו צריכים לעשות או לא צריכים לעשות, עצם העובדה שעשיתם את זה במקום כזה, שמהווה מקום התייחדות לרבים בעם ישראל, זה גרם לאותו אדם לצעוק – אני הייתי בתוכנית "פופוליטיקה" בטלוויזיה – כל כולו רתח, כל כולו זעם. הוא אמר בפירוש, אין לו שום בעיה עם אותם הומוסקסואלים, אלא שמה שעשיתם עורר אצלו רגשות וזיכרונות מן העבר. זה פגע בו נפשית.

לכן, לפני שעושים דברים כאלה צריך לחשוב ולהסתכל על העם, לא לעשות דברים שיכולים לגרום לפרובוקציות, לגרום לפגיעה ברגשות של אנשים.

אומנם אתה אמרת, חבר הכנסת טמקין, שאתה לא מזלזל בכבודם של אותם ניצולים, אבל למעשה, בצורה עקיפה, שים לב לקול הזעקה שקמה בעקבות אותם דברים.

אני רוצה לסיים ולומר, זכותו של כל אדם במדינה דמוקרטית לעשות כרצונו. אילו הייתם עושים את זה בשקט, בלי כל אותה פרובוקציה, הייתם מצליחים לעשות יום הזדהות ולהעביר את זה בשלום. ברגע שאתם עושים טקסים, שאתם יודעים שהם עלולים לעורר קול זעקה וקול שבר במדינה – היה ראוי לעשות זאת בצנעה. כדאי שבפעם הבאה תצניעו את מעשיכם, כדי שלא לפגוע.

הרי זו מדינה דמוקרטית, לצערי הרב, שכל אחד נוהג לא לפי ההלכה ולא לפי התורה – לפחות תתחשבו ברגשות הזולת.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. חבר הכנסת יוסף בא-גד, בבקשה. אחריו – אחרון הדוברים, סגן יושב-ראש הכנסת, דב שילנסקי.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מאחר שהכנסת, בלשון המעטה, אינה מלאה, אני רוצה לנצל את ההזדמנות כדי להסביר לקהל הצופים בנו דבר שאולי יעזור לרבים.

אני רוצה לחלק את דברי לשני חלקים. חלק ראשון, לבטל אחת ולתמיד את התיאוריה כאילו חריגות, חריג וחריגה, זה דבר בלתי נשלט, דבר הכרחי, והחברה צריכה לקבל את זה. זה חלק ראשון של דברי. חלק שני, מה שנעשה ב"יד ושם" זה חילול השם.

מתחילים להסביר לנו ושואלים למה אנחנו מתנגדים לחריגים ולחריגות, הרי זה דחף פנימי בלתי נשלט, הרי זה יצר מולד שלא ניתן להתגבר עליו, הרי זו סטייה שיש להשלים עמה. האם כבר ראיתם

פעם בבית-משפט אנס שיבוא ויגיד: כבוד השופט, לא שלטתי ביצרי ולכן אנסתי? איזה שופט יקבל את זה? מה פירוש, לא שלטתי ביצרך? תהיה בבית-סוהר. האם ראיתם פעם פירומן, ששורף בניינים, האומר: אני חולה במחלה, תתחשבו בי, זה בלתי נשלט? האם ראיתם פעם מציצים מטרידים פוגעים שיגידו: אני לא שולט ביצרי?

יעל דיין (העבודה):

למה אין חוק נגדם? למה אין חוק נגד הומוסקסואלים?

יוסף בא-גד (מולדת):

חברת הכנסת יעל דיין, אם שמת לב, כשדיברת יצאתי מן האולם כי עלה בי קבס. עמדתי להקיא. אני מאוד אודה לך אם תצאי, כי זה לא ברמה שלך.

יעל דיין (העבודה):

לא בא לי להקיא, בא לי ללעוג.

יוסף בא-גד (מולדת):

שלום ולא להתראות.

אני רוצה לומר, היה לנו "אופנובנק" ששיגע את המדינה ושיגע את המשטרה. כשהוא נתפס הוא אמר שהוא לא היה אחראי למעשיו. האם יש מישהו שיאמר שנוציא אותו מבית-הסוהר כי הוא באמת היה לא נשלט? יש אנשים קלפטומנים. יש אפילו סיפורים, ולא נזכיר שמות, על אישיות בכירה שהיתה קלפטומנית. האם מישהו מאתנו יסכים להכיר בקלפטומנים, כי זה לא נשלט?

לכן אני אומר, חריגים וחריגות, אנא, אני מבקש מכם, יש לכם בעיה, תראו מה נכתב בתורתנו הקדושה כדי לפתור את הבעיה. התורה חשבה עליכם גם כן. "ויאמר ה' אל קין, למה חרה לך ולמה נפלו פניך. הלוא אם תיטיב שאת, ואם לא תיטיב, לפתח חטאת רבץ, ואליך תשוקתו, ואתה תמשל בו." אומר רש"י פה דבר נפלא: "לפתח חטאת רבץ", לפתח קברך חטאתך שמור, "ואליך תשוקתו" – של חטאת, הוא יצר הרע, תמיד שוקק ומתאוה להכשילך. אבל אל תדאג – "ואתה תמשל בו". אם תרצה – אתם שומעים, אני מדגיש – אם תרצה, תתגבר עליו.

אני אומר לכל החריגים והחריגות: אפשר להתגבר, חייבים להתגבר, ועובדה שבדורות קודמים אף אחד לא ידע מדברים כאלה. מי שיש לו בעיה, אומרת הגמרא במסכת חגיגה דף ט"ז: "אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירים אותו וילבש שחורים ויתעטף שחורים ואל יחלל שם שמים בפרהסיה". תפתור את הבעיה. אבל חס וחלילה לא בדרכים האלה.

אומרת הגמרא במסכת סוכה דף נ"ב עמוד ב': "יצרו של אדם – – –

שלמה בניזרי (ש"ס):

שלא תהיה טעות, אפשר לחשוב שניתן היתר.

יוסף בא-גד (מולדת):

זה לא היתר. חבר הכנסת הרב בניזרי, זה לא היתר. אני מדבר על חריגים וחריגות, שאומרים שהם לא יכולים אחרת.

הגמרא אומרת: "יצרו של אדם מתגבר עליו כל יום". התורה אומרת: "יצר לב האדם רע מנעוריו". הגמרא אומרת: "אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות" – מסכת סוטה דף ג' עמוד א'. "תנו רבנן" – אומרת הגמרא במסכת קידושין דף ל' עמוד ב' – קשה יצר הרע, שאפילו יוצרו קראו רע, שנאמר 'יצר לב האדם רע מנעוריו'. אומרת הגמרא במסכת ברכות דף ס"א עמוד א': "אוי לי מיוצרי ואוי לי מיצרי".

אני פונה ממש ברחמים לכל החריגים והחריגות, בתחנונים, אני מוכן להדריך אותם. אני מתחנן אליהם: לטובתכם. כפי שאמר בצדק חבר הכנסת בניזרי – היה לי בשבוע שעבר ויכוח בטלוויזיה אצל רפי רשף עם חריג שרוצה בית-כנסת. אמרתי לו: אילו היו הוריי הולכים בדרכך, הרי לא היית יושב לידי כאן.

עכשו אני עובר לחלק השני – חס וחלילה, אל תחללו את הקודש. פתאום הם רוצים להגיד "אל מלא רחמים", פתאום, מכל התורה. איך אמרו על אחד? יש תרי"ג מצוות, אחד בחר לו מכל התורה את המצווה "והיית משוגע ממראה עיניך". יש עוד מצוות. "אל מלא רחמים", "קדיש", בית-כנסת, "יד ושם"?

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת בא-גד, אני מבקש ממך לסיים.

בנימין טמקין (מרצ):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת טמקין, הוא צריך לסיים.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני מסיים בדבריו של אריק בנדר, סופר "מעריב".

היו"ר ס' טריף:

אל תצטט את כל הכתבה.

יוסף בא-גד (מולדת):

לא. אני אצטט רק מדבריו של חבר הכנסת שילנסקי, שהתלהבתי מהם. ואלה דבריו: "אני, שהייתי בגטו ובמחנות, ראיתי לכל אורך הדרך אנשים שברגעייהם האחרונים נאחזו באמונתם, קראו 'שמע ישראל' ו'אני מאמין', אבל איש לא נאחז ברגעים אלו בנטייתו המיניות. המכנה המשותף של ההולכים אל המשרפות ותאי הגזים היה יהדותם ואמונתם. כך בנוי גם 'יד ושם' וכך חייב להמשיך להיות". תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. סגן יושב-ראש הכנסת, חבר הכנסת דב שילנסקי, בבקשה. אחריו ישיב סגן שר החינוך והתרבות, חבר הכנסת גולדמן.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, תחילה אני רוצה להביע לא מחאה, זה עוד מחוץ לזמן, אי-שביעות רצון מזה שהדין מתקיים עכשיו. אדוני היה בישיבה יחד עם כל הסגנים, והוחלט שבזה גומרים, אלא אם יש משהו מיוחד, אם יש חבר אחד שיש לו הצעה אחת ולא חמש, והוא רוצה להביא, הוא יכול להביא. מה קרה? יש חמש הצעות. ארבעה חברים אמרו שהם לא רוצים, רק חברת הכנסת יעל דיין אמרה שהיא רוצה. וצר לי על שידידנו היושב-ראש, אני מוכרח להגיד את זה, קיבל את ההצעה שלך, שזה לא תואם – בואו נגיד בלשון המעטה – לא תואם לגמרי את החלטת היושב-ראש והסגנים.

עכשיו אני רוצה לגשת לעניין ואני רוצה להגיד: אני באתי לא מוכן. אספתי קצת חומר, אבל לא הספקתי לערוך אותו, כי הייתי משוכנע שהדין לא יהיה היום. לכן אם דברי לא יהיו מסודרים, אני אבקש סליחה מכולם.

אני פגשתי היום במעלית את חברת הכנסת יעל דיין ואמרתי לה: אם לא יהיה שינוי – כי ידעתי שיכול להיות שינוי – היום נופיע יחד בנושא "יד ושם". חברת הכנסת יעל דיין אמרה לי במעלית – ואני מכבד את גילוי הלב – והיא חזרה על כך בצורה אחרת גם פה; היא אמרה: אתה מופיע בעניין "יד ושם", אבל אני מופיעה מנקודת המבט של הלסביות וההומוסקסואלים. אני מקבל את הגדרתך, חברת הכנסת יעל דיין, ואני יכול להגיד מבחינתי: אני מופיע מנקודת מבט אחת ויחידה – "יד ושם" וקדושת המקום.

השואה היתה יהודית ייחודית, ואין לה אח ורע בהיסטוריה. אפשר במידה מסוימת, במידה רבה, לצרף את הצוענים, אבל זו פרשה אחרת. יהודים נרצחו כיוון שנולדו יהודים, ללא הבחנה בין שומר מצוות ובין כופר בעיקר, בין ציוני לאנטי-ציוני. חבר הכנסת טמקין, ללא הבחנה בין בית"רי לבין בונדיסט, והן בית"רי והן בונדיסט שנרצחו בשואה בגלל היותם יהודים, אנחנו רואים בהם קדושים, לא מבחינים בין אחד לשני, הם נרצחו בגלל היותם יהודים. ואם נרצחו הומוסקסואלים או לסביות יהודים, אם נרצחו הומוסקסואלים ולסביות בני עמים אחרים – בגלל היותם כאלה. אם הם היו יהודים, הם נרצחו בגלל יהדותם. תיכף אני אבהיר את הנקודה הזו.

בנימין טמקין (מרצ):

היו – – –

דב שילנסקי (הליכוד):

היו, וזה בוצע לגבי בני העם היהודי.

הנה אני רוצה להזכיר, בוודאי כולם מכירים את ירדנה ועליזה, שתי החברות הטובות, הנאמנות, ממזכירות הליכוד. אנחנו שוחחנו אתמול בנושא זה, והן באמת אמרו: למה לא לציין אותם, הרי יש בהם ייחוד? והן צבריות והן נולדו פה והן גדלו פה, הן לא היו בשואה. אמרתי להן: אתן ראיתן את תמונות הזוועה בטלוויזיה, איך שהובילו, דחפו את היהודים, אספו את היהודים, את כולם, ודחפו אותם או אל הבור, או אל תא הגזים. הרי פה לא הפרידו הגרמנים בין יהודי ליהודי, אספו אותם בהמונים, ולא אספו אותם כהומואים או כלסביות. הרי הם לא הבחינו. הם יכלו שם לעשות בדיקה? הם עשו בדיקה בין ציוני לאנטי-ציוני? בין לסבית ללא לסבית? הובילו אותם כיהודים.

דרך אגב, קראתי באיזה עיתון, שהיתה להם פינה מיוחדת, ואני חושב – אי-אפשר לראות הכול ולדעת הכול – אבל אני כמעט בטוח שזה לא נכון; שהיו להם שני סימנים של יהודים, שהיה להם סימן של יהודי והיה להם סימן של הומוסקסואל. רבותי, לפי ההיגיון תבינו, זה לא מתקבל. מי הבחין, מי דיבר אתנו, מי בדק אותנו אישית? היינו מאסה של יהודים, ולא בדקו בציציות – או שאתה הלכת למשרפות, או שהלכת לעבודה. בעבודה החזקת מעמד – החזקת מעמד. לא החזקת מעמד – או שהרגו אותך או ששלחו אותך לתא הגזים. אין כל הבדל. הם נרצחו כיהודים.

"יד ושם" הוא מוסד המסמל את המאחד ואת האפיונים האמיתיים של העם היהודי הטבועים בתכונותיו ובשורשיו. היה ברור מראש שהכנס הזה יפגע ברגשותיו של העם היהודי בכללותו. ולכן

טעה "יד ושם", ובפרט ש"יד ושם" צריך היה לצפות – ואני אומר זאת לא לשם ויכוח אלא כציון עובדה – שהאירוע הזה ינוצל על-ידי אותם אנשים.

אני דיברתי עם עובדי "יד ושם", והם סיפרו לי שבחוץ חילקו חומר הסברה בקשר לאותם אנשים, ללא כל קשר לשואה. זאת אומרת, הכנס הזה היה אחד האקטים במסגרת הפעילות, יש שבוע מיוחד לנושא הזה, ואני לא יודע איך קוראים לו.

אני קראתי בעיתון "הארץ" – לא הספקתי לרכז את הדברים, אני לא מסודר, אני חוטף מפה ומשם: "הם שואלים איך עלינו לנהוג אם תבקר בארץ משלחת של איכרים רוסים כדי להתפלל לעילוי נשמות מיליוני קולקים שמצאו את מותם על-פי רצונו של סטלין".

רבותי, מה הוא "יד ושם"? "יד ושם" הוא מוסד לשואה, ולשואה של העם היהודי, כי זה ייחודי. יבואו מכל מיני מקומות, יש רציחות, כל קורבנות סטלין יבואו ל"יד ושם" לציין את האירוע? מה הוא "יד ושם"? – הייד-פארק, שכל מי שיש לו מה לומר יבוא לשם וינאם?

אני רוצה לצטט עוד מעיתון "ידיעות אחרונות", דברים שאמר שנפלד: "העיקרון הבסיסי שיש לשמור עליו הוא הזכות להיות שונה"; לא, את זה לא אמר מר שנפלד, אמר זאת מישהו אחר. בסדר, יש לך זכות להיות שונה, למה אתה צריך לעשות את זה ב"יד ושם"?

היו"ר ס' טריף:

בבקשה לסיים.

דב שילנסקי (הליכוד):

השעון צלצל, ואני רוצה להגיד לחברת הכנסת יעל דיין. אני אומר זאת לא לשם קנטור. לפעמים אני עוקב אחר השקפותייך, את מייצגת כל מיני השקפות שגם מקבלות פרסום רחב, ובגלל הפרסום או מסיבות אחרות מדברות ללב האנשים. אני חושב שלפעמים תהום פעורה בינינו. אני שומע את השקפותייך, ולא דווקא בנושא ארץ-ישראל אלא בנושאים נוספים. אני רוצה להגיד לך, את יהודייה, אני יהודי ושנינו בני העם היהודי. אם כבר מדברים ומקשרים עם השואה, אני רוצה להגיד לך, האנטישמיות והשונאים שלנו תמיד ראו בנו יהודים. לא משנה שום דבר ולא עוזר שום דבר, בעיני כל האנטישמים, גם אם ברגע מסוים ימצא חן בעיניהם מה שיהודי זה יגיד או יהודי זה יגיד, הם יראו בנו יהודים. הבה נתעלם מכל מיני דברים שוליים וקטנים ונראה את הדבר היהודי הגדול, ואל נפרוט את השואה לפרוטות, ואל יבואו מחר ויגידו: אנחנו נציין אירוע לסוג זה או לסוג אחר של יהודים. "יד ושם" הוא אחד – של כל העם היהודי. אם אנחנו אומרים "קדיש", וכפי שאמרתי, כל מי שנהרג בגלל היותו יהודי, אם הוא חטא או לא חטא, ברגע שהוא נהרג הוא קדוש. חבר הכנסת הרב בניזרי, אני צודק? – אם הוא נהרג בתור יהודי הוא נהרג על קידוש השם. אנחנו מתייחדים עם כולם ולא מפרידים. אל נכניס פילוג בתוך "יד ושם".

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. אדוני סגן שר החינוך והתרבות, חבר הכנסת מיכה גולדמן, בבקשה דברי תשובה.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, שמענו את החברים שהציעו את ההצעה לסדר-היום בעקבות מה שהתרחש ב"יד ושם". ההצעות היו של חברי הכנסת בנימין טמקין, יעל דיין, שלמה בניזרי, יוסף בא-גד ודב שילנסקי.

משרד החינוך, התרבות והספורט, שהוא אחראי מטעם הממשלה למוסד "יד ושם", ביקש את תגובת הנהלת "יד ושם", ואני אצטט מהדברים שהעביר לנו מר אבנר שלו מנהל "יד ושם", שהתבקש להעביר לנו את השתלשלות הדברים עד האירוע וביום האירוע:

"ימים מספר לפני ה-30 במאי פנו עיתונאים למחלקת ההסברה ב'יד ושם', ונמסרו דברים ברדיו שיש בכוונת ארגון הלסביות וההומוסקסואלים לקיים טקס התייחדות ב'יד ושם'.

"לאחר שבחנו את הדברים אכן התברר לנו שחברת נסיעות פנתה למחלקת ההסברה והזמינה מועד לקיים טקס התייחדות שגרתי באוהל הזיכרון לאגודה לזכויות הפרט. סדר זה הינו שגרתי ומקובל, ולפיכך הוא אושר על-ידי עובדי המחלקה.

"באותו זמן לערך התברר לנו שאנשי הארגון מפיצים שמועה בקרב העיתונות שכאילו 'יד ושם' מסרב לקיים טקס, והדברים גם פורסמו בכלי התקשורת, וזאת במטרה ליצור גירוי מיוחד ועניין מיוחד של כלי התקשורת בטקס שתוכנן על-ידי אנשי האגודה. מובן שלדברים אלה לא היה כל שחר, כיוון שבאותם ימים עדיין לא ידענו, כאמור, שמתוכנן טקס כזה.

"כאשר נשאלנו על-ידי העיתונות מה עמדתנו, מסרנו להם שאוהל הזיכרון פתוח לכל הציבור. 'יד ושם' מאשר לקיים טקסי התייחדות, לומר תפילה ולהניח זרים, ובתנאי שהדברים ייעשו באופן שלא יפגע בכבוד המקום, בצורה הולמת.

"ימים אחדים לאחר מכן הבהירה מחלקת ההנצחה שלנו לאנשי הקבוצה מה הם הכללים והדרכים לקיום הטקס, כפי שהוא מתקיים על-ידי כל מי שמבקש להניח זר. אנשי האגודה קיבלו את ההנחיות והבטיחו לקיים את הטקס על-פיהן.

"יומיים לפני קיום הטקס נעשה מאמץ גדול מצד אנשי האגודה לערב את התקשורת ולהבליט מראש את העובדה שטקס מעין זה עומד להיערך."

אני ממשיך ומצטט את הדברים כפי שנכתבו על-ידי מנהל "יד ושם", מר אבנר שלו.

"באותו זמן פורסמה ב'ג'רוסלם פוסט' מודעה גדולה מטעם גוף שרבנים חתומים עליו ובו: א. איום בחרם על 'יד ושם'; ב. קריאה להפגין כנגד הדבר. הגוף הרבני הזה איננו מוכר בארץ, ולא הצלחנו גם לאתר מי הם שמות האנשים החתומים על המודעה הגדולה. בעקבות זאת הופעלו עלינו לחצים מגורמים שונים למנוע את קיום הטקס.

"אנחנו סירבנו להיענות ללחצים אלו, חשבנו שצריך לקיים את הדברים על-פי הכללים הקיימים ב'יד ושם' זה שנים רבות. אנשי מחלקת ההנצחה רק חזרו וביקשו מהמארגנים לקיים הטקס על-פי הסדר שמקובל במקום, ומאידך גיסא התארגנו לקיים אבטחה ולטפל בכל אירוע חריג. הודענו למשטרה על האפשרות להפרעה או להתפרעות. הפקדנו את קצין הביטחון של 'יד ושם' כאחראי לאוהל הזיכרון לזמן המתוכנן לאירוע וביקשנו נוכחות משטרה רבע שעה לפני המועד המתוכנן. המשטרה הבטיחה לנו להגיע במועד.

"פרטי האירוע. אנשי האגודה לזכויות הפרט ואורחים של האגודה מחוץ-לארץ הגיעו לאוהל הזיכרון לקראת המועד המתוכנן. באותו זמן לערך הגיעו ל'יד ושם' כמה אנשים נוספים, וחלקם נכנסו לאוהל הזיכרון, חלקם עמדו באזור אחר של 'יד ושם' בסמוך לדרך המובילה לאוהל הזיכרון והוציאו שלטים במטרה להפגין. שלושה-ארבעה מפגינים נתבקשו לעזוב את שטח 'יד ושם', כיוון שאנו באופן עקרוני לא מאפשרים לכל גורם שהוא להפגין בתוך האתר של 'יד ושם'. המפגינים הסירו את השלטים ונשמעו להוראות, אך כנראה הלכו לאוהל הזיכרון.

"כשהחל הטקס החלו צעקות של שניים-שלושה אנשים. בדיעבד התברר ששניים מהם פעילים בולטים בתנועת 'כך'. שניים-שלושה מהם קפצו מעבר לגדר ולרחבה, למשטח הפנימי, לאוהל הזיכרון, במגמה להפריע למהלך הטקס.

"לצערנו, המשטרה איחרה להגיע, והשוטרים הגיעו רק בשעה 15:15 במקום ב-14:45. באותו זמן לערך התברר לנו שהקבוצה לזכויות הפרט הגיעה עם דובר ששמו אילן שנפלד והחלה לחלק כרוזי הסברה מטעם הדובר בתוך אוהל הזיכרון. הדובר נתבקש לעזוב את אוהל הזיכרון. לאחר ויכוח עזב את המקום, אך המשיך לחלק את כרוזי ההסברה והודעות הדובר מודפסות עם תגובות על הטקס, שעדיין נמצא במהלכו, לעיתונאים בכניסה לאוהל הזיכרון. חשוב לציין, שהאגודה הצליחה לאסוף לאוהל הזיכרון הרבה מאוד אנשי עיתונות, צוותי טלוויזיה מישראל ומחוץ-לארץ. לאחר שהמשטרה פינתה בכוח את המפריעים, הטקס נמשך עד לסיומו והקהל התפזר."

אני יכול להמשיך ולקרוא את הדברים שהעביר לנו מר אבנר שלו: "חשוב לנו לציין שנוסח דברי הזיכרון לא היה רק הנוסח המסורתי המקובל של התפילה. כל קבוצת מייחדים קראה את הטקסט הנראה לה והתפללה את התפילות הנראות לה, יהודים ולא-יהודים.

"חשוב לציין כי טקסי התייחדות אלה אינם מאורגנים על-ידי 'יד ושם' ואינם מתקיימים מטעם 'יד ושם'.

לסיכום, אני סבור שיש חשיבות עקרונית בכך ש'יד ושם' פתוח לכול, ולא יעשה הבחנה לגבי קבוצות בעלות השקפות שונות או אורח התנהגות שונה, אם רצונן לבקר ולהתייחד עם זכר השואה וקורבנותיה באופן מכובד שאינו פוגע בכללים המקובלים. אנו ערים לעובדה שיש קבוצות אנשים

שמרגיזות או מעוררות סערת נפש או כעס אצל חלק מציבור הניצולים, ואנו נעשה הכול כדי למנוע פגיעה ברגשות אלה."

לבסוף, אני רוצה להודיע שהנהלת "יד ושם" הודיעה למשרד החינוך, התרבות והספורט, שבישיבה הקרובה של הוועד המנהל והנהלה יתקיים דיון ובו הם יבחנו מחדש את אופן ביצוע ההתייחדות על-ידי הקבוצות השונות בטקסים שאינם רשמיים. זאת התשובה.

לכן, אני מציע להעביר את הנושא לוועדה שתדון בנושאים האלה. מאחר שאנחנו עוסקים ב"יד ושם", וכולנו רוצים ש"יד ושם" ימשיך להיות אוהל זיכרון לעם היהודי אשר ספג מפלות שעם אחר לא ידע, ושימשיכו להגיע לשם כל אלה, ובעיקר אנחנו כבני הארץ הזאת, בני משפחות שנפגעו בשואה, נאפשר לקיים את הטקסים בכבוד הראוי לכל אלה אשר הולכו לאותם מקומות מפני שהם היו יהודים.

אני מציע שכל חברי הבית יתמכו בהצעה להעביר את הנושא לוועדה. אם יוחלט על ועדת החינוך והתרבות, אני רוצה להודיע בשמו של חבר הכנסת אברהם בורג: מאחר ששם אביו הוזכר, הוא הודיע מראש שהוא לא ינהל את הישיבה בנושא הזה. הוא ביקש שאני אמסור זאת בשמו.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לסגן שר החינוך והתרבות. הצעות אחרות במסגרת של דקה, ואני מבקש להקפיד. חבר הכנסת יהלום מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת טמקין, בבקשה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כל הדיון כאן הוא בסופו של דבר מסולף. לא מדובר על מעמד הומואים ולסביות. מדובר בדבר אחד בלבד, ומדברי סגן השר שתיאר את האירוע היה ברור שכל מה שנאמר על חלוקת חומר הסברה בחוץ איננו נכון. הם התחילו בפנים. כל מה שמדובר כאן הוא אם מותר להשתמש בשואה ובזיכרון הקדוש של השואה וב"יד ושם" כמכשיר ליחסי ציבור של קבוצה זו או אחרת. ומה שעשתה החבורה של ההומואים והלסביות, זה מה שהם עשו, השתמשו בשואה כמכשיר לקידום יחסי ציבור לפתיחת "חודש הגאווה" שלהם.

אי לכך, אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת טמקין.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת דוד מגן מבקש להסיר את הצעתה של חברת הכנסת יעל דיין. בבקשה, אדוני.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לפנות אל חברת הכנסת יעל דיין. בכל מה שקשור לפתיחות כלפי חריגים בהיבט המיני, אנחנו מסכימים לסובלנות כלפיהם, אבל התגרות לשם התגרות, כשמכניסם סוללת מצלמות כדי להראות אותו טקס שאינו אלא בחזקת הפגנה, לזאת לא נוכל להסכים. ההתגרות היתה במגמה לפגוע ברגשות. היתה גם פגיעה בקודשי ישראל, וצריך לראות את התופעה הזו בחומרה רבה.

אם המגמות הללו תימשכנה, אני חושש שהסובלנות ההולכת ונחשפת בקרב הציבור הישראלי בכלל עלולה להיפגע, ואת כל אשר רצינו לקדם כדי שתהיה פתיחות ותהיה סובלנות, בסופו של דבר יצא שכרנו בהפסדנו.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת יצחק לוי מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת בניזרי. בבקשה, אדוני.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, ביקשתי לדבר בדיון הזה ולומר, שמייד לאחר המעשה, שבעיני הוא מעשה שגוי לגמרי, קיבלתי כמה קריאות של חברים, שהם ניצולי שואה או שהם בני ניצולי שואה, שמאוד נפגעו מהעניין. גם אני חושב שלא היה מקום לזה, זה היה סתם דבר תעמולתי, חסר טעם.

ואני רוצה לומר, חברת הכנסת דיין: מותר להודות בשגיאה. את לא צריכה להגן על ההומוסקסואלים ועל הלסביות בכל מקרה. היתה כאן שגיאה. הם ניצלו את זה לתעמולה, הם לא התכוונו לתפילה אמיתית, הם התכוונו לזכות בפרסום. מי שהולך להתפלל, לא מביא צוותי טלוויזיה, מי שהולך להתפלל לא מביא כתבים, מי שהולך להתפלל שם לב אם הוא פוגע במישהו אחר. כל התפילה הזאת היא תפילה שלא שווה כלום אם היא פגעה באנשים אחרים, אם היא נעשית כך לעיני כול.

יעל דיין (העבודה):

מה עם זה שפגעו בהם?

יצחק לוי (מפד"ל):

מותר להודות בשגיאה, מותר להודות בשגיאה.

יעל דיין (העבודה):

מה עם זה שפגעו בהם?

שאול יהלום (מפד"ל):

איזה בלוף זה?

יצחק לוי (מפד"ל):

את יכולה להודות פעם אחת.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת יצחק לוי, תודה רבה. סגן השר גולדמן, מה רצית לומר? יש הודעה לסגן השר.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני פונה לכל חברי הכנסת המציעים ומבקש להסתפק בדברי. אני מבקש מכל חברי הכנסת המציעים להסתפק בדברים שנאמרו על-ידי סגן השר.

היו"ר ס' טריף:

האם מישהו חולק על כך?

שאול יהלום (מפד"ל):

תשאל כל אחד.

היו"ר ס' טריף:

אני רואה אותם מול עיני, אין כאן הרבה.

חבר הכנסת שילנסקי?

דב שילנסקי (הליכוד):

לא.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:

הוא היחיד שמתנגד. נעשה הצבעה.

היו"ר ס' טריף:

מה אדוני אומר?

דב שילנסקי (הליכוד):

אני רוצה שידונו בדבר.

היו"ר ס' טריף:

אנחנו נצביע מי בעד קיום דיון בוועדה ומי נגד. אנחנו ניגש להצבעה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אמרו שמסתפקים בהודעה.

היו"ר ס' טריף:

אבל יש אחד שאינו מסתפק, חברתי השרה, חבר הכנסת שילנסקי, ולכן צריך לקיים הצבעה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני לא מסתפק. הוא לא גינה את זה.

היו"ר ס' טריף:

אנחנו ניגשים להצבעה על הצעתו של חבר הכנסת שילנסקי בלבד – לקיים או לא לקיים דיון. בבקשה, ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 28

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 6

נגד – 6

נמנעים – 1

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת ד' שילנסקי
בסדר-היום של הכנסת לא נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

בעד – 6, נגד – 6, אחד נמנע. ההצעה לא התקבלה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מסתפקים בדברי סגן השר.

דב שילנסקי (הליכוד):

מי נמנע?

היו"ר ס' טריף:

אני הנמנע, אדוני, ואתה תכבד את הימנעותי. אני פשוט לא אתערב בנושא כל כך רגיש.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כל הכבוד.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך.

הצעה לסדר-היום

מצבה של האוכלוסייה הערבית ביפו

היו"ר ס' טריף:

אני מזמין את חבר הכנסת האשם מחאמיד, אחרון אחרון חביב, שידבר על מצבה של האוכלוסייה הערבית ביפו, הצעה לסדר-היום מס' 4093. תשיב לו שרת העבודה והרווחה הגברת אורה נמיר.

בנימין טמקין (מרצ):

יש לי הצעה ידידותית לחבר הכנסת האשם מחאמיד: נושא כזה הוא באמת חשוב, ואני התרעמתי על כך ששמו אותו בסוף סדר-היום.

היו"ר ס' טריף:

כן, אבל הוא כבר הזמין אנשים נכבדים שטרחו ובאו. תבין את רגשותיהם ואת כוונתו של חבר הכנסת האשם מחאמיד להעלות את הנושא, בתקווה שתושבי יפו רואים את הנושא גם בטלוויזיה.

בנימין טמקין (מרצ):

אני מתרעם על נשיאות הכנסת ששמה את הנושא בסוף.

היו"ר ס' טריף:

אדוני, אל תתרעם, יש הרבה נושאים חשובים ויש הצעות לסדר רבות ויש בעיה בסדר-היום. אני לא רוצה להגן על הנשיאות, אבל זה המצב.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, או בעצם כנסת נכבדה, כי אין הרבה חברי כנסת. גברתי השרה, קודם כול אני חייב לברך את השרה ולהביע לה הערכה על שהתעכבה כאן, כיוון שאני התעכבתי, כדי לענות ולהשיב. השרה ביקשה לדחות את הנושא מהשבוע שעבר, כדי שתיתן לו תשובה מתאימה.

אני רוצה לברך גם את החברים מיפו, שגם הם סבלו כמוני היום ונשארו עד השעה הזאת כדי לשמוע, להקשיב.

היו"ר ס' טריף:

אנחנו מברכים אותם בשם הכנסת.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני מברך אותם וגם כבוד היושב-ראש מברך אותם.

גברתי השרה, אני רוצה להביע קודם כול תמיכה במאבקם של העובדים הסוציאליים, ואני מקווה שהשביתה תסתיים בהקדם, תוך הבנה מלאה לצורכיהם ולתביעותיהם הצודקות.

אני רוצה גם להביע תמיהה והרבה סימני שאלה כלפי הכנסת, הנשיאות, האחראים בכנסת, בדיוק מה שאמר חבר הכנסת טמקין, על שנושא כה חשוב נשאר עד סוף היום, עד 20:15, וזה פשוט זלזול בעניין חברתי אלמנטרי; זלזול, כי הצעה דחופה מביאים בראשית סדר-היום.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

לא בכל נושא. נושאים חברתיים הם תמיד בסוף.

האשם מחאמיד (חד"ש):

נכון. אבל כאשר זה נושא התבטאותו של פלוני ואלמוני, זה חשוב, מביאים את זה באמצע היום. לכן אני נאלץ לדבר פה אל כיסאות ריקים, לצערי הרב, על הנושא של יפו.

אני יודע שהנושא שאני מעלה הוא מורכב, ואין אני מתיימר לחשוב שפתרונות לבעיות יפו הם נושא הקשור למשרד העבודה והרווחה בלבד. אבל בכל זאת, כאשר מדברים על העדר רווחה, על עוני ועל מצוקה, ודאי שגברתי השרה אחראית לכך, ודווקא משום רגישותה לסבלם של אנשים. דווקא בגלל רגישותה של השרה לנושאים חברתיים אני מרשה לעצמי לדבר על המצב הכולל של ערביי יפו, אף שאני יודע, גברתי השרה, שלא כל הנושאים נוגעים לכך.

אני יודע שהנושא מסובך ומורכב משום שקשה ובלתי אפשרי לנתק את הנושאים, שהם כה משולבים במערך אחד של בעיות, שכן בעיות העיר יפו נוגעות לכל משרדי הממשלה, לממשלה כולה, ולא דווקא למשרד זה או אחר; משרד הבינוי והשיכון, משרד התעשייה והמסחר, משרד העבודה והרווחה, משרד החינוך והתרבות וכו'. אך היות שהבעיות אינן ניתנות לפיצול מלאכותי, אינני יכול לדבר אך ורק על הנושאים הנוגעים למשרד העבודה והרווחה.

אולי כמה מלות רקע על ערביי יפו: האוכלוסייה הערבית ביפו מונה כיום כ-18,000 נפש, המרוכזים ברובם בשכונות עג'מי וג'בליה, גבעת-עלייה, כשרבים מהם גרים בלב יפו ומהווים כ-40% ממנה. אוכלוסייה זו מאופיינת בכך שהיא מרובת ילדים, צעירה. כ-35% הם מתחת לגיל 14, כ-32% – בין 15 ל-29. אוכלוסייה זו חיה בתנאים חברתיים וכלכליים ירודים ביותר, במצוקה קשה ביותר. בדירוג שנעשה לפני כמה שנים על-ידי עיריית תל-אביב דורגו שכונות העיר על סולם מ-0 עד 100. השכונה בדירוג הגבוה ביותר קיבלה 96 נקודות בסולם, והשכונה היהודית הנמוכה ביותר, בתחתית הסולם, קיבלה 22 נקודות. שכונת עג'מי, שבה מרוכזת רוב האוכלוסייה הערבית ביפו, קיבלה 4 נקודות בלבד.

המצוקות של ערביי יפו קשות ממש, אך מצוקת הדיור היא הקשה ביותר. רובה של האוכלוסייה הזאת חי בתנאי דיור קשים, בצפיפות ובבתים רעועים. ביקרתי שם לפני שבועות מספר וראיתי במו עיני. ביקרתי בבית משפחת אבו-נבוט, ביתו של האיש שרצח את אשתו ואת אחותו ואף ניסה לשים קץ לחייו מתוך ייאוש בשל מצבו. ראיתי בית-לא-בית.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

כמו מוסך.

האשם מחאמיד (חד"ש):

נכון, כמו מוסך. אפילו לחיות לא מרשים לחיות כך בארץ, לפחות בקיבוצים.

ביקרתי בשכונות הערביות, ביניהן שכונת משפחת מוסא, במה שמכונה כרם אל-דלק, בלי שירותים, בלי מים, בלי תשתית. ביקרתי במרתף בשטח של 2 כפול 2.5 מטרים, שחיות בו שש נפשות, ההורים וארבעת ילדיהם. ועוד פגשתי בצעירים, בזוגות צעירים מחוסרי קורת גג, ללא יכולת מעשית למציאת פתרון דיור, אבל עם הרבה פוטנציאל של ניכור, תסכול וייאוש. ראיתי משפחות מרובות ילדים החיות בצפיפות נוראה, בתנאי דיור קשים, חסרי תקווה.

גברתי השרה, לא רק שלא עושים מאומה, לא רק שהמשרדים לא עושים דבר כדי להציל את האוכלוסייה מייאוש וניכור וחוסר תקווה, אלא נעשים מאמצים כדי לרוקן את יפו, לפנות ממנה את התושבים הערבים.

יש לזכור, שיותר מ-90% מהמגרשים ומהמבנים בשכונות שהזכרתי לעיל, עג'מי וג'בליה, הם בבעלות מינהל מקרקעי ישראל. שכונות מוזנחות הגורמות לפינוי ערביי יפו ללא פתרונות חלופיים. הזנחה שגרמה להתדרדרות הפיסית והחברתית של שכונות אלה.

בינתיים מדברים על הקמת שכונה חדשה, כמובן לא למען התושבים הערבים, באזור של 210 דונם, אשר ייובשו על חשבון החוף של יפו. שכונה שהקמתה וייעודה כמובן לאוכלוסייה העשירה, וזו בוודאי איננה האוכלוסייה הערבית ביפו.

לא מביאים בחשבון את בעיית הכאובות של האוכלוסייה המקומית. ולמה זה עלול לגרום, אם לא לתסכול ואפילו להעלאת מחירים? אני חוזר למלה תסכול, כי אני הרגשתי זאת בביקורי שם. תושבי יפו בוודאי לא יוכלו להתמודד עם העלאת המחירים. כשיבואו לשם העשירים, הכול יעלה.

הרי יש מה לעשות, ואפשר לעשות לשיפור תנאי חייהם של תושבים אלה. הנה, ביפו קיימות כ-200 דירות אטומות. מדוע לא להעמיד אותן במכרז פנימי לתושבים המקומיים, כאשר מביאים בחשבון את מצבם הסוציו-אקונומי? כמו כן, מתן אפשרות להלוואות, למענקים וסיוע לשיפוץ המבנים ולאכלוסם.

יש צורך לערוך תוכנית סיוע לחיזוק ולשיפוץ של מבנים מאוכלסים שחלים עליהם צווים של מבנים מסוכנים. יש עשרות מבנים כאלה. קיימות יותר מ-70 יחידות דיור שהוכרזו כמבנים מסוכנים לפי חוק העזר העירוני.

יש להשוות משכנתאות הניתנות לקהילה הערבית עם אלה הניתנות לקהילה היהודית.

בשנים האחרונות, ומפאת מצוקת הדיור הקשה, קרה שמשפחות פלשו לדירות שבבעלות המינהל. יש להגיע להסדר הוגן ולהפסיק את מדיניות הפינוי המופעלת עד כה וכתוצאה ממנה הושלכו משפחות שלמות לרחוב.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת האשם מחאמיד, מפני שאתה אחרון הנואמים, כמה דקות בונס אתה צריך?

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני אגיד לך בסוף.

היו"ר ס' טריף:

הסוף זה קשה. אני אתן לך עוד שלוש-ארבע דקות, אם אדוני יכול לסיים, בבקשה. קיבלת.

האשם מחאמיד (חד"ש):

על אף המצב הזה, מערך השירותים דל, קיים מחסור במסגרות לגיל הרך ובמעונות-יום, במסגרות טיפוליות, בכוח אדם מקצועי, בעובדים טיפוליים בקרב הנוער המנותק ועוד. 50% מהתלמידים, בערך, נושרים מכיתות ז' עד ט', ורמת ההישגים והבגרות שואפת לאפס, שלא לדבר על העדר מסגרות מפת"נים, אבחון והכשרה מקצועית. התוצאה – רחוב של סמים, עבריינות, אובדן דרך, ייאוש, תסכול וניכור, שאת סופם אין יודעים, או אולי כן יודעים.

כבר אמרתי בהתחלת דברי, שחלק מהדברים שאעלה אינם נוגעים בהכרח ישירות למשרדך, גברתי השרה. אבל לא רק החיים סובלים. גם המתים, השורשים הקדושים, ההקדש המוסלמי, רמיסת כבודם של מקומות קדושים, בתי-הקברות, המסגדים.

בימים אלה בית-הקברות טאסו מעסיק את ערביי יפו. 81 דונם, בית-קברות יחיד לקבורת מתיהם, ומחציתו נתונה בסכנה מאז 1973, לאחר העסקה בין ועד הנאמנים הממונה על-ידי הממשלה וחברות שונות. ערביי יפו אינם יכולים להיות מנותקים מרגשותיהם ומהרגשתם שחיהם והמשך קיומם קשורים במתיהם ובשורשיהם, וקיומם של אלה נמצא בסכנה בימים אלה. בבית-קברות זה רוצים להקים מרכז מסחרי, על 40 דונם ממנו, מתוך 81 דונם. זאת אומרת, להרוס קברים בבולדוזרים, בדם קר, ואולי לזרוק ולהשליך את עצמותיהם של המתים למזבלות. למה יכול להוביל מעשה זה? השאלה היא, האם נדרשים ערביי יפו לקבור את מתיהם בים? מאכל לדגים? לכן, כשערביי יפו יראו עצמות, גולגולות ושלדים מתגלגלים בשדות, הם בוודאי עלולים להגיב בצורות שאולי תהיינה בלתי שקולות, בחומרה ואף במעשי ייאוש.

יש פתרון. כמו מסגד חסן בק, ששם המדינה הפקיעה אותו מאלה שרכשו אותו והחזירה אותו לבעליו.

גברתי השרה, משקיף מהצד שנכנס ליפו, משקיף נייטרלי, יחשוב מייד ובלי קושי שאין הוא נמצא בתוך העיר תל-אביב-יפו, כי אם בכפר ערבי מוזנח, אולי במחנה עוני ואולי במחנה פליטים.

היות שהנושא מורכב מאוד ואינו דורש את טיפול משרדך בלבד, הייתי מציע לך, נוסף על מה שאת מתכוונת לעשות כשרת העבודה והרווחה, ליזום הקמת ועדה בין-משרדית באחריותך ותחת נאמנותך, כדי לטפל במצוקתם של ערביי יפו.

לכן, גברתי, אני בא להתריע על המצב, על תוצאותיו והשלכותיו, שעלולות להיות שליליות והרסניות, ובוודאי לא תהיינה לטובת המדינה ולא לטובת מערכת היחסים העדינה בין ערבים ובין יהודים ביפו ובמדינה בכלל. אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת האשם מחאמיד, אני רוצה להודות לך על העלאת הנושא החשוב והכאוב הזה של ערביי יפו. אני גם מביע קול של תמיכה והזדהות עם הנושא החשוב הזה.

אני מבקש משרת העבודה והרווחה, הגברת אורה נמיר, להשיב.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, גם אני רוצה לברך את החברים שהגיעו לכאן מיפו. חלק מהם, נדמה לי כמעט כולם, אני מכירה מקרוב. סיירתי אתם, חבר הכנסת האשם מחאמיד, בהרבה דירות, בהרבה דירות, הרבה פעמים. גם כאשר הזכרת את הבית של האיש שרצח את אשתו ואחותו, תיקנתי את דבריי ואמרתי שהבית דומה למוסך. באותו יום שאני ביקרתי שם, האיש היה בבית-הסוהר, ובכלל הוא היה יוצא ונכנס ממאסר. זו אחת המשפחות במצב הקשה ביותר.

אני רוצה, בשמחה רבה ובחברות, לברך אתכם ביציע, גם על כך שהתעקשתם ונשאתם כאן כמונו עד לקיום הדיון הזה.

אדוני היושב-ראש, אני מתכבדת להשיב על ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת האשם מחאמיד.

ביפו כולה, כיפו, מתגוררים היום 46,250 תושבים. מתוכם, והנתון שלי שונה משלך, הוא כמעט חצי, וזה אולי גם חלק מהבעיה, הנתון הרשמי הקיים היום של מספר הערבים הגרים ביפו הוא 10,730. זה קורה לנו במקומות נוספים בארץ. יש גם הגירה מיישובים וממקומות מחוץ לתל-אביב-יפו, באים לגור ביפו עצמה. אני מעריכה שהנתון שמסרת כאן נכון. עצם העובדה שכמעט כפליים מהמספר בנתון הרשמי גרים שם, זה בלבד מחריף את המצוקות, שהן די חריפות גם בלי הכפלת המספר.

אין בידי משרד העבודה והרווחה, המוסד לביטוח לאומי, או שירות התעסוקה נתונים המצביעים על החמרה במצוקתם של ערביי יפו. זאת, משום שהשירותים הניתנים על-ידי גופים אלה שווים לכול ואין בהם הפרדה. לא כדאי לעשות השוואות, אני מכירה היטב את תל-אביב-יפו, שכונת הארגזים ושכונות יהודיות אחרות גם הן לא סיבה להיות גאים על מצבם של האנשים החיים בהן. אין לנו הפרדה בנתונים בין יהודים לערבים, ואנחנו לא יודעים לשים את האצבע מה קורה מבחינה הנתונים. ערביי יפו נסקרים במסגרת הסקר שאנחנו מקיימים עם הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה על מצב העוני בישראל, אבל הם לא נסקרים כיהודים לחוד וכערבים לחוד.

עם זאת, לאחר מה שאמרתי על הנתונים, כל המבקר בשכונות הערביות של יפו – הייתי שם פעמים רבות – אינו יכול שלא להתרשם מהמצוקה הקשה שבה נתונים תושביהן. זו מצוקה שפניה רבים והיא מחייבת היערכות מתאימה של משרדים רבים, ציינת זאת בדברייך, חבר הכנסת האשם מחאמיד, ביניהם הייתי מונה בראש ובראשונה את משרד החינוך, את משרד הבינוי והשיכון, משרד המשטרה, משרד הבריאות, משרד העבודה והרווחה ומשרד הדתות. אתה הזכרת זאת, ורשמתי לפני לדבר על הנושא של בית-הקברות המוסלמי, דבר שהוא בוושה לממשלת ישראל ולמדינת ישראל אם הוא התחולל – קרה כמקרה הזה לפני שנים מספר, וחברים סיפרו לי שהם הלכו למזבלת חירייה ומצאו שם את הגופות הזרוקות מבית-קברות מוסלמי שפונה לפני שנים מספר. זו פשוט חרפה.

לכן, בטרם אפרט את הצעדים שמשרד העבודה והרווחה נוקט, אקדים ואומר כי בעצה אחת עם חבר הכנסת האשם מחאמיד אני מציעה – אני אומרת זאת בתחילת דברי – להעביר את הצעתו על מצוקתם של ערביי יפו לדין ממצה בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת, על מנת שזו תזמן את נציגי כל המשרדים הנוגעים בדבר.

רבותי חברי הכנסת, עד שנת 1986 פעלו ביפו שתי לשכות אזוריות לשירותים חברתיים, אחת – עבור האוכלוסייה היהודית, השנייה – עבור האוכלוסייה הערבית. הלשכה ששירתה את האוכלוסייה הערבית היתה לשכה קטנה, שלא סיפקה מגוון מענים לצרכים השונים של האוכלוסייה הערבית. במגמה לשפר את השירות הניתן לאוכלוסייה הוחלט על איחוד הלשכות.

הלשכה המאוחדת מספקת מגוון שירותים לאוכלוסייה הערבית, וביניהם: הפעלת מועדון לקשישים בשכונת עג'מי, הפעלת עובדת סוציאלית ייחודית לקשישים ערבים, הפעלת תשעה משפחתונים לאוכלוסייה הערבית, שתי מועדוניות לילדים בסיכון גילאי 4-6, יחידה לטיפול בנפגעי סמים בשכונת עג'מי ותחנה לייעוץ בחיי נישואין המשותפת לאגף הרווחה של עיריית תל-אביב ולבית-הספר לעבודה סוציאלית באוניברסיטת תל-אביב ופועלת בשיתוף בית-הדין השרעי ביפו.

חברי הכנסת, אני מבקשת לציין לטובה את פעילותה של לשכת הרווחה ביפו, המעודדת קליטתם של עובדים סוציאליים ערבים. כיום עובדים בלשכה שבעה עובדים סוציאליים ערבים, והם משתלבים היטב במערכות הרווחה ותורמים תרומה ייחודית לטיפול באוכלוסייה הערבית ביפו.

אני אומרת לחברי הערבים מדי דיון, אתם זוכרים שפעם היה אגף לחינוך ערבי במשרד החינוך והתרבות? הייתי אז יושבת-ראש ועדת החינוך והתרבות, ואתם לחמתם על כך שלא יהיה אגף מיוחד לאוכלוסייה הערבית. ואני אמרתי אז לחברים: דעו לכם, אם זה יהיה יחד עם השירותים לאוכלוסייה היהודית, יהיה פחות טוב לאוכלוסייה הערבית. כך קרה בחינוך. אדוני היושב-ראש, אתה נציג העדה הדרוזית ואתה יודע איזו ירידה חלה ברמת החינוך במגזר הדרוזי. אני זוכרת ימים שהיתה קנאה גם בקרב חלק מהאוכלוסייה היהודית על רמת החינוך במגזר הדרוזי. כאשר זה יחד, אין תשומת לב למצוקה המיוחדת, ויש מצוקה מיוחדת לאוכלוסייה הערבית.

יש עובדים סוציאליים נהדרים, ואולי יש שיפור. יש שם עובדת סוציאלית שבכל הזדמנות אני משבחת אותה, היא הולכת היום לנהל מתנ"ס ביפו, וצר לי שאני לא יכולה לעצור את קידומה, נדיה חילו, שהיא מהעובדים הסוציאליים הטובים ביותר שאני מכירה.

אני רוצה לציין כאן את המאמץ הרב, גם אם התוצאות הן דלות, שמשקיע אגף הרווחה של עיריית תל-אביב במתן שירותים נאותים יותר לאוכלוסייה הערבית, שירותים שחלקם ניתנים במימון מלא של העירייה, מעבר לתקציב שמשרד העבודה והרווחה מקצה ללשכה ביפו.

רבותי חברי הכנסת, אמרתי זאת בממשלה ואני אומרת זאת כאן: הפרות הסדר החמורות שהתרחשו ביפו בעקבות הטבח הנורא בחברון הן בבחינת אזהרה עבור כולנו, במיוחד עבור האוכלוסייה היהודית. אני חוזרת על מה שאמרתי בישיבת הממשלה: אין ספק שמעבר לכעס ולמחאה שעורר האירוע הנורא בחברון, הפרות הסדר ביפו היו ביטוי לתסכול של אוכלוסייה גדולה שחשה שהיא נותרה בשוליים הפיסיים של הכרך הגדול ובשוליים החברתיים של ישראל.

אני מכירה מקרוב את ערביי יפו, עוד מאותם ימים שבעלי המנוח היה ראש עיריית תל-אביב-יפו, אני מכירה את ערביי ישראל, ואני אומרת לכם במלוא האחריות: אני לא מכירה אוכלוסייה כל כך אחראית וכל כך נאמנה למדינת ישראל כאוכלוסייה של ערביי יפו, ולא מגיע לה שאנחנו נתייחס אליה כפי שאנחנו מתייחסים.

החברה הערבית בישראל עוברת תהליכי שינוי מהירים.

תופיק זיאד (חד"ש):

אפשר לשאול שאלה?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

לא, אגיע מייד לנצרת. חבר הכנסת זיאד, אתה יודע שאני מכירה את הנושאים האלה מקרוב וכואבת אותם הרבה שנים. אני רוצה להגיע לדברים שאני רוצה ויכולה לעשות בתחום המשרד שלי, כי גם חבר הכנסת האשם מחאמיד אמר שזה לא קשור רק במשרד העבודה והרווחה. אבל אני רוצה לדבר על משרד העבודה והרווחה.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, החברה הערבית בישראל עוברת תהליכי שינוי מהירים הכרוכים בשבירת המסגרות הקיימות, ועל חלק משבירת המסגרות האלה אני מצטערת; לאט לאט אתם דומים לנו, גם בחסרונות שיש לחברה היהודית. אל לנו להשלות את עצמנו שיש בידי שירותי הרווחה בלבד להחליף את מערכות התמיכה הטבעיות שהחמולה והמשפחה המורחבת סיפקו בחברה המסורתית.

משרד העבודה והרווחה יעשה כל מאמץ מצדו לסייע לאוכלוסייה הערבית של יפו.

נפגשתי לפני שבועיים, וחלק מהחברים היו באותו מפגש, פגישה ארוכה מאוד וגלוית לב, שהתקיימה במרכז נהדר, במתנ"ס נהדר ביפו, עם נציגות שתושבי יפו בחרו בה להיפגש אתי. בפגישה הזאת קיבלתי הצעה של החברים להקים צוות מצומצם ובו נציגים של התושבים ושל משרד העבודה

והרווחה. קבעתי למטרה זו אדם מיוחד, אחד העוזרים הטובים ביותר מלשכתי, הגברת חנה קוצר, שתשב עם הצוות הזה ותעבוד יחד אתו.

הצוות יבחן את הבעיות בתחום העבודה והרווחה שהעלו התושבים בפגישה, במגמה להביא לפתרון חלקי בהקדם האפשרי. לא אבטיח שהכול יבוא על פתרונו, מפני שאתם יודעים שאני מאוד זהירה בהבטחות, כי הבטחות צריך לקיים. על-ידי כך אני רוצה ומקווה לתרום את חלקי ואת חלקו של משרד העבודה והרווחה לנושא הזה, ואני מדברת במיוחד על קשישים, על נערות במצוקה, על אלימות במשפחה, על מפגרים – נושאים שאנחנו בהחלט יכולים ורוצים לסייע בהם.

אנחנו מקווים שביחד עם תושבי יפו, שהם יוזמים ופעילים ובחלקם הגדול צעירים, נוכל לתרום יותר מאשר רק על-ידי מתן שירותים, ושירותים שגורמים מטעם, לאוכלוסייה הערבית של יפו. אנחנו רוצים לעשות זאת כדי להקל את המצוקה, להקל את התחושה הקשה מאוד של קיפוח.

נתחיל בהתחלות קטנות. אם נתחיל בהתחלה קטנה, אני מאמינה שבחלקה הזאת שלנו, רק אם נלך יחד עם תושבי יפו, נוכל לקדם במשהו את בעיות הרווחה.

אני מסיימת ואומרת גם לך, אדוני היושב-ראש, כבן וכנציג העדה הדרוזית, שהחובה שלנו לאוכלוסייה הזאת היא גדולה מאוד. אני רוצה לקוות, שההסכם על השלום שהחילוננו בו בתהליך של עזה ויריחו תחילה, יצליח כדי שנוכל להמשיך בו. ואם הוא יצליח, ואני אופטימית ומאמינה שהוא מוכרח להצליח, התחושות ומערכת היחסים האנושיים והמוסריים בין יהודי ישראל לערביי ישראל ישתנו, ואז נוכל ביתר קלות להתגבר על דפוסי התנהגות שעלי אינם מקובלים, כאשר לחלק מהאוכלוסייה זה נראה כמעט בלתי מקובל לראות בערביי ישראל אזרחים שווים זכויות ושווי חובות.

אני חוזרת, אדוני היושב-ראש, ומציעה להעביר את הצעתו של חבר הכנסת האשם מחאמיד לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת. ואני רוצה להודות לך על שהעלית את הנושא. משרד העבודה והרווחה, הביטוח הלאומי, שירות התעסוקה יעמדו לרשותכם כדי לסייע במהלך הדיונים ולהגיע להחלטות שניתן ואפשר יהיה לבצע אותן לרווחת תושבי יפו הערבים.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה לך, גברתי השרה. אתך בתחושה ובתקווה הזאת אם את הדיון הזה – – –

תופיק זיאד (חד"ש):

הצעה אחרת.

היו"ר ס' טריף:

בבקשה, אדוני. האם אני יכול לסרב לך, חבר הכנסת זיאד? בשום פנים ואופן לא.

בנימין טמקין (מרצ):

אבל, אתה לא מרחם עלינו.

היו"ר ס' טריף:

מה אני יכול לעשות, אדם יקר.

תופיק זיאד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כבוד השרה, זו איננה הפעם הראשונה שאנחנו ואחרים העלינו את הנושא של יפו בכנסת. אם נחזור אחורה חמש שנים – –

בנימין טמקין (מרצ):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת טמקין מבקש להזכיר לך שאתה מדבר במסגרת של דקה. אז אנא אל תתחיל – – –

תופיק זיאד (חד"ש):

— – עשר שנים, עשרים שנה – אנחנו שומעים אותם דברים, והמצוקה הולכת ונעשית גדולה עוד יותר.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אבל עכשיו יש סיכוי לשלום.

תופיק זיאד (חד"ש):

כבוד השרה אורה נמיר, את יודעת שאני מעריך מאוד את מה שאמרת ואני מאמין שאת אמרת את זה מקרב לב. אבל הבעיה היא שהרגשות הטובים לא פותרים בעיות. צריכים לשים משהו על האש.

בנימין טמקין (מרצ):

כן, כסף.

היו"ר ס' טריף:

תכל"ס, בלשון העם. תכל"ס, בוא נסיים.

תופיק זיאד (חד"ש):

כן, תכל"ס. זה מה שאני אומר, תכל"ס. אני מציע שהכנסת תדון בנושא הזה ותחייב את הממשלה לקבוע תוכנית, תוכנית רב-שנתית – – –

היו"ר ס' טריף:

תביא קבלות.

תופיק זיאד (חד"ש):

גם קבלות צריכות להיות, מכיוון שאנחנו צריכים ללכת לא לבנק, שבו שומעים את המזכירה האוטומטית שלו, אלא צריכים ללכת לשמוע מה מתכוונים לעשות.

אני מציע לקיים דיון במליאה בנושא הזה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. חבר הכנסת האשם מחאמיד, האם אתה מסכים להצעה של השרה? אני מניח שאתה מסכים.

האשם מחאמיד (חד"ש):

כן.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך. אני מבקש גם מחברי וידידי, חבר הכנסת זיאד, מאחר שכולם מסכימים, שיסכים גם הוא להעביר את הנושא לדיון מעמיק ונוקב בוועדה.

תופיק זיאד (חד"ש):

אנחנו מתאמים בינינו את העמדה. אם חבר הכנסת האשם מחאמיד מסכים, גם אני מסכים.

היו"ר ס' טריף:

אני מבין אותך. אנחנו ניגש להצבעה. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 29

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 6

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

אני מבין שכולם מסכימים להצעה. אנחנו נסיים בהסכמה מלאה של כל חברי הבית הנמצאים, שאני מברך אותם. התוצאה היא: שישה בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים. אני קובע שההצעה תועבר לוועדת העבודה והרווחה לדיון.

חברי הכנסת, אני מודה לכם. הישיבה הבאה של הכנסת – ביום שני הבא, 6 ביוני 1994, כ"ז בסיוון התשנ"ד. תודה. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 20:47.